Jules Verne

Mihail Strogoff

ErcPress

Partea I

Capitolul I
O serbare la Palatul Nou

— Sire, o nouă telegramă.
— De unde vine?
— De la Tomsk.
— Firul e tăiat în împrejurimile acestui oraş?
— Da, e tăiat de ei.
— Să trimiţi din ceas în ceas câte o depeşă la Tomsk şi să mă ţii la curent, generale.
— Da, Sire, răspunse generalul Kissoff.

Aceste cuvinte fură schimbate la două ore după miezul nopţii, tocmai pe când serbarea dată la Palatul Nou era în toi.

Tot timpul serii, muzica regimentelor Preobrajenski şi Pavlovsky nu încetase să cânte cele mai alese polci, mazurci şi valsuri, din repertoriu. Perechile de dansatori se înmulţeau la infinit în oglinzile splendidelor saloane ale palatului ridicat la câţiva paşi de „casa veche de piatră”, în care altădată s-au petrecut drame teribile, şi al cărui ecou se trezea în seara aceea pentru a reda motive de cadril.

Mareşalul Curţii era, de altfel, bine secondat în îndeplinirea funcţiilor sale delicate de către marii duci şi de adjutanţii lor, de către şambelanii de serviciu şi ofiţerii palatului, care prezidau organizarea dansurilor.

Marile ducese, împodobite cu diademe, damele de la Curte în costumele lor de gală, dădeau un exemplu strălucit nevestelor de mari demnitari militari şi civili ai vechiului „oraş cu pietre albe”.

Când fu dat semnalul „polonezei”, şi invitaţii de toate rangurile se amestecară în această plimbare cadenţată, care la solemnităţi de felul acesteia are însemnătatea unui dans naţional, amestecul de rochii lungi, ornate cu dantele, şi de uniforme încărcate cu decoraţii, oferea ochilor o privelişte minunată sub lumina a sute de candelabre ce se răsfrângeau în oglinzile de cristal. Era o feerie!

De altfel, marele salon, cel mai frumos dintre cele două pe care le are Palatul Nou, conferea acestui cortegiu de demnitari şi de femei împodobite splendid un cadru demn de strălucirea lui.

Tavanul cu fresce aurite, a căror culoare era deja atenuată de trecerea timpului, era parcă înstelat de puncte luminoase. Brocarturile perdelelor şi ale draperiilor, cu pliuri superbe, erau împurpurate de tonuri calde, ce se răsfirau puternic printre încreţiturile stofei grele.

Prin ferestre, lumina se zărea ca o flacăre de incendiu, care tăia întunericul nopţii ce învăluia castelul.

Contrastul acesta atrăgea privirile invitaţilor care nu dansau. Privind pe geam, ei zăreau câteva clopotniţe învăluite în umbră, profilându-şi ici colo siluetele. Sub balcoanele sculptate se plimbau santinele numeroase, cu puştile atârnate orizontal pe umeri şi cu căştile trase pe sprâncene. Paşii lor, care mărşăluiau pe dalele de piatră, răsunau cu mai multă cadenţă decât paşii dansatorilor pe parchetul salonului.

Din când în când, strigătul patrulei se repeta de la un post la altul, şi câteodată o chemare de trompetă, amestecându-se cu acordurile orchestrei, îşi arunca notele limpezi în concertul armoniei generale.

Mai jos, înaintea faţadei, umbre uriaşe se desprindeau prin unghiurile de lumină, ce ţâşneau prin ferestrele Palatului Nou. Erau vapoare care treceau de-a lungul unui râu, ale cărui ape, luminate de câteva felinare, scăldau primele trepte ale teraselor.

Principalul personaj al balului, acela care dădea serbarea şi căruia generalul Kissoff i-a atribuit un calificativ rezervat suveranilor, era îmbrăcat simplu, într-o uniformă de ofiţer de vânător, din gardă. Ţinuta lui contrasta deci cu costumele superbe, care se amestecau împrejur.

Aşa era îmbrăcat întotdeauna când se afla în mijlocul escortei sale compusă din georgieni, cazaci, lesghieni, escadroane superb înveşmântate în uniformele cele mai strălucitoare din Caucaz.

Acest personaj, înalt de statură, cu un aer binevoitor, cu chipul liniştit şi cu fruntea încreţită de griji, trecea de la un grup la altul, dar vorbea puţin, şi nu părea că dă multă atenţie cuvintelor vesele rostite de invitaţii mai tineri, sau vorbelor grave ale funcţionarilor impozanţi, membri ai Corpului Diplomatic, reprezentând pe lângă el cele mai însemnate state din Europa. Doi, trei oameni politici, dintre cei mai perspicace, observaseră pe chipul gazdei lor oarecare simptome de îngrijorare, a căror cauză le era necunoscută, dar niciunul nu-şi

permise să-l întrebe despre motivul acestor nelinişti.

Intenţia ofiţerului de vânători din gardă era să nu tulbure petrecerea invitaţilor săi, şi, cum era unul dintre acei puţini suverani cărora o lume întreagă li se supunea, splendoarea balului nu fu nicio clipă întunecată. Totuşi, generalul Kissoff aştepta ca ofiţerul, căruia tocmai îi înmânase telegrama de la Tomsk, să-i permită să se retragă, dar acesta rămase tăcut.

Luă telegrama, o citi, şi fruntea i se încreţi şi mai mult. Mâna-i apucă instinctiv mânerul săbiei, şi apoi o trecu pe dinaintea ochilor, acoperindu-i o clipă.

S-ar fi zis că lumina îl supăra şi că ar fi preferat întunericul, pentru a-şi privi mai bine în suflet.

— Aşadar, reluă el, după ce îl conduse pe generalul Kissoff la adăpostul unei draperii, de ieri suntem fără comunicaţie cu Marele Duce, fratele meu?

— Fără comunicaţie, Sire, şi există temeri că telegramele nu vor mai putea trece graniţa siberiană.

— Dar trupele din provinciile Amur şi Iakuţk, ca şi cele din Transbaikalia, au primit ordinul să pornească îndată spre Irkuţk?

— Acest ordin a fost dat prin ultima telegramă pe care am putut-o trimite dincolo de lacul Baikal.

— Cât despre guberniile Yeniseisk, Omsk, Semipalatinsk, Tobolsk, mai suntem încă în legătură cu ele de când cu invazia?

— Da, Sire, telegramele noastre le parvin, şi avem siguranţa că, până în momentul acesta, tătarii n-au înaintat mai departe de Irtiş şi de Obi.

— Dar despre trădătorul Ogareff n-a veţi nicio veste?

— Nu, răspunse generalul Kissoff. Şeful poliţiei n-ar putea să afirme dacă a trecut sau nu graniţa.

— Să fie trimise numaidecât semnalmentele lui la Nijni Novgorod, Perm, Ekaterinburg, Kasimov, Tiumen, Işim, Omsk, Elamsk, Kolyvan şi Tomsk, la toate posturile telegrafice, cu care firul electric mai corespunde încă.

— Poruncile Majestăţii Voastre vor fi executate îndată, răspunse generalul Kissoff.

— Dar mai întâi, tăcere!

După ce făcu un semn respectuos de aprobare, generalul se înclină şi, amestecându-se prin mulţime, ieşi din salon fără să fie observat de cineva.

Cât despre ofiţer, el rămase câtva timp pe gânduri şi, când se

amestecă în grupurile de militari şi de bărbaţi politici, chipul lui îşi recăpătase liniştea.

Totuşi, faptul grav, care a dat loc la dialogul scurt dintre el şi generalul Kissoff, nu era atât de necunoscut pe cât credeau ei. Nu se vorbea oficial, ce e drept, şi nici pe ascuns, dar câteva personaje de rang înalt erau foarte bine informate despre cele ce se petreceau în apropierea graniţei. În tot cazul, nu ştiau că două persoane, fără uniforme şi decoraţii, vorbeau pe şoptite, părând a fi primit veşti foarte precise.

Cum, prin ce minune, ştiau aceşti simpli muritori ceea ce multe personaje importante abia îndrăzneau să bănuiască? Nu s-ar putea spune. Aveau darul de a ghici? Or, vreun simţ în plus, care le îngăduia să vadă mai mult decât pot vedea ochii obişnuiţi? Erau înzestraţi cu un fler aparte pentru a depista veştile cele mai secrete? Graţie acestei însuşiri, devenită la ei o a doua natură, de a trăi din şi prin informaţie, firea lor se transformase? Am putea fi tentaţi să admitem asta.

Unul dintre aceştia doi era englez, celălalt francez; amândoi înalţi şi slabi, unul brun ca meridionalii din Provence, altul roşiatic ca un gentleman din Lancashire, cumpătat, rece, flegmatic, făcând economie de gesturi şi de cuvinte. Anglo-normandul părea că se mişcă şi vorbeşte cu ajutorul unui mecanism care îi activează aceste funcţii la intervale regulate. Dimpotrivă, galo-romanul era vioi şi părea că vorbeşte cu buzele, cu ochii, cu mâinile, găsind zeci de modalităţi de a-şi exprima ideile, pe când interlocutorul părea că are numai una singură, stereotipă.

Un observator ar fi remarcat uşor aceste diferenţe fizice; dar, privindu-i mai îndeaproape pe cei doi străini, un fizionomist ar fi perceput clar contrastul fiziologic ce-i caracteriza, spunând că, pe când francezul era numai ochi, englezul era numai urechi.

Francezul avea ceea ce se cheamă memorie vizuală. Într-adevăr, acuitatea lui vizuală se perfecţionase prin folosirea ei de-a lungul timpului. Sensibilitatea retinei lui putea fi la fel de instantanee precum cea specifică prestidigitatorilor, care recunosc uşor o carte de joc indiferent de mişcarea mâinii. Englezul, dimpotrivă, părea că singura lui însuşire era să asculte şi să înţeleagă. Atunci când aparatul lui auditiv era atins de sunetul unei voci, nu o putea uita şi, după zece sau douăzeci de ani, ar fi recunoscut-o dintr-o mie. Urechile lui nu aveau, cu

siguranţă, posibilitatea de a se mişca întocmai celor ale animalelor, prevăzute cu mari auricule; dar, întrucât savanţii au constatat că urechile oamenilor nu sunt „decât puţin” imobile, am avea dreptul să afirmăm că cele ale englezului, ridicându-se, contorsionându-se, aplecându-se, încercau să perceapă sunetele într-un mod puţin asemănător cu cel descris de naturalişti.

S-ar putea spune că acuitatea aceasta desăvârşită a văzului şi a auzului celor doi slujea de minune meseriei lor, întrucât englezul era corespondentul lui Daily Telegraph şi francezul corespondent la… însă el nu divulga la ce ziar anume, şi dacă îl întrebai, răspundea că e în corespondenţă cu „verişoara sa, Madeleine”. În fond, acest francez, în aparenţă uşuratic, era foarte fin. Tot vorbind, pentru a-şi ascunde dorinţa de a afla cât mai mult, nu se trăda niciodată. Voioşia sa îl ajuta să tacă şi era, poate, mult mai închis şi mai discret decât confratele lui de la Daily Telegraph.

Dacă amândoi luau parte la serbarea dată în Palatul Nou în seara de 15 spre 16 iulie, o făceau în calitate de ziarişti şi pentru a-şi informa cititorii.

Aceşti doi oameni erau îndrăgostiţi de meseria lor, şi nimic nu le putea sta împotrivă pentru a afla ştiri cât mai multe şi mai precise. Adevăraţi jockei, săreau garduri şi treceau râuri, cu avântul calului de curse pur-sânge, care vrea să treacă primul linia de sosire, sau să moară.

De altfel, directorii ziarelor la care lucrau nu se uitau la bani când era vorba de o ştire senzaţională. Într-un cuvânt, cei doi făceau ceea ce se numeşte de la o vreme marele reportaj politic şi militar.

Se va vedea mai târziu că fiecare dintre ei avea un punct propriu de vedere şi un fel aparte de a relata faptele.

Corespondentul francez se numea Alcide Jolivet. Harry Blount era numele corespondentului englez Se întâlneau pentru prima dată la serbarea din Palatul Nou, despre care trebuia să scrie fiecare în ziarul său. Deosebirea de vederi, precum şi amorul propriu profesional, erau de natură să-i facă antipatici unul altuia. Totuşi, nu se evitau. Erau doi vânători care vânau pe acelaşi teritoriu, cu aceleaşi mijloace. Ceea ce-i lipsea unuia putea fi de folos celuilalt, şi interesul le dicta să se vadă şi să-şi vorbească.

În seara despre care relatăm aceste fapte erau amândoi la

pândă; se simţea, într-adevăr, ceva în atmosferă.

— Chiar dacă n-ar fi decât un zbor de raţe, îşi zicea Alcide Jolivet, tot ar merita un foc de puşcâ.

Cei doi corespondenţi îşi vorbiră deci în timpul balului, la câteva minute după plecarea generalului Kissoff.

— Serbarea este fermecătoare! zise cu un aer politicos Alcide Jolivet, care înţelese că trebuie să înceapă vorba cu fraza aceasta pur franţuzească.

— Am şi telegrafiat: splendidă! răspunse cu răceală Harry Blount, întrebuinţând acest cuvânt consacrat pentru a exprima admiraţia, în Regatul Unit.

— Tocmai am crezut necesar să telegrafiez verişoarei…

— Verişoarei?… îl întrerupse mirat Harry Blount.

— Da, reluă Alcide Jolivet, verişoara Madeleine… Cu ea corespondez! îi place să fie informată grabnic şi bine! Am crezut necesar să-i telegrafiez că, în timpul serbării, un nor a acoperit fruntea suveranului.

— Mi-a părut bine dispus, continuă Harry Blount, care voia să-şi ascundă gândurile asupra acestui subiect.

— Şi, desigur, l-ai făcut să „strălucească” în coloanele lui Daily Telegraph.

— Fireşte.

— Îţi reaminteşti, domnule Blount, ce s-a întâmplat la Zakret în 1810?

— Îmi reamintesc ca şi când aş fi fost acolo, răspunse corespondentul englez.

— Atunci, reluă Alcide Jolivet, ştii că în mijlocul unei serbări împăratul Alexandru a fost anunţat că Napoleon a trecut râul Niemem cu avangarda franceză; totuşi, împăratul nu a părăsit serbarea; cu toate că ştirea aceasta putea să-l coste imperiul, nu a arătat nicio îngrijorare…

— Cum n-a arătat nici suveranul nostru când Kissoff i-a adus vestea că firele au fost tăiate între graniţă şi gubernia Irkuţk.

— Ah, cunoşti povestea?

— Desigur.

— O cunosc şi eu, iar telegrama mea a plecat până la Udinsk, zise Alcide Jolivet cu oarecare satisfacţie.

— Şi a mea numai până la Krasnoiarsk, răspunse englezul, nu mai puţin satisfăcut.

— Ai aflat şi d-ta că au fost trimise ordine trupelor din

Nicolaevsk?
— Da, domnule, în acelaşi timp când se telegrafia cazacilor din regiunea Tobolsk să se adune.
— Nimic mai adevărat, domnule Blount; aceste măsuri mi-au fost cunoscute şi mie, şi fiţi sigur că verişoara va avea mâine ceva de spus!
— Ca şi cititorii lui Daily Telegraph, domnule Jolivet.
— Iată ce bine e când vezi tot ce se petrece în jurul tău.
— Şi când asculţi tot ce se vorbeşte.
— E interesant de urmărit campania, domnule Blount.
— O voi urmări, domnule Jolivet.
— Atunci, ne vom întâlni şi pe un tărâm mai puţin sigur decât parchetul acestui salon.
— Mai puţin sigur, da, dar…
— Dar şi mai puţin alunecos.
Şi, cu acestea, cei doi confraţi se despărţiră, mulţumiţi că nu au fost mai prejos unul decât celălalt. În momentul acela, uşile sălilor alăturate se deschiseră.
Se servea masa.
Cele mai fine porţelanuri de Sevrds ornau masa prinţilor, prinţeselor şi a Corpului Diplomatic. Invitaţii Palatului Nou începură să se îndrepte spre sălile unde erau etalate diferitele feluri de mâncare.
în acel moment, generalul Kissoff, care se reîntorsese, se apropie de ofiţerul de vânători.
— Ei bine? îl întrebă acesta.
— Telegramele nu mai trec de Tomsk, Sire.
— Să vină numaidecât un curier!
Ofiţerul părăsi salonul şi intră în camera alăturată. Era un cabinet de lucru.
Deschise brusc fereastra, ca şi când oxigenul ar fi lipsit plămânilor lui, şi respiră aerul pur al frumoasei nopţi de iulie.
Sub ochii lui, scăldată de razele lunii, se rotunjea o incintă fortificată, în care se ridicau două catedrale, trei palate şi un depozit de armament.
în jurul incintei se aflau trei oraşe, Kitai Gorod, Beloi Gorod şi Zemlianoi Gorod, imense cartiere europene sau chineze, dominate de turnuri, clopotniţe, minarete, cupolele verzi a trei sute de biserici, cu cruci din argint în vârf.
Un râuleţ, cu un curs sinuos, reflecta ici şi colo razele lunii. Tot

acest ansamblu forma un curios mozaic de case colorate divers, întinzându-se pe o distanţă de zece leghe.

Râul era Moscova, oraşul era Moscova, incinta fortificată era Kremlinul, şi ofiţerul de vânători, care cu braţele încrucişate, cu fruntea îngândurată, asculta vag zgomotul răzbătând dinspre Palatul Nou pe deasupra cetăţii moscovite, era ţarul.

Capitolul II
Ruşii şi tătarii

Dacă ţarul părăsise sala Palatului Nou, în momentul în care balul dat în cinstea autorităţilor civile şi militare era în toi, însemna că o mare primejdie ameninţa frontiera Uralilor.

Nu mai era nicio îndoială, o invazie în forţă putea smulge provinciile siberiene de sub autonomia rusă.

Rusia asiatică sau Siberia are o întindere de cinci sute şaizeci de mii de leghe şi numără aproximativ două milioane de locuitori. Ea se întinde de la munţii Urali, care o despart de Rusia europeană, până la litoralul Oceanului Pacific.

La sud, ea se mărgineşte cu Turkestanul şi cu Imperiul chinez, care o delimitează urmând o frontieră destul de sinuoasă; la nord, este Oceanul îngheţat, de la Marea Cara până la Strâmtoarea Behring. Regiunea este împărţită în gubernii sau provincii administrative: Tobolsk, Yeniseisk, Irkuţk, Iacuţk; cuprinde două districte: Okhoţk şi Kamciatka, şi două regiuni, acum sub dominaţie moscovită: Kirghis şi Chukchi.

Această imensă întindere de stepă, totalizând peste o sută zece grade de la vest la est, e în acelaşi timp un loc unde sunt deportaţi criminalii, un pământ de exil pentru cei exilaţi aici în urma unui ucaz.

Doi guvernatori generali reprezintă autoritatea supremă a ţarului, în acest vast teritoriu. Unul îşi are reşedinţa la Irkuţk, capitala Siberiei orientale, celălalt la Tobolsk, capitala Siberiei occidentale. Râul Ciuna, un afluent al fluviului Yenisei, desparte cele două Siberii.

Nicio cale ferată nu a străbătut încă şesurile acestea, dintre care unele sunt foarte fertile. Nimeni n-a cercetat zăcămintele

preţioase ale solului, care fac aceste locuri mai bogate dedesubt decât deasupra.

Vara, călătoriile se fac cu diligenţa sau cu căruţele; iarna, cu sania.

O singură cale de comunicaţie există între cele două graniţe ale Siberiei, telegraful electric. Un fir lung de opt mii de verste (8536 de kilometri) leagă cele două puncte cardinale, vestul şi estul. La ieşirea lui din Urali, el trece prin Ekaterinburg, Kasimov, Tiumen, Işim, Elamsk, Kolyvan, Tomsk, Krasnoiarsk, Strelink, Albazine, Blagovstenks, Radde, Orlomskaia, Alexandrovskoe, Nicolaevsk, pentru fiecare cuvânt transmis fiind încasate şase ruble şi nouăsprezece copeici. Din Irkuţk se face o ramificaţie spre Kiatka, la frontiera mongolă, iar de acolo, pentru treizeci de copeici cuvântul, curierii duc telegramele la Pekin în paisprezece zile.

Firul electric dintre Ekaterinburg şi Nicolaevsk a fost tăiat mai întâi la Tomsk, apoi, câteva ore mai târziu, între Tomsk şi Kolyvan.

Iată de ce ţarul, la a doua comunicare a generalului Kissoff, nu spusese altceva decât: „Să vină îndată un curier!”

Ţarul stătea de câteva minute nemişcat lângă fereastra cabinetului său, când uşierul deschise din nou uşa. Şeful poliţiei apăru în prag.

— Intră, generale, zise el scurt, spune-mi tot ce ştii despre Ogareff.

— E un om foarte primejdios, Sire, răspunse directorul poliţiei.

— Avea gradul de colonel?

— Da, Sire.

— Era un ofiţer inteligent?

— Foarte inteligent, dar imposibil de stăpânit, şi de o ambiţie de neînfrânt, care nu se dă înapoi de la nimic. S-a implicat în nişte intrigi secrete şi de aceea a fost degradat de către Alteţa Sa Marele Duce, şi apoi exilat în Siberia.

— Când?

— În urmă cu doi ani. Graţiat după şase luni de exil, prin bunăvoinţa Majestăţii Voastre, a revenit în Rusia.

— Şi, de atunci, nu s-a mai întors în Siberia?

— Ba da, Sire, s-a întors, dar de data aceasta de bunăvoie, răspunse şeful poliţiei.

Şi, coborând puţin vocea, adăugă:

— Era o vreme, Sire, când cine pleca în Siberia nu se mai întorcea!

— Ei bine, cât voi trăi eu, Siberia va fi o regiune din care oricine se va întoarce!

Ţarul avea dreptate să spună aceasta cu multă încredere, deoarece dovedise în multe rânduri, prin clemenţa sa, că justiţia rusă ştie să ierte.

Şeful poliţiei nu răspunse nimic, dar se subînţelegea lesne că el nu era adeptul jumătăţilor de măsură.

în opinia lui, oricine trecuse munţii Urali, păzit de jandarmi, nu trebuia să se mai întoarcă. Or, sub noul regim, lucrurile se petreceau altfel, spre marea deznădejde a şefului de poliţie! Cum! Nicio condamnare pe viaţă pentru alte crime decât cele de drept comun! Cum! Exilaţii politici să revină de la Tobolsk, Iakuţk, Irkuţk! Adevărul e că, deprins cu hotărârile autocratice de altădată, care nu iertau niciodată, şeful poliţiei nu împărtăşea acest fel de a guverna! Dar tăcu de data aceasta, aşteptând ca ţarul să-l întrebe din nou ceva.

Întrebările nu întârziară.

— Ivan Ogareff n-a mai revenit în Rusia, după călătoria făcută în provinciile siberiene, cu scopul pe care nimeni nu-l cunoştea?

— Ba da.

— Şi, de la întoarcerea lui, poliţia i-a pierdut urma?

— Nu, Sire, fiindcă un condamnat nu devine primejdios decât din clipa în care a fost graţiat!

Fruntea ţarului se încreţi puţin. Poate că şeful poliţiei se temea că mersese prea departe, deşi încăpăţânarea lui în ideile fixe fu la fel ca devotamentul nemărginit, pe care-l avea pentru stăpânul lui; dar ţarul, neluând în seamă aceste reproşuri indirecte vizând politica lui internă, urmă înainte cu întrebările-i laconice.

— De fapt, unde a fost în ultimul timp Ivan Ogareff?

— În gubernia Perm.

— Ce făcea acolo?

— Părea că nu are nicio treabă şi purtarea lui n-avea nimic suspect.

— Nu era sub supravegherea poliţiei superioare?

— Nu, Sire.

— Când a părăsit gubernia Perm?

— Prin luna martie.

— Pentru a pleca?…
— Nu se ştie unde.
— Şi, de atunci, nu se ştie ce s-a întâmplat cu el?
— Nu.
— Ei bine, eu ştiu! răspunse ţarul. Mi-au fost aduse la cunoştinţă nişte scrisori anonime, scăpate de sub controlul poliţiei, şi evenimentele ce se petrec acum în jurul graniţei îmi confirmă adevărul lor.
— Vreţi să spuneţi, Sire, exclamă şeful poliţiei, că în invazia tătarilor e amestecată mâna lui Ogaroff?
— Da, generale, şi vreau să-ţi comunic ceea ce nu ştii. După ce a părăsit gubernia Perm, Ivan Ogareff a trecut munţii Urali. S-a dus în Siberia, în stepele kirghize, unde a încercat, nu fără succes, să ridice moralul populaţiei nomade. Pe urmă a coborât mai la sud, până în Turkestanul liber. Acolo, la hanaturile Buhara, Kokand, Kunduza, a găsit conducători dispuşi să arunce hoardele tătare în provinciile siberiene şi să provoace o invazie generală a Imperiului rus din Asia. Mişcarea a fost pregătită în taină, dar a izbucnit ca o lovitură de trăsnet, şi acum mijloacele şi căile de comunicaţie între Siberia orientală şi cea occidentală sunt tăiate! Ceva mai mult, Ivan Ogareff vrea să atenteze la viaţa fratelui meu, pentru a se răzbuna.
Ţarul se înfierbântase vorbind şi se plimba cu paşi mari prin cameră.
Şeful poliţiei tăcu, dar îşi spunea în gând că, dacă Ivan Ogareff ar fi prins vremurile în care exilaţii nu erau graţiaţi niciodată de împăraţii Rusiei, planurile lui nu s-ar fi realizat.
Se scurseră câteva minute, timp în care amândoi tăcură. Apoi, apropiindu-se de ţar, care se trântise într-un fotoliu, şeful poliţiei zise:
— Majestatea Voastră a dat, desigur, ordin ca invazia să fie respinsă cât mai curând?
— Da, răspunse ţarul. Ultima telegramă care a putut să ajungă la Nijni Udinsk trebuia să pună în mişcare trupele guberniilor Yeniseisk, Irkuţk, Iakuţk, cele ale provinciilor Amur şi ale lacului Baikal. În acelaşi timp, regimentele din Perm, din Nijni Novgorod şi cazacii de la graniţă se îndreaptă în marş forţat spre munţii Urali; dar, din nenorocire, vor trebui să treacă săptămâni până se vor găsi în faţa coloanelor tătare.
— Aşadar, fratele Majestăţii Voastre, Marele Duce, izolat acum

în gubernia Irkuţk, nu mai poate comunica direct cu Moscova?

— Nu.

— Dar trebuie să ştie, din ultimele telegrame, care sunt măsurile luate de Majestatea Voastră şi ce ajutoare trebuie să aştepte de la guberniile cele mai apropiate de cea a regiunii Irkuţk?

— Ştie, răspunse ţarul, dar ceea ce nu ştie e că Ivan Ogareff, pe lângă rolul de rebel, îl joacă şi pe acela de trădător, şi că are în el un duşman personal şi înverşunat. Marelui Duce îi datorează prima pedeapsă şi ce este mai grav e că nici nu-l cunoaşte. Planul lui Ogareff e să se ducă deci la Irkuţk şi acolo, sub nume fals, să ofere serviciile sale Marelui Duce. Apoi, după ce-i va câştiga încrederea, când tătarii vor năvăli în Irkuţk, va preda oraşul, şi cu el pe fratele meu, a cărui viaţă e direct ameninţată. Iată ce ştiu eu, prin rapoartele primite, iată ce nu ştie Marele Duce, şi iată ce trebuie să ştie cu orice preţ el!

— Ei bine, Sire, un curier inteligent, curajos…

— Îl aştept.

— Şi sârguincios, adăugă şeful de poliţie, deoarece, permiteţi-mi să precizez, Sire, pământul siberian e favorabil rebeliunilor!

— Vrei să spui, generale, că exilaţii vor face cauză comună cu cotropitorii? strigă ţarul, care nu mai fu stăpân pe sine în faţa insinuării şefului poliţiei.

— Să mă ierte Majestatea Voastră! răspunse bolborosind şeful de poliţie, văzându-şi gândurile date pe faţă de îngrijorarea şi de neîncrederea lui.

— Eu cred mai mult ca d-ta în patriotismul exilaţilor, reluă ţarul.

— Mai sunt şi alţi condamnaţi în afară de exilaţii politici, în Siberia, răspunse şeful poliţiei.

— Criminalii! O, generale, pe aceştia ţi-i dăruiesc! Sunt pleava rasei omeneşti. Ei nu fac parte din nicio ţară. Dar invazia nu este îndreptată împotriva împăratului, ci a Rusiei, pe care exilaţii n-au pierdut nădejdea s-o revadă… şi o vor revedea!… Nu, niciodată un rus nu se va uni cu un tătar ca să slăbească măcar pentru un ceas puterea moscovită!

Ţarul avea dreptate să creadă în patriotismul acelora pe care, pentru moment, politica lui avea interesul să-i ţină departe. Clemenţa, care reprezenta baza justiţiei sale, când putea să-i conducă singur efectele, uşurările considerabile de pedepse, pe

care le adoptase în aplicarea ucazurilor, atât de groaznice odinioară, îi garantau că nu se poate înşela. Dar chiar şi fără acest puternic element de succes adus invaziei tătare, circumstanţele nu erau mai puţin grave, deoarece existau temeri că o mare parte din populaţia kirghizâ se va uni cu cotropitorii.

Kirghizii se împart în trei hoarde: mare, mijlocie şi mică, şi numără patru sute de mii de „corturi”, adică două milioane de suflete. Dintre aceste diverse triburi, unele sunt independente, altele recunosc suveranitatea fie a Rusiei, fie a hanaturilor Kiva, Kokland şi Buhara, adică a celor mai puternici şefi din Turkestan.

Hoarda medie, cea mai bogată, este în acelaşi timp şi cea mai mare, iar taberele ei ocupă întreg spaţiul cuprins între cursurile de apă ale râurilor Sara-Su, Irtiş, Işim-ul superior, lacul Hadisang şi lacul Aksakal.

Marea hoardă, care ocupa ţinuturile situate la est de hoarda medie, se întinde până la guberniile Omsk şi Tobolsk. Dacă toate aceste populaţii kirghize se ridicau, asta însemna invadarea Rusiei asiatice şi, mai ales, separarea de Siberia, la est de Yeniseisk.

E adevărat că aceşti kirghizi, foarte înapoiaţi în arta războiului, se pricep mai bine la jafuri nocturne şi la atacuri de caravane decât la arta milităriei. Aşa cum a spus Levşin, „un front închis sau un careu de infanterişti destoinici rezistă unei mase de kirghizi de zece ori mai numeroasă, şi un singur tun poate să răpună un număr considerabil dintre ei”.

Foarte bine, dar mai întâi trebuie ca un asemenea careu de infanterişti să ajungă în ţara cotropită, şi tunurile să părăsească provinciile ruse, aflate la două sau trei mii de verste. Or, în afară de drumul drept, care leagă Ekaterinburg de Irkuţk, stepele, adesea mlăştinoase, nu sunt destul de practicabile, şi ar trebui să se scurgă, sigur, câteva săptămâni, pentru ca trupele ruse să poată respinge hoardele tătăreşti.

Omsk este centrul organizaţiei militare a Siberiei occidentale, destinat să impună respect populaţiei kirghize. Acesta e locul pe care nomazii nesupuşi îl detestă, şi conducerea Ministerului de Război avea dreptate să creadă că Omsk era mai ameninţat decât orice. Linia avanposturilor militare cazace, eşalonate de la Omsk până la Semipalatinsk, trebuia să fie forţată în mai multe locuri. Or, existau temeri că „marii sultani” ce guvernează

districtele kirghize nu ar fi acceptat voluntar sau să sufere involuntar dominaţia tătară, musulmani ca şi ei, şi că ura provocată de subjugare să nu se fi unit cu ura cauzată de antagonismul religiilor greacă şi musulmană.

De mult timp, tătarii din Turkestan, şi îndeosebi cei ai hanaturilor din Buhara, Kokand şi Kunz. Încercau, atât prin forţă, cât şi prin convingere, să scoată hoardele kirghize de sub dominaţia moscovită.

Să spunem câteva cuvinte despre tătari.

Ei aparţin în mod special celor două rase distincte, caucaziană şi rasa mongolă.

Rasa caucaziană – aşa cum a spus Abel de R£musat, „care e privită în Europa drept genul tipic de frumuseţe al speciei omeneşti, deoarece toate popoarele acestei părţi a lumii au apărut de aici” – reuneşte sub aceeaşi denumire turcii şi autohtonii de origine persană.

Rasa pur mongolă cuprinde mongolii, manciurienii şi tibetanii.

Tătarii, care ameninţau, la vremea povestirii noastre, Imperiul rus, erau din rasa caucaziană şi ocupau cu deosebire Turkestanul. Această ţară vastă e împărţită în diferite state, guvernate de hani, de unde şi denumirea de hanaturi. Principalele hanaturi sunt cele din Buhara, Kiva, Kokand, Kunz etc.

În perioada aceea, hanatul cel mai important şi mai de temut era cel din Buhara. Rusia luptase în mai multe rânduri cu căpeteniile hanatului în cauză, care, dintr-un interes personal şi pentru a le impune un nou jug, susţinuseră independenţa kirghizilor împotriva dominaţiei moscovite. Conducătorul actual, Feofar Han, călca pe urmele predecesorilor săi.

Hanatul Buhara se întinde de la nord la sud, între paralelele 37 şi 41 la est, şi 61 şi 66 la vest, adică pe o suprafaţă de aproape zece mii de leghe pătrate. Statul în cauză numără o populaţie de două milioane cinci sute de mii de locuitori, o armată de şaizeci de mii de oameni, triplată în timp de război, şi treizeci de mii de călăreţi.

Bogată în producţii animale, vegetale şi minerale, şi-a extins teritoriul prin alipirea regiunilor Balk, Aukoi şi Meimaneh, desigur, cu consimţământul conducătorilor provinciilor respective. Buhara are nouăsprezece oraşe importante.

înconjurată de un zid măsurând peste opt mile engleze şi

flancat de turnuri, oraş glorios ilustrat de Avicenna şi de alţi savanţi ai secolului al X-lea, Buhara e privit drept centrul ştiinţei musulmane şi unul dintre cele mai celebre din Asia centrală; Samarkand, care are mormântul lui Tamerlan şi celebrul palat în care se păstrează piatra albastră, pe care fiecare nou han trebuie să se aşeze, este apărat printr-o extrem de puternică citadelă, Karşi, cu cele trei rânduri de întăritori, situată într-o oază înconjurată de o mlaştină plină de broaşte şi de şopârle, şi aproape de necucerit; Ciardjui e apărat de o populaţie de douăzeci de mii de suflete. În sfârşit, Katta Kurgan, Nurata, Djizah, Paicand, Karacul, Kuzar etc. Formează o înlănţuire de oraşe foarte puternice, dificil de cucerit. Hanatul Buhara, protejat de munţi, izolat de stepă, este deci un stat cu adevărat de temut, iar Rusia era forţată să-i opună forţe importante.

Or, în momentul acela, această regiune a tătarilor era guvernată de ambiţiosul Feofar. Sprijinit de ceilalţi hani – în principal cei din Khokhland şi din Kunduz, războinici cruzi şi jefuitori, dispuşi oricând a se lansa în acţiuni specifice instinctului tătăresc – ajutat de şefi care comandau toate hoardele Asiei centrale, el se pusese în fruntea acestei invazii, al cărei iniţiator era, neîndoielnic, Ogareff.

Acest trădător, împins de ambiţie nemăsurată şi de ură, conducea mişcarea menită să taie căile de comunicaţie siberiene. Era, într-adevăr, nebun dacă avea convingerea că ar putea lovi Imperiul moscovit! Din ordinul lui, emirul – titlu pe care îl primesc hanii din Buhara – îşi dezlănţuise hoardele dincolo de frontiera rusă. Invadase gubernia Semipalatinsk, şi cazacii, care se găseau în număr prea mic în acel loc, fuseseră nevoiţi să se retragă din faţa lui. Feofar a avansat dincolo de lacul Baikal, antrenând în trecerea sa populaţia kirghiză. Jefuind, distrugând, înrolându-i pe cei ce se supuneau, capturându-i pe cei ce rezistau, el călătorea de la un oraş la altul, urmat, ca un rege oriental, de Curte, de femei şi de sclavi, întocmai ca un neînfricat Gengis Han modem.

Unde se afla în momentul acela?

Unde vor fi ajuns soldaţii lui în clipa în care vestea invaziei ajunsese la Moscova? în ce punct al Siberiei fuseseră nevoite să se retragă trupele ruseşti? Nu se ştia. Comunicaţiile erau întrerupte. Firul electric dintre Kolyvan şi Tomsk fusese, oare, tăiat de cercetaşii armatei tătare, sau emirul ajunsese până în

provinciile din Yeniseisk?
Întreaga Siberie occidentală sudică era, oare, în flăcări? Rebeliunea se întinsese deja până la regiunile din est? Nu se ştia nimic.
Singurul agent care nu se temea nici de frig, nici de căldură, cel pe care nici asprimea iernii, nici temperaturile ridicate ale verii nu-l puteau opri, care alerga cu rapiditatea trăsnetului, curentul electric care era întrerupt şi nu se mai putea propaga de-a lungul stepei, şi nu exista nicio posibilitate ca Marele Duce, închis în Irkuţk, să fie înştiinţat de primejdia ce-l pândea din cauza trădării lui Ogareff.
Numai un curier putea înlocui curentul electric întrerupt. Acestuia îi trebuia însă un timp oarecare pentru a străbate cele cinci mii două sute de verste (5523 km) care despart Moscova de Irkuţk.
Trebuia, de asemenea, un curaj şi o inteligenţă supraomenească pentru a trece prin rândurile rebelilor şi ale invadatorilor. Un om inteligent, inimos şi îndrăzneţ.
— Oare îl voi găsi? se întreba ţarul.

Capitolul III
Mihail Strogoff

Uşa cabinetului imperial se deschise şi uşierul îl anunţă pe generalul Kissoff.
— Unde-i curierul? întrebă prompt ţarul.
— E aici, Sire, răspunse generalul Kissoff.
— Ai găsit omul care ne trebuie?
— Îndrăznesc să răspund afirmativ Majestăţii Voastre.
— E din serviciul palatului?
— Da, Sire.
— Îl cunoşti?
— Îl cunosc personal; a îndeplinit adesea, cu succes, misiuni foarte grele.
— În străinătate?
— Chiar în Siberia.
— De unde este?
— Din Omsk. E un siberian.
— Are prezenţă de spirit, sânge rece, inteligenţă, curaj?

— Da, Sire, are tot ce îi trebuie ca să reuşească chiar acolo unde alţii nu ar putea.

— Vârsta lui?

— Treizeci de ani.

— E viguros?

— Poate să suporte uşor frigul, foamea, setea şi oboseala.

— Are trupul ca fierul?

— Da, Sire.

— Şi inima?…

— De aur!

— Şi se numeşte…?

— Mihail Strogoff.

— E gata de plecare?

— Aşteaptă în camera de gardă ordinele Majestăţii Voastre.

— Să vină, zise ţarul.

Câteva minute mai târziu, curierul intra în cabinetul ţarului.

Mihail Strogoff era un bărbat viguros, înalt, cu umerii largi şi cu pieptul bombat. Capul său mare avea frumoasele trăsături ale rasei caucaziene.

Braţele lui vânjoase erau tocmai bune pentru a aduce la îndeplinire cele mai grele sarcini. Bărbatul acesta frumos şi voinic nu era uşor de clintit din loc. Când punea piciorul în pământ, părea că este bătut în cuie. Capul mare, cu fruntea largă, era acoperit cu un păr bogat, care răsărea în şuviţe prin cascheta rusească. Faţa, de obicei palidă, i se înroşea numai sub influenţa unei emoţii, care făcea să-i bată inima şi mai repede.

Ochii îi erau de un albastru închis, cu privirea dreaptă, sinceră, şi strălucea sub sprâncene arcuite frumos, ale căror muşchi, contractaţi uşor, arătau un curaj mare, „acest curaj fără furia eroilor”, parafrazând expresia fiziologilor.

Nasul puternic, cu nările largi, era aşezat deasupra unei guri simetrice, cu buzele puţin pronunţate, cum le au fiinţele generoase şi bune.

Mihail Strogoff avea firea omului hotărât, care ia repede o decizie, nu-şi roade unghiile în incertitudine, nu se scarpină în ureche a îndoială, nu se clatină în indecizie. Sobru în gesturi şi cuvinte, ştia să ia poziţia soldatului faţă de superiori; atunci când mergea, alura lui denota o mare uşurinţă, o remarcabilă claritate a mişcărilor, ceea ce dovedea deopotrivă încredere şi voinţă vivace a spiritului său. Iar din întreg felul său de a fi se

desprindea o mândrie impunătoare.
Pe scurt, reprezenta unul dintre aceia care ştiu să se facă folositori oricând.
Era îmbrăcat cu o elegantă uniformă militară, asemănătoare celor purtate de ofiţerii vânători călăreţi în campanie; cizme, pinteni, pantaloni bufanţi, dolman împodobit cu blană, şireturi galbene pe un fond cafeniu. Pe pieptul lui strălucea o cruce şi mai multe medalii.
Mihail Strogoff aparţinea Corpului special de curieri ai ţarului şi avea gradul de ofiţer printre oamenii de elită.
Ceea ce se vedea bine, din fizionomia şi din atitudinea lui, şi ceea ce ţarul recunoscu dintr-o privire, e câ el era omul „care ştie să execute ordinele”. Stăpânea deci una dintre însuşirile cele mai recomandabile în Rusia, după cum a spus celebrul romancier Turgheniev, însuşire care poate conduce la obţinerea unor înalte ranguri în cadrul imperiului moscovit.
Într-adevăr, dacă cineva ar fi putut să ducă la bun sfârşit călătoria de la Moscova la Irkuţk, printr-un ţinut invadat, să treacă obstacole şi să învingă primejdii de tot felul, apoi acela nu putea fi altul decât Mihail Strogoff.
O calitate favorabilă reuşitei planului său consta în faptul că Mihail Strogoff cunoştea foarte bine ţinuturile pe care urma să le străbată, şi dialectele lor diverse, nu numai deoarece le mai parcursese, ci şi din cauză că avea o origine siberiană.
Tatăl său, bătrânul Petru Strogoff, mort de zece ani, locuise în oraşul Omsk, din gubernia cu acelaşi nume, şi tot acolo mai trăia încă şi mama sa, Marfa. În mijlocul stepelor sălbatice ale provinciilor Omsk şi Tobolsk îşi crescuse fiul iscusitul vânător siberian, la fel ca spartanii. Petru Strogoff era de meserie vânător. Vara, ca şi iama, în timpul căldurilor toride, ca şi al frigului ce uneori ajunge la minus cincizeci de grade, cutreiera prin stepă netedă, lăstărişurile, pădurile de pin, întinzând curse animalelor şi pândind vânatul uşor, cât şi cel greu, ucigându-le cu furca sau cu cuţitul. Vânatul mare este, de pildă, ursul siberian, cel mai fioros animal al stepei, a cărui mărime este egală cu cea a semenilor lui din mările glaciale.
Petru Strogoff ucisese mai mult de treizeci şi nouă de urşi, ceea ce înseamnă că şi al patruzecilea căzuse sub cuţitul lui, deşi se ştie din legendele ruseşti că mulţi vânători au trăit până la al treizeci şi noulea urs, dar au murit înaintea celui de-al

patruzecilea.
Petru Strogoff trecuse deci de numărul fatal fără să capete cea mai mică zgârietură.
Din acel moment, fiul său, Mihail, în vârstă de unsprezece ani, l-a însoţit la toate vânătorile, purtând „ragatina”, adică furca, pentru a veni în ajutorul tatălui său, înarmat numai cu un cuţit. La patrusprezece ani, Mihail Strogoff ucisese singur primul său urs – ceea ce n-ar fi fost de mirare, dacă nu l-ar fi târât, după ce îl jupuise de blană, pe o distanţă de mai multe verste, până la casa părintească. Asta dovedea că băiatul era de o putere uriaşă.
Viaţa aspră din copilărie îi folosi şi când fu mare, deoarece putea să suporte cu uşurinţă frigul, căldura, foamea, setea şi oboseala. Avea o constituţie de fier, asemenea yakuţilor din regiunile septentrionale. Ştia cum să reziste o zi fără să mănânce, zece nopţi fără să doarmă şi să-şi facă un adăpost în plină stepă, acolo unde alţii ar fi fost stânjeniţi de prea mult aer curat. Dotat cu simţuri de o fineţe extremă, ghidat de un instinct de amerindian Delaware în mijlocul câmpiei albe, când ceaţa acoperea întreg orizontul, chiar şi când se afla în ţinuturi de la latitudini înalte, unde noaptea polară se prelungeşte timp de multe zile, el îşi găsea drumul, acolo unde alţii nu şi-ar fi putut urma nici măcar propriii paşi.
Toate secretele tatălui său îi erau cunoscute. Învăţase să se orienteze după semne abia vizibile: mici ţurţuri de gheaţă, dispunerea unor ramuri de copac, mirosuri aduse dincolo de limitele orizontului, urme de animale în iarbă sau în pădure, sunete vagi din aer, detunături îndepărtate, trecerea unor cârduri de păsări prin aerul învăluit de brumă, mii de amănunte care sunt tot atâtea semne pentru cei ce ştiu să le citească. Mai mult, crescut în zăpada şi în frigul Siberiei, avea un trup de fier şi o inimă de aur, după cum spusese, pe bună dreptate, generalul Kissoff.
Singura slăbiciune a lui Mihail Strogoff era mama lui, bătrâna Marfa, care nu a vrut cu niciun preţ să-şi părăsească vechea casă din Omsk, pe malurile râului Irtiş, acolo unde trăise alături de bătrânul vânător Petru. La plecarea fiului, ea se întristă. Acesta îi făgădui însă că va veni mereu s-o vadă, şi îşi ţinuse cuvântul cu sfinţenie.
La douăzeci de ani, Mihail Strogoff se hotărî să intre în

serviciul personal al împăratului Rusiei, în Corpul curierilor ţarului. Tânărul siberian, îndrăzneţ, inteligent, zelos şi cu purtări alese, avu la început prilejul să se distingă printr-o călătorie în Caucaz, într-o ţară înapoiată, condusă de câţiva urmaşi de-ai lui Shamyl, apoi cu prilejul unei misiuni importante la Petropavlovsk, în Kamciatka, la extremitatea Rusiei asiatice.

Cu prilejul acestor lungi călătorii, el dăduse dovadă de prezenţă de spirit, de sânge rece, de curaj, inteligenţă, se remarcase în ochii şefilor săi şi făcuse în scurt timp carieră. Cât despre zilele libere, ce urmau acestor călătorii, ele erau destinate mamei. Totuşi, în ultima vreme, şi pentru prima oară, Mihail Strogoff nu-şi mai văzuse mama de trei ani. Trei ani, trei secole!

Îşi luase tocmai câteva zile libere şi se pregătea de plecare, când se întâmplară evenimentele pe care le cunoaştem şi noi. Mihail Strogoff fu adus, aşadar, înaintea ţarului, fără să ştie ce i se va cere. Ţarul îl măsură cu privirea câteva minute, fâră să scoată un cuvânt, pe când Mihail Strogoff sta nemişcat, în poziţie reglementară, în faţa lui.

Apoi, fără îndoială, satisfăcut de această examinare, ţarul se apropie de birou şi, făcând semn directorului de poliţie să se aşeze, îi dictă pe şoptite o scrisoare, care nu cuprindea decât câteva rânduri.

Mai aruncă o privire asupra misivei, apoi o iscăli, punând înaintea semnăturii sale cuvintele: „Byt po semu”, care înseamnă: „Aşa să se facă!” şi constituie formula sacramentală a împăraţilor Rusiei.

Scrisoarea fu pusă într-un plic cu însemnele armelor imperiale. Apoi, ţarul se ridică şi îi spuse lui Mihail Strogoff să se apropie.

Acesta făcu doi, trei paşi înainte, şi aşteptă. Ţarul îl mai privi o dată, drept în ochi. După aceea îl întrebă cu glas aspru:

— Care-i numele tău?

— Mihail Strogoff, Sire.

— Gradul?

— Căpitan în Corpul curierilor ţarului.

— Cunoşti Siberia?

— Sunt siberian.

— Unde eşti născut?

— La Omsk.

— Ai rude acolo?
— Da, Sire.
— Ce rude?
— Pe mama…
Ţarul întrerupse un moment întrebările, apoi, arătând scrisoarea pe care o avea în mână, îi zise:
— Iată o scrisoare. Te însărcinez s-o predai Marelui Duce, dar numai lui.
— O voi preda, Sire.
— Marele Duce e la Irkuţk.
— Voi merge la Irkuţk.
— Va trebui să treci printr-o ţară răsculată, plină de rebeli, invadată de tătari, care vor avea interes să sustragă scrisoarea.
— O voi străbate.
— Fereşte-te de un trădător, Ivan Ogareff, pe care, poate, îl vei întâlni pe drum.
— Mă voi feri.
— Ai să treci prin Omsk?
— E în drumul meu, Sire.
— Dacă îţi vizitezi mama, rişti să fii recunoscut. Nu trebuie s-o vezi!
Mihail Strogoff şovăi o clipă.
— N-o voi vizita, încuviinţă el.
— Jură-mi că nimic nu te va face să spui cine eşti şi de unde vii!
— Jur!
— Mihail Strogoff, continuă ţarul, dându-i plicul, ia scrisoarea aceasta, de care depinde soarta întregii Siberii, şi, poate, şi viaţa Marelui Duce, fratele meu.
— Scrisoarea va ajunge în mâinile Alteţei Sale, Marelui Duce.
— Crezi că vei putea ajunge la el?
— Voi ajunge, sau voi fi ucis.
— Am nevoie de tine, trebuie să trăieşti!
— Voi trăi şi voi ajunge la destinaţie, răspunse Mihail Strogoff.
Ţarul păru mulţumit de siguranţa de care dădea dovadă curierul.
— Du-te dar, Mihail Strogoff, zise el, mergi pentru Dumnezeu, pentru Rusia, pentru fratele meu şi pentru mine!
Mihail Strogoff salută milităreşte, părăsi cabinetul împăratului şi, peste câteva minute, Palatul Nou.

— Cred că ai făcut o alegere fericită, generale, zise ţarul.
— Cred şi eu, Sire, răspunse generalul Kissoff, Majestatea Voastră poate fi sigură că Mihail Strogoff va face tot ce-i stă în putinţă unui om să facă.
— Şi el e un om, într-adevăr, spuse ţarul.

Capitolul IV
De la Moscova la Nijni Novgorod

Distanţa pe care Mihail Strogoff trebuia s-o străbată între Moscova şr Irkuţk era de cinci mii două sute de verste LS (5523 de kilometri).
Pe când nu exista încă fir telegrafic între munţii Urali şi graniţa orientală a Siberiei, serviciul poştal se făcea prin curieri, iar timpul cel mai scurt pentru o cursă Moscova- Irkuţk era de optsprezece zile, în cazuri excepţionale. De obicei, străbaterea Rusiei asiatice dura patru, cinci săptămâni, iar toate mijloacele de transport erau puse la dispoziţia acestor trimişi ai ţarului.
Ca unul ce nu se temea nici de frig, nici de căldură, Mihail Strogoff ar fi preferat să efectueze această cursă iarna, când poate fi folosită sania, iar transportul e mai uşor prin stepele nivelate de zăpadă. Nu mai este nevoie să fie trecute cursuri de apă. Peste tot este gheaţă şi zăpadă, peste care sania alunecă uşor şi rapid. Probabil că unele fenomene naturale sunt de temut, în această perioadă, cum ar fi ceaţa permanentă şi intensitatea ei, frigul excesiv; câteodată, vârtejuri de zăpadă ridicate de vânt fac să piară caravane întregi, iar haite de lupi flămânzi ies după pradă.
Cu toate acestea, lui Mihail Strogoff i-ar fi convenit primejdiile iernii, care i-ar fi obligat pe cotropitori să se retragă la adăpost în oraş, în loc să cutreiere stepele. Astfel, trecerea i-ar fi fost mai uşoară.
Acum însă n-avea dreptul să aleagă nici timpul şi nici ora. Oricare ar fi fost condiţiile, trebuia să le accepte şi să plece.
Aceasta era, aşadar, situaţia pe care Strogoff o înţelese dintr-o ochire şi se pregăti să-i facă faţă.
în primul rând, nu se afla în ipostaza obişnuită de curier al ţarului. Nimeni nu trebuia să-i bănuiască această funcţie.
Într-o ţară invadată se ştie că mişună spionii, şi dacă ar fi fost

recunoscut, misiunea lui ar fi fost compromisă.
Odată cu o sumă de bani care trebuia să-i servească pentru tot timpul călătoriei, generalul Kissoff ii înmână şi o „podaroşna”, act de liberă trecere, făcut pe numele Nikolai Korpanoff, negustor, cu locuinţa în Irkuţk.
Nikolai Korpanoff era autorizat să fie însoţit de una sau mai multe persoane. Permisul avea valabilitate chiar şi în cazul în care guvernământul moscovit ar fi interzis celorlalţi cetăţeni să părăsească Rusia. Podaroşna îţi dă dreptul să iei cai de poştă; Strogoff nu putea însă să se servească de acest act decât pe pământul european, pentru a nu se bănui în provinciile revoltate în ce calitate călătoreşte.
Din acest motiv, el nu putea să capete nici cai de poştă, în Siberia, nici măcar să-şi cumpere obiectele necesare lui. Ceea ce nu trebuia să uite e că era un simplu negustor cu numele Nikolai Korpanoff, care pleca de la Moscova Ia Irkuţk, şi, ca atare, supus tuturor neplăcerilor unei călătorii obişnuite. Să treacă neobservat, mai curând sau mai târziu, dar să treacă, aceasta trebuia să-i fie misiunea.
Cu treizeci de ani în urmă, escorta unui călător oficial era compusă din nu mai puţin de două sute de cazaci călare, tot atâţia infanterişti, douăzeci şi cinci de cavalerişti baskiri, trei sute de cămile, patru sute de cai, douăzeci şi cinci de căruţe, două plute şi două tunuri. Iată materialul necesar unei călătorii în Siberia.
Mihail Strogoff n-avea nici infanterişti, nici tunuri, nici călăreţi, nici animale de povară. Avea să umble cu trăsura sau călare, după împrejurări; pe jos chiar, la nevoie.
Primele o mie patru sute de verste (1493 de kilometri), dintre Moscova şi frontieră, nu prezentau nicio primejdie. Cale ferată, trăsuri de poştă, ambarcaţii cu aburi şi cai erau la îndemâna călătorilor, deci şi a curierului.
Aşadar, în dimineaţa de 16 iulie, îmbrăcat ca simplu mujic, cu un sac de călătorie pe spate, cu cizme în picioare, cu tunică strânsă la mijloc şi pantaloni largi, Mihail Strogoff se îndreptă spre gară să ia primul tren.
Nu purta arme, dar sub centură avea ascuns un revolver şi în buzunar un fel de cuţit lung, nelipsit din dotarea oricărui vânător siberian, care ştie să răpună ursul fără să-i strice preţioasa blană.

În gara Moscovei era o mulţime de călători. Mai toate gările din Rusia sunt locuri de întâlnire foarte frecventate. Aşa se explică de ce mulţimea e compusă mai mult din cei care privesc decât din cei care pleacă. Aici are loc parcă o bursă mică de ştiri.

Trenul în care se urcă Mihail Strogoff trebuia să-l lase la Nijni Novgorod. Acolo se sfârşea, în vremea aceea, linia de cale ferată care, legând Moscova de Sankt Petersburg, ar trebui să se prelungească până la frontiera rusă. Era o cale de aproape patru sute de verste (426 de kilometri), iar trenul avea s-o străbată în zece ore. Odată ajuns la Nijni Novgorod, curierul ţarului urma să-şi continue drumul fie pe uscat, fie cu vaporul pe Volga, pentru a ajunge cât mai curând la munţii Urali.

Urcat în vagon, Mihail Strogoff se întinse deci în colţul său ca un burghez cumsecade, căruia nu-i pasă de nimic şi încearcă să-şi omoare timpul dormind.

Cum nu era singur în compartiment, el nu închise ochii decât de formă, deschizând, în schimb, urechile.

într-adevăr, zvonul răsculării hoardelor kirghize şi al invaziei tătare străbătu rândurile călătorilor, care făceau comentarii foarte rezervate.

însoţitorii lui de drum erau în mare parte negustori care se duceau la renumitul bâlci din Nijni Novgorod. O lume foarte pestriţă, compusă din evrei, turci, cazaci, ruşi, georgieni, calmuci şi alţii, dar vorbind aproape toţi limba rusă.

Se vorbea deci despre gravele evenimente de dincolo de Urali, şi negustorii păreau a se teme că guvernul rus va fi silit să ia măsuri restrictive, mai cu seamă în provinciile din jurul graniţei – măsuri în urma cărora ar avea de suferit negoţul.

Trebuie să recunoaştem că, de fapt, aceşti egoişti nu priveau invazia din alt punct de vedere decât din acel al ameninţării intereselor lor.

Prezenţa unui simplu soldat, îmbrăcat în uniforma ţării – şi ştim ce importanţă are uniforma în Rusia – ar fi închis, cu siguranţă, gura negustorilor.

Dar în compartimentul în care se afla Mihail Strogoff nimeni nu putea bănui prezenţa unui militar, şi curierul ţarului nu era omul care să se trădeze.

Asculta deci în tăcere discuţiile călătorilor.

— Se zice că ceaiul e în creştere, zise un persan, lesne de

recunoscut după cascheta cu astrahan şi mantaua cafenie, încreţită şi roasă.

— O, ceaiul n-are de ce scădea, răspunse un evreu posomorât. Cel ce e pe piaţa Nijni Novgorod va putea fi expediat uşor prin vest, dar, din nenorocire, nu se va putea face acelaşi lucru cu covoarele de Buhara.

— Cum? Aşteptaţi un transport din Buhara? întrebă persanul.

— Nu, din Samarcand. Şi oraşul acesta e tot atât de expus! Mai poţi avea, oare, încredere în transport într-o ţară care e cucerită de tătari de la Kiva până la graniţa chinezească?

— Bine, răspunse persanul, dacă nu ajung covoarele, cu atât mai puţin socotelile.

— Dar câştigul, Dumnezeule!… exclamă evreul. De asta nu ţineţi seama?

— Aveţi dreptate, articolele din Asia ameninţă să lipsească de pe piaţă. În schimb, vor fi covoare de Samarcand, ca şi lână, grăsimi şi şaluri de Orient.

— Ia seama, moşulică, zise un călător mucalit, ai să-ţi pătezi şalurile dacă le amesteci cu seul.

— Ţi-arde de râs!… răspunse acru negustorul, căruia nu-i plăceau glumele.

— Şi dacă ne-am smulge părul din cap şi ne-am pune cenuşă, s-ar schimba ceva, oare? întrebă mucalitul.

— Se cunoaşte că nu eşti negustor, spuse evreul.

— Pe Dumnezeul meu, nu, cinstite urmaş al lui Abraham. Nu vând nici plăpumi, nici hamei, nici miere, nici ceară, nici pastramă, nici icre negre, nici lemne, nici panglici şi nici piei…

— Dar poate le cumperi? întrebă persanul, întrerupându-l.

— Puţin de tot şi numai pentru mine, răspunse el făcând cu ochiul.

— E un glumeţ! zise evreul către persan.

— Sau un spion, îşi dădu cu părerea acesta, coborând vocea. Să ne ferim şi să nu vorbim mai mult decât trebuie. Poliţia nu e tocmai uşă de biserică, şi nu ştii cu cine călătoreşti.

În colţul celălalt se vorbea mai puţin de produse mercantile, dar mai mult despre invazia tătară şi urmările ei.

— Caii din Siberia vor fi rechiziţionaţi, zicea un călător, şi mijloacele de comunicaţie între provinciile Asiei vor fi limitate.

— E adevărat că kirghizii au făcut cauză comună cu tătarii? întrebă vecinul său.

— Se zice, dar cine se poate lăuda că ştie ceva în ţara asta! răspunse călătorul pe şoptite.

— Am auzit vorbindu-se despre concentrări de trupe la graniţă.

— Cazacii de pe Don sunt răspândiţi de-a lungul Volgăi, ca să ţină piept kirghizilor răsculaţi.

— În cazul în care kirghizii au coborât de-a lungul fluviului Irtiş, drumul spre Irkuţk nu-i tocmai sigur! preciză vecinul. De altfel, am vrut să trimit ieri o telegramă la Krasnoiarsk, dar n-a putut pleca. Mă tem că hoardele tătare au izolat Siberia orientală!

— În definitiv, moşulică, reluă primul care vorbise, negustorii au dreptate să fie îngrijoraţi de mărfurile lor. După ce vor fi rechiziţionaţi caii, vor urma trăsurile, vapoarele, toate mijloacele de transport, iar apoi nu va fi îngăduit să mai faci un pas pe toată întinderea acestui imperiu.

— Mă tem că bâlciul din Nijni Novgorod nu se va sfârşi atât de strălucit cum a început, spuse al doilea, clătinând din cap. Dar siguranţa teritoriului rusesc înainte de toate!

— Afacerile nu sunt decât afaceri!

Dacă în compartimentul acesta discuţiile nu aveau alt subiect, cu atât mai mult în celelalte se vorbea tot despre invazie. Totuşi, un observator ar fi băgat de seamă că toţi vorbeau cu foarte multă prudenţă. Dacă ajungeau să discute fapte, nu mergeau însă niciodată până la intenţiile guvernului moscovit, pe care nu îndrăzneau nici măcar să le bănuiască.

Ceea ce şi spuse, pe bună dreptate, un călător dintr-un vagon din capătul trenului. Acest călător, desigur un străin, privea totul cu ochi cercetători şi punea zeci de întrebări, la care i se dădeau răspunsuri în doi peri.

În fiecare moment, punea o nouă întrebare referitoare la localităţile cele mai neînsemnate, pe care le vedea în goana trenului, aplecat deasupra ferestrei, câţi locuitori au, cu ce se îndeletnicesc, câţi se nasc şi mor pe an etc… Toate acestea le scria într-un carnet supraîncărcat cu asemenea note.

Era corespondentul Alcide Jolivet, care punea întrebări în dorinţa de a găsi ceva de seamă pentru „verişoara lui”. Din nenorocire, era luat drept spion şi nimeni nu-i dădea explicaţii lămurite asupra evenimentelor zilei.

Văzând că nu poate afla nimic cu privire la invazie, scrise în

carnet:
Călători de o discreţie absolută. În ceea ce priveşte politica, foarte severi şi temători.
Şi în timp ce Alcide Jolivet îşi nota minuţios impresiile de călătorie, confratele său, aflat în acelaşi tren, călătorind în acelaşi scop, făcea acelaşi lucru ca şi francezul, dar în alt compartiment.
Nu se întâlniseră în gara din Moscova şi niciunul nu ştia de existenţa celuilalt în tren, şi nici de călătoria în scopul de a vizita teatrul de război.
Spre deosebire de confratele său, Blount, vorbind puţin şi ascultând mult, nu trezise bănuieli în ochii vecinilor întocmai confratelui său, Alcide Jolivet.
De aceea, ei vorbeau deschis în faţa lui şi depăşeau chiar graniţele prudenţei obişnuite.
Corespondentul lui Daily Telegraph putu să bage de seamă cât de mult îi preocupau evenimentele pe negustorii care călătoreau spre Nijni Novgorod, şi până la ce punct era ameninţat comerţul cu Asia centrală.
Scrise în carnetul său aceste observări:
Călători extrem de îngrijoraţi. Nu se vorbeşte decât despre război, cu o uşurinţă uimitoare între Volga şi Vistula.
Cititorii lui Daily Telegraph erau deci tot atât de bine informaţi ca şi „verişoara” lui Alcide Jolivet.
Aşezat în stânga, Hary Blount nu văzuse decât o parte a ţinutului, destul de accidentat, şi-şi notă, cu un aplomb britanic:
Ţară muntoasă între Moscova şi Vladimir.
Totuşi, era vizibil că guvernul rus, pus în faţa acestor grave evenimente, luase măsuri severe chiar în interiorul imperiului. Răscoala nu trecuse frontiera siberiană, dar în provinciile de pe Volga, aflate în apropiere de ţara kirghiză, existau temeri referitoare la efectul produs de o serie de influenţe nefaste.
Poliţia nu dăduse însă de urmele lui Ivan Ogareff. Trădătorul, care chemase străinii în ajutor pentru a-şi aduce la îndeplinire o răzbunare personală, se întâlnise, oare, cu Feofar Han sau încerca să provoace o revoltă în gubernia Nijni Novgorod, care era în vremea aceea mai populată decât oricând? Mu avea, oare, printre persani, armeni şi calmuci camarazi gata să declanşeze o mişcare internă?
Toate ipotezele acestea erau posibile, mai ales într-o ţară ca

Rusia.
în realitate, acest vast imperiu, care numără douăsprezece milioane de kilometri pătraţi, nu poate avea omogenitatea statelor din Europa occidentală.
Între diversele popoare care-l alcătuiesc, există, în mod firesc, diferite tendinţe. Teritoriul rus, care acoperă o parte din Europa, Asia şi America de Nord, se întinde între 15° longitudine estică şi 133° longitudine vestică, şi între paralela 38 sudică şi paralela 81 nordică, respectiv 43°. Imperiul numără mai mult de şaptezeci de milioane de locuitori, şi se vorbesc treizeci de limbi diferite. Rasa slavă predomină, desigur, dar ea cuprinde, pe lângă ruşi, şi polonezi, lituanieni, curlandezi. Dacă îi adăugăm pe letonieni, estonieni, laponi, ceremizi, ciuvaşi, permiaci, germani, greci, tătari, triburile caucaziene, hoardele mongole, calmuce, samoyede, kamciatke etc., se va înţelege că o unitate ar fi greu de menţinut şi că ea n-ar putea fi decât opera timpului, ajutată de înţelepciunea guvernanţilor.
Oricum, Ivan Ogareff ştiuse să scape, cu toate cercetările făcute, şi, foarte probabil, avea să se întâlnească, în cele din urmă, cu armata tătară.
Totuşi, în toate staţiile unde oprea trenul urcau în vagoane inspectori, care îi percheziţionau pe călători, din ordinul şefului poliţiei, în căutarea lui Ogareff.
Guvernul avea convingerea că trădătorul nu părăsise încă Rusia europeană. Iată de ce, dacă un călător părea suspect, era dat jos la postul de poliţie, iar trenul pornea fără să-i pese de întârziat. Cu poliţia rusă, care este foarte autoritară, e inutil să stai la taclale. Membrii ei sunt militari şi procedează milităreşte. Este, de altfel, singurul mijloc de a asculta fără murmur ordinele date de un suveran care are dreptul să pună în fruntea ucazului său formula:
„Noi, prin graţia lui Dumnezeu, împărat şi autocrat al tuturor ruşilor, al Moscovei, Kievului, Vladimirului şi al Novgorodului, Ţar al Kazanului, Astrakanului, al Poloniei, Siberiei, Chersonului, domn al Pskov-ului, mare prinţ de Smolensk, de Lituania, Volhynia, Podolia şi Finlanda, prinţ de Estonia, Livonia, Curlanda, Simigalia, Bialystok, Karelia, Iugria, Perm, Viatka, Bulgaria şi multe alte ţări, mare prinţ de Nijni Novgorod, Cernigov, Kazan, Polotsk, Rostov, Iaroslov, Bielozersk, Udoria, Obdoria, Kondinia, Vitebsk, Mistislav, domn al regiunilor hiperboreene, suveran al

ţărilor: Iveria, Kartalinia, Gruzinia, Kabardinia, Armenia, suveran ereditar şi suveran al prinţilor cerchezi, al celor din munţi şi alţii, moştenitor al Norvergiei, duce de Schleswig Holstein, Storman, Ditmarsen şi Oldenburg.”

Într-adevăr, puternic suveran e acela al cărui blazon e un vultur cu două capete, ţinând un sceptru şi un glob, care înconjoară emblemele specifice pentru Novgorod, Vladimir, Kiev, Kazan, Astrakan, Siberia şi care sunt ataşate de colierul ordinului Sfântul Andrei, deasupra căruia se află o coroană regală!

Cât despre Mihail Strogoff, el era cu actele în regulă, şi deci la adăpostul oricărei măsuri poliţieneşti.

La staţia Vladimir, trenul se opri câteva minute, care fură de ajuns corespondentului Daily Telegraph să-şi facă o idee completă despre situaţia morală şi materială a fostei capitale ruse.

La Vladimir se urcară noi pasageri, printre care şi o fată tânără. Ea se opri în uşa compartimentului ocupat de Mihail Strogoff. Găsi un loc gol, se aşeză, şi îşi puse mai întâi bagajul, compus dintr-o valiză mică din piele roşie. Apoi, cu ochii plecaţi, fără să arunce o privire vecinilor ei, se pregăti să suporte cu răbdare cele câteva ore de drum.

Curierul ţarului nu se putu abţine a o privi cu atenţie pe vecina sa, ba chiar îi oferi locul său, deoarece fata stătea în sensul opus mersului trenului şi putea fi cuprinsă de ameţeli. Ea mulţumi înclinându-se şi nu primi.

Părea să aibă între şaisprezece şi şaptesprezece ani. Chipul ei, intr-adevăr fermecător, reprezenta tipul slav, cu trăsături întrucâtva severe, ce promiteau o frumuseţe desăvârşită la maturitate. Din broboada care-i acoperea capul, se furişau şuviţe de păr de un blond auriu. Ochii ei căprui aveau o privire catifelată şi nespus de blândă. Nasul drept reieşea din mijlocul obrajilor slăbiţi şi palizi, cu nările fremătânde. Gura îi era desenată Frumos, dar buzele păreau că uitaseră de mult să zâmbească.

Tânăra călătoare era înaltă, zveltă, după cât se putea vedea din pelerina ei modestă, fruntea, destul de înaltă, şi partea de jos a figurii trădau o mare energie morală, amănunt ce nu-i scăpă din vedere lui Mihail Strogoff. Fără îndoială, copila aceasta avea trecutul ei de suferinţe şi viitorul nu-i oferea perspective

surâzătoare; se vedea însă clar, din înfăţişarea ei, că ştiuse să lupte şi că era pregătită pentru toate greutăţile vieţii. Părea că are o voinţă de fier şi mult sânge rece, chiar în împrejurări în care şi un bărbat şi-ar pierde cumpătul.

Aceasta era prima impresie pe care o făcea fata.

La rândul lui o fire energică, Mihail Strogoff se simţi atras s-o privească mereu, având totuşi grijă să n-o indispună cu privirile lui stăruitoare.

îmbrăcămintea tinerei călătoare era simplă şi curată în acelaşi timp. Se vedea lesne că nu e bogată, dar în zadar s-ar fi ostenit cineva să descopere cea mai mică urmă de neglijenţă în îmbrăcămintea ei.

Tot bagajul pe care-l avea era o valiză din piele, închisă cu cheia, pe care o ţinea, din lipsă de spaţiu, pe genunchi.

Purta o pelerină largă de culoare întunecată, fără mâneci, care-i înfăşură corpul, încheindu-se cu o bentiţă albastră în jurul gâtului.

Sub pelerină avea o tunică, tot de culoare închisă, care cădea frumos pe o rochie brodată la margine tot cu o culoare închisă. Avea nişte ghete lungi, cu talpa dublă, ca pentru o călătorie anevoioasă.

După croiala îmbrăcămintei, lui Strogoff i se păru că are în faţă o livoneză şi îşi închipui că vecina lui trebuie să fie originară din provinciile baltice.

Unde se ducea această copilă, singură, la vârsta la care sprijinul unei mame sau al unui părinte, protecţia unui frate sunt, ca să spunem aşa, obligatorii? Venea, oare, de la drum lung, din provinciile Rusiei occidentale? Mergea la Nijni Novgorod sau ţinta călătoriei ei era dincolo de graniţele orientale ale imperiului? O aşteptau la sosire vreun părinte, prieteni, sau va rătăci singură, străină şi nebăgată în seamă prin oraş, cum era şi în compartimentul acesta? Toate acestea erau probabile.

Într-adevăr, fata avea toate deprinderile pe care le capeţi trăind în singurătate.

Felul cum intrase în vagon şi se pregătise de drum, grija ce o avea de a nu deranja pe nimeni, dovedeau că era deprinsă să trăiască şi să-şi poarte singură de grijă. Mihail Strogoff o observa cu viu interes, dar, rezervat la rândul lui, nu încerca să prindă o ocazie de a intra în vorbă cu ea, deşi mai erau multe ore până la

sosirea trenului la Nijni Novgorod.
O singură dată Mihail Strogoff avu prilejul să facă ceva pentru ea, atunci când negustorul care amesteca în discuţie şalurile cu seul, adormind, se clătină ameninţând să cadă cu capul pe umărul fetei. Strogoff îl trezi, rugându-l să aibă o poziţie mai cuviincioasă.
Negustorul mormăi câteva cuvinte la adresa acelor „care îşi bagă nasul unde nu le fierbe oala”, dar tânărul îl privi atât de ameninţător, încât adormitul se retrase în colţul celălalt al băncii.
Fata îl privi o clipă pe Mihail Strogoff şi în privirea ei se desluşi un semn mut şi modest de recunoştinţă.
O împrejurare îi veni tânărului în ajutor pentru a-şi face o idee definitivă despre firea acestei fete.
Cu douăsprezece verste înainte de a ajunge la Nijni Novgorod, la o curbă bruscă a căii ferate, trenul fu zguduit violent. Apoi, timp de un minut, el coborî panta unui rambleu.
Călători mai mult sau mai puţin speriaţi, ţipete, învălmăşeală, dezordine generală în vagoane, acesta fu efectul pe care-l produsese zguduitura. Toţi crezură că a avut loc vreun accident. Înainte ca trenul să se fi oprit, călătorii se îmbrânceau, vrând să părăsească vagoanele.
Mihail Stogoff se gândi întâi la vecina lui, care, în timp ce pasagerii se îmbulzeau spre ieşire, strigând şi împingându-se, rămăsese la locul ei, liniştită; numai obrajii îi erau ceva mai palizi.
Ea aştepta. Aştepta şi el.
Fata nu făcu niciun gest să coboare din tren. Nu făcu nici el.
Amândoi rămaseră nepăsători. „Ce fire energică!”, gândea Strogoff. În timpul acesta, pericolul dispăruse subit. Unul dintre cablurile care asigurau legătura dintre vagoanele de bagaje se rupsese şi produsese zguduitura respectivă, dar nu lipsise mult ca trenul să sară de pe şine şi să deraieze.
Odată remediată defecţiunea, trenul se puse în mişcare şi, la ora opt şi jumătate seara, se opri în gara din Nijni Novgorod.
Întârzierea nu era decât de o oră. Înainte de a coborî din tren, călătorii fură opriţi de un inspector de poliţie, care le cercetă actele. Mihail Strogoff îşi arătă podaroşna eliberată pe numele Nikolai Korpanoff şi nu avu nicio problemă.
Cât despre ceilalţi călători din compartiment, toţi cu

destinaţia Nijni Novgorod, din fericire pentru ei, nu deşteptaseră nicio bănuială poliţiei.

Tânăra fată prezentă nu un paşaport, deoarece un asemenea act nu mai era valabil în Rusia, ci un permis de trecere, într-un plic special, care părea că are o importanţă deosebită. Inspectorul îl citi cu atenţie, apoi se uită la fată, pentru a controla semnalmentele:

— Eşti din Riga? întrebă el.

— Da, răspunse fata.

— Mergi la Irkuţk?

— Da.

— Pe ce linie?

— Prin Perm.

— Bine, zise inspectorul de poliţie, să ai grijă să-ţi vizezi permisul la poliţia din Nijni Novgorod.

Fata se înclină, în semn de confirmare. Auzind aceste întrebări şi răspunsuri, Mihail Strogoff avu un sentiment de uimire şi de milă. Cum!… Fata aceasta rătăceşte singură, pe drumul greu al Siberiei, la care se mai adaugă, pe lângă greutăţile obişnuite, şi toate pericolele unei ţări răsculate şi cotropite? Cum va ajunge la destinaţie şi ce se va întâmpla cu ea acolo?

Inspecţia odată terminată, uşile vagoanelor fură date în lături, dar, înainte ca Strogoff să poată face o mişcare spre ea, tânăra livoneză, coborând cea dintâi, dispăru în mulţimea ce se îmbulzea pe peronul gării.

Capitolul V
O ordonanţă în două articole

Nijni Novgorod, situat la confluenţa fluviului Volga cu Oka, este capitala regiunii administrative cu acelaşi nume. Aici cobori şi Mihail Strogoff, deoarece, la acea vreme, calea ferată nu mergea mai departe. Pe măsură ce înainta, mijloacele de comunicaţie deveneau mai puţin rapide şi mai nesigure.

Nijni Novgorod care, de obicei, nu numără mai mult de treizeci şi cinci de mii de locuitori, adăpostea la acea vreme trei sute de mii, ceea ce înseamnă că era suprapopulat. Aceasta se datora celebrului bâlci, care durează trei săptămâni. Altădată, el se făcea la Makariev, care beneficia de sprijinul negustorilor dar,

din 1817, bâlciul a fost mutat la Nijni Novgorod.

Oraşul, de altfel monoton, era foarte animat. Zeci de neamuri de negustori, europeni sau asiatici, fraternizau, sub influenţa tranzacţiilor comerciale.

Cu toate că ora la care ajunsese Mihail Strogoff era târzie, mişuna încă destulă lume în două oraşe, despărţite între ele de cursul fluviului Volga, şi care cuprind Nijni Novgorod şi încă unul, clădit la înălţime pe o stâncă abruptă şi apărat de unul dintre acele forturi numite „kreml" în Rusia. Dacă ar fi vrut să înnopteze la Nijni Novgorod, Strogoff ar fi găsit cu greu un hotel sau chiar un han în care să se adăpostească. În oraş era o îmbulzeală de oameni veniţi de prin toate părţile.

Cum însă nu putea pleca îndată, întrucât voia să ia vaporul de pe Volga, fu silit să-şi caute un loc de dormit.

Se interesă mai întâi la birourile Companiei navale de orarul plecărilor şi află cu nemulţumire că vaporul cu numele Caucaz avea o cursă spre Perm tocmai a doua zi la prânz. Trebuia deci să aştepte şaptesprezece ore. Supărător lucru pentru un om grăbit… Totuşi, trebui să se resemneze. Ceea ce şi făcu, deoarece nu critica niciodată aspru şi inutil.

De altfel, în împrejurările acelea, nicio trăsură, diligenţă, berlină sau cabrioletă, sau cai de poştă nu l-ar fi dus mai repede spre Perm sau Kazan.

N-avea, aşadar, altceva de făcut decât să aştepte plecarea vaporului, care făcea cursa mai repede ca orice alt mijloc de transport şi avea să-l ajute la recuperarea timpului pierdut.

Iată-l deci pe Mihail Strogoff cutreierând prin oraş în căutarea unui adăpost pentru noapte. Dacă n-ar fi fost foamea care-l supăra, ar fi putut rătăci până dimineaţa; aşa însă, umblând să găsească o mâncare bună, dădu şi peste adăpost la firma Oraşul Constantinopol.

Hangiul îi oferi o cameră bunicică, mobilată modest, însă cu pereţii încărcaţi de tablouri, dintre care nu lipsea imaginea Sfintei Fecioare, nici portretele mai multor sfinţi, având drept rame o stofă aurită.

O bucată de raţă umplută înotând într-o zeamă grasă, pâine de orz, lapte fiert cu zahăr şi scorţişoară şi o cană cu cvas – un fel de bere foarte preţuită în Rusia – formară masa lui Strogoff, căruia nu-i trebuia mai mult ca să se sature. Se sătură chiar mai bine decât vecinul său de masă, care, făcând parte din secta

rascolnicilor, era abstinent, lăsa pe marginea farfuriei cartofii şi se ferea să-şi îndulcească ceaiul.

După ce isprăvi masa, Mihail Strogoff, în loc să urce în cameră, îşi reluă, maşinal, plimbarea prin oraş.

Dar cu cât se lăsa mai mult întunericul, cu atât se împuţinau trecătorii, până ce, în cele din urmă, se răriră de tot; străzile se goliră şi fiecare se duse spre casa lui.

De ce nu se culcase el îndată după masă, cum ar fi făcut oricine după o zi de drum petrecută în tren?

Se gândea, oare, la tânăra livoneză, care îi fusese câteva ore însoţitoare de drum? Neavând altceva mai bun de făcut, se gândea mereu la ea. Se temea, oare, că, rătăcită în oraşul acesta zgomotos, va fi expusă insultelor? Da, se temea, şi avea dreptate s-o facă. Nădăjduia s-o întâlnească şi s-o ia sub ocrotirea lui? Nu. Ar fi fost greu s-o întâlnească. Cât despre a-i fi protector… în ce calitate şi cu ce drept?

— Singură, îşi zicea el, singură în mijlocul acestor nomazi! Şi primejdiile de faţă sunt chiar neînsemnate în comparaţie cu cele pe care i le pregăteşte viitorul! Siberia! Irkuţk! Ceea ce fac eu pentru Rusia şi pentru ţar are curajul să facă şi ea pentru… Dar pentru cine? Pentru ce? Ea are dreptul să treacă graniţa! Dincolo de frontieră, provinciile sunt răsculate. Hoardele de tătari cutreieră stepele!…

Mihail Strogoff se opri un moment să cugete.

— Desigur că ideea de a călători i-a venit înainte de invazie! Poate că nici nu ştie ce se petrece!… Dar nu cred… negustorii aceia au vorbit în faţa ei de tulburările din Siberia… şi ea nu părea mirată. Nici măcar n-a cerut vreo explicaţie… Totuşi, atunci ştia ce o aşteaptă, şi, ştiind, a mers înainte!… Biata fată!… Se vede că motivul ce o mână este foarte puternic! Dar oricât de curajoasă ar fi – şi este, cu siguranţă –, puterile o vor părăsi pe drum. Chiar lăsând la o parte obstacolele şi primejdiile, nu va putea suporta oboseala unei asemenea călătorii!… Nu va ajunge niciodată la Irkuţk.

Dus pe gânduri, Mihail Strogoff mergea la întâmplare, dar cunoştea atât de bine oraşul, încât era cu neputinţă să se rătăcească.

După ce umblă vreme de un ceas, se aşeză pe o bancă în spatele unui bordei din lemn, aflat, împreună cu alte câteva, în mijlocul unei pieţe foarte largi.

Şedea de cinci minute acolo, când simţi pe umăr apăsarea grea a unei mâini.

— Ce cauţi aici? îl întrebă cu o voce aspră un om înalt, pe care nu-l văzuse când venise.

— Mă odihnesc, răspunse Strogoff.

— Nu cumva ai de gând să stai toată noaptea aici? reluă omul.

— Ba da, dacă mi-o veni la îndemână, răspunse el, pe un ton prea semeţ pentru un simplu negustor cum voia să pară.

— Apropie-te să te văd, zise omul.

— N-ai nevoie să mă vezi, răspunse Strogoff.

Şi, cu mult sânge rece, se ridică şi se îndepărtă vreo zece paşi.

Apoi îşi dădu seama că avusese de-a face cu un ţigan, aşa cum se găsesc întotdeauna la bâlciuri, şi a cărui companie nu este tocmai plăcută. Privi mai bine prin întunericul care se întindea tot mai mult şi văzu în apropierea bordeiului o căruţă mare, casa ambulantă a ţiganilor, care mişună prin Rusia, în dorul de a câştiga o copeică.

În timpul acesta, ţiganul mai făcu câţiva paşi spre el şi se pregătea să-l interpeleze mai de aproape, când uşa bordeiului se deschise şi o femeie, abia vizibilă, îi vorbi într-un dialect destul de aspru, în care Strogoff recunoscu un amestec de limbă mongolă şi siberiană:

— Încă un spion! zise ea. Lasă-l în pace şi vino la masă. Papluşca te aşteaptă.

Mihail Strogoff nu-şi putu reţine un zâmbet; ce intenţii îi atribuiau, tocmai lui, care se temea de spioni!

Omul răspunse în aceeaşi limbă, dar cu un alt accent decât cel al femeii:

— Ai dreptate, Sangara! De altfel, mâine n-o să mai fim aici.

— Mâine? întrebă femeia, cu o voce care trăda mirarea.

— Da, Sangara, răspunse ţiganul, mâine; chiar „tătucul” ne trimite… unde-om vedea cu ochii.

Cu aceste cuvinte, omul şi femeia intrară în bordei, închizând cu grijă uşa în urma lor.

— Bine, îşi zise Strogoff, numai că ar trebui să vorbească altă limbă în faţa mea, dacă ţin să nu-i îr. Ţeleg.

Ca siberian, şi cum petrecuse copilăria în stepă, Mihail Strogoff, aşa cum am spus, înţelegea toate dialectele utilizate

până la Marea îngheţată.

Cât despre semnificaţia exactă a cuvintelor schimbate între cei doi, nu încercă să le cunoască rostul. La ce i-ar fi folosit?

Ora fiind foarte înaintată, el se gândi să meargă la han să se odihnească. O luă de-a lungul fluviului Volga, ale cărui unde dispăreau în umbra numeroaselor vapoare ce-şi aşteptau plecarea.

Orientându-se după cursul fluviului, îşi dădu seama că se află în piaţa cea mare a bâlciului din Nijni Novgorod; de aceea se aflau acolo bordeie, case ambulante şi ţigani veniţi din toate colţurile lumii.

O oră mai târziu, Mihail Strogoff dormea, puţin cam agitat, pe unul dintre acele paturi ruseşti, care par străinilor grozav de tari, şi nu se deşteptă decât în dimineaţa zilei de 17 iulie.

Mai avea cinci ore de petrecut în Nijni Novgorod, şi i se păreau secole. Ce ar fi putut face ca să-i treacă timpul, decât să se plimbe ca în ajun pe străzile oraşului?

Odată masa terminată, sacul legat şi podaroşna vizată, nu-i mai rămânea decât să plece. Dar cum nu-i plăcea să stea ziua în amiaza mare în pat, se dădu jos, se îmbrăcă, puse scrisoarea ţarului în buzunarul făcut special în căptuşeala hainei şi se strânse cu centura, apoi, nevrând să se mai întoarcă, plăti şi părăsi hanul.

Dintr-un exces de precauţie, el se mai duse o dată la birourile Companiei maritime, ca să se asigure că vaporul pleca la ora ştiută. Atunci îi veni pentru prima oară în minte gândul că, deoarece tânăra livoneză făcea drumul prin Perm, era posibil s-o întâlnească pe Caucaz şi chiar să călătorească împreună.

Oraşul de sus, cu kremlinul său, a cărui circumferinţă măsoară două verste şi seamănă cu cel de la Moscova, era pustiu. Guvernatorul nu mai locuia acolo. Dar cu cât partea de nord a oraşului părea părăsită, cu atât era cea de sud mai plină de viaţă.

După ce străbătu Volga pe un mic podeţ, păzit de cazaci călare, Mihail Strogoff ajunsese la locul unde-l întâlnise pe ţigan, în ajun. Bâlciul din Nijni Novgorod, cu care nu putea rivaliza nici cel din Leipzig, avea loc în afara oraşului.

În mijlocul unei câmpii vaste, dincolo de fluviul Volga, se ridica palatul provizoriu al guvernatorului general, păzit ziua şi noaptea de agenţi speciali.

Câmpia era presărată cu case din lemn, dispuse simetric, separate între ele de alei largi pentru a permite trecătorilor să circule uşor. O anumită aglomerare dintre aceste case, de toate formele şi mărimile, forma un cartier aparte, afectat unui gen special de comerţ. De exemplu, era cartierul de fierărie, cartierul de blănuri, de lână, de ţesături, de peşte etc.

De-a lungul acestor alei mişuna de dimineaţa până seara o mulţime imensă de ruşi, siberieni, germani, cazaci, turcomani, persani, georgieni, greci, otomani, hindustani, chinezi, un amestec pestriţ de europeni şi asiatici care discutau, perorau, negociau. Tot ceea ce se putea vinde sau cumpăra părea să se fi adunat în acel loc. Cai, asini, cămile, măgari, căruţele şi tot ce poate servi la transportul mărfurilor era îngrămădit pe această câmpie.

Piei, pietre preţioase, stofe de mătase, caşmiruri de India, covoare turceşti, arme din Caucaz, ţesături din Smirna, pânze de velur şi mătăsuri din Lyon, stofe de bumbac englezeşti, articole de marochinărie, casnice, fructe, legume, minerale din Urali, lapis-lazuli, malahituri, mirodenii, parfumuri, plante medicinale, lemn, gudron, frânghii, coame, citrice etc., toate produsele din India, China, Persia, cele din vecinătatea Mării Caspice şi a Mării Negre, cele din America şi din Europa erau reunite în acest punct de pe glob.

Era o mişcare, o agitaţie, o îmbulzeală şi un zgomot de nedescris, autohtonii din clasa inferioară fiind foarte demonstrativi, iar străinii nedându-se bătuţi.

Printre aceştia, se găseau negustori din Asia centrală, care se aflau de un an cu mărfurile pe drum. Cam aceasta e importanţa bâlciului din Nijni Novgorod, a cărui cifră de afaceri se ridică la mai mult de o sută de milioane de ruble.

Pe pieţele libere al acestui oraş improvizat se aflau saltimbanci şi acrobaţi, care te asurzeau cu urletele orchestrei şi vociferările paradei lor; nomazi veniţi de la munte făceau glume în faţa unui public ce se înnoia mereu; ţigani care cântau cântecele cele mai ciudate şi dansau dansurile cele mai originale; comedieni de bâlci, care jucau piese de teatru scrise de Shakespeare pe gustul publicului, care venea grămadă. Apoi, ursari purtându-şi urşii în patru labe, dresori ale căror animale scoteau strigăte sălbatice la atingerea biciului îmblânzitorului; iar în mijlocul pieţei, un cor compus din douăzeci de „marinari

de pe Volga” cânta pe o barcă improvizată, sub conducerea unui şef de orchestră, mimând că vâsleşte, ca un adevărat timonier al unui vapor imaginar!

Un obicei bizar şi plăcut era acela potrivit căruia, în schimbul a câtorva copeici, puteai vedea fâlfâind pe deasupra mulţimii sute de porumbei, cărora li se dădea drumul din cuşti şi care zburau gângurind veseli.

Acesta este aspectul câmpiei, şi tot aceasta trebuia să fie, timp de şase săptămâni cât durează de obicei, atmosfera celebrului bâlci din Nijni Novgorod.

Apoi, după această perioadă zgomotoasă, larma se potoleşte ca prin farmec, nordul oraşului îşi reia viaţa oficială, cea sudică, cea monotonă, şi din această enormă afluenţă de negustori, aparţinând tuturor ţinuturilor din Europa şi din Asia centrală, nu va mai rămâne un singur vânzător sau cumpărător.

Trebuie să adăugăm aici că, de data aceasta, cel puţin, Franţa şi Anglia erau bine reprezentate pe marea piaţă din Nijni Novgorod de două produse dintre cele mai distinse ale civilizaţiei modeme, domnii Alcide Jolivet şi Hary Blount.

Într-adevăr, cei doi corespondenţi veniseră să culeagă, pentru cititorii lor, impresii de la bâlciul din Nijni Novgorod, în aşteptarea vaporului Caucaz, pe care trebuia să se îmbarce.

Se întâlniră amândoi la bâlci, şi nu fură deloc miraţi, deoarece fiecare cunoştea scopul venirii celuilalt. De astă dată, nu-şi vorbiră însă, ci se mulţumiră să se salute destul de rece.

Optimist din fire, Alcide Jolivet era de părere că totul se petrece normal şi frumos şi, cum hazardul îi furnizase, din fericire, masă şi casă, nu pierdu prilejul să noteze în carnet câteva impresii despre oraşul Nijni Novgorod.

Dimpotrivă, după ce căutase zadarnic un restaurant pentru a lua masa, Harry Blount se văzu forţat să se culce sub cerul liber. El îşi imaginase altfel lucrurile şi se pregătea să scrie un articol neiertător despre un oraş în care nu se găsesc suficiente restaurante şi hoteluri.

Cu o mână în buzunar şi cu cealaltă ţinându-şi pipa de lemn de cireş, Mihail Strogoff părea că e cel mai indiferent şi cel mai puţin nerăbdător dintre oameni. Totuşi, un observator ar fi văzut din contractarea muşchilor feţei că îşi muşcă buzele.

De aproape două ore alerga între oraş şi bâlci. Tot trecând printre grupuri, el observă la negustorii veniţi din ţinuturile

învecinate cu Asia o mare agitaţie. Se temeau să-şi rişte mărfurile şi banii făcând afaceri cu negustorii din Asia centrală, ale cărei regiuni erau tulburate de invazia tătară.

Şi mai observă încă un aspect: în Rusia, uniforma militară apărea în orice împrejurare. Soldaţii se amestecau în mulţime. Şi mai ales, la Nijni Novgorod, în această perioadă a bâlciului, agenţii de poliţie sunt ajutaţi, în mod obişnuit, de numeroşi cazaci care, cu puştile la umăr, menţin ordinea în această aglomerare de o sută de mii de străini.

Or, în ziua aceea, militarii, şi mai cu seamă cazacii, lipseau în marea piaţă. Erau, desigur, consemnaţi în cazărmi în vederea plecării.

Tot aşa, dacă soldaţii nu se vedeau, şi ofiţerii dispăruseră cu totul. Se petreceau, aşadar, lucruri neobişnuite, iar ştafetele se înmulţeau atât spre Vladimir, cât şi spre Urali. Schimbul de telegrame telegrafice între Moscova şi Sankt Petersburg era continuu. Situaţia în care se afla Nijni Novgorod necesita, fără îndoială, precauţii, oraşul fiind aproape de graniţa siberiană.

Încă nu se uitase că în secolul al XIV-lea oraşul a fost de două ori în mâinile strămoşilor acestor tătari, pe care ambiţia lui Feofan Han îi gonea de-a lungul stepelor kirghize.

Un alt personaj, nu mai puţin ocupat decât guvernatorul general, era şeful poliţiei, înconjurat de o sumedenie de inspectori, însărcinaţi cu menţinerea ordinii, rezolvarea reclamaţiilor, cu supravegherea dispoziţiilor regulamentare.

Or, Mihail Strogoff se afla în piaţa centrală, când se zvoni că şeful poliţiei tocmai fusess chemat urgent, printr-o ştafetă, de guvernatorul general, la palat.

Motivul deplasării lui era, se spunea, o telegramă importantă din Moscova. Şeful poliţiei se duse deci la palat, şi curând, ca printr-un presentiment general, vestea se răspândi că urma să fie luată o măsură gravă, în pofida tuturor previziunilor.

Strogoff asculta ce se spunea, pentru a mai afla câte ceva.

— Bâlciul va fi închis! striga unul.

— Regimentul din Nijni Novgorod a căpătat ordin de plecare! răspundea altul.

— Se spune că tătarii ameninţă oraşul Tomsk.

— Iată-l pe şeful poliţiei, strigară toţi într-un glas.

Un zgomot mare se produse, se risipi treptat şi apoi urmă o tăcere mormântală. Fiecare presimţea un comunicat grav din

partea guvernului.

Şeful poliţiei, urmat de agenţi, tocmai părăsise palatul guvernatorului general. Era însoţit de un detaşament de cazaci, care făcu ordine în mulţime. El veni în mijlocul pieţei centrale şi fiecare văzu că ţinea în mână o telegramă.

Atunci, citi cu glas tare declaraţia următoare:

Ordonanţă a Guvernatorului din Nijni Novgorod:

Niciun supus rus n-are dreptul să părăsească provincia, sub niciun motiv.

Orice străin de origine asiatică trebuie să părăsească provincia în douăzeci şi patru de ore.

Capitolul VI
Frate şi soră

Împrejurările justificau aceste măsuri, funeste pentru interesele particulare.

Articolul „este interzis oricărui supus rus să părăsească provincia” avea scopul să-l împiedice pe Ivan Ogareff, dacă se afla incă în provincie, nu fără dificultate, de a ajunge la Feofar Han şi de a-i răpi şefului hoardei tătare un ofiţer primejdios.

Ordinul ca „toţi străinii de origine asiatică să părăsescă provincia în douăzeci şi patru de ore” era pentru a-i îndepărta pe toţi negustorii veniţi din Asia centrală, ca şi pe ţigani, care au oarecare afinităţi cu tătarii şi cu mongolii, şi pe care bâlciul îi adunase laolaltă.

Câte capete, aţâţia spioni. Expulzarea lor se impunea deci prin însăşi forţa lucrurilor.

Totuşi, este uşor de înţeles efectul produs de aceste două dispoziţii căzute ca două fulgere asupra oraşului Nijni Novgorod, care era vizat mai mult decât oricare altul.

Aşadar, autohtonii care aveau interese în jurul graniţei siberiene nu puteau părăsi pentru moment provincia. Respectarea primului articol din ordonanţă era formală şi nu admitea nicio excepţie. Orice interese personale trebuiau să dispară în faţa interesului general.

Cât despre al doilea articol al ordonanţei, ordinul de expulzare pe care îl conţinea era, de asemenea, categoric.

El nu-i viza decât pe străinii de origine asiatică, şi aceştia nu

aveau altceva de făcut decât să-şi împacheteze mărfurile şi să se întoarcă pe acelaşi drum pe care veniseră, iar saltimbancii să-şi târâie mai departe viaţa lor pribeagă şi mizeră.

La început, se ridică împotriva acestei măsuri un strigăt de revoltă, pe care prezenţa cazacilor şi a agenţilor de poliţie îl potoliră curând, iar în cele din urmă pregătirile de plecare începură.

Pânzele întinse în faţa cortului fură strânse, actorii pantomimelor se împrăştiară în toate părţile, cântecele şi dansurile încetară, spectacolele nu mai aveau loc în faţa mulţimii curioase; focurile se stinseră, sârmele echilibriştilor fură strânse, caii bătrâni şi bolnavi fură scoşi cu targa din grajduri.

Agenţii şi soldaţii, cu biciul sau cu ciomagul în mână, îi zoreau pe cei întârziaţi să plece cât mai curând, şi nu se sfiau să dărâme bordeiele înainte ca bieţii ţigani să le fi părăsit.

Fără îndoială că, sub influenţa acestor măsuri, până seara piaţa din Nijni Novgorod avea să se golească, şi peste zgomotul bâlciului se va întinde liniştea deşertului. Mai trebuie să repetăm – deoarece era o agravare impusă de aceste măsuri – că decretul expulzării îi privea direct pe toţi aceşti nomazi. Stepele din Siberia fiind interzise, ei trebuiau să se îndrepte spre sudul Mării Caspice, fie în Persia, fie în Turcia, fie pe câmpiile Turkestanului. Posturile de pază din Urali şi din munţi, care formează un fel de prelungire a acestui fluviu de-a lungul frontierei ruse, nu le-ar fi permis trecerea. Aşadar, erau nevoiţi să parcurgă o mie de verste, înainte de a ajunge pe un teritoriu liber.

În clipa în care şeful poliţiei citea ordonanţa, lui Strogoff îi apăru instinctiv în minte o similitudine cu ceea ce auzise cândva şi ce vedea aici:

— Stranie coincidenţă, medită el, între acest decret care expulzează străinii originari din Asia şi cuvintele schimbate în noaptea trecută de cei doi ţigani: „Chiar tătucul ne trimite, unde-om vedea cu ochii”, a spus acel bătrân nomad. Dar „tătucul” nu era altcineva decât ţarul! întrucât astfel îl numeşte poporul. Cum puteau prevedea ţiganii măsura ce avea să fie luată împotriva lor, cum de o ştiau dinainte şi unde vor deci să meargă? Iată deci persoanele suspecte, pentru care ordonanţa guvernatorului mi se pare totuşi mai degrabă folositoare decât vătămătoare!

Aceste gânduri îi fură întrerupte brusc de un altul, care-l măcină atât, încât le uită pe toate celelalte. Uită deci de ţigani, de cuvintele lor suspecte, de strania coincidenţă rezultată în urma publicării decretului… Amintirea tinerei livoneze îi reveni deodată în minte.

— Biata copilă! îi rostiră fără de voie buzele. Nu va putea trece graniţa.

Într-adevăr, fata era din Riga, era livoneză, şi în consecinţă nu mai putea părăsi teritoriul rusesc! Desigur că permisul ei nu mai putea fi valabil, în urma noilor măsuri luate. Toate drumurile spre Siberia îi erau, necruţător, închise şi, indiferent de motivele ce o mânau spre Irkuţk, îi era interzis să ajungă acolo.

Gândul acesta puse stăpânire pe mintea lui Strogoff, deoarece crezuse un moment că, fără să se abată de la misiunea lui, va putea fi de folos fetei. Şi ideea aceasta îi surâsese.

Cunoscând primejdiile pe care trebuia să le înfrunte, el, un bărbat energic şi voinic, într-un ţinut în care drumurile îi erau totuşi familiare, nu se îndoia că toate aceste primejdii vor fi de două ori mai mari pentru o fată. Întrucât se ducea la Irkuţk, urma să străbată acelaşi drum ca şi el, va fi obligată să treacă prin mijlocul hoardelor invadatoare, cum va încerca şi el, de asemenea. Şi dacă, în plus, şi foarte probabil, ea n-avea mai mult asupra ei decât suma necesară unei călătorii întreprinse în condiţii obişnuite, cum îi va putea face faţă în condiţiile pe care evenimentele o vor face mai primejdioasă şi mai costisitoare?

— Ei bine, îşi zise el, dacă ia direcţia Perm-ului, e cu neputinţă să nu ne întâlnim, aşa că voi putea veghea asupra ei, fără să-şi dea seama, şi cum e tot atât de grăbită ca şi mine să ajungă la Irkuţk, nu voi fi silit să întârzii.

Dar un gând aduse un altul; şi lui Strogoff, care până atunci nu se gândise decât ipotetic să facă o faptă bună, îi veni o altă idee în minte, care i se înfăţişă sub un alt aspect.

— În realitate, îşi spuse el, este posibil să am nevoie de fată mai mult decât are ea de mine. Prezenţa ei m-ar ajuta să spulbere orice bănuială la adresa mea. Dacă aş cutreiera singur stepele, aş putea fi luat mai curând drept curier al ţarului, pe când însoţit de fata aceasta, trec, într-adevăr, drept Nikolai Korpanoff, cum sună numele din podaroşna. Iată deci necesară însoţirea ei. Trebuie s-o găsesc cu orice preţ. Nu se poate ca de aseară până acum să fi găsit mijlocul de a părăsi oraşul Nijni

Novgorod. S-o caut, aşadar, şi Dumnezeu să-mi ajute s-o găsesc!

Mihail Strogoff părăsi piaţa, unde zgomotul produs de executarea măsurilor prescrise devenise în acel moment asurzitor. Injuriile străinilor proscrişi, ţipetele agenţilor şi ale cazacilor care-i brutalizau făceau ca întreaga piaţă să se cutremure. Fata pe care o căuta nu putea fi deci aici. Era ora nouă dimineaţa. Vaporul nu va pleca decât la prânz. Mihail Strogoff avea deci la dispoziţie două ore pentru a o găsi pe cea pe care dorea să o facă tovarăşa lui de drum.

El trecu din nou Volga şi parcurse cartierele de pe malul celălalt, unde mulţimea era mai redusă. Vizită, am putea spune, toate străzile din nordul şi din sudul oraşului, intră prin toate bisericile, care sunt refugiul celor ce suferă şi plâng, dar nu o întâlni nicăieri pe tânăra livoneză.

— Şi totuşi, îşi repetă el, nu se poate să fi părăsit încă oraşul. O voi căuta în continuare.

Rătăci astfel două ore, fără să se odihnească o clipă şi fără să simtă oboseala. Mergea fără să se oprească. Urma un îndemn imperios, care nu-i dădea răgaz să stea pe gânduri. Totul fu însă zadarnic.

în cele din urmă, îi veni în minte că fata n-a aflat, poate, nimic despre ordonanţă, ipoteză improbabilă totuşi, deoarece o asemenea lovitură de trăsnet nu putea izbucni fără să nu fie auzit de toţi. Interesată, evident, să afle veştile care veneau din Siberia, cum ar fi fost posibil ca ea să nu afle măsurile luate de guvernator, care o vizau direct?

Dacă totuşi nu ştia nimic, va veni, desigur, în câteva ore, la locul de îmbarcare, şi acolo vreun agent nemilos o va opri în chip brutal! Strogoff trebuia cu orice preţ să fie acolo la timp, astfel încât, cu ajutorul lui, ea să evite acest eşec.

Toate căutările fură zadarnice, şi Strogoff era cât pe-aci să piardă orice nădejde de a o găsi.

Era ora unsprezece când se gândi să-şi arate podaroşna la biroul de poliţie, cu toate că ordonanţa nu-l privea, evident, în niciun fel. Însă voia să se asigure că nu-l împiedica nimic să iasă din oraş.

Se întoarse deci pe malul celălalt al Volgăi, pentru a merge în cartierul unde se afla biroul şefului poliţiei.

Aici era o mare îmbulzeală, întrucât deşi străinii aveau ordin

să plece, erau totuşi supuşi tuturor formalităţilor.
Fără aceste precauţii, orice rus compromis în mişcarea tătară ar fi putut trece deghizat pe sub nasul poliţiei.
Astfel că străinii, deşi siliţi să plece, aveau nevoie de un permis de plecare.
Birourile şi curtea poliţiei erau pline de ţigani amestecaţi cu neguţători din Persia, Turcia, India, Turkestan şi China.
Prin forţa pumnilor săi, Strogoff reuşi să străbată prin mulţime, dar, ca să ajungă până la ghişeul funcţionarului, fu silit să şoptească ceva la urechea inspectorului şi să împartă câteva ruble.
După ce fu introdus în sala de aşteptare, agentul se duse să vorbească unui funcţionar superior.
În aşteptarea acestuia, el privi în jurul său, şi pe cine văzu?
Prăbuşită pe o bancă, şedea o fată tânără, pradă unei mari deznădejdi. Abia putu să-i vadă, cu greu, figura, al cărei profil se desena vag în umbra sălii de aşteptare. Totuşi, o recunoscu pe tânăra livoneză.
Neştiind nimic despre ordonanţa guvernatorului, venise la şeful poliţiei pentru a-şi viza permisul, dar i se refuzase viza! Fără îndoială, ea era autorizată să meargă la Irkuţk, însă ordonanţa era categorică, anula orice autorizaţie anterioară, iar drumul spre Siberia îi era închis.
Fericit că o regăseşte, el se apropie de ea. Fata îl privi un moment, deznădăjduită, şi, recunoscându-şi însoţitorul de drum, se lumină la faţă. Instinctiv, se ridică şi se îndreptă spre el, ca şi cum ar fi vrut să-i ceară ocrotire.
În momentul acela, agentul îl atinse pe umăr:
— Şeful poliţiei vă aşteaptă, zise el.
— Bine, răspunse Strogoff.
Şi, fără să spună un cuvânt aceleia pe care o căutase atât, fără să facă un gest pentru a o linişti şi care ar fi putut să-i compromită pe amândoi, Strogoff îl urmă pe agent prin muţimea ce se înghesuia.
Văzând cum dispare singurul om care i-ar fi putut veni în ajutor, fata se aşeză din nou pe bancă. Nu trecuseră nici trei minute, când Mihail Strogoff se întoarse însoţit de agent.
în mână avea podaroşna lui, care-i îngăduia drumul spre Siberia.
El se apropie de fată şi, întinzându-i mâna, zise:

— Haidem, surioară!
Ea înţelese şi se ridică fără să şovăie, ca şi cum instinctul i-ar fi dictat să-l urmeze!
— Surioară, repetă Strogoff, suntem autorizaţi să ne urmăm călătoria spre Irkuţk. Vii?
— Vin, frate, răspunse fata, punându-şi mâna în mâna lui.
Apoi amândoi părăsiră biroul poliţiei.

Capitolul VII
Pe Volga în jos

Puţin timp înainte de amiază, clopotul vaporului îi chemă pe călători la locul de îmbarcare. Cazanele vaporului Caucaz erau sub presiune. Cuptoarele nu scoteau decât un fum uşor, în timp ce pe coşurile navei se vălătuceau aburi albi.
Nu mai este nevoie să adăugăm că poliţia supraveghea cu atenţie plecarea vaporului şi era nemiloasă cu acei călători care nu îndeplineau condiţiile cerute pentru părăsirea oraşului. Cazacii eau gata să dea o mână de ajutor agenţilor în caz de nevoie.
La ora fixată, se auzi ultima bătaie de clopot, punţile se ridicară, roatele uriaşe ale steam boat-ului tăiară apa, şi nava Caucaz începu să alunece cu repeziciune printre cele două oraşe din care se compunea Nijni Novgorod.
Mihail Strogoff şi tânăra livoneză se aflau la bordul navei Caucaz. Îmbarcarea lor se făcuse fără nicio dificultate. Se ştie că podaroşna eliberată pe numele Ivan Korpanoff dădea acestuia dreptul de a fi însoţit. Iată deci o soră şi un frate călătorind sub ocrotirea poliţiei imperiale.
Aşezaţi pe o bancă, priveau amândoi în urmă la oraşul cuprins de agitaţie din cauza ordonanţei guvernatorului.
Strogoff nu îi zisese nimic fetei şi nici nu îi pusese vreo întrebare. Aştepta să vorbească ea întâi, dacă găsea o cale. Aceasta abia aştepta să părăsească oraşul, unde, fără ocrotirea lui, ar fi rămas prizonieră; nu spunea nimic, dar privirea ei exprima recunoştinţă.
Volga sau Ra, cum i se zicea în vechime, e considerat fluviul cel mai important din Europa, având o lungime de patru mii de verste (4300 km).

Apele sale, destul de murdare în amonte, se întâlnesc la Nijni Novgorod cu Oka, afluent care se strecoară din provinciile centrale ale Rusiei.

Canalurile şi fluviile Rusiei au fost pe drept cuvânt comparate cu un arbore gigantic, ale cărui crengi se ramifică peste tot imperiul. Volga formează trunchiul acestui arbore şi are ca rădăcină şaptezeci de guri de vărsare, pe litoralul Mării Caspice.

E navigabilă începând de la Rief, oraş al guvernământului Tver, adică pe cea mai mare parte a cursului ei.

Vapoarele Companiei de transporturi între Perm şi Nijni Novgorod fac în scurt timp cele trei sute cincizeci de verste (373 de kilometri) care despart oraşul acesta de oraşul Kazan.

Steam boat-urile nu au decât că coboare Volga, dar imediat ce ajung la confluentul Kama, ceva rr.ai jos de Kazan, sunt silite să părăsească fluviul pentru a urca pe râul pe care îşi urmează drumul până la Perm.

Caucaz nu făcea deci mai mult de şaisprezece verste pe oră. În afară de ora de oprire la Kazan, călătoria de la Nijni Novgorod la Perm trebuia să dureze şaizeci până la şaizeci şi două de ore.

Vaporul era foarte bine întreţinut şi călătorii ocupau cele trei clase diferite, după cum le permitea punga şi situaţia lor socială.

Strogoff avu grijă să reţină două cabine de clasa întâi, pentru ca însoţitoarea lui să se retragă oricând va voi să fie singură.

Caucaz avea la bord călători de toate categoriile. Un mare număr de negustori asiatici reuşiseră să părăsească oraşul.

În partea rezervată celor de clasa întâi se vedeau armeni în halate lungi, cu un fel de mitre pe cap; evrei, lesne de recunoscut după tichia lor în colţuri, numită chipa; chinezi bogaţi, în costume tradiţionale: halate largi de culoare violetă, albastră sau neagră, deschise în faţă şi în spate, având pe deasupra alte halate cu mâneci largi, care seamănă cu ale preoţilor de la noi; turci, care mai purtau turbanul naţional; industani cu caschete pătrate şi încinşi cu un simplu brâu, dintre care unii, cu numele şikarpuri, ţin în mâini tot negoţul Asiei centrale; în sfârşit, tătari, purtând cizme încărcate cu sutaşe multicolore şi pieptarul împodobit cu broderii. Toţi aceşti negustori îşi îngrămădiseră bagajele în cala steam boat-ului, deoarece altminteri transportul i-ar fi costat enorm de scump.

Pe covertă erau grupaţi cei mai mulţi dintre pasageri, nu numai străini, dar chiar şi ruşi, cărora ordonanţa le îngăduia să

plece dintr-o provincie într-alta.
Erau mujici, având pe cap căciuli sau şepci, iar pe corp cămăşi pestriţe, şi ţărani de pe Volga, cu pantaloni albaştri vârâţi în cizme şi cu cămaşa strânsă cu un şnur în jurul gâtului. Câteva femei, îmbrăcate cu rochii de aţică înflorată, purtau şorţuri în culori deschise şi basmale roşii pe cap. Cam aceştia erau pasagerii clasei a treia, pe care o călătorie, cât de lungă, nu-i prea obosea.
Caucaz înainta cu cea mai mare viteză printre malurile fluviului Volga, încrucişându-se cu vapoare numeroase, transportând tot felul de mărfuri la Nijni Novgorod. Apoi cu lungi plute, ca nişte interminabile alge brune din Atlantic, cu remorchere greu încărcate.
Malurile Volgăi forfoteau de cârduri de păsări, care se refugiau speriate de vasul uriaş, ce le tăia calea.
Ceva mai departe, pe şesurile uscate, umbrite de sălcii şi de anini, păşteau câteva vaci roşcate, nişte turme de oi cu lână cafenie şi numeroşi porci albi şi negri.
Petece de pământ semănate rar cu secară ofereau ochilor un tablou sărăcăcios.
La două ore după plecarea vaporului Caucaz, tânăra livoneză se adresă lui Strogoff:
— Mergi la Irkuţk, frate?
— Da, surioară, răspunse tânărul. Avem acelaşi drum, aşa că pe unde vei trece tu, trec şi eu.
— Mâine vei şti de ce am părăsit ţărmul Mării Baltice pentru a merge în Urali.
— Nu te întreb nimic.
— Vreau să ştii totul, răspunse fata abia stăpânindu-şi un zâmbet de tristeţe. O soră nu trebuie să ascundă nimic fratelui ei. Dar astăzi n-aş putea! Oboseala şi deznădejdea m-au copleşit.
— Vrei să te odihneşti puţin în cabina ta? o întrebă Strogoff.
— Da, da… şi mâine…
Se opri la mijlocul frazei, deoarece ar fi vrut să-i spună pe nume şi nu i-l cunoştea.
— Nadia, zise ea întinzându-i mâna.
— Vino, Nadia, îi spuse Mihail Strogoff, şi foloseşte-te fără teamă de fratele tău, Ivan Korpanoff.
O conduse pe tânăra fată în cabina care-i era rezervată.

Mihail Strogoff reveni pe punte şi, dornic să afle amănunte, se amestecă printre grupuri, ascultând tot ce se vorbea, dar neluând parte la discuţii. De altfel, dacă era întrebat din întâmplare şi se afla obligat să răspundă, se va dădea drept Nikolai Korpanoff, îmbarcat pe Caucaz pentru a merge spre frontieră, deoarece nu voia să se îndoiască nimeni că o autorizaţie specială îi permitea să călătorească în Siberia. Evident, străinii transportaţi de steam boat nu discutau de altceva decât de evenimentele la ordinea zilei, despre ordonanţă şi consecinţele ei. Bieţii oameni, obosiţi încă de călătoria făcută prin toată Asia centrală, luau acum drumul înapoi fără să fi avut vreun folos; totuşi, nimeni nu-şi spunea necazul cu glas tare, întrucât ar fi fost prea riscant; o teamă amestecată cu respect îi reţinea. Printre călători s-ar fi putut afla şi vreun inspector de poliţie care-i spiona, şi ei se gândeau că mai bună e expulzarea decât arestarea în vreo fortăreaţă.

Nici în mijlocul acestora Strogoff nu putea afla nimic interesant.

Dar, dacă aici toţi tăceau ca peştii, ceva mai încolo, glasul unuia care nu se sinchisea dacă e auzit sau nu, îi sună în urechi.

Omul acesta vorbea ruseşte cu un accent străin, iar acel căruia se adresa îi răspundea cu acelaşi accent, ceea ce lăsa să se înţeleagă că rusa nu e limba lui maternă.

— Cum, întreba primul, d-ta pe vaporul acesta, scumpe confrate, d-ta, acelaşi pe care l-am întâlnit la serbarea imperială din Moscova şi l-am zărit abia în Nijni Novgorod?

— Chiar eu, răspunse al doilea, cu un ton sec.

— Ei bine, îţi spun sincer, nu rn-am aşteptat să fiu urmărit de d-ta, şi încă atât de aproape!

— Dar nu te urmăresc, domnule, te urmez!

— Urmezi, urmezi!... Să zicem că mergem pe front, în acelaşi pas, ca doi soldaţi la paradă; dar să recunoaştem, dacă vrei, că unul nu-l va întrece pe celălalt!

— Dimpotrivă, eu vă voi întrece.

— Vom vedea, când vom fi pe câmpul de luptă, dar până atunci.

— Ce naiba! — să fim tovarăşi de drum. Mai târziu vom avea timpul şi prilejul să fim rivali!

— Inamici!

— Fie! Dragă confrate, mă bucur că eşti atât de direct. Cel

puţin cu d-ta ştie omul la ce să se aştepte!
— Unde vezi răul?
— Nu-i niciun rău. Şi eu, la rândul meu, vă voi cere voie să precizez situaţia noastră unul faţă de altul.
— Precizaţi!
— Dvs. Mergeţi la Perm, ca şi mine?
— Ca şi dvs.
— Şi, probabil, veţi trece prin Ekaterinburg, deoarece e cel mai bun drum pentru a trece munţii Urali?
— Probabil.
— Odată trecută graniţa, vom fi în Siberia, adică în plină invazie.
— Vom fi.
— Ei bine, aici va fi momentul, să zicem, fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru toţi!
— Dumnezeu pentru mine!
— Numai pentru d-ta! Foarte bine!
— Dar pentru că mai avem opt zile neutre înaintea noastră, timp în care veştile n-or să curgă, să fim prieteni până în clipa în care vom deveni rivali.
— Inamici!…
— Da! Bine zici, inamici! Dar până atunci, să trăim în armonie şi să nu ne devorăm unul pe altul!
— Îţi promit că voi păstra pentru mine tot ce voi vedea.
— Şi eu tot ce voi putea auzi.
— Ne-am înţeles?
— Înţeles!
— Mâna d-tale!
— Iat-o!
Şi mâna primului, adică cinci degete răsfirate, strânse cu putere cele două degete întinse flegmatic de cel de-al doilea.
— Apropo, zise cel dintâi, am reuşit să telegrafiez azi-dimineaţă verişoarei mele textul ordonanţei, la ora zece şi şaptesprezece minute.
— Şi eu am telegrafiat redacţiei Daily Telegraph la ora zece şi treisprezece minute.
— Bravo, domnule Blount.
— Prea bine, domnule Jolivet.
— Pentru revanşă.
— Va fi greu!

— Să încercăm totuşi.

Acestea zise, corespondentul francez îl salută familiar pe corespondentul englez, care-i răspunse înclinându-şi capul cu o răceală, intr-adevăr, britanică.

Ordonanţa guvernului nu-i privea pe aceşti vânători de veşti, întrucât nu erau nici ruşi, nici de origine asiatică.

Dacă plecaseră împreună din Nijni Novgorod, o făcuseră din cauza aceluiaşi instinct care îi mâna mereu înainte.

Era deci natural să aibă acelaşi drum. Tovarăşi de drum, amici sau inamici, aveau înaintea lor opt zile „până să înceapă vânătoarea”, şi atunci… care va fi mai îndemânatic!… Alcide Jolivet făcuse introducerea şi, oricât de rece ar fi fost, Harry Blount o primise.

Astfel că, în ziua aceea, cei doi rivali luară masa împreună. Francezul era jovial şi vorbăreţ, englezul, închistat, sobru, şedeau amândoi la masă şi beau o sticlă de vin Cliquot autentic, şase ruble sticla. Auzindu-i vorbind, Mihail Strogoff îşi zise:

— Iată doi curioşi şi indiscreţi, pe care îi voi întâlni, probabil, pe drum. Trebuie să-i ţin la distanţă, din prudenţă.

Tânăra livoneză nu veni la cină. Dormea în cabina ei, şi Strogoff nu voia s-o trezească. Se lăsă deci seara, fără ca fata să apară pe puntea vaporului Caucaz.

Amurgul umplu atmosfera cu o răcoare bine primită de pasageri după înăbuşitoarea căldură a zilei.

Cu toată ora înaintată, niciunul nu se gândea să intre în cabină, întinşi pe bănci, ei respirau cu nesaţ boarea de vânt stârnită de mersul iute al steam boat-ului. În perioada aceea a anului, cerul abia se întuneca până la ziuă, şi timonierul putea conduce în voie printre numeroasele ambarcaţii ce coborau sau urcau cursul fluviului Volga.

Între orele unsprezece şi două după miezul nopţii, fiind lună nouă, nici nu se ştia dacă e noapte. Aproape toţi pasagerii de pe punte dormeau, şi tăcerea nu era întreruptă decât de zgomotul roţilor batante, care tăiau apa la intervale regulate.

Un fel de grijă îl ţinea pe Strogoff treaz. Se plimba pe punte în sus şi în jos, şi, tot umblând aşa, trecu de camera maşinilor. Se afla deci în partea rezervată clasei a doua şi a treia.

Acolo nu se dormea numai pe bănci, ci şi pe baloturi, pachete şi chiar pe scânduri. Numai mateloţii de cart mai erau treji, postaţi pe puntea din faţă.

Două lumini, una roşie şi alta verde, provenind de la felinarele de la tribord şi babord, îşi aruncau razele oblic pe flancurile vaporului. Trebuia să umbli cu atenţie, ca să nu-i trezeşti pe cei ce dormeau jos, şi care erau în mare parte mujici deprinşi să doarmă pe ceva tare. Totuşi, ei s-ar fi trezit, fără îndoială, dacă vreun neîndemânatic i-ar fi călcat din greşeală. Mihail Strogoff păşea deci cu grijă, atent să nu atingă pe nimeni. Ducându-se spre extremitatea vaporului, el o făcea pentru a-şi alunga somnul printr-o plimbare puţin cam lungă.

Ajunsese în partea de dinapoi a punţii, când percepu frânturi dintr-o discuţie şi se opri. Glasurile veneau de la doi pasageri acoperiţi cu pături şi cu şaluri, astfel că, pe întuneric, nu se putea şti cine vorbeşte. Câteodată ajungeau până pe punte scântei de la cuptoare, care sclipeau ca mii de fluturi argintii.

Strogoff vru să meargă mai departe, când auzi din nou acele frânturi, de fapt, câteva cuvinte rostite în limba aceea ciudată, pe care o mai ascultase o dată la bâlciul din Nijni Novgorod. Instinctiv, el se opri iar şi ciuli urechile.

Primele cuvinte schimbate între doi dintre pasageri erau fără însemnătate, cel puţin pentru el, dar îi permiseră să recunoască totuşi vocea bărbatului şi a femeii pe care îi mai auzise în noaptea trecută la Nijni Novgorod. Nu era imposibil, într-adevăr, că ţiganii aceştia, din conversaţia cărora surprinsese câteva frânturi, acum expulzaţi cu toţi semenii lor, să se afle la bordul lui Caucaz.

Strogoff ascultă cu mai multă atenţie şi desluşi cuvintele următoare, spuse în dialectul tătar:

— Se zice că un curier ar fi plecat din Moscova spre Irkuţk.

— Se zice, Sangara, dar cred că va ajunge prea târziu, sau nu va ajunge deloc.

Mihail Strogoff tresări la auzul acestor cuvinte, care îl vizau pe el. Încercă să vadă dacă erau, într-adevăr, cei pe care îi bănuia, dar întunericul era prea opac.

Câteva minute mai târziu, el se întoarse pe puntea din faţă, fără să fie văzut, şi cum sta cu faţa în mâini, părea că doarme; totuşi, lui nici prin gând nu-i trecea să dormiteze, şi îl frământa neîncetat următorul gând:

— Cine ştie deci de plecarea mea, şi cine sunt acei care au interesul s-o ştie?

Capitolul VIII
Urcând spre Kama

în dimineaţa zilei de 18 iulie, la orele şase şi patruzeci, Caucaz sosi la locul de îmbarcare din Kazan, aflat la şapte verste (7 km) depărtare de oraş.

Kazan e situat la confluenţa fluviilor Volga şi Kama, fiind o capitală importantă a guvernământului şi a arhiepiscopiei greceşti şi universitare.

Populaţia diversă a acestei „gubernii” se compune din ţeremizi, mordvieni, cuvaşi, volsaki, vigul ici şi tătari. Aceştia din urmă şi-au conservat, îndeosebi, caracterul asiatic. Cu toate că oraşul era departe de debarcader, o masă mare de oameni se îmbulzea spre chei.

Venea mulţimea să afle veşti. Guvernatorul provinciei dăduse ordin să fie citită public aceeaşi ordonanţă ca şi colegul său din Nijni Novgorod. Vedeai tătari, purtând caftane cu mâneci scurte şi pălării ascuţite, semănând cu ale tradiţionalului Pierrot, alţii înfăşuraţi în pelerine lungi şi cu capul acoperit cu o tichie mică, asemenea evreilor polonezi, femei cu pieptare pe care erau cusuţi fluturi şi cu capul înconjurat de o diademă înaltă, toţi formând grupuri şi discutând cu aprindere.

Câţiva ofiţeri de poliţie amestecaţi prin mulţime, câţiva cazaci cu baioneta în vârful armei menţineau ordinea. Ei făceau loc astfel pasagerilor care debarcau de pe Caucaz, cât şi celor care se îmbarcau, dar după ce îi examinau cu atenţie. Erau, pe de-o parte, asiatici expulzaţi prin decret şi, pe de altă parte, câteva familii de mujici care se opriseră la Kazan.

Mihail Strogoff privea cu indiferenţă la acest du-te vino obişnuit tuturor locurilor de îmbarcare. Caucaz trebuia să facă escală o oră la Kazan, timp necesar pentru aprovizionarea cu combustibil.

El nici nu se gândi să debarce, mai cu seamă pentru a nu o lăsa singură pe tânăra fată, care nu apăruse încă pe punte. Cei doi ziarişti se deşteptaseră în zorii zilei, cum le şade bine vânătorilor. Debarcară deci, amestecându-se prin mulţime, şi apucând care încotro crezu de cuviinţă.

Strogoff îl zări într-un loc pe Harry Blount, notându-şi in carnet câteva impresii, schiţând câteva chipuri, pe când în altul, Jolivet,

sigur de memoria lui, se mulţumea să vorbească întruna. Vestea că invazia a luat proporţii enorme se întindea de-a lungul întregii graniţe orientale a Rusiei. Comunicaţiile între Siberia şi imperiu deveniseră deja extrem de dificile.

Iată ce auzi Strogoff din gura noilor pasageri care se îmbarcau. Departe de a rămâne rece la toate acestea, el era nerăbdător să ajungă mai curând dincolo de munţii Urali, pentru a vedea de aproape cele ce se petrece şi a lua măsuri în caz de nevoie. Poate că va putea obţine unele informaţii de la indigenii din Kazan.

Ceva îi atrase deodată întreaga atenţie.

Printre călătorii care părăseau vaporul Caucaz, Strogoff zări şi ceata de ţigani, pe care o văzuse în ajun la bâlciul din Nijni Novgorod. Pe puntea vasului se aflau bărbatul şi femeia care îl luaseră drept spion în noaptea aceea.

Odată cu ei debarcau şi vreo douăzeci de cântăreţe şi dansatoare, cu vârste cuprinse între cincisprezece şi douăzeci de ani, înfăşurate în pături zdrenţuite, care lăsau să li se vadă jupele cu paiete. Aceste stofe, pe care cădeau atunci primele raze de soare, îi amintiră acel efect aparte observat în timpul nopţii. Toate aceste paiete străluceau în umbră, atunci când pe coşul vaporului ieşiseră câteva flăcări.

Reflectă că ţiganii aceştia, care stătuseră sub punte toată ziua, ieşeau numai noaptea la iveală; dar ce interes aveau să se ascundă? Asta nu intra în obiceiurile rasei lor!

Nu se mai îndoia că cele câteva cuvinte auzite noaptea aceea, la adresa lui, veneau de la aceştia; şi, făcând o mişcare involuntară, se îndreptă spre ei în momentul în care voiau să coboare.

Bătrânul ţigan era acolo, într-o atitudine umilă, nepotrivită firii îndrăzneţe a acestui popor. S-ar fi putut zice că încearcă mai mult să evite privirile decât să le atragă. Pălăria lui mizerabilă, arsă de soarele întregii lumi, îi acoperea pe jumătate fruntea încreţită. Spatele încovoiat îi era adăpostit sub o scurtă îmblănită, fără să-i pese câtuşi de puţin de căldura verii. Înfăşurat în aceste zdrenţe, era cu neputinţă să-i stabileşti vârsta şi statura.

Alături de el, stătea ţiganca Sangara, o femeie frumoasă, cam de treizeci de ani, cu pielea arămie, bine legată, cu ochii superbi şi părul arămiu.

Cele mai multe dintre tinerele dansatoare erau neînchipuit de frumoase, având mai toate chipul caracteristic rasei lor. Ţigăncile sunt, în general, atrăgătoare şi mulţi dintre acei burjui ruşi, care se iau la întrecere cu englezii prin excentricitatea lor, n-au ezitat să le ia pe unele de neveste.

Una dintre fete fredona un cântec, cu sunet ciudat, ale cărui versuri pot fi traduse astfel:

Luceşte coralul pe pielea mea brună Şi acul de aur în cocul meu; merg să caut o viaţă mai bună în ţara pe care o ştiu numai eu.

Fata îşi urmă înainte cântecul, dar Strogoff n-o mai asculta. I se păru că ţiganca Sangara îl priveşte ciudat, ca şi când ar fi vrut să-şi întipărească în minte trăsăturile lui.

Câteva minute mai târziu, Sangara debarca ultima, pe când ţiganul cu trupa lui părăsiseră deja puntea navei Caucaz.

— Iată o ţigancă îndrăzneaţă, îşi zise Strogoff. A recunoscut ea, oare, că sunt cel pe care îl luase drept spion la Nijni Novgorod? Blestemaţii ăştia de ţigani au nişti ochi de pisică! Văd şi prin întuneric, şi aceasta poate să ştie bine…

Fu pe punctul să o urmeze pe Sangara şi trupa ei, dar se abţinu şi rămase pe loc.

— Nu, se gândi el, să nu fac vreun pas greşit! Dacă este arestat bătrânul cu toată ceata sa, incognito-ul meu riscă să fie descoperit. Iată-i plecaţi, şi poate că, înainte de a trece graniţa, eu voi fi departe de Urali. Ştiu bine că ar putea să ia drumul Kazanului, spre Işim, dar el e greu, şi o diligenţă cu cai buni întrece lesne o căruţă ţigănească. Aşadar, amice Korpanoff, fii liniştit.

De altfel, în momentul acela, bătrânul ţigan şi Sangara se pierdură prin mulţime.

Kazanul e numit Poarta Asiei, întrucât acest oraş e considerat centrul de tranzit al comerţului siberian şi buharian, locul unde se încrucişează două drumuri care duc spre munţii Urali. Strogoff alesese primul drum, cel spre Perm, Ekaterinburg şi Tiumen. Este marele drum de poştă, cu staţii întreţinute pe cheltuiala Statului, şi care merge de la Işim până la Irkuţk.

Este adevărat că un al doilea drum, cel de care Strogoff tocmai vorbise, evitând ocolul uşor al oraşului Perm, leagă, de asemenea, Kazan de Işim, trecând prin Ielabuga, Menzelinsk, Birsk, Zlatuste, unde părăseşte Europa, Celabinsk şi Kurgan.

Poate că este mai scurt decât primul, dar acest avantaj este diminuat de absenţa desiilor de poştă, stării proaste a drumului, a rarităţii satelor. Mihail Strogoff era convins că ţiganii îl vor alege pe al doilea, astfel că putea ajunge înaintea lor.

O oră după aceasta, clopotul vaporului sună chemând pasagerii. Era ora şapte dimineaţa. Încărcarea combustibilului se încheiase. Cazanele duduiau sub presiunea vaporilor. Steam boat-ul era gata de plecare. Călătorii care plecau de la Kazan la Perm îşi ocupaseră locurile la bord. Strogoff observă că, dintre cei doi ziarişti, singurul care se afla aici era Harry Blount. Să fi întârziat, oare, Alcide Jolivet?

în momentul în care erau dezlegate odgoanele, el apăru venind în fugă. Vasul se îndepărtase puţin de mal, dar el nu se înfricoşă şi, dintr-o săritură, demnă de uşurinţa unui clovn, ateriză drept pe punte, în braţele confratelui.

— Credeam că va pleca vaporul fără d-ta, zise acesta, pe jumătate în glumă.

— La naiba! exclamă Jolivet, aş fi găsit mijlocul să vă ajung, chiar dacă ar fi trebuit să închiriez un vapor pe cheltuiala verişoarei mele. Ce vrei? E departe de la debarcader până la poştă!

— Ai fost la poştă? întrebă Blount muşcându-şi buzele.

— Se înţelege! răspunse Jolivet cu un zâmbet politicos.

— Funcţionează telefonul până la Kolyvan?

— Asta nu ştiu, dar ştiu că funcţionează de la Kazan la Paris!

— Ai expediat o telegramă verişoarei?

— Cu cel mai mare entuziasm.

— Ai avut, aşadar, veşti?

— Ascultă, tătucule, ca să vorbesc ca ruşii, răspunse Jolivet, sunt un suflet bun şi nu vreau să-ţi ascund nimic. Tătarii, cu Feofar Han în fruntea lor, au trecut de Semipalatinsk şi coboară cursul fluviului Irtiş. Fă deducţiile necesare!

Cum! O noutate atât de importantă, pe care Harry Blount n-o cunoştea şi pe care rivalul său o şi transmisese la Paris? Ziarul englez rămânea deci mai prejos? Blount duse mâinile cruciş la spate, fără a scoate o vorbă, şi se îndreptă spre pupa vaporului.

Pe la ora zece dimineaţa, livoneză, părăsindu-şi cabina, veni pe punte. Mihail Strogoff se duse spre ea şi îi întinse mâna.

— Priveşte, soro! îi zise el, conducând-o spre puntea din faţă.

Într-adevăr, priveliştea merita să fie văzută cu atenţie. Caucaz

intra în clipa aceea în confluentul fluviilor Volga şi Kama. Acolo, vaporul va ieşi din apele marelui fluviu, după ce îl coborâse pe o distanţă de peste patru sute de verste, pentru a urca pe importantul râu pe un parcurs de patru sute şaizeci de verste (490 km).

În acel loc, ambele cursuri se întrepătrundeau, şi Kama, aducând malului stâng aceleaşi servicii pe care le aduce Volga celui drept, traversând oraşul Nijni Novgorod, îi dădea viaţă cu apele limpezi ale afluentului său.

Kama se deschidea larg înaintea ochilor şi malurile ei erau minunat de frumoase. Câteva vele albe îi înveseleau apele, pe care se reflectau razele soarelui. Coastele plantate cu anini, şi câteodată cu stejari înalţi, închideau cu o linie armonioasă orizontul, pe care lumina strălucitoare de amiază îl făcea să se confunde pe alocuri cu cerul.

Toate aceste frumuseţi nu puteau însă să o scoată pe fată din gândurile sale. Ea nu avea în minte decât un singur lucru: să-şi atingă ţinta călătoriei; şi Kama nu era pentru ea decât un drum pe care putea să ajungă mai curând la destinaţie. Privind spre est, ochii ei străluceau plini de nădejde, şi cu atâta putere, încât ar fi vrut să străbată cu privirea dincolo de orizont.

Nadia îşi lăsase mâna în aceea a tovarăşului său şi, întorcându-se spre el, îl întrebă:

— La ce distanţă de Moscova suntem acum?

— La nouă sute de verste! răspunse Strogoff.

— Nouă sute, din şapte mii! murmură ca pentru sine fata.

Clopotul anunţa ora mesei. Nadia îşi urmă tovarăşul spre restaurantul steam boat-ului. Ea nu se atinse de toate bunătăţile ce erau înşirate: caviar, heringi tăiaţi în bucăţele mici, şi nelipsita vodcă, pentru a stimula pofta de mâncare, urmând o tradiţie comună în toate ţările din Nord, în Rusia, ca şi în Suedia sau în Norvegia. Nadia mânca puţin, şi ca o fată săracă, ale cărei mijloace sunt foarte restrânse.

Mihail Strogoff trebui să se mărginească la meniul pe care-l alesese fata. Acesta era compus din puţin „culbal”, un fel de plăcintă făcută cu gălbenuş de ou, orez, carne friptă şi varză împănată cu caviar; iar ca băutură, ceai.

Masa nu fu nici lungă, nici costisitoare, şi în mai puţin de douăzeci de minute se întoarseră amândoi pe puntea vaporului Caucaz.

Se aşezară pe puntea din spate şi Nadia începu, fără multe introduceri, cu voce joasă, aşa, ca să nu fie auzită decât de el:

— Frate, sunt fiica unui exilat şi mă numesc Nadia Feodor. Mama a murit la Riga, de o lună, şi mă duc la Irkuţk să împart exilul cu tatăl meu.

— Şi eu merg la Irkuţk, şi m-aş socoti fericit dacă aş putea s-o duc pe Nadia Feodor sănătoasă în braţele tatălui său.

— Îţi mulţumesc, frate! răspunse Nadia.

Mihail Strogoff îi mai spuse că avea o podaroşna care îl punea la adăpost de orice neplăceri din partea autorităţilor ruse.

Nadia nu întrebă mai mult. Ea nu vedea altceva în această întâlnire providenţială decât mijlocul de a ajunge mai curând la tatăl ei.

— Am avut un permis care îmi îngăduia să merg până la Irkuţk, ordonanţa guvernatorului l-a anulat şi, fără tine, frate, n-aş fi putut părăsi oraşul în care m-ai găsit deznădăjduită şi în care aş fi murit.

— Şi, ai îndrăznit singură, Nadia, să te aventurezi prin stepele Siberiei?

— Era datoria mea, frate.

— Nu ştiai că ţara e invadată şi deci nu vei putea s-o străbaţi?

— Invazia tătară nu era cunoscută când am părăsit Riga. Vestea am aflat-o abia la Moscova.

— Şi cu toate acestea ţi-ai continuat drumul?

— Era datoria mea.

Aceste cuvinte trădau întreaga fire a fetei. Nu ezita niciodată să facă ce îi dicta datoria. Ea începu să vorbească de tatăl ei, Vasili Feodor. Era medic cu reputaţie în Riga şi trăia fericit în mijlocul alor săi, când se află că făcea parte dintr-o societate secretă din oraşul în cauză, şi primi ordinul să plece la Irkuţk, unde îl conduseseră aceiaşi jandarmi care îi aduseseră vestea. Vasili Feodor nu avu timpul decât să-şi sărute nevasta suferindă şi copila care avea să rămână fără niciun sprijin, şi plecă.

De doi ani locuia în capitala Siberiei, unde îşi practica mai departe meseria, dar fără niciun profit. Totuşi, poate că ar fi putut fi fericit, atât cât poate fi cineva în exil, dacă ar fi avut lângă el fiinţele iubite. Mama ei însă, foarte slăbită, r-ar fi putut părăsi Riga, şi după douăzeci de luni muri, lăsându-şi fata singură şi fără niciun sprijin.

Nadia Feodor ceru atunci permisiunea de a merge la tatăl ei,

şi o obţinu. Făcuse tot ce-i stătea în putinţă, iar restul îl aştepta de la Dumnezeu.

În timpul acesta, Caucaz urca mereu. Noaptea se apropia treptat şi aerul devenea mai răcoros. Mii de scântei se împrăştiau în jurul cuptoarelor, şi murmurul apei spintecate se contopea cu urletele lupilor care hoinăreau în noapte pe malul drept al fluviului Kama.

Capitolul IX
La drum, ziua şi noaptea

În dimineaţa zilei de 18 iulie, Caucaz se opri în dreptul debarcaderului din Perm, ultima staţie de pe Kama.

Acest guvernământ, a cărui capitală e Perm, e cel mai vast din întregul Imperiu rus şi, trecând munţii Urali, dă în teritoriul Siberiei. Aici se exploatează pe scară largă cariere de marmură, saline, mine de aur, de platină şi de cărbuni.

Până ce Perm va deveni un oraş civilizat, el e foarte puţin atrăgător, murdar, noroios, şi oferă mijloace de trai foarte restrânse.

Pentru cei care pleacă din Rusia spre Siberia, lipsa de confort n-are mare însemnătate, deoarece au toate cele necesare; dar cei care vin din Asia centrală n-ar regreta, dacă, după o călătorie lungă şi obositoare, ar găsi tot confortul în primul oraş european situat la graniţa asiatică.

În Perm îşi vând călătorii vehiculele, mai mult sau mai puţin deteriorate de curse lungi prin şesurile Siberiei. Tot aici îşi cumpără vara trăsuri şi iarna sanie cei care trec din Europa în Asia, pentru a străbate luni de-a rândul stepele.

Mihail Strogoff îşi stabilise deja itinerarul şi nu mai avea decât să-l urmeze. Exista un oficiu de cai de poştă, care trec ca gândul prin lanţul munţilor Urali, dar era dezafectat din cauza împrejurărilor.

Preferă deci să-şi cumpere o trăsură şi să alerge din staţie în staţie, oferind „nazvodkuri” suplimentare pentru a mări zelul vizitiilor, numiţi iemşiki.

Din nenorocire, mijloacele de transport erau, din cauza măsurilor luate împotriva străinilor de origine asiatică, extrem de rare. Strogoff va fi nevoit să se mulţumească deci cu

vechiturile altora.
Strogoff îşi dădea seama că, atât timp cât se va afla în Rusia, va putea obţine cai, arătând podaroşna; în Siberia însă va trebui să facă uz de puterea rublelor.
La ce să înhame însă caii? Asta era ceea ce îl preocupa mai mult. Să ia o căruţă sau o diligenţă?
Căruţa nu este decât un car descoperit, cu patru roţi, confecţionat doar din lemn. Nimic mai primitiv, mai puţin confortabil, dar în acelaşi timp, nimic mai uşor de reparat, dacă se strică în drum. Brazii nu lipsesc la frontiera rusă. Cu ajutorul căruţei este efectuat serviciul poştal special, numit „perekladnoi”, şi pentru care toate drumurile sunt bune. Câteodată, trebuie să mărturisim, căruţa se poate rupe în două şi, în timp de partea din spate rămâne în cine ştie ce groapă noroioasă, cea din faţă ajunge la staţie pe două roţi, rezultat ce poate fi considerat deja drept satisfăcător.
Mihail Strogoff se văzu obligat să ia o căruţă, când descoperi, din fericire, o diligenţă. Acest vehicul, departe de a fi ultima noutate a tehnicii în materie de vehicule, e mult mai practic decât căruţa, fiindcă te adăposteşte de ploaie şi de ninsoare, şi poate fi reparat tot atât de uşor ca şi aceasta.
De altfel, nu-i fu tocmai uşor să găsească diligenţă respectivă, şi probabil că nu ar fi descoperit o a doua în tot oraşul. Totuşi, el se tocmi la sânge asupra preţului, întrucât trebuia să joace rolului lui Nikolai Korpanoff, simplu negustor în drum spre Irkuţk.
Nadia îl însoţise în căutarea mijlocului de transport; deşi călătoreau în scopuri diferite, amândoi aveau interesul să ajungă cât mai curând la destinaţie. Aceeaşi voinţă îi stăpânea pe amândoi.
— Soro, îi zise Strogoff, aş fi vrut să găsesc o trăsură mai confortabilă pentru tine.
— Îmi spui asta mie, care aş fi mers şi pe jos pentru a putea ajunge la tatăl meu?
— Nu mă îndoiesc de curajul tău, Nadia, dar o femeie, de obicei, nu poate suporta oboseala drumului.
— O voi suporta, oricât de mare ar fi. Dacă mă vei auzi jeluindu-mă pe drum, lasă-mă şi mergi înainte.
După o jumătate de oră, trei cai fură înhămaţi la diligenţă.
Caii semănau cu urşii, fiind acoperiţi cu un păr des. Erau mici, dar iuţi, deoarece erau de rasă siberiană. Bidiviii fură înhămaţi

în felul următor: cel mai mare fu aşezat între două prăjini unite la capete printr-un cerc numit duga, împodobit cu ciucuri şi clopoţei, ceilalţi doi erau legaţi numai cu frânghii de o parte şi de alta a diligenţei. Hamuri nu existau, iar în loc de hăţuri, nişte biete sfori.

Nici Strogoff, nici tovarăşa lui nu aveau bagaje. Condiţiile de călătorie ale unuia şi lipsa de mijloace ale celeilalte îi împiedicaseră să-şi ia cu ei pachete.

În împrejurarea de faţă, asta le fu de folos, fiindcă nu existau în diligenţă decât două locuri, în afară de cel al surugiului. Vizitiul se schimba la fiecare staţie, iar acesta care-i conducea până la prima haltă era siberian, ca şi caii, şi tot atât de păros ca şi ei. Purta o pălărie cu borurile întoarse, avea brâu roşu şi o manta cu nasturi pe care se vedea iniţiala imperială.

Înainte de a se urca pe capră, el aruncă o privire cercetătoare asupra celor doi. „N-au bagaje! Miroase a sărăcie!”, îşi zise el şi făcu o mutră acră.

— Nişte corbi! spuse apoi cu glas tare, fără să-i pese că-l aude cineva.

— Nu, nişte vulturi, răspunse Strogoff, care înţelegea foarte bine dialectul acestor iemşiki. Vulturi, auzi tu? Plată bună pe verstă, în afară de bacşiş.

Un pocnet vesel de bici îi răspunse. Corbii sunt, în limba surugiilor, călătorii avari sau indigeni care nu plătesc decât două trei copeici pe verstă, pe când vulturul e călătorul care nu şovăie să dea un preţ mai mare, în afară de bacşişuri grase.

De aceea, corbii nu pot avea pretenţia să zboare atât de repede ca vulturul imperial.

Nadia şi Strogoff luară loc în diligenţă, punând lângă ei şi câteva pacheţele cu provizii menite să le potolească foamea până la staţiile care au un fel de gări foarte confortabile.

Copertina fu ridicată, deoarece căldura era insuportabilă, şi la amiază diligenţă părăsi Perm-ul, lăsând în urma sa un nor de praf.

Felul cum mâna surugiul caii ar fi atras atenţia oricărui trecător străin, care, nefiind nici rus, nici siberian, nu putea fi obişnuit cu acest fel de acţiune. Calul din mijloc, conducătorul celorlalţi doi, mergea în trap foarte regulat; cei din lături păreau că nu cunosc decât galopul şi făceau sforţări foarte caraghioase pentru a putea ţine acelaşi pas.

Surugiul nu-i bătea, cel mult îi gâdila cu biciul, îmbărbătându-i cu tot felul de cuvinte blânde. Sfoara care-i servea de hăţuri n-ar fi fost de niciun folos, dacă nu i-ar fi condus cu vorbele tiapravo, la dreapta, na leuo, la stânga, care, spuse cu o voce guturală, aveau un efect surprinzător asupra bieţilor bidivii.

Şi ce porecle dulci şi de circumstanţă le mai dădea!

— Înainte, porumbeii mei! Zburaţi, vrăbioarelor! Mai iute, puişorul din dreapta! Dă-i zor, tătătucule din stânga!

Dar când încetineau mersul, ce de ocări, pe care bietele animale le înţelegeau tot aşa de bine, le răcnea tot el.

— Mână înainte, melcul dracului! Te trimit pe lumea cealaltă, broscoi scârbos!

Oricum ar fi condus surugiul, a cărui artă de a mâna caii consta mai mult în asprimea glasului decât în puterea braţelor, diligenţă zbura ca gândul, făcând douăsprezece, paisprezece verste pe oră.

Strogoff era deprins cu acest fel de vehicul şi nici hopurile, nici zdruncinăturile nu puteau să-l incomodeze; tovarăşa sa însă risca să fie rănită prin hurducările diligenţei, dar ea nu se plângea.

în primele clipe ale călătoriei, Nadia nu vorbea deloc; apoi, stăpânită mereu de gândul unic de-a ajunge la Irkuţk, preciză:

— Am socotit trei sute de verste între Perm şi Ekaterinburg, frate! M-am înşelat?

— Nu te-ai înşelat Nadia, îi răspunse Strogoff, şi când vom intra în Ekaterinburg vom fi la poalele munţilor Urali, în partea lor opusă.

— Cât va dura trecerea munţilor?

— Patruzeci şi opt de ore, deoarece vom călători ziua şi noaptea. Zic ziua şi noaptea, Nadia, întrucât nu trebuie să mă opresc niciun minut, ca să ajung fără întârziere la Irkuţk.

— Nu te voi face să întârzii cu niciun ceas, frate; da, vom merge ziua şi noaptea.

— Ei bine, Nadia, atunci, numai de ne-ar lăsa invazia tătară drumul liber, în douăzeci de zile vom fi acolo!

— Ai mai făcut călătoria asta? întrebă Nadia.

— De multe ori.

— În timpul iernii am fi ajuns mult mai iute şi mai uşor, nu este aşa?

— Da, desigur, dar ai fi suferit din cauza zăpezii şi a frigului.

— Ce-mi pasă de asta? Iarna e doar prietena cea mai bună a rusului.

— Da, Nadia, dar ce constituţie îţi trebuie pentru a-i putea rezista? Am avut de-a face, adesea, în stepele siberiene, cu temperaturi de peste patruzeci de grade sub zero, şi am simţit, cu toată îmbrăcămintea mea din piele de ren, cum inima îmi îngheţa în piept, cum membrele se zgârceau, iar picioarele îmi degeraseră în încălţămintea triplă, ce o purtam. Am văzut caii de la sania mea acoperiţi cu o carapace de gheaţă şi respirând greu pe nări; vodca din bidon se prefăcuse într-o piatră pe care nici toporul nu o putea sparge. Totuşi, sania zbura ca o furtună. Nicio piedică pe drumul nivelat de gheaţă. Nu mai erau cursuri de apă, care trebuia trecute cu vaporul. Peste tot drum drept şi sigur. Dar cu preţul a câtor suferinţe, Nadia! Ar putea s-o spună, dacă ar învia, numai aceia care nu s-au mai întors şi care au adormit pe veci sub zăpadă.

— Cu toate acestea, te-ai întors, frate! zise Nadia.

— Da, dar eu sunt siberian, şi de când eram mic de tot şi-l însoţeam pe tata la vânătoare m-am deprins cu asta. Dar tu, Nadia? Pe când îmi vorbeai de prietenii iernii, mi s-a părut că te vedeam căzută in zăpadă şi rămasă acolo pentru totdeauna!

— De câte ori ai trecut iama prin stepă?

— De trei ori, Nadia, pe când mergeam la Omsk.

— Şi ce făceai acolo?

— Mă duceam să-mi văd mama, care mă aştepta!

— Şi eu merg la Irkuţk, unde mă aşteaptă tatăl meu. Trebuie să-i spun ultimele cuvinte ale mamei.

— Eşti un copil bun, Nadia, încheie Strogoff, şi Dumnezeu ţi-a netezit calea!

În ziua aceea, diligenţă fu condusă iute de iemşikii ce se schimbaseră la fiecare staţie. Vulturii din creştetul munţilor nu erau mai presus de „vulturii” de pe şosea.

Preţul bun şi bacşişurile grase îi recomandau în mod deosebit pe călători.

De altfel, cei doi nu erau singurii pe drumul de la Perm la Ekaterinburg; curierul ţarului prinsese de la început de veste că o căruţă îi urmează, dar n-avusese timpul să se ocupe de ea.

Haltele la care se opriseră în timpul zilei nu le dăduseră decât timpul să mănânce. În staţiile de poştă se găseşte de mâncare şi

te poţi odihni. Pe de altă parte, casa ţăranului rus, care e foarte ospitalier, stă la dispoziţia oricui, când nu întâlneşti vreo staţie.

În aceste sate, care seamănă între ele din cauza capelelor cu ziduri albe şi cu acoperişuri verzi, călătorul poate să bată la orice uşă, întrucât i se va deschide.

Mujicul îi va întinde zâmbitor mâna. Îi va oferi pâine şi sare şi va aprinde samovarul pentru a se simţi ca la el acasă. Familia se va muta ca să facă loc străinului, care este un trimis al lui Dumnezeu.

Sosind seara, Mihail Strogoff, îmboldit de un sentiment de curiozitate, îl întrebă pe stăpânul cailor câte ore a petrecut în staţie trăsura ce venea în urma lui.

— Două ore, tăticule, răspunse surugiul.

— E o berlineză?

— Nu, o căruţă.

— Câţi călători sunt în ea?

— Doi.

— Şi merg pe drumul cel mare?

— Sunt vulturi.

— Să se înhame caii numaidecât.

Hotărâţi să nu se mai oprească o clipă, ei călătoriră toată noaptea.

Timpul era mereu frumos, dar atmosfera devenea din ce în ce mai apăsătoare şi se încărca de electricitate. Niciun nor nu trecea pe cerul înstelat, şi de jos părea că se ridică un abur cald. Se prevedea furtună în munţi, şi Strogoff, deprins cu acestea, îi cunoştea simptomele.

Noaptea trecu fără niciun incident, şi, cu toate zdruncinăturile diligenţei, Nadia dormi câteva ore. Copertina pe jumătate ridicată îi îngăduia să respire aerul de care simţea atâta nevoie în atmosfera aceea înăbuşitoare.

Strogoff veghe toată noaptea, nevoind să se lase în seama surugiului, deoarece aceşti iemşiki au prostul obicei să adoarmă pe capră.

În dimineaţa zilei de douăzeci iulie, la ora opt, primele contururi ale munţilor începeau să se zărească spre est. Totuşi, lanţul care desparte Rusia europeană de Siberia era încă foarte îndepărtat şi nu puteau ajunge acolo până seara. Trecerea munţilor trebuia deci să aibă loc în noaptea următoare.

În tot timpul zilei, cerul rămase acoperit şi, ca atare,

temperatura fu puţin mai suportabilă, dar vremea era frumoasă, însă prevestitoare de furtună.

Poate că ar fi fost mai prudent să nu treacă prin munţi în toiul nopţii, şi Strogoff n-ar fi făcut-o dacă i-ar fi fost îngăduit să mai aştepte şi dacă surugiul nu i-ar fi atras atenţia asupra tunetelor care se pierdeau printre crestele masivilor.

— Căruţa mai este în urma noastră? întrebă Strogoff.

— Da.

— Cât de aproape e de noi?

— Ca la un ceas depărtare.

— Înainte, şi capeţi bacşişul întreit, dacă vom fi mâine dimineaţă la Ekaterinburg.

Capitolul X
O furtună în munţii Urali

Munţii Urali se înalţă pe o întindere de aproape trei mii de verste (3200 de kilometri), între Europa şi Asia, şi poartă numele Urali, care e de origine tătară, sau Poyas, după denumirea rusă, deoarece aceste două nume înseamnă în ambele limbi „brâu”. „Născuţi” pe litoralul Mării Arctice, ei se duc să „moară” pe ţărmurile Mării Caspice.

Aceasta este graniţa pe care trebuia s-o treacă Strogoff ca să meargă din Rusia în Siberia; luând-o pe drumul dinspre Perm spre Ekaterinburg, alesese calea cea mai bună. Drumul acesta este cel mai uşor şi mai sigur, cel ce serveşte la tranzitul întregului comerţ din Asia centrală.

O noapte ar fi fost deajuns pentru a trece munţii, dacă n-ar fi survenit niciun accident. Din nenorocire, primele bubuituri de tunet anunţau o furtună care, prin felul ciudat al atmosferei, devenea inevitabilă. Tensiunea electrică nu s-ar fi putut descărca decât printr-o izbucnire violentă.

Mihail Strogoff avu grijă ca însoţitoarea lui să fie cât mai la adăpost. Copertina, care ar fi putut fi smulsă de furtună, fu bine legată. Se dublară hăţurile cailor şi se aşternură paie, pentru atenuarea zdruncinăturilor. În sfârşit, toate precauţiile fură luate, în aşteptarea uraganului.

Nadia îşi reluă locul în spatele diligenţei şi Strogoff se aşeză lângă ea.

De o parte şi de alta a copertinei atârnau două perdele din piele, care îi fereau pe călători de ploaie şi de rafale de vânt.

Două felinare mari erau fixate de o parte şi de alta a caprei, aruncând raze oblice, fără să reuşească să lumineze calea, dar totuşi destul de bune pentru a împiedica o ciocnire cu vreo altă trăsură. După cum observăm, toate precauţiile fuseseră luate şi, în faţa acelei nopţi ameninţătoare, era bine că fuseseră luate.

— Nadia, suntem gata, zise Strogoff.

— Să plecăm, spuse fata.

Se dădu surugiului porunca şi diligenţă se clătină urcând primele pante ale munţilor Urali.

Era ora opt, soarele apunea încetul cu încetul. Era destul de întuneric, cu toate că pe aceste meleaguri amurgul se prelungeşte. Totuşi, ziua era deja foarte întunecată, în pofida crepusculului ce se prelungea la acea latitudine. Vapori enormi se întindeau pe bolta cerească, apropiind cerul de pământ, dar nicio boare de vânt nu-i destrăma. Rămâneau imobili, şi totuşi distanţa dintre ei şi pământ devenea din ce în ce mai mică, şi te puteai gândi că un fel de uragan superior îi împingea de sus spre sol. Unii chiar răspândeau un fel de lumină fosforescentă.

De altfel, drumul ducea spre aceşti nori groşi, deveniţi foarte denşi şi gata să se condenseze. La un moment dat, ceaţa era atât de deasă, încât căruţa n-ar fi putut să înainteze fără a se expune primejdiei de a cădea în vreo prăpastie.

În această zonă, lanţul munţilor Urali nu atinge decât o înălţime mijlocie, altitudinea celui mai înalt vârf de munte nedepăşind cinci mii de picioare. Zăpada veşnică e necunoscută, şi aceea pe care o iarnă siberiană o aşterne pe creste este topită de soarele verii. Peste tot cresc plante şi arbori înalţi. Ca şi la exploatarea minelor de fier şi de aramă, căutarea pietrelor preţioase necesită mulţi lucrători.

Aceste sate, care se numesc „zavody”, sunt întâlnite destul de frecvent aici, iar drumul, trecând prin mari defilee, este uşor practicabil pentru trăsuri şi căruţe; totuşi, drumul, uşor pe vreme bună, devine greu şi primejdios când elementele naturii, luptând între ele, te prind în cercul lor.

Mihail Strogoff ştia, deoarece mai trecuse prin aşa ceva, ce înseamnă o furtună în munţi, şi cunoştea temutele viscole de zăpadă care, în timpul iernii, se dezlănţuie în munţi cu o incomparabilă violenţă.

Ploaia nu începuse încă. Mihail Strogoff ridicase copertina din piele, ce-i adăpostea, şi se uita în jurul său, spre coastele pe care lumina tremurândă a felinarelor proiecta siluete fantastice.

Nadia privea şi ea spectacolul, nemişcată, cu braţele încrucişate, dar fără să se aplece în afară, pe când tovarăşul ei, cu corpul pe jumătate scos din diligenţă, avea aerul că scrutează cerul şi pământul.

Atmosfera era calmă, dar de o linişte ameninţătoare, iar moleculele aerului parcă deveniseră statice. S-ar fi zis că natura, pe jumătate înăbuşită, nu mai respiră şi că plămânii ei, adică norii morocănoşi, deşi atrofiaţi, nu mai funcţionează. Tăcerea ar fi fost deplină dacă nu s-ar fi auzit huruitul roţilor diligenţei, respiraţia sforăitoare a cailor şi zăngăni tul potcoavelor, care scăpărau scântei.

Încolo, drum pustiu. Diligenţă nu se încrucişă cu niciun pieton, călăreţ sau căruţă, în aceste defiluri înguste din Urali, în noaptea aceasta ameninţătoare.

Niciun foc de cărbunar nu se vedea prin pădure, nicio baracă de mineri prin carierele exploatate, nicio colibă pierdută în pustiu. În astfel de condiţii, nu-ţi mai era îngăduit să te codeşti, şi Strogoff nu o făcu; un singur lucru îl nelinişte a. Cine puteau fi călătorii a căror căruţă urma diligenţă, înfruntând furtuna?

Rămase câtva timp observând. Pe la ora unsprezece, fulgerele începură să lumineze şi să brăzdeze neîntrerupt cerul. În scânteierea lor rapidă, se vedeau apărând şi dispărând siluetelor pinilor înalţi, răspândiţi ici şi colo pe marginea drumului. Apoi, când diligenţă se apropia de marginea drumului, prăpăstii adânci se luminau la lumina deflagraţiilor electrice ale norilor.

Cu fiecare trosnet al căruţei trecând pe vreun pod, construit peste vreo crevasă, se auzea şi câte un bubuit de tunet, ce părea să se piardă undeva dedesubt, în hăuri. De altfel, spaţiul nu întârzie să răsune de bubuituri, ce deveneau din ce în ce mai înfundate şi mai puternice, cu cât urcau în înălţimile cerului.

Zgomotele acestea diverse se amestecau cu strigătele şi cu interjecţiile vizitiului, care-şi îndemna caii, când mângâietor, când ameninţător. Bieţii bidivii erau mai obosiţi de atmosfera apăsătoare decât de greutatea drumului, şi se încovoiau tot mai mult, cu toate mângâierile surugiului.

— La ce oră ajungem sus? îl întrebă Strogoff pe surugiu.

— La ora unu după miezul nopţii, dacă vom mai ajunge…

răspunse acesta dând din cap.

— Ia spune-mi, prietene, nu e prima furtună care te apucă în munţi?

— Nu… Să dea Dumnezu să nu fie nici ultima!…

— Ţi-e frică?

— Nu mi-e teamă, dar îţi spun: ai făcut rău că ai plecat.

— Aş fi făcut mai rău dacă rămâneam.

— Înainte, porumbeii mei! strigă vizitiul, vrând să arate că el nu e dispus să discute, ci să asculte.

În momentul acela se simţi un cutremur îndepărtat. Mii de şuierături ascuţite şi asurzitoare umpleau atmosfera, până atunci liniştită. La lumina unui fulger, Strogoff văzu câţiva pini încovoindu-se pe o creastă. Vântul se dezlănţuia, dar nu tulbura încă decât straturile inalte de aer. Câteva detunături indicau că unii copaci, mai bătrâni sau cu rădăcini mai şubrede, nu rezistaseră la primul atac al furtunii şi căzuseră la pământ. O avalanşă de trunchiuri traversă drumul, după ce se lovi de stânci, şi se pierdu apoi în abisul din stânga, la două sute de paşi de diligenţă.

Caii se opriră brusc.

— Hai, porumbeii mei! strigă din nou surugiul, amestecând pocnetul biciului cu bubuitul tunetului.

Strogoff întinse mâna Nadiei.

— Dormi, surioară? o întrebă el.

— Nu, frate.

— Fii pregătită pentru orice, Iată că vine furtuna!

— Sunt pregătită.

Mihail Strogoff abia avut timpul să tragă copertina diligenţei.

Volbura se anunţă prin tunete. Surugiul sări de pe capră la capul cailor, pentru a-i struni, deoarece o mare primejdie ameninţa atelajul, într-adevăr, diligenţă, nemişcată, se afla în acel moment la o cotitură a drumului, unde bătea furtuna. Trebuia deci ţinută cu faţa împotriva vântului, altfel, luată din flanc, ar fi fost răsturnată, sigur, şi prăvălită într-o prăpastie adâncă, din stânga drumului.

împinşi de rafalele de vânt, caii se cabrară, deveniră neliniştiţi şi surugiul îi potolea cu greu. După cuvintele de mângâiere pe care le adresa, urmau sudălmile cele mai grosolane. Totul era în zadar. Bietele animale, speriate de descărcările electrice şi de lumina orbitoare a fulgerelor cu pocnete ca de artilerie,

ameninţau să rupă hamurile şi s-o ia la fugă. Iemşik-ul nu mai era stăpân pe atelajul său.

În acea clipă, Strogoff fu dintr-o săritură lângă el şi încercă să-i vină în ajutor. Înzestrat cu o putere rară, izbuti să ţină caii în frâu, nu fără dificultate, dar furia uraganului se mărea. Drumul, în acel loc, se lărgea sub forma unei pâlnii şi lăsa vijelia să pătrundă prin deschizătura ei, aşa cum ar pătrunde aerul prin orificiile de aerisire de la bordul unor vapoare.

În acelaşi timp, o mulţime de pietre şi de copaci dezrădăcinaţi se prăbuşiră la vale.

— Nu putem rămâne aici, zise Strogoff.

— Nici nu rămânem! strigă surugiul, sugrumat de spaimă.

— Uraganul ar fi făcut mai bine dacă ne-ar fi aruncat la poalele muntelui, cât mai curând, fricosule. Ţine calul din dreapta, zise Strogoff. Eu răspund de cel din stânga.

Un nou asalt al vijeliei îl întrerupse. Strogoff şi surugiul fură nevoiţi să se aplece până la pământ ca să nu fie răsturnaţi; dar căruţa s-ar fi rostogolit, cu toate sforţările lor şi ale cailor, dacă un trunchi de copac n-ar fi oprit-o brusc.

— Nu te teme, Nadia, strigă Strogoff.

— Nu mă tem, răspunse tânăra livoneză, şi vocea ei nu trăda nici cea mai mică emoţie.

Bubuitul tunetului încetă o clipă, şi volbura se pierdu în adâncimile defileului, după ce trecu de turnantă.

— Vrei să cobori? întrebă surugiul.

— Nu, trebuie să urcăm. Mai sus vom avea adăpostul strâmtorii.

— Dar caii nu mai vor să tragă!

— Fă ca mine, trage-i înainte!

— Are să înceapă volbura.

— Vrei să mă asculţi?

— Dacă vrei tu!…

— Tătucul nostru îţi ordonă!

Era pentru prima oară când Strogoff invoca numele ţarului, nume atotputernic în trei sferturi din lume.

— Înainte dar, porumbeii mei, strigă surugiul, îndemnându-şi calul din dreapta, pe când Strogoff făcea acelaşi lucru cu cel din stânga.

Caii astfel ţinuţi îşi reluară anevoie drumul, dar atât oamenii, cât şi bidiviii, biciuiţi de rafalele de furtună, alunecau, cădeau,

se ridicau şi iar cădeau. La aceste poticneli, căruţa fu cât pe-aci să se răstoarne. Dacă n-ar fi fost prinsă bine, copertina ar fi zburat de la prima rafală.

Făcură, în mai mult de două ore, abia o porţiune de jumătate de verstă, deoarece primejdia cea mai mare nu era doar furtuna, ci şi pietrele şi trunchiurile de copaci căzute pe această porţiune de drum.

Deodată, la lumina unui fulger, se zări un bloc de piatră, care avansa cu o rapiditate crescândă tocmai în direcţia diligenţei.

Surugiul scoase un strigăt de spaimă. Cu o lovitură puternică de bici, Strogoff încercă să pornească diligenţă. Câţiva paşi numai, şi blocul ar fi căzut în urma ei.

În străfulgerarea unei clipe, el avu impresia că vede diligenţă răsturnată, şi pe însoţitoarea lui zdrobită, sub roatele ei. Cu puterea pe care ţi-o dă numai speranţa, el trecu în spatele diligenţei şi o împinse cu câţiva paşi înainte.

Blocul enorm îi atinse în treacăt pieptul, făcând să i se oprească respiraţia, ca şi cum o ghiulea de tun ar fi zdrobit stâncile de pe marginea drumului, făcând să sară în aer aşchii ascuţite din piatră.

— Frate! strigă Nadia, care văzuse scena aceasta la lumina fulgerelor.

— Nadia, îi răspunse el, Nadia, nu-ţi fie frică; nu-i nimic.

— Nu mi-e frică pentru mine, ci pentru tine!

— Dumnezeu e cu noi, surioară!

— Cu mine mai cu seamă, întrucât mi te-a trimis înainte pe tine! murmură fata.

Efortul supraomenesc al lui Strogoff, împingând câţiva paşi diligenţa, nu fu inutil, deoarece dădu ghes cailor speriaţi să înainteze, şi astfel, traşi de cei doi bărbaţi, trăsura ajunse la un capăt îngust al drumului, orientat spre nord, unde se adăpostiră împotriva atacurilor directe ale vijeliei. Malul din dreapta făcea acolo un fel de adăpost, săpat sub o stâncă enormă, unde rafalele de vânt nu ajungeau.

Furtuna urla mânioasă, cerul bubuia de tunete şi de fulgere, iar pământul se cutremura.

Dar nici aici nu erau tocmai la adăpost, deoarece la cea mai mică mişcare ar fi putut să se prăvălească în prăpastie. Nadia fu nevoită să părăsească locul pe care-l ocupa. Strogoff descoperi, la lumina unui felinar, o scorbură în care fata se putea adăposti

până la reluarea călătoriei.

Era ora unu după miezul nopţii, când ploaia începu să curgă în torente, amestecându-se cu rafalele de vânt, cu tunetele repetate şi cu fulgerele care nu mai încetau. Această nouă dezlănţuire a elementelor naturii le împiedică pentru moment plecarea.

Deci, oricât de mare ar fi fost nerăbdarea lui Strogoff – şi înţelegem că era mare trebui să aştepte potolirea furtunii. De altfel, pe drumul străbătut de torente repezi, în mijlocul rafalelor de vânt şi de apă, îşi risca viaţa, dar şi pe cea a celor doi însoţitori, şi toţi puteau cădea oricând în prăpastie.

— E grav că trebuie să aşteptăm, dar, ca să evităm întârzieri mai mari, trebuie s-o facem. După violenţa furtunii, socotesc că ea nu va dura mult: pe la trei se luminează de ziuă, şi ceea ce nu putem face pe întuneric va fi mult mai lesne de împlinit ziua.

— Să aşteptăm, frate, răspunse Nadia, dar n-aş vrea să suferi vreo întârziere, scăpându-mă de primejdie!

— Nadia, ştiu că eşti hotărâtă să înfrunţi totul, dar, expunându-ne primejdiei, eu pierd mai mult decât viaţa; nu-mi pot încheia misiunea, nu-mi pot face datoria…

— O misiune!… murmură Nadia.

În clipa aceea, un fulger puternic lumină cerul şi păru că absoarbe cu totul ploaia. Se mai auzi un tunet surd şi atmosfera se umplu de un miros sulfuros, aproape asfixiant, iar un pâlc de pini înalţi, izbiţi de fluidul electric, se aprinseră ca o torţă la douăzeci de paşi depărtare de diligenţă. Aruncat la pământ de un mic vârtej de vânt, surugiul se ridică, din fericire neatins, în picioare.

Apoi, după ce ultimul bubuit de tunet se pierdu în profunzimile munţilor, Strogoff simţi mâna Nadiei strângând-o pe a lui:

— Aud nişte strigăte, frate! Ascultă!

Capitolul XI
Călători în primejdie

Într-adevăr, în timpul acestei grele tăceri, se auziră strigăte la o distanţă destul de mică de diligenţă. Era ca o chemare disperată, ce venea, desigur, de la nişte călători aflaţi în primejdie.

Strogoff aplecă urechea şi ascultă. Surugiul ascultă şi el, clătinând din cap ca şi când i-ar fi fost cu neputinţă să le răspundă la chemare.

— Sunt călători care cheamă în ajutor! strigă Nadia.

— Vai de ei, dacă îl aşteaptă de la noi!… zise surugiul.

— De ce? strigă Strogoff. Nu trebuie să facem pentru ei ceea ce ar face, desigur, şi ei pentru noi, în asemenea împrejurare?

— Doar n-oi fi vrând să expunem primejdiei diligenţă şi caii?

— Voi merge pe jos, îl întrerupse Strogoff.

— Te însoţesc şi eu, frate, zise fata.

— Nu! rămâi, Nadia. Surugiul va sta cu tine, deoarece nu vreau să-l las singur.

— Bine, voi rămâne, răspunse Nadia.

— Orice s-ar întâmpla, să nu-ţi părăseşti adăpostul.

— Mă găseşti aici, unde mă aflu.

Strogoff strânse mâna fetei şi apoi dispăru rapid în întuneric.

— Fratele tău face foarte rău că se duce, zise surugiul către fată.

— Face foarte bine! răspunse scurt Nadia.

În timpul acesta, Strogoff apucă repede pe drumul pe unde veniseră. Pe lângă faptul că se grăbea să vină în ajutorul celor aflaţi in primejdie, mai avea şi curiozitatea de a-i cunoaşte pe cei care se aventurau la drum pe asemenea vreme, şi care nu puteau fi alţii decât acei care îl urmăriseră înainte de izbucnirea furtunii.

Ploaia încetase, dar volbura se înteţise. Strigătele, aduse de curentul atmosferic, deveneau din ce în ce mai clare.

Din locul unde Strogoff o lăsase pe Nadia, nu se putea distinge nimic. Drumul era întortocheat, şi lumina fulgerelor nu lăsa să se vadă decât ridicături de pământ, presărate pe tot drumul.

Călătorii, ale căror strigăte se auzeau, nu mai erau departe. Deşi nu-i putea vedea, fie din cauză că fuseseră scoşi de pe drum, fie că întunericul îi ascundea privirilor lui, cuvintele lor totuşi îi ajungeau distinct la ureche.

Or, iată ce auzi Mihail Strogoff, fapt care îi produse o mare

surpriză:
— N-auzi, ticălosule?
— Am să te bat cu cnutul la staţia ce vine!
— Auzi tu, birjar afurisit!
— Iată cum eşti condus în ţara asta!
— Şi ce numesc ei diligenţă!
— Ah, dobitocul! Strânge mereu hăţurile şi nu vede că o să ne lase în drum!
— Să fiu astfel tratat, eu, un englez bine văzut? Am să mă plâng la consulat şi-o să fac să fie spânzurat!
Cel care vorbea astfel era, într-adevăr, furios; dar, după cum i se părea lui Strogoff, celălalt nu lua parte la necazul lui, întrucât un hohot de râs întrerupse această scenă.
— Oh, Doamne, e tare nostim!
— Mai îţi vine sâ râzi... răspunse pe un ton destul de acru cetăţeanul Marii Britanii.
— Da, desigur, scumpe confrate, şi încă din toată inima. Te rog să faci şi d-ta la fel. Pe onoarea mea. N-am văzut de când sunt ceva mai nostim!
În momentul acela, un bubuit puternic zgudui întreg defileul, repetat de nenumărate ori de ecoul munţilor; apoi, când ultimul zgomot se stinse, glasul cel vesel se auzi din nou:
— Da, zău, foarte nostim! Aşa ceva nu s-ar putea întâmpla în Franţa.
— Nici în Anglia! răspunse englezul.
Pe drumul luminat de fulgere, Strogoff zări la douăzeci de paşi de el doi călători aşezaţi pe banca din spate a unei căruţe.
El se apropie de ei şi îi recunoscu pe cei doi corespondenţi de ziare, care, îmbarcaţi pe Caucaz, făcuseră cu el drumul de la Nijni Novgorod la Perm.
— A, bună ziua, domnule! izbucni francezul. Sunt încântat că vă întâlnesc cu acest prilej. Îmi daţi voie să vă prezint pe cel mai bun prieten al meu, d-l Blount!
Reporterul englez salută şi se pregătea să facă aceeaşi prezentare cu confratele său, conform regulilor de politeţe, când Strogoff le zise:
— De prisos, domnilor, ne cunoaştem mai demult, deoarece am călătorit împreună pe Volga.
— Ah, da! Numele domnului?
— Nikolai Korpanoff, negustor din Irkuţk, răspunse Strogoff;

dar nu puteţi să-mi spuneţi ce lucru neplăcut s-a întâmplat unuia dintre d-vs şi ce bucurie celuilalt?

— Te fac judecător, domnule Korpanoff, răspunse Alcide Jolivet. Închipuieşte-ţi că surugiul nostru a pornit cu o parte din căruţă şi cu caii înainte, lăsându-ne pe noi cu jumătatea dindărăt în drum, fără călăuză şi fără cai. Nu ţi se pare foarte nostimă păţania asta?

— Nu e deloc nostimă, domnule, răspunse indignat englezul.

— Ba da, colega, d-ta nu ştii să iei lucrurile în glumă!

— Ei cum, mă rog, putem să ne urmăm acum drumul? întrebă Harry Blount.

— Nimic mai simplu, zise Alcide Jolivet. D-ta ai să te înhami la ceea ce ne-a mai rămas din căruţă, iar eu am să mân, am să-ţi spun „porumbelul meu”, ca un adevărat iemşik, şi ai să alergi ca un cal de poştă!

— Domnule Jolivet, izbucni englezul, gluma d-tale întrece orice margini, şi…

— Fii liniştit, colega; când vei fi obosit, eu am să-ţi iau locul şi vei avea dreptul să mă tratezi drept melc sau şopârlă scârboasă, dacă nu voi zbura ca vântul!

Jolivet spuse toate acestea cu atâta haz, încât Strogoff nu-şi putu stăpâni un zâmbet.

— Domnilor, îi întrerupse el, este ceva mai bun de făcut. Ne aflăm în partea de nord a lanţului Uralilor şi drumul e în pantă. Trăsura mea e la câţiva paşi de aici; vă împrumut un cal, îl înhămaţi la restul d-vs de căruţă, şi mâine, dacă nu se va ivi nimic neprevăzut, suntem cu toţii la Ekaterinburg!

— Domnule Korpanoff, răspunse Jolivet, propunerea d-tale porneşte dintr-o inimă generoasă!

— Mai adaug că, dacă nu vă invit în diligenţă mea, o fac deoarece nu are decât două locuri, pe care le ocupăm eu şi sora mea.

— Nu face nimic, răspunse Jolivet, dar confratele meu şi cu mine, ajutaţi de calul d-tale, ajungem la capătul lumii, cu jumătatea noastră de căruţă.

— Domnule, reluă Harry Blount, primim amabila d-tale ofertă; cât despre surugiul…

— Oh, credeţi-mă, nu e pentru prima oară când i se întâmplă aşa ceva!

— Dar atunci de ce nu se întoarce? Ştie bine că ne-a lăsat în

drum, mizerabilul!

— Dar nici n-o ştie!

— Cum, omul ăsta nu ştie că s-a produs o sciziune între cele două părţi ale căruţei sale?

— N-o ştie şi goneşte cu cele mai bune intenţii spre Ekaterinburg.

— Când îţi spuneam că n-am văzut ceva mai nostim, colega!

— Aşadar, domnii mei, dacă vreţi să mă urmaţi spre trăsura mea… zise Strogoff.

— Dar căruţa? întrebă englezul.

— Nu te teme, că nu zboară ea, dragă Blount! zise vesel Jolivet.

— Uite ce bine e înţepenită în pământ; dacă am lăsa-o până la primăvara viitoare, cu siguranţă că ar înflori! adăugă el.

— Haideţi, domnilor, să mergem la trăsura mea.

Francezul şi englezul se dădură jos de pe bancă, devenită între timp capră, şi îl urmară pe Strogoff.

Pe drum, Jolivet vorbea mereu, cu veselia care-l caracteriza:

— Pe cinstea mea, domnule Korpanoff, ne scoţi dintr-o mare încurcătură.

— Nu fac decât ceea ce sunt dator să fac, răspunse Strogoff; dacă nu s-ar ajuta călătorii între ei, cine sâ-i ajute!

— Suntem gata la contraservicii, domnule. Dacă mergeţi departe, în stepă, vom mai avea, poate, prilejul să ne întâlnim, şi atunci…

Jolivet nu-l întrebă direct încotro se duce, dar ca să nu facă impresia că ţine secretă destinaţia lui, Strogoff răspunse:

— Eu merg la Omsk.

— Eu şi d-l Blount mergem ceva mai departe, acolo unde oamenii se joacă, de-a războiul, şi cu gloanţele, ca să culegem ceva informaţii.

— În provinciile invadate? întrebă Strogoff, cu oarecare interes.

— Cu siguranţă, domnule Korpanoff, că nu ne vom mai întâlni.

— Într-adevăr, domnule, răspunse Strogoff, nu sunt dornic de lovituri de sabie şi prea paşnic din fire ca să mă aventurez unde sunt lupte.

— Îmi pare rău că va trebui să ne despărţim atât de curând. Poate însă că de la Ekaterinburg vom mai face măcar câteva zile drumul împreună.

— Mergeţi spre Omsk? întrebă Strogoff după un moment de gândire.

— Nu ştim încă nimic, răspunse Jolivet, dar probabil că vom merge direct până la Işim, iar de acolo ne vom orienta în funcţie de evenimente.

Strogoff ar fi preferat, fără îndoială, să facă drumul singur, dar nu putea s-o arate, pentru a nu da de bănuit; mai ales faptul că cei doi însoţitori se vor opri înainte de Omsk şi asta îi îngăduia să facă drumul cu ei.

— Ei bine, domnule, ne-am înţeles, facem drumul împreună.

Apoi întrebă cu tonul cel mai indiferent:

— Ştiţi cu precizie până unde a ajuns invazia tătară?

— Pe cinstea mea, nu cunosc decât ceea ce am auzit în Perm, răspunse Jolivet. Tătarii lui Feofan Kan au invadat toată provincia Semipalatinsk, şi de câteva zile coboară în marş forţat cursul fluviului Irtiş. Trebuie să te grăbeşti dacă vrei să ajungi înaintea lor în Omsk.

— Aşa e, răspunse Strogoff.

— Se mai zice că, deghizat, colonelul Ogareff a reuşit să treacă graniţa şi că se va întâlni curând cu şeful tătarilor chiar în centrul ţării invadate.

— Dar de unde să ştii toate acestea? îl întrebă Strogoff, interesat direct de aceste veşti.

— Ah, de unde să ştiu, răspunse Jolivet. Se simt în atmosferă.

— Şi aveţi motive serioase să credeţi că Ogareff este în Siberia?

— Am auzit chiar că a luat drumul spre Kazan şi Ekaterinburg.

— Ştiai asta, domnule Jolivet? intrebă atunci Blount, scos din mutismul lui de cele auzite.

— Ştiam, încuviinţă Jolivet.

— Şi mai ştiai că s-a deghizat în ţigan? mai întrebă Blount.

— Ce ţigan? exclamă fără să vrea Strogoff, amintindu-şi de ţiganul din Nijni Novgorod.

— Ştiam atât cât îmi trebuia ca să-mi servească pentru o scrisoare pentru verişoara mea, răspunse zâmbind Jolivet.

— Nu ţi-ai pierdut timpul degeaba la Kazan, spuse cu un ton sec englezul.

— Nu, dragă confrate! în timp ce Caucaz se aproviziona, mă aprovizionam şi eu!

Mihail Strogoff nu mai ascultă dialogul celor doi

corespondenţi. Se gândea la trupa aceea de saltimbanci, la bătrânul ţigan a cărui faţă n-o putuse vedea, la ţiganca a cărei privire îl urmărise. Deodată se auzi o detunătură puternică.

— Domnilor, haidem înainte! strigă Strogoff.

„Ia te uită la negustorul ăsta, care fuge de sabie, cum se îndreaptă cu pieptul înainte spre foc", murmură Jolivet.

Şi urmat de Blount, care nu era omul să rămână în urmă, se grăbiră spre Strogoff.

Câteva minute mai târziu, se aflau lângă diligenţă.

Pâlcul de pini aprinşi mai ardea încă. Drumul era pustiu; totuşi, Strogoff nu se înşelase, auzise bine o descărcătură de armă.

— Un urs! strigă Strogoff, care cunoştea mormăitul. Nadia! Nadia!

Şi scoţându-şi cuţitul de la brâu, alergă spre locul unde-i spusese să se ascundă. Pinii în flăcări luminară această scenă.

În momentul în care Strogoff ajunse în dreptul diligenţei, o matahală enormă îi ieşi înainte. Era un urs de o mărime neobişnuită, care, alungat de furtună, venise să se adăpostească în ascunzătoarea lui, în care se afla, din nefericire, şi Nadia.

Doi dintre cai, speriaţi de namila ce se apropia de ei, îşi rupseseră hamurile şi o luaseră la fugă, iar surugiul, gândindu-se doar la bidiviii lui, se dusese după ei, uitând-o cu totul pe Nadia, care nu-şi pierduse însă capul.

Animalul n-o văzuse numaidecât şi se îndrepta spre calul rămas; in timpul acesta, Nadia ieşi din ascunzătoare, luă din căruţă unul dintre revolverele lui Mihail Strogoff şi trase asupra fiarei.

Uşor rănit, ursul se întoarse spre Nadia, care încercă să se ascundă în spatele diligenţei; cu un sânge rece nemaipomenit, ea trase un al doilea foc chiar în momentul în care ursul se pregătea să o sfâşie cu labele.

Aceasta fu a doua detunătură ce răsună la câţiva paşi de Strogoff, care, postându-se dintr-un salt între animal şi fată, spintecă fiara din gât până la burtă, aşa cum fac vânătorii, ca să nu-i strice blana. Ursul căzu la pământ ca o masă inertă.

— Eşti rănită, surioară? o întrebă Strogoff.

— Nu, frate, răspunse Nadia.

În momentul acela sosiră şi cei doi ziarişti.

Alcide Jolivet se aruncă de gâtul calului şi avu braţul destul de puternic ca să-l poată ţine în frâu. Blount văzuse dintr-o privire manevra rapidă a lui Strogoff.

— Drace! exclamă Jolivet, ca simplu negustor mânuieşti admirabil cuţitul, domnule Korpanoff.

— Chiar mai mult decât admirabil! adăugă Blount.

— În Siberia suntem obligaţi să învăţăm câte puţin din toate! răspunse Strogoff.

Jolivet îl privi cu atenţie. Văzut în plină lumină, cu cuţitul sângerând în mână, zvelt, cu aerul lui hotărât, cu piciorul pe pieptul ursului pe care îl doborâse, Mihail Strogoff era frumos.

„Un voinic pe cinste”, îşi zise Jolivet.

Apoi, apropiindu-se respectuos, cu pălăria în mână, o salută pe fată. Nadia se înclină uşor. Alcide Jolivet se întoarse spre colegul său şi zise:

— Sora aceasta îşi merită fratele; dacă aş fi urs, nu m-aş atinge de perechea asta primejdioasă şi încântătoare!

Harry Blount, drept ca un stâlp, se ţinea mai la o parte, cu pălăria în mână. Dezinvoltura camaradului său îl făcea şi mai posac.

În momentul acela se întoarse şi surugiul, care reuşise să-şi prindă caii. Aruncă o privire plină de regret asupra magnificului animal, ce zăcea pe sol, pe care era obligat să-l lase hrană păsărilor de pradă, apoi începu să-şi înhame caii din nou.

Strogoff îi făcu cunoscută hotărârea lui de a pune la dispoziţia celor doi călători unul dintre cai, şi surugiul acceptă, răspunzând:

— Cum doreşti, dar să ştii: două trăsuri în loc de una.

— Bine dragă, răspunse Jolivet, care înţelese aluzia, vei fi plătit dublu.

— Înainte, turturelelor! strigă surugiul.

Nadia se urcase în diligenţă, pe care cei trei o urmau pe jos. Era ora trei. Vijelia îşi mai domolise din forţă şi drumul era uşor.

Când mijiră zorii, trăsura fu găsită la locul ei, îngropată conştiincios în mocirlă până la jumătatea roţilor; i se înhamă un cal şi cei doi ziarişti îşi reluară locurile pe bancă; apoi ambele trăsuri porniră. N-aveau decât să coboare pantele Uralilor, ceea ce era uşor de făcut. Şase ore mai târziu, cele două trăsuri ajunseră la Ekaterinburg, fără să aibă parte de vreun incident care să le tulbure călătoria.

Primul om pe care îl întâlniră în staţie fu surugiul ziariştilor, care părea că îi aşteaptă.

Rusul acesta cinstit avea o figură surâzătoare şi le întinse prieteneşte mâna, cerându-şi bacşişul.

Adevărul ne obligă să spunem că furia lui Blount izbucni cu o violenţă pe deplin britanică, şi dacă surugiul nu s-ar fi dat câţiva paşi înapoi, o lovitură de pumn, dată după toate regulile boxului, i-ar fi plătit bacşişul în plină figură.

Văzându-l înfuriat, Jolivet se prăpădea de râs, cum, poate, nu râsese niciodată.

— Dar are dreptate, bietul om! zicea el. E dreptul lui, colega. Nu are nicio vină dacă noi n-am fost în stare să-l urmăm!

Şi, scoţând câteva copeici din buzunar, îi zise:

— Ţine dragă, bagă-le în buzunar, nu e vina ta dacă nu le-ai câştigat.

Aceasta mări furia lui Blount, care voia să-i facă proces.

— Un proces în Rusia! exclamă Jolivet. Dar n-ai să mai apuci să-i vezi sfârşitul. Nu cunoşti povestea doicii ruse, care solicita stăpânilor ei douăsprezece luni de alăptare?

— N-o cunosc, răspunse Harry Blount.

— Nu ştii atunci nici când i s-a dat dreptate de cauză şi ce a devenit copilul alăptat de ea?

— Ce a devenit, mă rog?

— Colonel de husari din Gardă!

Şi, la acest răspuns, izbucniră toţi în râs.

Cât despre Alcide Jolivet, încântat de faptul că plecase iar la drum, el îşi scoase carnetul şi scrise aceste cuvinte destinate să rămână în dicţionarul moscovit:

Diligenţă, căruţa rusească, patru rcţi la plecare şi două la sosire.

Capitolul XII
O provocare

Din punct de vedere geografic, Ekaterinburg este un oraş din Asia, deoarece e situat dincolo de munţii Urali, pe ultimele pante orientale ale lanţului muntos. Se află totuişi sub administraţia din Perm şi, în consecinţă, este inclus într-unul dintre marile departamente ale Rusiei europene. Această combinaţie

administrativă îşi are rostul ei. Regiunea e socotită ca o bucată a Siberiei, rămasă între fălcile ruseşti.

Atât lui Strogoff, cât şi celor doi corespondenţi nu le fu greu să se găsească un mijloc de locomoţie într-un oraş atât de mare, întemeiat în anul 1723.

În Ekaterinburg îşi are sediul Direcţia Generală a Minelor. Oraşul este deci un centru industrial de seamă, într-o ţară în care uzinele metalurgice şi alte exploataţii abundă, unde se extrage aurul şi platina.

În vremea aceea, populaţia oraşului crescuse enorm. Ruşii sau siberienii, ameninţaţi de invazia tătară, fugiseră din provinciile ocupate de Feofar Han, şi în principal din cele kirghize, care se întind în sud-vestul Irtiş-ului până la frontiera Turkestanului, şi se îngrămădiseră în Ekaterinburg.

Aşa că, dacă mijloacele de locomoţie pentru a ajunge aici erau reduse, în schimb se găseau din belşug pentru a ieşi din oraş. Din cauza acestui concurs de împrejurări, cei doi corespondenţi reuşiseră să-şi înlocuiască faimoasa căruţă, incompletă, care îi aduse până aici, cu una în stare bună şi completă; cât despre Strogoff, a cărui caleaşcă ajunsese cu bine în urma călătoriei prin munţii Urali, îi fu de ajuns să găsească trei cai, să-i înhame la atelajul lui pentru a porni în grabă spre Irkuţk.

Până la Tiumen, şi chiar până la Novo Zaimskoe, drumul trebuia să fie destul de accidentat, întrucât era plin de denivelări capricioase, care dau naştere primelor pante ale Uraliior. Dar după oprirea din Novo Zaimskoe, începe stepa, imensă, care se întinde până în apropiere de Krasnoiarsk, pe o distanţă de o mie şapte sute de verste (1815 km).

Se ştie că cei doi corespondenţi voiau să se oprească la Işim, adică la şase sute treizeci de verste depărtare de Ekaterinburg. Acolo trebuia să ia cunoştinţă de evenimente, apoi să se îndrepte spre regiunile invadate, fie împreună, fie separat, pe unde avea să-i mâne instinctul de vânători de ştiri pricepuţi.

Or Strogoff nu putea să apuce decât singura cale ce duce de la Ekaterinburg la Işim, pentru a ajunge la Irkuţk. Deosebirea era însă că el nu umbla după noutăţi, ci dimpotrivă, avea tot interesul să evite provinciile devastate de invadatori; îşi propuse deci să nu se oprească nicăieri.

— Domnii mei, zise el noilor săi însoţitori, voi fi foarte

mulţumit să fac cu d-vs o parte din călătoria mea, dar trebuie să vă previn că sunt foarte grăbit să ajung cât mai curând la Omsk; atât eu, cât şi sora mea mergem s-o vedem pe mama. Cine ştie dacă vom ajunge înainte ca tătarii să fi invadat oraşul, astfel că nu mă voi opri decât pentru a-mi schimba caii; voi călători zi şi noapte.

— Şi noi vom face la fel, răspunse Blount.

— Fie, zise Strogoff, dar nu pierdeţi niciun moment şi închiriaţi o trăsură care...

— Care să ajungă întreagă la Işim, adăugă Jolivet.

După o jumătate de oră de căutare, îndemânaticul francez găsi o diligenţă aproape asemănătoare cu cea a lui Strogoff, în care se instală imediat cu colegul său.

Nadia şi Strogoff îşi reluară locurile în vehiculul lor, şi, la amiază, ambele etalaje părăsiră oraşul Ekaterinburg.

Nadia se afla, în sfârşit, în Siberia, pe acest lung drum spre Irkuţk. Care erau în acele momente gândurile tinerei livoneze? Trei cai iuţi o conduceau pe pământul exilului, unde tatăl ei era condamnat să trăiască, poate multă vreme şi atât de departe de locurile natale! Ea nu băga în seamă stepa nemărginită, întrucât ochii ei căutau, dincolo de orizont, chipul părintelui iubit. Nu observa nimic din ţara pe care o străbătea cu o viteză de cincisprezece verste pe oră, nimic din aceste ţinuturi ale Siberiei, care se deosebesc atât de mult de ţinuturile din Est. Pe aici, într-adevăr, se găseşte foarte puţin câmp cultivat, un pământ sărac la suprafaţă, dar în ale cărui măruntaie se află din belşug fierul, arama, platina şi aurul. Peste tot se văd exploataţii industriale, dar foarte rar aşezăminte agricole.

Cum să se găsească braţe pentru a semăna şi a lucra pământul, a strânge recoltele, când este mult mai productiv să-l întorci cu hârleţul? Aici ţăranul a făcut loc minerului. Târnăcopul este pretutindeni, dar sapa, nicăieri.

Câteodată, gândurile Nadiei părăseau provinciile lacului Baikal şi se întorceau spre situaţia ei prezentă. Imaginea tatălui se ştergea pentru o clipă, iar chipul generosului ei însoţitor îi lua locul. Îl vedea în gând, în trenul spre Vladimir, unde un destin providenţial i-a făcut să se întâlnească prima oară. Îşi reamintea grija lui în timpul călătoriei, apoi sosirea ei la cabinetul de poliţie din Nijni Novgord, unde îi vorbise cu simplitate, dându-i numele de soră, îşi amintea grija ce-i purtase în timpul călătoriei de-a

lungul fluviului Volga şi, în sfârşit, tot ce făcuse pentru ea în noaptea aceea de furtună, punându-şi viaţa în primjedie pentru a o salva pe a ei!

Nadia se gândea deci la Mihail Strogoff. Ea îi mulţumea lui Dumnezeu că i-a trimis în cale un ocrotitor, un prieten aşa de bun şi de delicat. Se simţea în siguranţă alături de el, sub ocrotirea lui, doarece făcuse pentru ea cât n-ar fi făcut niciun frate. Nu se mai temea de niciun obstacol, şi era sigură că va ajunge la destinaţie.

Cât despre Strogoff, el vorbea puţin şi gândea mult. Mulţumea şi el lui Dumnezeu că i-a trimis-o înainte pe Nadia, dar şi mijlocul de a-şi ascunde adevărata identitate. Energia fetei îi plăcea. De ce nu era cu adevărat sora lui? încerca un sentiment de dragoste şi de respect pentru frumoasa şi eroica lui însoţitoare, întrucât simţea că are o inimă curată, în care te poţi încrede.

Totuşi, adevăratele primejdii acum începeau pentru el, de când intrase pe pământul siberian. Dacă cei doi ziarişti nu se înşelau, dacă Ivan Ogareff trecuse graniţa, el trebuia să procedeze cu multă băgare de seamă. Noile împrejurări făceau ca provinciile siberiene să mişune de spioni tătari: dacă ar fi fost demascat, dacă s-ar fi descoperit că e trimis al ţarului, misiunea lui nu ar mai putea fi adusă la îndeplinire şi poate că şi-ar pierde şi viaţa. Strogoff se simţi abia acum apăsat de toată greutatea misiunii pe care şi-o asumase.

în timp ce lucrurile stăteau astfel în prima trăsură, ce se petrecea, oare, într-a doua? Nimic deosebit; Jolivet vorbea în fraze, iar Blount răspundea în monosilabe. Fiecare privea lucrurile din punctul său de vedere, şi nota în carnet puţinele evenimente ce se iviseră pe când străbăteau primele provincii ale Siberiei occidentale.

Cei doi corespondenţi coborau la fiecare staţie, unde se întâlneau cu Strogoff. Când nu trebuia să mănânce, Nadia nu se dădea jos din trăsură, iar când cobora pentru a lua masa, vorbea puţin şi nu se amesteca în discuţie.

Păstrând toate convenienţele, Jolivet nu se putea abţine a o admira pe tânăra fată, pe care o găsea fermecătoare şi care suporta în tăcere greutăţile unei călătorii atât de plină de peripeţii…

Popasurile nu-i prea plăceau lui Strogoff. La fiecare staţie îl încuraja pe surgiu, îndemna caii şi cerceta hăţurile. Apoi, odată

masa terminată, pornea. Ziariştii călătoreau, de asemenea, ca vulturii, deoarece plăteau gras, sau, cum declara Jolivet, „în vulturi de Rusia”.

Trebuie să mai adăugăm că Blount nu se ocupa deloc de fată. Ea reprezenta unul dintre rarele subiecte pe care nu-i plăcea să le abordeze cu însoţitorul său. Acest gentleman onorabil n-avea obiceiul să facă două lucruri deodată. Alcide Jolivet îl întrebă odată care ar putea fi vârsta livonezei.

— Care tânără livoneză? se arătă el uimit, afişând aerul cel mai serios din lume şi închizând pe jumătate ochii.

— Ei, la naiba! Sora lui Nikolai Korpanoff!

— E sora lui?

— Doar nu bunica lui! răspunse Jolivet, indignat de atâta indiferenţă.

— Ce vârstă îi dai?

— Dacă aş fi fost la naşterea ei, aş şti, răspunse Blount pentru a pune capăt discuţiei.

Drumul parcurs de cele două diligenţe era pustiu, timpul era frumos, cerul înnorat pe jumătate, iar temperatura plăcută. Instalaţi în trăsuri bune, călătorii nu aveau motiv să se plângă de drumul lor. Ei stăteau confortabil ca în nişte berline de poştă din Rusia şi viteza lor era minunată.

Regiunea părea deşartă, din cauza evenimentelor. Pe câmp se vedeau foarte puţini ţărani siberieni, cu faţa palidă şi gravă, cărora un celebru călător le găsise asemănarea cu ţăranii din Castilia, mai puţin în privinţa aroganţei. Ici-colo, se zărea câte un sat evacuat, ceea ce dovedea că tătarii sunt pe aproape. Locuitorii cu turmele lor de oi, cămile şi cai se refugiaseră pe şesurile din nord.

Câteva triburi nomade din hoarda kirghiză, rămase credincioase, îşi transportaseră corturile dincolo de Irtiş sau Obi, pentru a le feri de prada cotropitorilor.

Din fericire, serviciul poştal se făcea regulat; de asemenea, şi serviciul telegrafic, atât cât mai exista firul. La fiecare staţie, şefii de post furnizau cai în condiţii reglementare. Tot la fiecare staţie, amploaiaţii, aşezaţi în spatele ghişeului, transmiteau telegramele ce le erau încredinţate, acordând prioritate celor de Stat. Astfel, Harry Blount şi Alcide Jolivet profitară la rândul lor de aceste facilităţi pentru a trimite ştiri.

Până aici, călătoria lui Strogoff se făcuse în condiţii

satisfăcătoare. Curierul ţarului nu suferise nicio întârziere, iar dacă reuşea să treacă prin Krasnoiark mai înainte ca tătarii să-l incendieze, era sigur că va ajunge în cel mai scurt timp la Irkuţk.

Plecând din Ekaterinburg, cele două trăsuri ajunseră a doua zi în oraşul Lugansk, la ora şapte dimineaţa, fără niciun incident serios, după ce parcurseră o distanţă de două sute douăzeci şi cinci de verste. Aici consacrară o jumătate de oră mesei. Pe urmă reluară drumul cu iuţeala pe care numai numărul copeicilor promise ca bacşiş o explica.

in aceeaşi zi, la 22 iulie, ora unu după miezul nopţii, cele două diligenţe ajunseră la Tiumen, la şaizeci de verste mai departe.

Orăşelul, a cărui populaţie se ridică, de obicei, la zece mii de locuitori, avea acum încă o dată pe atât. Niciodată nu fusese atâta animaţie în oraşul acesta, primul centru industrial înfiinţat în Rusia, cu cele mai frumoase uzine metalurgice şi turnătorii de clopote.

Cei doi corespondenţi alergară imediat după veşti. Cele pe care fugitivii siberieni le aduceau de pe câmpul de luptă nu erau liniştitoare.

Se spunea, între altele, că armata lui Feofar Han se apropia cu rapiditate de valea fluviului Işim, şi se confirmase că şeful tătar va fi primit curând de colonelul Ogareff, dacă nu fusese deja primit. Din asta se putea trage concluzia că în estul Siberiei operaţiile militare se desfăşoară cu o iuţeală fulgerătoare.

Cât despre trupele ruseşti, chemate din cele mai îndepărtate provincii europene ale Rusiei, şi fiind încă departe, ele nu puteau ţine piept invaziei. În acelaşi timp, cazacii din guvernământul Tobolsk porneau în marş forţat spre Tomsk, cu speranţa de a tăia drumul coloanelor tătare.

Până la opt seara, cele două vehicule făcuseră şaptezeci şi cinci de verste şi ajunseră la Yalutorovsk. La ieşirea din oraş, trecură râul Tobol cu un bac. Cursul râului, foarte liniştit, făcu uşoară această traversare, care avea să se mai repete de câteva ori pe parcurs, probabil în condiţii mai puţin favorabile.

La miezul nopţii, după alte cincizeci şi cinci de verste (58,5 km), intrară în Novo Saimsk, iar călătorii lăsară, în sfârşit, în urma lor acest sol uşor denivelat de mici coline acoperite cu arbori, ultimele rădăcini ale munţilor Urali.

Aici începe ceea ce se numeşte, într-adevăr, stepa siberiană, care se prelungeşte până în împrejurimile lui Krasnoiarsk. O

întindere fără sfârşit, un fel de vast deşert ierbos, la orizontul căreia pământul pare că se uneşte cu cerul pe o curbă ca trasată de un compas pe hârtie. Această stepă nu prezenta privirilor alte contururi decât profilul stâlpilor telegrafici, dispuşi pe fiecare margine a drumului, şi ale căror fire vibrau sub adierea brizei ca nişte coarde ale unei harpe. Drumul însuşi nu se distingea de restul câmpiei decât prin praful uşor, ce se ridică în urma trăsurilor. Fără acest vârtej alburiu, întinzându-se hăt-departe, călătorii puteau avea impresia că sunt într-un deşert.

Strogoff şi însoţitorii săi parcurseră stepa cu o viteză mereu crescândă. Caii, mânaţi de surugiu şi pe care niciun obstacol nu-i putea întârzia, devorau spaţiul. Diligenţele se îndreptau direct spre Işim, unde cei doi corespondenţi trebuia să se oprească, dacă niciun eveniment nu le-ar fi modificat itinerarul.

Două sute de verste, cu aproximaţie, mai separau Novo Saimsk de oraşul Işim, iar a doua zi, înainte de ora opt seara, ele trebuia şi puteau fi parcurse, cu condiţia să nu se piardă nicio clipă. În opinia surugiilor, chiar dacă nu erau mari seniori sau înalţi funcţionari călătorii pe care îi duceau, ei erau totuşi demni de a fi, din cauza geneozităţii bacşişurilor.

Într-adevăr, a doua zi, 23 iulie, trăsurile erau numai la treizeci de verste de Işim.

În momentul acela, Strogoff zări pe drum o altă trăsură, care abia se vedea prin norul de colb. Cum caii lui nu erau obosiţi şi alergau cu o rapiditate mai mare, nu va întârzia să o ajungă în curând.

Vehiculul văzut nu era diligenţă şi nici căruţă, ci o berlineză, care părea a fi făcut un drum lung, după praful care se vedea pe ea. Surugiul îşi mâna caii şi îi menţinea în galop doar cu înjurături şi cu lovituri de bici. Berlina nu trecuse, sigur, prin Novo Saimsk, ci luase drumul spre Irkuţk pe căi lăturalnice.

Văzând această berlineză alergând spre Işim, Strogoff şi însoţitorii lui avură acelaşi gând, să i-o ia înainte şi să ajungă primii la staţia de poştă, pentru a se asigura înainte de toate de cai disponibili şi odihniţi. Ei şoptiră un cuvânt surugiului, care dădu bice cailor, şi ajunseră în dreptul berlinezei.

în acel moment, un cap apăru la portiţa vehiculului. Mihail Strogoff abia avu timp să-l observe. Totuşi, chiar dacă berlineză alerga repede, auzi foarte clar acest cuvânt, pronunţat cu o voce imperioasă, ce îi era adresată:

— Opreşte!

Dar nu opriră, astfel că berlineză rămase curând în urma lor. Fu o cursă nebună. Cele trei trăsuri zburau, lăsând în urma lor nori groşi de praf, răcnete de surugii şi pocnete de bice, deoarece atelajul berlinezei, impulsionat, fără îndoială, de pezenţa şi de aliura cailor care o depăşeau, îşi regăsi forţele pentru a se menţine în cursă câteva minute.

Totuşi, avantajul era de partea lui Mihail Strogoff şi a însoţitorilor lui, avantaj ce putea fi foarte important, dacă staţia de poştă avea puţini cai de schimb. Două trăsuri de înhămat era, poate, prea mult pentru şeful de post, cel puţin într-un răgaz scurt.

După o jumătate de oră, berlineză rămase mult în urmă. Abia se mai vedea ca un punct la orizontul stepei.

Era ora opt seara, când cele două trăsuri ajunseră la staţia din Işim. Veştile cu privire la invazie erau din ce în ce mai rele. Oraşul era ameninţat direct de avangarda coloanelor tătare; de două zile, autorităţile se retraseră spre Tobolsk, iar în Işim nu mai era niciun funcţionar şi nici soldaţi.

Ajuns la staţie, Strogoff ceru imediat cai pentru el. Făcuse bine luând-o înaintea berlinezei, deoarece nu găsi decât trei cai buni pentru drum; ceilalţi erau prea obosiţi. Şeful staţiei dădu ordin să se înhame caii.

Cât despre cei doi corespondenţi, care se opriră la Işim, nu mai aveau nevoie de un mijloc de transport imediat şi îşi predară trăsura.

La zece minute după sosirea lui la staţie, Strogoff fu anunţat că diligenţă lui era gata de plecare.

— Bine! răspunse el.

Apoi, mergând spre ziarişti, le zise:

— Acum, domnii mei, deoarece veţi rămâne la Işim, a venit momentul să ne despărţim.

— Cum, domnule Korpanoff, nu rămâi niciun ceas în Işim? întrebă Jolivet.

— Nu, domnule, şi aş vrea să părăsesc staţia inainte ca berlineză să ajungă aci.

— Ti-e frică de călătorii aceia, ca să nu-ţi ceară caii?

— Ţin, în tot cazul, să evit orice încurcătură.

— Atunci, domnule Korpanoff, spuse Alcide Jolivet, nu ne rămâne decât să-ţi mulţumim încă odată pentru serviciul pe

care ni l-ai făcut şi pentru plăcerea procurată de compania d-tale.

— De altfel, este posibil să ne întâlnim peste câteva zile la Omsk, adăugă Harry Blount.

— Posibil, într-adevăr, răspunse Mihail Strogoff, întrucât tocmai acolo mă îndrept.

— Ei bine, atunci drum bun, domnule Korpanoff, şi să vă ferească Dumnezeu de căruţe, spuse Alcide Jolivet.

Tocmai pe când îşi întindeau mâinile, cu intenţia de a şi le strânge cât mai cordial posibil, ei auziră zgomotul unei trăsuri. Aproape imediat, uşa staţiei se deschise şi în pragul ei apăru un om.

Era acelaşi din berlineză, un individ cu aer milităresc, cam de vreo patruzeci de ani, înalt, robust, cu umerii largi şi mustăţi groase, ce se pierdeau în barbete roşii. La brâu purta o sabie de cavalerie, iar în mână un bici cu mâner scurt.

— Daţi-mi cai, zise el cu glas deprins să poruncească.

— Nu mai am cai disponibili, răspunse şeful de post, înclinându-se.

— Îmi trebuie numaidecât.

— E cu neputinţă.

— Ai cui sunt caii pe care tocmai i-am văzut înhămaţi la diligenţa de afară?

— Ai domnului acesta, zise şeful de post arătând spre Strogoff.

— Să-i deshami!… ordonă el cu o voce care nu admitea vreo obiecţie.

Strogoff se apropie.

— Caii sunt reţinuţi de mine! spuse el.

— Puţin îmi pasă. Am nevoie de ei! Haide, repede! N-am vreme de pierdut!

— Nici eu, răspunse Strogoff, care voia să fie calm, dar abia se reţinea să nu izbucnească.

Nadia era aproape de el, la fel de calmă, dar neliniştită de scena aceasta, care ar fi trebuit evitată.

— Ajunge! zise străinul.

Apoi, mergând spre şeful staţiei, strigă cu un gest ameninţător:

— Deshamă caii de la diligenţă şi înhamă-i la berlineză mea!

Foarte încurcat, şeful de post nu ştia pe cine să asculte, şi îl

privea pe Strogoff, aşteptând să-i ia apărarea.
Strogoff ezită un moment. Nu voia să facă uz de podaroşna, întrucât ar fi atras atenţia asupra lui, şi nici să cedeze caii, ca să nu întârzie.
În acelaşi timp, dorea să evite un scandal, care ar fi putut să-i pună în primejdie misiunea. Cei doi ziarişti îl priveau la rândul lor, gata să-l ajute, dacă le-ar fi cerut sprijinul.
— Caii vor rămâne la trăsura mea! zise Strogoff, fără să ridice tonul mai mult decât îi e îngăduit unui negustor din Irkuţk.
Călătorul se apropie de el şi, punându-i mâna pe umăr, îi zise cu o voce mânioasă:
— Aşa! Nu vrei să-mi cedezi caii?
— Nu, răspunse Strogoff.
— Ei bine, vor fi ai aceluia care va mai putea pleca de aici; păzeşte-te, nu te voi cruţa!…
Şi, vorbind astfel, scoase sabia din teacă şi se puse în gardă.
Nadia se postă înaintea lui Strogoff. Cei doi ziarişti se apropiară de el.
— Nu mă voi bate, zise simplu Strogoff, care, pentru a se stăpâni, îşi încrucişă braţele pe piept.
— Nu te baţi?
— Nu!
— Nici după asta? strigă călătorul.
Şi, înainte de-a fi oprit, îl lovi cu biciul peste umăr.
La insulta aceasta, Strogoff păli, braţele lui se ridicară ca şi când ar fi vrut să zdrobească brutalul personaj din faţa lui, dar, printr-un efort supem, reuşi să se stăpânească. Un duel ar fi însemnat o întârziere, probabil încheierea misiunii lui!… Mai bine să piardă câteva ore!… Da! însă cum să înghită acest afront?
— Te baţi acum, laşule? repetă călătorul, adăugând grosolănia la brutalitea lui.
— Nu! răspunse Strogoff, nemişcat, privindu-l drept în ochi.
— Să-mi dai numaidecât caii, zise acesta, şi ieşi din sală.
Şeful staţiei îl urmă imediat, ridicând din umeri, după ce-l privise pe Strogoff cu un aer puţin dezaprobator.
Efectul produs de incident asupra ziariştilor nu putea fi în favoarea lui Strogoff. Decepţia lor era vizibilă. Omul acesta voinic să se lase lovit, fără să ceară satisfacţie la o aşa insultă? Se mulţumiră să-l salute şi se retraseră, iar Alcide jolivet îi zise lui Hary Blount:

— N-aş fi crezut niciodată asta, din partea unui om care răpune atât de uşor urşii din Urali! Să fie adevărat că bărbăţia are momentele şi caracteristicile ei? Nu mai înţeleg nimic! Nu mai înţeleg nimic. Ceea ce ne lipseşte nouă, ăstora din apus, e servilismul!

După câteva minute, un uruit de roţi şi plesnetul unui bici indicau plecarea berlinezei, înhămată cu caii trăsurii lui Strogof.

Nadia, calmă, şi Strogoff tremurând încă, rămaseră în sala staţiei. Cu braţele mereu încrucişate, curierul ţarului se aşeză. S-ar fi zis că-i de piatră. Totuşi, o roşeaţă care nu semăna cu aceea a ruşinii îi colora obrajii. Nadia nu se îndoia că motive întemeiate îl determinaseră pe acest om să sufere o asemenea umilinţă.

Mergând spre el, tot aşa cum făcuse el odinioară cu ea în cabinetul poliţiei din Nijni Novgorod, îi spuse:

— Mâna ta, frate.

Iar mâna ei şterse cu un gest aproape matern o lacrimă ce era gata să lunece din ochii fratelui său.

Capitolul XIII
Mai presus de orice, datoria

Nadia ghicise că un scop tainic punea în mişcare toate acţiunile lui Strogoff, că pentru acest ţel, necunoscut de ea, el nu putea dispune de fiinţa lui aşa cum ar fi vrut, că nu-şi mai aparţinea. Numai astfel se explica eroismul cu care suportase cea mai mare injurie ce se putea aduce unui bărbat.

Nadia nu-i ceru totuşi nicio explicaţie. Mâna pe care i-o întinsese grăia de ajuns ca să mai fie nevoie de cuvinte.

Strogoff nu scoase o vorbă în tot timpul serii şi, cum nu putea căpăta până a doua zi caii, fură nevoiţi să petreacă o noapte întreagă în staţie. Nadia vru să profite de acest lucru pentru a se mai odihni şi ceru să i se pregătească o cameră.

Deşi ar fi preferat să nu-şi lase singur tovarăşul în clipe atât de grele, înţelese totuşi că el avea nevoie să fie singur. Se pregătea să plece, dar nu se putu opri de a-şi lua rămas-bun:

— Frate… murmură ea.

Dar Strogoff o opri cu un gest să mai vorbească. Un oftat ieşi din pieptul fetei, care părăsi sala. Siberianul nu se culcă. Intuia că nu va putea adormi. Simţi un fel de arsură în locul unde-l

atinse biciul.
— Pentru patrie şi tătucul! şopti el, terminându-şi rugăciunea de seară.
Îl cuprinse o dorinţă nebună să ştie cine era călătorul acela, de unde venea şi unde se ducea. Chipul lui îi rămăsese atât de bine întipărit în minte, încât avu impresia că nu-I va putea uita niciodată.
Îl chemă pe şeful staţiei. Acesta, un siberian de baştină, îl privi cam de sus, aşteptând să fie întrebat.
— Eşti de pe aici? îl întrebă Strogoff.
— Da.
— Îl cunoşti pe omul care mi-a luat caii?
— Nu.
— Nu l-ai văzut niciodată?
— Niciodată!
— Cine crezi că ar putea fi?
— Un boier care ştie să poruncească!
Privirea lui Strogoff pătrunse ca un pumnal în inima siberianului, care nu clipi.
— Îndrăzneşti să mă judeci? strigă înfuriat Strogoff.
— Da, răspunse el, fiindcă sunt lucruri pe care niciun simplu negustor nu le primeşte fără să le dea înapoi.
— Loviturile de bici?
— Loviturile de bici, tinere! Am vârsta la care ţi-o pot spune.
Strogoff se apropie de siberian şi îi puse ambele mâini puternice pe umeri. Apoi îl sfătui cu un glas calm:
— Du-te, prietene, du-te, că de nu, te omor…
Şeful de post înţelese, de data aceasta.
— Îmi place mai bine aşa, murmură el, şi se retrase fără să mai spună o vorbă.
în dimineaţa de 24 iulie, la ora opt, trei cai viguroşi fură înhămaţi la diligenţă. Amândoi, el şi cu Nadia, îşi ocupară locurile şi părăsiră oraşul din care le rămăsese o atât de tristă amintire. Curând, Işim dispăru în spatele unei cotituri a drumului.
Pe la diferitele staţii unde se opri în timpul zilei, Strogoff constată că berlineză era mereu înaintea lor, parcurgând grăbită drumul spre Irkuţk, călătorul nevrând să piardă nicio clipă traversând stepa.
La ora patru după-amiază, şaptezeci şi cinci de verste mai

încolo, ajunseră la staţia Abatskaia. Aici aveau de trecut râul Işim, unul dintre principalii afluenţi ai fluviului Irtiş. Trecerea aceasta fu puţin mai dificilă ca a râului Tobol. Într-adevăr, curentul Işim-ului era destul de rapid în acel loc. În timpul iernii siberiene, aceste cursuri de apă din stepă, îngheţate la o adâncime de câteva picioare, sunt uşor practicabile, iar călătorii le pot traversa chiar şi fără să ştie, deoarece albia lor a dispărut sub imensa pânză albă, ce acoperă uniform stepa, dar vara, ei întâmpină foarte multe greutăţi când vor să le treacă.

Astfel, pentru traversarea Işim-ului, fură nevoie două ore, fapt ce-l exasperă pe Mihail Strogoff, cu atât mai mult cu cât cei care conduc călătorii de pe un mal pe altul îi dădură veşti îngrijorătoare despre invazia tătară.

Iată ce se spunea:

Câţiva cercetaşi ai lui Feofar Han apăruseră deja pe malurile Işim-ului inferior, prin ţinuturile meridionale ale guvernământului Tobolsk. Omsk era, de asemenea, foarte ameninţat. Se vorbea de o înţelegere ce ar fi avut loc între trupele siberiene şi cele tătare la frontiera marilor hoarde kirghize – acord nu tocmai favorabil ruşilor, cu efective reduse în acel loc. De aici urmase replierea acestor trupe şi, ulterior, migrarea generală a ţăranilor provinciei. Se povesteau atrocităţi oribile comise de cotropitori: jafuri, furturi, incendii, omoruri. Felul de război al tătarilor. Toţi fugeau de avangarda lui Feofar Han. Astfel, în faţa acestei depopulări a satelor şi a cătunelor, Strogoff se temea cel mai mult că nu va mai găsi mijloace de transport până la Omsk. Se grăbea deci foarte tare să ajungă aici.

Poate că, la ieşirea din acest oraş, o va putea lua înaintea cercetaşilor care coborau pe valea fluviului Irtiş, şi va găsi liber drumul până la Irkuţk.

Locul unde ajunsese trăsura pentru a trece fluviul se numeşte în termeni militari „lanţul Işim” şi e format din turnuri şi din fortuleţe din lemn, ce se întind de la frontiera sudică a Siberiei pe o suprafaţă de patru sute de verste (427 kilometri). Altădată, fortuleţele erau ocupate de trupe căzăceşti, care apărau ţinutul de năvala tătarilor şi a kirghizilor. Dar, abandonate după ce guvernul moscovit a crezut că a suspus total aceste hoarde, construcţiile respective nu le mai erau utile, tocmai acum când se dovedeau, dimpotrivă, foarte folositoare. Prin urmare, majoritatea dintre ele au fost prefăcute în cenuşă, iar câteva

dâre de fum, pe care luntraşii i le arătară lui Strogoff, vălătucindu-se deasupra orizontului meridional, dovedeau apropierea avangardei tătare.

Îndată ce bacul depuse pe malul drept al Işim-ului diligenţă şi pe călători, aceştia îşi reluară drumul prin stepă.

Era ora şapte seara. Cerul era acoperit de nori. În câteva rânduri plouă chiar, mărunt, ceea ce făcu să mai dispară praful.

De la staţia din Işim, Strogoff rămase taciturn. Avea totuşi grijă ca Nadia să nu fie obosită de această călătorie fără prea multe popasuri, dar fata nu se plângea deloc. Ar fi vrut să dea aripi cailor trăsurii, să zboare mai repede. Ceva îi spunea că însoţitorul ei avea mai multă grabă decât ea ca să ajungă la Irkuţk, de care îi mai despărţea atâtea verste!

Îi mai veni în minte că Omsk fiind ocupat de tătari, mama lui era, poate, în primejdie, şi îi înţelese nerăbdarea. Crezu că trebuie să-i vorbească ceva despre bătrâna Marfa, care era singură pe vremurile acelea de grea cumpănă.

— N-ai primit nicio veste de la mama ta, de la începutul invaziei?

— Niciuna, Nadia. Ultima scrisoare mi-a parvenit în urmă cu două luni, şi îmi aducea veşti foarte bune. Marfa e o femeie energică, o siberiană viguroasă. Cu toată vârsta ei, ştie să sufere.

— Frate, mă voi duce s-o văd! zise deodată Nadia. Dacă tu îmi spui soră, atunci sunt fiica Marfei!

Şi cum Strogoff nu răspundea:

— Poate că mama ta a reuşit să părăsească oraşul?

— Tot ce se poate, Nadia, răspunse Strogoff. În cazul acesta, trebuie să se fi dus la Tobolsk. Bătrâna are o ură neîmpăcată pe tătari. Ea cunoaşte stepa şi nu se teme de nimic. Aş dori chiar să-şi fi luat cârja şi să fi coborât malurile fluviului Irtiş. Nu e un loc care să nu-i fie cunoscut. De câte ori n-a străbătut ea stepele cu tata şi cu mine, pe când eram copil! Da, Nadia, sper că mama a părăsit oraşul Omsk!

— Când ai s-o vezi?

— Am s-o văd… la întoarcere.

— Dar dacă mai e în Omsk, ai să te duci, măcar pentru un ceas, la ea, s-o îmbrăţişezi?

— Nu voi merge s-o îmbrăţişez.

— Nu o vei vedea?

— Nu, Nadia!… răspunse Strogoff cu inima zdrobită, simţind că nu mai poate răspunde la întrebările ei.

— Spui că nu! Ah, frate, din ce cauză, dacă mama ta este la Omsk, refuzi s-o vezi?

— Din ce cauză, Nadia? Mă întrebi din ce cauză? strigă el cu o voce atât de schimbată, aspră, încât fata tresări. Din aceleaşi motive pentru care am împins răbdarea mea până la laşitate cu ticălosul care…

Nu putu să-şi termine fraza.

— Linişteşte-te, frate, zise Nadia cu glasul cel mai dulce din lume. Nu ştiu decât un lucru, sau mai degrabă nu-l ştiu, ci îl simt! Că toată purtarea ta e dictată de un simţământ, de o datorie sfântă, care o întrece şi pe aceea care leagă un fiu de mama lui.

Nadia tăcu şi nu mai puse nicio întrebare care ar fi putut să-l tulbure. Era, desigur, o taină de respectat, şi ea o va respecta.

A doua zi, 25 iulie, la ora trei dimineaţa, diligenţă ajunse la staţia din Tiukalinsk, după ce străbătuse o distanţă de o sută douăzeci de verste de la trecerea fluviului Işim.

Pentru prima oară, surugiul le făcu greutăţi la plecare. Pretexta că trupele tătare cutreieră stepele şi că atât trăsura, oamenii, cât şi caii vor fi luaţi ca pradă. Surugiul nu cedă decât în urma unui bacşiş, deoarece Strogoff nu voia nici în acest caz să folosească podaroşna. Ultimul ucaz, transmis telegrafic, era cunoscut în provinciile siberiene, iar un rus, chiar dacă era scutit să se supună măsurilor din ordonanţă, ar fi fost semnalat, cu siguranţă, de atenţia publică, fapt pe care curierul ţarului trebuia să-l evite. Cât despre ezitările surugiului, se poate ca omul să speculeze nerăbdarea călătorului, să fi căutat doar bacşişul, dar nu era exclus să se teamă de riscurile unei aventuri îndoielnice şi să fi avut dreptate.

În sfârşit, diligenţă porni şi, până la ora trei dimineaţa, străbătu alte optzeci de verste şi ajunse la Kulatsinkoe. O oră după aceea, se afla pe malurile fluviului Irtiş, cam la vreo douăzeci de verste depărtare de Omsk.

Irtiş este un fluviu larg şi constituie unul dintre principalele cursuri de apă, care şerpuieşte spre nordul Asiei. Având-şi izvorul în muntele Altai, el curge oblic de la sud-est spre nord-vest şi se varsă în Obi, după un parcurs de aproape şapte mii de verste.

În anotimpul acela, care e cel al creşterii tuturor bazinelor siberiene, nivelul apelor Irtiş-ului era foarte ridicat. Deci curentul vertiginos făcea trecerea foarte dificilă.

Un bun înotător n-ar fi putut să-l treacă; chiar şi cu ajutorul unui bac, traversarea Irtiş-ului ar fi fost expusă primejdiei.

Dar nici Strogoff, nici Nadia nu se temeau de pericole şi nu se puteau opri, chiar şi pentru un răgaz scurt. Ei erau decişi să le înfrunte, indiferent de ce natură ar fi fost pericolele respective.

Totuşi, Strogoff propuse să treacă el întâi, cu trăsura şi cu caii, deoarece se temea ca greutatea să nu afecteze siguranţa bacului. Apoi, după ce va depune caii şi trăsura pe celălalt mal, să se întoarcă pentru a o lua pe Nadia.

Fata refuză. Ar fi cauzat o întârziere de o oră, şi n-ar fi vrut ca doar siguranţa ei să fie cauza unei întârzieri.

îmbarcarea se făcu foarte greu, întrucât malurile erau în mare parte inundate şi bacul nu putea acosta destul de aproape.

Totuşi, după o jumătate de oră, luntraşii instalară pe bac cei trei cai şi trăsura. Apoi, Strogoff, Nadia şi surugiul se îmbarcară şi ei.

Totul merse bine la început. Curentul Irtiş-ului, spart în amonte de un cot lung al malului, forma o ondulaţie uşoară, pe care bacul o traversă fără probleme. Cei doi luntraşi mânuiau căngile cu foarte multă pricepere, dar, pe măsură ce înaintau în larg, apa se adâncea mereu şi căngile nu mai atingeau fundul, făcând dificilă mânuirea lor.

Aşezaţi în partea de dinapoi a luntrei, Strogoff şi Nadia priveau îngrijoraţi sforţările luntraşilor, temându-se de o întârziere.

— Ia seama!... strigă unul dintre luntraşi camaradului său.

Strigătul acesta era motivat de noua direcţie pe care o luase bacul, care urma cursul apei şi cobora cu viteză în josul fluviului.

Luntraşii mânuiră abil căngile şi bacul se îndreptă, puţin câte puţin, spre malul drept. Acesta se afla Ia cinci sau şase verste în aval de punctul de îmbarcare, dar nu conta, dacă animalele şi pasagerii urma să debarce fără incidente.

În aşteptarea bacşişului făgăduit, luntraşii, bărbaţi viguroşi, îşi dădeau toată osteneala să treacă fărâ niciun accident partea aceasta a fluviului Irtiş.

Bacul se afla tocmai în mijlocul curentului, la o distanţă egală intre cele două maluri, şi cobora cu o viteză de două verste pe

oră, când, ridicându-se, Strogoff privi cu atenţie în amontele fluviului.

Zărise câteva bărci, pe care curentul le mâna cu mare viteză, deoarece pe lângă vârtej mai erau şi vâslele care le împingeau.

Chipul lui se contractă brusc şi un strigăt îi scăpă de pe buze.

— Ce e? întrebă fata.

Dar înainte ca Mihail Strogoff să aibă timpul de a răspunde, unul dintre luntraşi strigă cu o voce cuprinsă de spaimă:

— Tătarii! Tătarii!

Erau, într-adevăr, bărci pline cu soldaţi, care coborau rapid Irtiş-ul şi, în câteva minute, aveau să ajungă în apropierea bacului, prea încărcat pentru a putea scăpa de ele.

Luntraşii, speriaţi de apariţia lor, scoaseră strigăte de disperare şi dădură drumul căngilor.

— Curaj, prieteni! Curaj! strigă Strogoff. Vă dăruiesc cincizeci de ruble dacă veţi putea să atingeţi malul drept înainte ca bărcile tătarilor să ne ajungă!

îmbărbătaţi, luntraşii îşi reluară lucrul, dar îşi dădură seama în curând că era în zadar.

— Nu te teme, Nadia, zise Strogoff, dar fii pregătită pentru orice!

— Sunt pregătită! răspunse Nadia.

— Chiar să te arunci în apă, când îţi voi spune?

— Da! Când îmi vei spune.

— Ai încredere în mine, Nadia!

— Am toată încrederea!

Bărcile tătare erau la o distanţă de doar zece picioare. Ele erau încărcate cu soldaţi buharieni, care se duceau în recunoaştere la Omsk.

Bacul se apropia de mal, şi luntraşii îşi îndoiră puterile. Strogoff se apropie de ei şi apucă o cange, pe care o manevră cu o putere supraomenească. Dacă putea să debarce diligenţă şi s-o mâne în galop, ar fi scăpat de tătari.

Dar toate ostenelile erau zadarnice!

— Saryn na chiciu! strigară soldaţii din prima barcă.

Strogoff recunoscu strigătul de luptă al tătarilor, la care trebuia să răspunzi culcându-te pe burtă.

Şi fiindcă niciunul dintre ei nu se supuse, o salvă de împuşcături atinse mortal doi dintre caii lor.

în momentul acela, se produse un şoc… Bărcile abordară

bacul, venind de-a-curmezişul.
— Nadia, vino! strigă Strogoff, gata să se arunce în apă.
Fata vru să-l urmeze, când, lovit de un vârf de suliţă, Strogoff căzu în apă. Curentul îl duse înainte, mâna se agită un moment deasupra apei, apoi dispăru cu totul.
Nadia scoase un ţipăt, dar, înainte de a se arunca în urma lui, fu apucată de două mâini puternice şi azvârlită într-una dintre bărci.
Câteva clipe mai târziu, luntraşii fură ucişi cu lovituri de suliţă. Bacul plutea în voia apei, în timp ce tătarii continuau să coboare cursul Irtiş-ului.

Capitolul XIV
Mamă şi fiu

Omsk este capitala oficială a Siberiei occidentale. Nu e oraşul cel mai important al guvernământului cu acelaşi nume, fiindcă Tomsk este mai populat şi de mai mare importanţă, dar Omsk e reşedinţa guvernatorului general a acestei primei jumătăţi din Rusia asiatică.
Omsk se compune din două oraşe distincte: unul care e locuit de autorităţi şi de funcţionari, celălalt de negustori siberieni, deşi acesta nu este totuşi un centru negustoresc.
Oraşul numără între douăsprezece şi treisprezece mii de locuitori, e apărat de un lanţ de forturi, dar întăriturile fiind sub pământ, nu prezintă siguranţă suficientă.
Tătarii, care ştiau asta, încercaseră să-l cucerească şi reuşiră după câteva zile de asediu. Garnizoana din Omsk, redusă la două mii de oameni, rezistase cu înverşunare; însă covârşită de trupele emirului şi gonită din oraşul negustoresc, fu silită să se refugieze în partea de nord a oraşului.
Aici erau retraşi guvernatorul general, ofiţerii şi soldaţii. Făcuseră din cartierul de nord al oraşului Omsk un fel de citadelă, după ce fortificaseră casele şi bisericile şi, până atunci, rămăseseră în acest fel de kreml improvizat, fără speranţa de a fi salvaţi la vreme.
Într-adevăr, trupele tătare, care coborau cursul Irtiş-ului, primeau zilnic noi întăriri, iar ce era mai grav e că erau conduse de un ofiţer, trădător al patriei sale, dar om de merit şi având o

îndrăzneală de neîntrecut.

Era colonelul Ivan Ogareff, teribil ca un conducător tătar, dar şi un militar instruit. Având, prin mama lui, sânge mongol în vine, era viclean şi nu se dădea înapoi de la nimic, când voia să afle vreo taină sau să întindă vreo cursă.

Prefăcut din fire, ar fi recurs la cele mai neobişnuite travestiri, luând chiar haina de cerşetor, pentru a-şi atinge scopul. Ceva mai mult, dacă era crud de obicei, între timp devenise călău.

Feofar Han avea în el un locotenent demn şi un tovarăş devotat în războiul acesta sălbatic.

Când Strogoff sosi la malul Irtiş-ului, Ogareff era stăpân pe Omsk şi zorea asediul cartierului de nord al oraşului, grăbindu-se să ajungă la Tomsk, unde fusese concentrat grosul armatei tătare.

De altfel, Tomsk era în mâinile lui Feofar Han de câteva zile, şi de aici aveau să pornească spre Irkuţk cotropitorii, stăpâni pe Siberia centrală.

Irkuţk constituia ţinta lui Ogareff.

Planul trădătorului era ca, prezentându-se sub un nume fals Marelui Duce, să-i câştige încrederea şi, la un moment prielnic, să dea pe mâna tătarilor oraşul şi pe duce.

Odată cu acest oraş şi cu un asemenea ostatic, întreaga Siberie asiatică avea să cadă în mâinile cotropitorilor.

Or, după cum se ştie, acest complot îi era cunoscut ţarului şi, pentru a-l împiedica, i se dăduse lui Strogoff misiunea menţionată. De aceea i se atrăsese cu stricteţe atenţia să treacă neobservat prin ţinuturile invadate.

Până aici, îşi îndeplinise cu sfinţenie misiunea. Va putea, oare, s-o facă şi de acum înainte?

Lovitura pe care o primise Strogoff nu era mortală. Înotând în aşa fel, ca să nu fie văzut, el ajunse la malul drept, unde căzu în nesimţire în stufăriş.

Când îşi veni în fire, se afla în coliba unui mujic, care îl transportase la el şi îl îngrijise, şi căruia îi datora viaţa. De când era oaspetele acestui siberian cumsecade, nu ştia nici el. Dar când deschise ochii, văzu aplecată cu grijă asupra lui o figură bărboasă, care îl privea cu milă. Tocmai vru să întrebe unde se află, însă mujicul, prevenindu-l, îi spuse:

— Nu vorbi încă, tăicuţule! Eşti prea slăbit. Îţi voi spune îndată unde te afli şi ce s-a petrecut cu tine. De când te afli în coliba

mea.

Şi mujicul îi povesti diversele incidente ale luptei la care fusese martor, atacul bacului de către bărcile tătare, jefuirea trăsurii şi masacrarea luntraşilor!…

Dar Strogoff nu-l asculta. Ducându-şi mâna la haină, simţi scrisoarea imperială strâns lipită de pieptul lui.

Respiră uşurat, însă îşi mai aminti ceva.

— Era şi fată o cu mine! zise el.

— Pe ea n-au omorât-o, răspunse mujicul, citindu-i în ochi îngrijorarea. Au luat-o într-o barcă şi au continuat să coboare fluviul. O prizonieră mai mult de dus la Tomsk!

Strogoff nu putu răspunde nimic; îşi duse mâna la inimă, ca şi cum ar fi vrut să-i potolească bătăile.

Totuşi, cu toate încercările, simţământul datoriei îi stăpânea încă sufletul.

— Unde mă aflu? întrebă el.

— Pe malul drept al Irtiş-ului, la doar cinci verste numai de Omsk, răspunse mujicul.

— Cum am fost rănit? Nu cumva cu vreun foc de armă?

— Nu, cu o lovitură de lance în cap, răspunse mujicul. Dar rana s-a închis. După câteva zile de odihnă, ai să poţi să-ţi urmezi drumul! Ai căzut în fluviu, însă tătarii nici nu te-au atins, nici nu ţi-au cotrobăit prin haine. Banii tăi sunt tot în buzunar.

Mihail Strogoff întinse mâna către mujic; apoi, ridicându-se cu mare greutate, întrebă iar:

— Prietene, spuse el, de cât timp sunt în coliba ta?

— De trei zile.

— Oh, trei zile pierdute!

— Trei zile ai stat în nesimţire!

— Ai un cal să-mi vinzi?

— Vrei să pleci?

— Chiar acum.

— N-am nici cal, nici trăsură, tăicuţule. Pe unde trec tătarii, nu mai rămâne nimic.

— Voi merge atunci pe jos până la Omsk ca să caut un cal…

— Mai aşteaptă câteva ore şi pe urmă ai să poţi să te încumeţi la drum.

— Nu aştept niciun ceas.

— Haide atunci! răspunse mujicul, dându-şi seama că nu se mai putea împotrivi oaspetelui său. Am să te întovărăşesc chiar

eu, reluă el. De altfel, tot mai sunt ruşi, în număr mare, la Omsk, astfel că ai să treci neobservat.

— Prietene, zise Mihail Strogoff, Cerul să-ţi răsplătească pentru tot ce ai făcut pentru mine!

— O recompensă! Doar nebunii o aşteaptă pe pământ, spuse mujicul.

Strogoff ieşi din colibă. Când voi să pornească, îl cuprinse o ameţeală aşa de mare, încât ar fi căzut la pământ dacă nu îl ţinea mujicul. Aerul tare îi dădu însă puteri. Simţi abia atunci puterea loviturii pe care o primise în cap, dar căciula lui de blană îi atenuase, din fericire, violenţa. Cu energia pe care i-o cunoaştem, el nu era omul care să se dădea învins pentru atât de puţin. Un singur ţel avea înaintea lui: acel îndepărtat Irkuţk, unde era musai să ajungă! Trebuia să treacă însă prin Omsk fără a se opri acolo.

— Dumnezeu să le păzească pe mama şi pe Nadia! murmură el. N-am încă dreptul să mă gândesc la ele.

Mihail Strogoff şi mujicul ajunseră curând în cartierul negustoresc din sudul oraşului şi, cu toate că era sub ocupaţie militară, intrară fără nicio greutate. Întăriturile de pământ fuseseră distruse pe alocuri, astfel că năvălitorii puteau pătrunde nestingheriţi prin breşele respective.

În interiorul Omsk-ului, pe străzi, în pieţe, soldaţii tătari mişunau încoace şi încolo, dar se putea vedea că o mână de fier le impunea o disciplină cu care ei nu erau tocmai obişnuiţi. De altfel, nu mergeau izolaţi, ci în grupuri înarmate, pentru a se putea apăra în cazul unui atac neprevăzut.

În piaţa cea mare, transformată in tabără, păzită de numeroase santinele, campaseră în ordine două mii de tătari. Caii, înşeuaţi zi şi noapte, erau gata de marş la primul ordin. Omsk nu putea fi decât o haltă provizorie pentru cavaleria tătară, care prefera întinderile largi ale Siberiei orientale, acolo unde oraşele sunt mai mari, câmpiile mai bogate, şi unde, prin urmare, jaful era mai rodnic.

Mai sus de oraşul negustoresc se înalţă cartierul de nord, pe care Ivan Ogareff, cu toate asalturile lui, nu-l putuse cuceri încă. Pe zidurile crenelate fâlfâia drapelul naţional cu culorile Rusiei. Strogoff şi ghidul său îl salutară nu fără un legitim orgoliu.

Siberianul cunoştea foarte bine oraşul Omsk, astfel că, urmându-şi călăuza, ocolea străzile prea populate. N-avea de ce

se teme că va fi cunoscut. Aici doar mama lui putea să-l cheme pe nume, dar jurase că nu o va vedea, şi n-avea s-o vadă. De altfel – şi îşi dorea aceasta din tot sufletul –, poate că mama lui fugise în vreo altă parte mai liniştită a stepei.

Din fericire, mujicul cunoştea un şef de staţie, care, bine plătit, nu ar refuza – spunea el – să-i închirieze sau să-i vândă o trăsură sau nişte cai. Rămânea dificultatea de a părăsi oraşul, dar breşele, făcute în incintă, trebuia să faciliteze ieşirea lui Strogoff.

Mujicul îl îndreptă, aşadar, pe Strogoff spre staţie, când, pe o străduţă îngustă, acesta se opri brusc şi se ascunse după un zid.

— Ce ai? întrebă foate mirat mujicul.

— Tăcere, se grăbi să răspundă Strogoff, punându-i un deget pe buze.

în acel moment, un detaşament de tătari cobora din piaţa principală spre uliţa pe care se afla Strogoff şi tovarăşul său.

în fruntea detaşamentului, compus din douăzeci de călăreţi, se afla un ofiţer îmbrăcat cu o uniformă extrem de simplă. Cu toate că privirile Iui iscodeau în dreapta şi în stânga, nu-l văzuse pe Strogoff, care avusese timp să se pună la adăpost.

Detaşamentul tropăia în goană pe uliţa îngustă. Nici ofiţerul şi nici escorta nu dădeau atenţie locuitorilor, care abia aveau vreme să se dea la o parte din picioarele cailor. Câteva lovituri de lance în dreapta şi în stânga şi uliţa fu golită de lume.

Când detaşamentul trecu, Mihail Strogoff îl întrebă pe mujic:

— Cine e ofiţerul acesta?

Şi, în timp ce punea întrebarea aceasta, chipul lui era galben, ca de mort.

— E Ivan Ogareff, răspunse siberianul cu o voce care trăda ura.

— El e? exclamă Mihail Strogoff, cu un strigăt de furie, pe care nu şi-l mai putu stăpâni.

Recunoscuse în acest ofiţer pe călătorul care îl biciuise la staţia Işim!

În mintea lui se făcu, brusc, lumină. Drumeţul acesta, cu toate că abia îl zărise, îi reaminti chipul ţiganului bătrân, ale cărui cuvinte le auzise în târgul din Nijni Novgorod.

Mihail Strogoff nu se înşela. Cei doi oameni erau unul singur. Ivan Ogareff putuse părăsi Nijni Nogvorod, unde venise să-şi recruteze oameni dintre străinii atât de numeroşi, pe care

bâlciul îi reunise din Asia centrală, deghizat în ţigan, amestecat în trupa Sangarei. Acoliţii pe care voia să-i facă părtaşi la scopul său blestemat. Iar ea şi Ţiganii ei, adevăraţi spioni în solda lui, îi erau devotaţi cu totul. Ivan Ogareff era acela care la bâlciul din Nijni Novgorod, în timpul nopţii, rostise ciudatele cuvinte al căror înţeles abia acum îl pricepu Strogoff, el era cel care călătorise la bordul vaporului Caucaz cu ceata de nomazi, el era acel care, apucând pe alt drum de la Kazan la Işim, traversând munţii Urali, ajunsese la Omsk, unde domnea acum.

Ivan Ogareff ajunsese la Omsk abia de trei zile, astfel că, fără acea întâlnire de la Işim, fără întâmplarea care-l reţinuse la pat trei zile, pe malul Irtiş-ului, Mihail Strogoff i-ar fi luat-o, desigur, înainte pe drumul spre Irkuţk.

Cine ştie câte nenorociri ar mai putea avea loc în viitor!

Oricum, mai mult decât oricând, Mihail Strogoff trebuia să fugă de Ivan Ogareff şi să facă în aşa fel, încât să nu fie văzut. Când va veni vremea să se întâlnească faţă-n faţă cu el, va şti să îl găsească, indiferent dacă ar stăpâni Siberia întreagă.

Îşi continuă drumul prin oraş alături de mujic şi ajunseră la staţie. Să fie nevoit a părăsi Omskul printr-una dintre breşele fortului, nu ar fi fost prea greu în timpul nopţii. Dar îi fu cu neputinţă să cumpere o trăsură sau o căruţă. Nu se găseau nici de vânzare, nici de închiriat. Dar ce-i mai trebuia lui Strogoff o trăsură? Nu călătorea, oare, singur? Un cal i-ar fi fost de ajuns şi, din fericire, găsi un cal. Era un animal bun de fugă şi pregătit pentru marşuri lungi. Mihail Strogoff, bun călăreţ, se putea folosi de minune de el.

Plăti calul cu un preţ foarte mare şi, după câteva minute, era gata de plecare.

Era ora patru după-amiaza. Nevoit să aştepte venirea nopţii pentru a putea ieşi din oraş, dar neputând să rătăcească pe uliţele oraşului Omsk, Mihail Strogoff rămase în staţie, unde ceru să i se dea ceva de mâncare.

Era multă lume în sală. Precum e obiceiul în staţiile ruseşti, locuitorii veneau nerăbdători aici să afle noutăţi. Se vorbea de sosirea apropiată a unui corp de trupe moscovite, nu la Omsk, ci la Tomsk, corp destinat să smulgă oraşul din mâinile tătarilor lui Feofar Han.

Mihail Strogoff trăgea cu urechea la tot ce se spunea, dar el nu se amesteca în vorbă. Deodată, un strigăt îl făcu să tresară,

două cuvinte care îi pătrunseră în suflet, sfâşiindu-i auzul:
— Copilul meu!…
Mama lui, bătrâna lui mamă, era în faţa lui! Ea zâmbea şi tremura toată! îi întindea braţele…
Mihail Strogoff se ridică. Era gata să se arunce la pieptul drag al mamei…
Dar gândul datoriei, primejdia care s-ar fi abătut asupra lui şi a mamei îl opriră în loc, şi atât de mare îi fu prezenţa de spirit, că niciun muşchi al feţei nu tresări.
Douăzeci de persoane se aflau în sala aceea. Printre ei erau, poate, spioni, şi cine nu ştia pe aici că fiul bătrânei Marfa Strogoff făcea parte din Corpul de curieri ai ţarului? Mihail Strogoff va reacţiona, oare?
— Mihail! strigă mama.
— Cine eşti d-ta, cucoană? întrebă Mihail Strogoff, îngânând mai mult cuvintele decât pronunţându-le.
— Cum cine sunt? Mai întrebi? Copilul meu, tu nu o mai cunoşti pe mama ta?
— Te înşeli… răspunse Mihail Strogoff cu răceală. Mă asemui cu cineva…
Bătrâna se apropie de el şi, privindu-l în ochi, îi zise:
— Nu eşti fiul lui Petru şi al Marfei Strogoff?
Mihail Strogoff şi-ar fi dat viaţa ca să o poată strânge pe mama lui la piept. Dacă ceda, ce se alegea de el, de ea, de misiunea, de jurământul lui?… Se stăpâni şi închise ochii pentru a nu vedea grozavele frământări de pe chipul venerat al mamei. Îşi retrase mâinile pentru a nu fi tentat să le strângă pe cele care îl căutau tremurând.
— Nu ştiu, pe drept cuvânt, ce vrei să spui, buna mea femeie, răspunse el, dându-se cu câţiva paşi înapoi.
— Mihail! strigă încă o dată bătrâna.
— Nu mă numesc Mihail! N-am fost niciodată fiul d-tale! Eu sunt Nikolai Korpanoff, negustor din Irkuţk!…
Şi, brusc, părăsi grabnic încăperea, în timp ce aceste cuvinte se auzeau pentru ultima oară:
— Copilul meu! Copilul meu!
Ajuns la capătul puterilor, Strogoff plecase fără să mai privească în urmă la mama sa, care căzu aproape sfârşită pe o bancă. Dar în momentul în care şeful staţiei vru să o ajute, bătrâna se ridică. O revelaţie subită îi inundă mintea şi sufletul.

Nu putea fi renegată de fiul ei, cum nu era posibil ca ea să se fi înşelat! Omul acela era fiul ei, şi dacă refuzase s-o recunoască, era limpede că nu-i era permis s-o facă şi că motive puternice îl opriseră.

Apoi, potolindu-şi sentimentele, nu avu decât un gând: „Să-l fi pierdut eu fără să vreau?”

— Sunt nebună! răspunse ea acelora care o întrebau. M-au înşelat vederile! Tânărul acela nu era fiul meu! Nu avea vocea lui! Să nu ne mai gândim la asta! Mă tem că voi sfârşi prin a-l vedea peste tot.

În mai puţin de zece minute, un ofiţer tătar intră în staţie.

— Cine e Marfa Strogoff? întrebă el.

— Eu sunt! răspunse bătrâna, cu un glas atât de calm şi cu o voce aşa de liniştită, încât martorii scenei de adineauri n-o mai recunoşteau.

— Vino cu mine! zise el.

Marfa îl urmă cu paşi siguri şi amândoi părăsiră sala staţiei.

Peste câteva clipe, Marfa se afla în bivuacul din piaţa mare, în faţa lui Ivan Ogareff, căruia i se comunicaseră imediat toate amănuntele acelei scene.

Bănuind adevărul, el căuta să afle totul chiar din gura bătrânei.

— Care e numele tău? o întrebă el pe un ton aspru.

— Marfa Strogoff.

— Ai un fiu?

— Da.

— E curier al ţarului?

— Da.

— Unde se află acum?

— La Moscova.

— Nu ai veşti de la el?

— Nu.

— De când?

— De două luni.

— Cine este, aşadar, tânărul pe care îl numeai fiul tău, la staţia de poştă?

— Un siberian pe care l-am luat drept copilul meu, răspunse Marfa. E al zecelea om pe care îl confund cu fiul meu de când sunt atâţia străini în oraş! Mi se pare că-l văd pretutindeni!

— Aşadar, tânărul acela nu era Mihail Strogoff?

— Nu.
— Ştii tu, bătrâno, că pot să te torturez până când vei spune adevărul?
— Am spus adevărul şi nicio tortură nu m-ar face să-mi schimb cuvintele.
— Vasăzică, siberianul acela nu era Mihail Strogoff? mai întrebă o dată Ogareff.
— Nu! Nu era el, răspunse din nou Marfa Strogoff. Crezi că, pentru orice în lume, mi-aş renega fiul pe care mi l-a dăruit Dumnezeu?
Ogareff aruncă o privire cruntă femeii care-i ţinea piept. Nu se îndoia că străinul acela era fiul ei. Deci dacă el o renegase şi acum îl renega şi ea, trebuia să aibă motive temeinice.
Ivan Ogareff ştia deci sigur că negustorul Nikolai Korpanoff nu era decât curierul ţarului, Mihail Strogoff, însărcinat cu vreo misiune importantă, pe care trebuia s-o împiedice cu orice preţ. Dădu ordin să fie urmărit şi apoi spuse arătând spre Marfa:
— Conduceţi-o pe femeia aceasta la Tomsk.
Şi, în timp ce soldaţii o târau cu brutalitate, el murmură printre dinţi:
— Voi şti să te fac să vorbeşti când va trebui, vrăjitoare bătrână.

Capitolul XV
Mlaştinile din Baraba

Era spre norocul lui Strogoff că părăsise în grabă staţia. Ordinele lui Ivan Ogareff fură transmise imediat la toate ieşirile din oraş şi semnalmentele îi erau date la toţi şefii de staţie, ca să nu poată părăsi Omsk-ul. Dar, in acel moment, Strogoff trecuse deja prin una dintre breşele fortului, calul lui alerga prin stepă şi, nefiind urmărit, el reuşise să scape.
Strogoff părăsise deci oraşul Omsk în seara de 29 iulie, la orele opt. Această localitate se află la aproape jumătatea drumului dintre Moscova şi Irkuţk, unde trebuia să ajungă în mai puţin de zece zile, pentru a fi acolo înaintea tătarilor.
Evident, întâmplarea care i-o adusese pe mama sa în cale îi fusese defavorabilă, întrucât îl deconspirase. Ivan Ogareff ştia că un curier al ţarului a trecut prin Omsk, în drum spre Irkuţk, că

depeşa pe care o ducea trebuia să fie de mare importanţă. Strogoff îşi dădea seama că se va face tot posibilul ca el să fie capturat.

Ceea ce nu ştia însă e că mama lui era în mâinile lui Ogareff şi că putea să plătească cu viaţa gestul pe care nu şi-l putuse reţine când îşi văzuse fiul! Era fericit în neştiinţa lui, deoarece nu avea de ce să sufere cumplit de această nouă încercare la care-l punea soarta!

Strogoff îşi grăbea calul, îi transmitea toată nerăbdarea lui febrilă, ce îl stăpânea, cerându-i doar un lucru, de a-l duce cât mai curând la staţia cea mai apropiată, unde-l putea schimba cu un atelaj mai rapid.

La miezul nopţii se opri în staţia din Kulikovo, după ce făcuse şaptezeci de verste. Dar acolo nu găsi nici cai, nici trăsură, după cum se aşteptase. Câteva detaşamente tătare trecuseră drumul cel mare al stepei şi furaseră sau rechiziţionaseră totul. Abia putu căpăta ceva de mâncare pentru el şi calul său.

Calul acesta trebuia bine îngrijit deoarece nu putea şti când şi cum îl va putea schimba. Totuşi, vrând să se depărteze cât mai mult de călăreţii lansaţii de Ivan Ogareff pe urma lui, el decise să-şi continue drumul. După un ceas de odihnă, îşi reluă goana prin stepă.

Până atunci, vremea fusese favorabilă. Temperatura, suportabilă, iar noaptea, scurtă în perioada aceea, dar luminată de razele lunii, care se filtrau printre nori, făcând drumul practicabil. Strogoff era sigur de drumul său şi, cu toate gândurile triste ce-l stăpâneau, păstra o luciditate uimitoare şi mergea spre ţinta lui, ca şi când ar fi zărit-o la orizont. Dacă se oprea la câte o cotitură de drum, era pentru a-şi lăsa calul să mai respire.

Apoi cobora din şa, pentr a-l uşura o clipă, se apleca uşor şi asculta cu urechea la pământ dacă nu cumva se aude tropot de cai. Dacă n-auzea niciun sunet suspect, îşi relua drumul.

Ce bine ar fi fost ca ţinutul acesta siberian să fie pierdut în noaptea polară, acea noapte care ţine luni de zile, întrucât atunci calea i-ar fi fost mai sigură.

În ziua de 30 iulie, la orele nouă dimineaţa, Strogoff trecea de staţia Turumoff spre regiunea mocirloasă din Baraba. Acolo, pe o întindere de trei sute de verste, dificultăţile naturale puteau fi extrem de mari. El ştia, dar cunoştea, de asemenea, că le va

depăşi.
Întinzându-se de la nord la sud, îr. Tre paralela 60 şi 52, aceste mlaştini servesc de rezervoare tuturor apelor fluviale, care nu-şi găsesc locul de scurgere nici spre Obi, nici spre Irtiş.
Solul vastei depresiuni e argilos şi deci atât de impermeabil, încât apele se opresc aici şi fac trecerea regiunii foarte anevoioasă în timpul verii. Pe aici duce drumul spre Irkuţk, unde soarele ridică în aer mirosuri pestilenţiale, spre cea mai mare nenorocire a călătorilor.
Iarna, când frigul îngheaţă tot ceea ce este lichid, iar zăpada nivelază solul şi condensează mirosul, săniile alunecă fără greutate peste noroiul întărit al ţinutului mlăştinos Baraba.
Vânătorii vânează atunci zibelinele, jderii şi vulpile, ale căror blănuri sunt atât de preţioase.
Strogoff înainta cu calul său în mijlocul unei câmpii sub al cărei sol se găseşte din abundenţă turbă, pe care nu o acoperea acel gazon specific stepei, cu care se hrănesc turmele siberiene. Aceasta nu mai era preeria fără sfârşit, ci un covor imens de vegetale arborescente.
Gazonul se înălţa atunci la cinci sau şase picioare înălţime. În locul ierbii, creşteau plante de mlaştină, înalte de cinci-şase picioare, cărora umezeala şi căldura le dădea proporţii uriaşe. Era, în principal, stuf şi alte plante acvatice înflorite, care formau o reţea deasă, un hăţiş de netrecut, presărat cu mii de flori, remarcabile prin culoriile lor vii, între care străluceau crini şi irişi, parfumul amestecându-se cu miasmele calde evaporate din sol.
Galopând prin hăţişul acesta de stuf, Strogoff şi calul său nu puteau fi văzuţi. Ierburile înalte îl depăşeau ca înălţime, chiar urcat pe cal, iar trecerea lui nu era marcată decât de numeroasele cârduri de păsări de apă, care se împrăştiau în grupuri pe cer, ţipând zgomotos.
Cu toate acestea, drumul era trasat cu claritate. Aici, el se alungea direct între desişul plantelor de mlaştină; acolo ocolea malurile sinuoase ale unor eleşteuri vaste, dintre care unele, măsurând mai multe verste lungime şi lăţime, au meritat numele lacuri. În alte locuri, peste apele stătătoare traversate de drum nu au fost construite poduri, ci nişte platforme mişcătoare, conţinând straturi de argilă, şi care tremurau ca o placă de lemn subţire aruncată peste o prăpastie. Unele dintre aceste platforme se prelungeau pe un spaţiu de două-trei sute

de picioare, şi nu de multe ori, călătorii, şi mai cu seamă călătoarele din căruţe, au resimţit un fel de boală asemănătoare răului de mare.

Indiferent dacă solul era solid sau moale, Strogoff gonea mereu fără să se oprească, sărind peste crevasele peste care erau întinse podeţe de lemn; dar oricât de repede alergau, cal şi călăreţ, nu puteau scăpa de înţepăturile insectelor care abundă, de obicei, în regiunile mocirloase.

Călătorii care sunt nevoiţi să treacă prin Baraba poartă pe faţă un fel de mască, şi pe umeri un fel de zale care-i apără de insecte. Cu toate aceste precauţii, puţini scapă fără să capete pe faţă, pe gât şi pe mâini nişte pete mici, roşii, deoarece atmosfera pare a fi încărcată cu ace mici şi fine, care înţeapă şi lasă urme, fiind tentaţi să credem că o armură de cavaler nu ar fi de ajuns să protejeze împotriva înţepăturilor acestor insecte.

E o regiune funestă pentru orice om, şi nici vânătorii siberieni cei mai deprinşi nu pot rezista miilor de insecte microscopice, care o stăpânesc. Şi chiar dacă nu sunt vizibile cu ochiul, înţepăturile lor sunt resimţite ca nişte ace, împotriva cărora nu este niciun leac sau scut.

Calul lui Strogoff, înţepat de aceste diptere, sărea ca şi când zeci de pinteni i s-ar fi înfipt în pântece, apoi, cu o furie nebună, străbătea verste după verste, cu iuţeala unui tren expres, lovindu-se cu coada peste crupă şi căutând să scape de supliciu prin fugă.

Fiind un călăreţ încercat, Strogoff reuşea să nu-şi piardă echilibrul la smuciturile şi la săriturile bietului animal, care încerca să scape de acele dipterelor.

Devenit aproape imun la orice durere fizică şi la nenumăratele înţepături, ca şi cum ar fi fost sub puterea unui anestezii permanente, Strogoff nu avea decât o dorinţă, să ajungă la destinaţie, cu orice preţ, nu vedea decât un singur lucru în această goană nebună, acela că drumul rămânea tot mai mult în urmă şi că el înainta mereu.

Cine ar putea crede că ţinutul acesta ostil este locuit? Totuşi, aşa era. Câteva cătune se zăreau prin vegetaţia enormă. Bărbaţi, femei şi copii cu feţele pline de bube, acoperiţi cu pici de animale, păzeau turme de miei slabi şi jigăriţi, pe care îi fereau de insecte la adăpostul unor cuptoare în care ardeau, ziua şi noaptea, crengi verzi de copac, răspândind în aer un fum

acru şi înecăcios.
Când Strogoff simţea că bietul său cal e gata să cadă răpus de oboseală, el se oprea într-unul dintre aceste mizerabile cătune şi îi freca pielea cu untură caldă, după obiceiul siberian, şi numai după ce îl hrănea şi îl pansa, începea să se gândească şi la nevoile sale. O bucată de carne şi un pahar cu kvasâi erau de ajuns ca să nu moară de foame. O oră mai târziu, îşi relua cu aceeaşi goană interminabilul drum spre Irkuţk.

În felul acesta, străbătu nouăzeci de verste de la Turumoff şi, în ziua 30 iulie, la ora patru seara, Strogoff ajunse în Elamsk.

Acolo fu nevoit să acorde o noapte de odihnă calului, care n-ar mai fi putut să-şi continue astfel calea.

Nici în acest loc nu se găsea vreun mijloc de transport, din aceleaşi motive. Orăşelul, pe care tătarii nu-l vizitaseră încă, era cu totul despopulat. Autorităţile, birourile şi ceilalţi locuitori în stare să emigreze primiseră ordin de sus să plece la Kamsk, oraş aflat în centrul Bara bei.

Strogoff se resemnă deci să rămână peste noapte în Elamsk pentru a-şi odihni calul. Îşi aminti sfaturile care i s-au dat la Moscova: să traverseze Siberia incognito, să ajungă neapărat la Irkuţk, dar, într-o anumită măsură, să nu sacrifice reuşita în dauna rapidităţii călătoriei şi, în consecinţă, să-şi menajeze singurul mijloc de transport, aflat la dispoziţie.

A doua zi Mihail Strogoff părăsi Elamsk, tocmai când cercetaşii tătari se aflau la douăzeci de verste, pe drumul dinspre Baraba, şi se afundă din nou iar în ţinuturile mlăştinoase. Drumul era neted, fapt ce-l făcea mai uşor de străbătut, însă foarte sinuos, alungindu-l. De altfel, era imposibil de a-l părăsi pentru a alerga în linie dreaptă prin această reţea de netrecut de eleştee şi mlaştini.

În ziua de 1 august, la amiază, o sută douăzeci de verste mai departe, Strogoff ajunse în târgul Spaskoe şi, peste două ore, făcu popas în Pokrovskoe.

Calul, ostenit, extrem de obosit de la plecarea din Elamsk, nu putu face un pas mai mult. Aici fu nevoit să mai piardă o zi şi o noapte, dar apoi, dimineaţa, îşi reluă drumul şi, alergând prin ţinutul pe jumătate inundat, la 2 august, la ora patru seara, după o etapă de şaizeci şi două de verste, fu în Kamsk.

Ţinutul se schimbase. Târguşorul acesta este ca o insulă, curată, sănătoasă şi locuibilă, în mijlocul ţinutului mlăştinos.

Graţie canalizărilor făcute pe râul Tom, afluent al Irtiş-ului, care trece prin Kamsk, mlaştinile pestilenţiale au fost transformate în păşuni îmbelşugate.

Totuşi, aceste îmbunătăţiri n-au putut eradica frigurile, care fac primejdioasă şederea călătorilor în timpul toamnei. Locuitorii din Baraba se refugiază însă aici pentru a mai scăpa de miasmele paludiene.

Emigrarea provocată de invazia tătară nu despopulase încă oraşul Kamsk. Locuitorii se credeau, probabil, mai în siguranţă în centrul Barbei decât în altă parte şi, cel puţin, se gândeau că aveau timp să fugă, dacă erau ameninţaţi direct.

Oricât ar fi dorit, Strogoff nu putu căpăta aici nicio veste nouă. Mai degrabă lui se adresase guvernatorul, dacă ar fi cunoscut calitatea pretinsului negustor din Irkuţk. Prin însăşi poziţia lui, Kamsk părea situat în afara lumii siberiene şi a gravelor evenimente care o tulburau.

De altfel, Mihail Strogoff nu se arătă decât puţin sau deloc. Să fie nevăzut, nu-i mai era de ajuns; ar fi vrut să fie invizibil. Experienţa trecutului îl făcea din ce în ce mai prudent pentru prezent şi pentru viitor. Se ţinu deci în umbră, nevoind să cutreiere străzile cătunului, nici măcar să părăsească hanul la care trăsese.

Strogoff ar fi putut să găsească o trăsură în Kamsk şi să înlocuiască printr-un vehicul mai comod calul care îl adusese din Omsk. Dar, după o matură gândire, se temu că achiziţionarea unei diligenţe ar putea atrage atenţia unora asupra lui, şi, până ce nu trecea de linia ocupată de tătari, ce tăia Siberia cam de-a lungul Irtişului, nu dorea să rişte a da loc la bănuieli.

În definitiv, pentru a trece dincolo de Baraba, pentru a fugi prin smârcuri în cazul în care primejdia l-ar fi ameninţat îndeaproape, pentru a scăpa de călăreţii care l-ar fi urmărit, un cal ar fi fost, evident, mult mai de folos decât o trăsură. Mai târziu, dincolo de Tomsk, sau chiar din Krasnoiarsk, în vreun alt centru important al Siberiei apusene, Mihail Strogoff va vedea ce era de făcut.

Cât priveşte calul, nici prin gând nu i-ar fi dat să îl schimbe cu altul, într-atât era de preţios animalul acesta. Cumpărându-l din Omsk, făcuse o alegere fericită, graţie bunului mujic care îl îndreptase intr-acolo. De altfel, dacă Mihail Strogoff era deja ataşat de calul său, acesta părea că resimte mai puţin oboseala

unei astfel de călătorii şi, cu condiţia să i se acorde câteva ore de odihnă, călăreţul său putea spera că va ajunge dincolo de provinciile invadate.

Deci, în noaptea de 2 spre 3 august, Mihail Strogoff rămase izolat la hanul de la intrarea în oraş, han puţin frecventat, şi la adăpost de priviri curioase.

Zdrobit de oboseală, el se culcă, nu înainte de a verifica dacă nu-i lipseşte nimic calului său; dar nu putu să doarmă decât cu întreruperi; prea multe griji îl năpădeau deodată. Chipul mamei lui, cel al tinerei şi al curajoasei tovarăşe de drum, lăsată în urma lui fără de sprijin, se pierdeau în mintea lui şi se contopeau adesea în acelaşi gând.

Îşi amintea apoi de misiunea pe care jurase c-o va duce la capăt. Ceea ce văzuse pe drum, de la plecarea lui din Moscova, îi arăta tot mai mult însemnătatea sarcinii pe care şi-o asumase. Tulburările erau extrem de grave, iar complicitatea lui Ivan Ogareff le făcea încă şi mai de temut. Când privirile îi cădeau pe scrisoarea ascunsă în plicul imperial – misivă ce conţinea, fără de îndoială, soluţia atâtor încurcături, salvarea ţării însângerate de război – Strogoff simţea în el o dorinţă sălbatică să gonească prin stepă, să străbată în zbor distanţa care îl despărţea de Irkuţk, să fie vultur pentru a se ridica deasupra tuturor obstacolelor, să fie uragan pentru a străbate spaţiul cu o viteză de o sută de verste pe oră, să ajungă, în sfârşit, dinaintea Marelui Duce şi să strige:

— Din partea Majestăţii Sale, Ţarul, Alteţă!

Mihail Strogoff plecă a doua zi dimineaţa, la orele 6, cu gândul de a parcurge cele optzeci de verste (85 km) dintre Kamsk şi cătunul Ubinsk. După vreo douăzeci de verste, dădu iar de mocirloasa Baraba, pe care nicio canalizare n-ar mai fi în stare s-o zvânte. Drumul era nespus de greu, dar graţie unei mari prevederi, izbuti să treacă deci cu bine.

Când ajunse la Ubinsk, Strogoff lăsă calul să se odihnească toată noaptea, deoarece voia ca în ziua următoare să străbată fără popas distanţa dintre Ubinsk şi Ikulskoe. Plecă în zori, dar, din nenorocire, în această regiune, solul din Baraba era din ce în ce mai anevoios. Intr-adevăr, între Ubisnk şi Kamakova, băltoacele provenite de la ploile foarte abundente căzute cu câteva săptămâni în urmă nu fuseseră încă absorbite de solul acestei depresiuni înguste. Se înainta greu în această reţea

interminabilă de mlaştini, eleşteuri şi lacuri. Unul dintre lacuri, destul de mare de vreme ce fusese inclus în nomenclatura geografică, Tchang, nume chinezesc, avea o lăţime de peste douăzeci de verste şi nu putea fi trecut decât cu preţul unor dificultăţi extreme.

Din cauza aceasta întârzia Strogoff, a cărui nerăbdare nu şi-o putea stăpâni. Cumpănise bine atunci când se hotărâse să nu ia trăsură. Calul trecea prin locuri pe unde niciun vechicul n-ar fi putut să răzbată.

În sfârşit, pe la orele nouă seara, ajunse la Ikulskoe, unde se opri pentru noapte. În acest târg pierdut, ştirile despre război n-aveau prea mult răsunet. Prin poziţia sa, porţiunea aceasta a provinciei, aşezată în furca formată de cele două coloane tătare, care se răsfirau una spre Omsk, iar cealaltă spre Tomsk, fusese până acum ferită de ororile invaziei.

Dar greutăţile deveneau din ce în ce mai mari, şi dacă nu voia să fie în întârziere, Strogoff trebuia să părăsească a doua zi Baraba. Drumul bun începea abia după parcurgerea a o sută douăzeci şi cinci de verste (133 de kilometri), care îl separau de Kolyvan.

Ajuns în acest târg important, ar fi fost la o distanţă egală de Tomsk. Aici avea să cerceteze cum stau lucrurile, iar dacă oraşul era ocupat de Feofar Han, să-l ocolească.

În cazul în care îl găsea liniştit ca şi Ikulskoe sau Karguinsk, graţie poziţiei lor, care împiedica operaţiile tătarilor, nu avea să se mai teamă de nicio primejdie.

Şi chiar dacă primejdia exista, Strogoff era gata să apuce chiar prin mijlocul stepei, pe unde nu erau poteci şi unde avea să găsească foarte greu cele necesare traiului.

Totuşi, nu era vreme de pierdut. În sfârşit, pe la orele trei şi jumătate seara, după ce trecu de staţia Kargatsk, Strogoff părăsea ultimele ţinuturi mlăştinoase ale depresiunii Baraba, şi pământul uscat al Siberiei răsună din nou sub copitele calului său.

Părăsise Moscova la 15 iulie; deci în ziua de 5 august, Strogoff avea douăzeci şi una de zile de când pornise la drum, incluzând şi cele peste şaptezeci de ore pierdute pe malurile Irtiş-ului; 1500 de verste îl mai despărţeau de Irkuţk.

Capitolul XVI
Ultimul efort

Strogoff avea dreptate să se teamă de vreo întâlnire neplăcută pe aceste şesuri care se întindeau dincolo de Baraba, deoarece, într-adevăr, câmpiile bătătorite de copitele cailor dovedeau că pe acolo trecuseră tătarii, despre care se poate spune ca despre turci: „Pe unde au trecut turcii, n-a mai crescut iarba.”

Trebuia deci să-şi ia toate măsurile ca să nu întâmpine vreo primejdie, traversând acest ţinut.

Din depărtare veneau nori de fum, care dovedeau că sate şi cătune erau în flăcări. Focul să fi fost pus de avangarda tătară? Să fi pătruns armata emirului până aici? Să se afle, oare, Feofar Han însuşi în guvernământul Yeniseisk?

Strogoff nu ştia nimic din toate acestea. Să nu se mai afle prin partea locului niciun siberian care să-i dea informaţii?

Strogoff făcu două verste pe drumul cu desăvârşire pustiu, căutând în zadar cu privirea vreo casă locuită; toate erau părăsite.

Zări printre arbori o colibă care mai fumega încă. La câţiva paşi de resturile rămase din ea, se afla un bătrân înconjurat de câţiva copii care plângeau. O femeie, tânără, probabil fiica lui şi mama copiilor, îngenuncheată, privea cu ochii plini de deznădejde scena aceasta dezolantă.

Ţinea la sân un copil de câteva luni, căruia avea să-i lipsească în curând laptele. În preajma acestei familii erau numai ruine şi lacrimi. Strogoff se apropie de bătrân.

— Poţi să-mi răspunzi la câteva întrebări? îl chestionă el.

— Vorbeşte! răspunse bătrânul.

— Pe aici au trecut tătarii?

— Da, după cum vezi, casa mi-e în flăcări.

— Era o armată întreagă sau un detaşament?

— O armată. Cât poţi vedea cu ochii, câmpul pustiit.

— Cine o comanda? Emirul?

— Emirul, şi apele lui Obi s-au înroşit…

— Şi Feofar Han a intrat în Tomsk?

— Da.

— Nu ştii dacă a intrat în Kolyvan?

— N-au intrat, întrucât nu este încă în flăcări!

— Îţi mulţumesc, prietene. Poţi să-ţi fiu de folos cu ceva?
— Cu nimic.
— La revedere!
— Adio!
După ce puse lângă genunchii fetei douăzeci şi cinci de ruble, care nu avu nici măcar forţa să mulţumască, Strogoff îşi struni calul şi îşi continuă drumul, întrerupt câteva momente.
El ştia deci un lucru: că nu trebuie, cu niciun chip, să treacă prin Tomsk. Să se ducă spre Kolyvan, unde tătarii nu ajunseseră încă, să se aprovizioneze pentru o etapă lungă; să ocolească apoi drumul Irkuţk-ului, ca să ajungă la Tomsk trecând fluviul Obi, altceva nu era de făcut.
Odată întocmit itinerarul, nu mai trebuia să întârzie nicio clipă. De aceea, nu şovăi şi, dând pinteni calului, el urmă calea care ducea pe malul stâng al fluviului Obi, de care îl mai despărţeau patruzeci de verste. Avea să găsească, oare, un bac, sau trebuia să-l treacă înot, dacă tătarii distruseseră orice ambarcaţie de trecere a fluviului? Va vedea la faţa locului.
Cât despre cal, Strogoff îşi dădea seama că e istovit şi se gândi să-l schimbe în Kolyvan, pentru a nu-l vedea murind. De aici începea pentru el un nou fel de călătorie, deoarece, din Kolyvan, condiiţiile vor fi altele.
Cât timp se afla în ţările cotropite, pericolul era încă mare; imediat ce va ajunge însă dincolo de Tomsk, avea să-şi reia drumul spre Irkuţk, străbătând provincia Yeniseisk, unde nu ajunseseră deocamdată cotropitorii, şi în câteva zile îşi putea atinge ţinta.
După o zi foarte călduroasă, se lăsă înserarea. Pe la miezul nopţii, un întuneric profund învălui stepa. Vântul care suflase în amurg făcuse loc unei atmosfere călduţe şi calme. Numai tropotul copitelor calului se auzea în noapte şi cuvintele de îndemn ale stăpânului. In mijlocul beznei, trebuia o atenţie sporită pentru a nu ieşi de pe drum, străjuit de eleşteuri şi de mici cursuri de apă, afluenţi ai fluviului Obi.
Strogoff înainta deci cât mai rapid posibil, dar cu o anumită circumspecţie. El nu se bizuia numai pe agerimea ochilor săi pentru a pătrunde întunericul, dar şi pe abilitatea, îndeajuns de cunoscută lui, a calului.
La un moment dat, Strogoff descălecase pentru a-şi da mai bine seama de direcţia drumului, când i se păru că aude un

murmur confuz, venit dinspre vest. Erau, fără îndoială, zgomotele produse de tropote îndepărtate de cai răsunând clar pe pământ uscat, la două sau trei verste înapoia lui, un ritm cadenţat de copite bătând regulat pământul.

Strogoff ascultă cu mai multă atenţie, lipindu-şi urechea la pământ.

„Este un detaşament de cavalerie, gonind pe drumul dinspre Omsk! îşi zise el, ascultând în continuare. Vine repede, deoarece zgomotul creşte treptat. Să fie, oare, ruşi sau tătari? Da, mai medită el, cavaleriştii vin în galop. În zece minute vor fi aici. Calul meu nu va putea să le-o ia înainte. Dacă sunt ruşi, voi merge spre ei; dacă sunt tătari, trebuie să-i ocolesc! Dar cum? Unde să mă ascund în stepa aceasta?”

Strogoff se uită în jurul său şi văzu, pierdut în umbră, un desiş, la o sută de paşi în faţa lui, spre stânga drumului.

„Trebuie să fie un seci, îşi zise el. Să caut aici un refugiu ar însemna să mă expun a fi prins dacă ofiţerii vor cerceta locul; dar nu pot face altceva! Iată-i! Iată-iL.”

Câteva clipe mai târziu, ţinându-şi calul de căpăstru, Strogoff ajunse într-o pădurice de molifţi, care tăia drumul. Niciun alt pom de o parte şi de alta; în schimb, buruieni, stuf şi plante de toate soiurile, între eleşteuri şi ape mlăştinoase. Pe ambele laturi, terenul era deci absolut impracticabil. Detaşamentul trebuia să treacă neapărat prin această pădurice, ca să urmeze drumul spre Irkuţk.

Strogoff se pierdu printre molifţi, dar un curs de apă îl opri după ce făcu vreo patruzeci de paşi.

Întunericul era atât de adânc, încât nu putea fi văzut, cel puţin dacă nu le-ar fi dat tătarilor prin gând să-l caute aici. Îşi conduse deci calul până la marginea apei şi îl legă de un copac, apoi reveni la capătul pădurice ca să asculte mai departe.

Abia se aşeză la umbra unui molift şi zări nişte lumini; întâi confuze, apoi formând nişte puncte lucitoare, care se plimbau de colo până colo.

— Sunt torţe! îşi zise el, şi se dădu îndărăt, târându-se pe brânci spre porţiunea cea mai umbrită a seciului.

Apropiindu-se de pădurice, tropotele cailor începură să se audă mai slab. Luminau ei, oare, drumul ca să descopere cele mai mici amănunte?

Strogoff se temea de asta şi, instinctiv, se dădu îndărăt spre

malul apei, în care era gata să se arunce la nevoie.
Ajuns în dreptul seciului, detaşamentul se opri. Călăreţii descălecară. Erau în total în număr de cincizeci. Vreo zece dintre ei purtau în mâini torţe care le lumina calea.
Din fericire, nici nu le trecea prin gând să cerceteze pădurea, ci voiau numai să poposească pentru a se mai odihni şi ei, şi caii.
Într-adevăr, caii deshămaţi începură să pască iarba ce se întindea ca un covor.
Cât despre călăreţi, se întinseră pe jos şi începură să-şi împartă proviziile între ei.
Strogoff îşi recăpătase sângele rece şi, furişându-se prin iarbă, încercă să vadă şi să audă tot ce se petrecea. Era un detaşament care venea dinspre Omsk, compus din cavalerişti uzbeci, rasă dominantă printre tătari, şi al căror chip aduce cu al mongolilor. Aceşti oameni, bine clădiţi, de talie mijlocie, cu trăsături aspre şi sălbatice, purtau pe Mihail cap un fel de capelă neagră din piele de miel, numită „talpak”, şi în picioare cizme galbene cu tocuri înalte, al căror vârf reamintea botforii din Evul Mediu. Pelerinele căptuşite cu vată erau strânse la mijloc cu un brâu brodit cu roşu. Erau înarmaţi cu un scut şi cu o sabie încovoiată, cu un cuţit lung şi cu o puşcă. Pe umeri purtau o manta de pâslă în culori vii.
Caii, care păşteau în libertate, făceau parte din aceeaşi rasă ca şi stăpânii lor. Toate acestea se vedeau la lumina torţelor, care luminau printre ramurile molifţilor.
Ceva mai mici decât caii turcomani, dar înzestraţi cu o forţă remarcabilă bidiviii, aceştia nu ştiau să meargă decât la galop.
Detaşamentul era condus de un „pendjabaş”, adică un comandant de 60 de oameni, având ca subcomandant un „dehbaş” de zece oameni.
Ambii ofiţeri purtau cască şi o mulţime de trompete mici atârnate de oblâncul şeii, ca semne distinctive ale gradului lor.
Pendjabaşul era nevoit să-şi odihnească oamenii din trupă, după oboseala unei curse lungi.
Tot vorbind cu subalternul său şi fumând „bengul”, nişte flori de cânepă care formează baza haşişului, atât de întrebuinţat de asiatici, ei schimbau păreri pe care Strogoff le înţelegea, deoarece erau spuse în limba tătară.
De la primele cuvinte, atenţia lui Strogoff se mărea tot mai

mult. Într-adevăr, era vorba despre el.

— Curierul acesta nu poate să ne-o fi luat înainte, zise pendjabaşul; şi apoi, este imposibil să fi trecut prin altă parte decât prin Baraba.

— Cine ştie dacă o fi plecat din Omsk? răspunse dehbaşul. Poate că este ascuns în vreo casă din oraş.

— Ar fi de dorit, deoarece numai aşa colonelul Ogareff n-ar mai avea să se teamă ca necunoscutul curier va ajunge la destinaţie cu misiunea lui.

— Se zice că e un siberian, reluă convorbirea dehbaşul; ca atare, trebuie să cunoască drumurile, şi va fi părăsit drumul spre Irkuţk spre a-l relua mai târziu.

— Atunci, i-o vom lua înainte, deoarece am pornit o oră după plecarea lui, cu toată iuţeala de care sunt capabili caii noştri. Deci, ori a rămas la Omsk, ori ajungem înaintea lui în Tomsk, şi îi tăiem drumul. În ambele cazuri, nu va ajunge la Irkuţk.

— Ce femeie dârză mai este şi siberiana, care e, fără îndoială, mama lui! spuse dehbaşul.

La auzul acestor cuvinte, inima lui Strogoff bătu să-i spargă pieptul.

— Da, răspunse pendjabaşul, a susţinut cu destulă tărie că negustorul acela nu este fiul ei; dar e prea târziu. Colonelul Ogareff nu s-a lăsat prins în cursă şi, după cum a spus-o, va şti să o facă să vorbească la vreme pe vrăjitoarea asta bătrână.

Cu fiecare cuvânt, Strogoff primea o lovitură de pumnal. Era demascat! Un detaşament de cavalerişti umbla să-i taie drumul. Şi, ca o culme a suferinţei, mama lui se afla în mâinile tătarilor, şi crudul Ogareff se lăuda că o va face să vorbească.

Strogoff ştia bine că bătrâna nu va vorbi şi că asta o va costa viaţa.

Credea că nu putea să-l urască mai mult pe omul acela decât îl urâse până atunci; totuşi, o ură nouă îi năvăli în suflet. Ticălosul care îi ameninţa patria voia să-i chinuiască şi mama!

Discuţia continuă între cei doi ofiţeri şi Strogoff păru că aude vorbindu-se despre o luptă între trupele moscovite, care veneau de la Nord, şi trupele tătare, prin împrejurimile oraşului Kolyvan. Un mic corp rusesc, compus din două mii de oameni, venea în marş forţat spre Tomsk.

Dacă era aşa, corpul acesta va fi distrus de Feofar Han şi drumul spre Irkuţk va fi în mâinile cotropitorilor.

Cât despre el, află că se pusese un preţ pe capul lui, şi că aveau ordin să-l aducă mort sau viu.

Trebuia deci să fugă numaidecât, înainte ca bivuacul să fie ridicat.

Nu mai era un moment de pierdut. Era ora unu după miezul nopţii. Trebuia să profite de întuneric, ca să nu fie văzut. Succesul acestei fugi părea aproape imposibil. Strogoff îşi cântări într-o clipă toate şansele. Nu avea decât o singură cale, drumul cel mare. Să caute să ajungă la capătul pădurii fără să fie observat, să ceară calului său ultimul pic de energie ce îi mai rămăsese ca să poată ajunge la malul fluviului Obi, pe care avea să-l treacă fie cu luntrea, fie înot, iată ce-i rămânea de făcut lui Strogoff.

Toată energia şi curajul i se redeşteptară dintr-odată. Erau în joc viaţa lui, misiunea, onoarea patriei sale şi, poate, salvarea mamei. Nu mai şovăi deci şi îşi puse în aplicare planul.

Între uzbeci se produse mişcare. Câţiva cavalerişti străbătură păduricea în lung şi în lat.

Lui Strogoff îi trecu prin gând să ia un cal dintr-ai lor, dar îşi dădu seama că trebuie să fie tot atât de obosiţi ca şi al său.

Era mai bine să se încreadă tot într-al lui, deoarece îl cunoştea. Curajosul animal, ascuns îndărătul unui tufiş, scăpă neobservat de cavalerişti. De altfel, ei nu pătrunseseră în adâncul păduricei.

Strogoff se apropie, târându-se prin iarbă, de calul care era culcat, îl mângâie uşor, şoptindu-i cuvinte blânde la ureche şi făcându-l să se ridice fără zgomot.

O împrejurare favorabilă îi veni în ajutor. În clipa aceea, torţele se stinseră şi întunericul învălui păduricea de molifţi.

După ce examină hăţurile, şeaua şi copitele, el începu să-şi poarte calul de căpăstru.

Animalul inteligent îşi urmă stăpânul în tăcere, ca şi când şi-ar fi dat seama că nu trebuie să facă niciun zgomot.

Câteodată caii cavaleriştilor întorceau capul spre locul unde se aflau. Strogoff ţinea în mână revolverul, gata să zboare creierii primului tătar care s-ar fi apropiat de el. Din fericire, nu se mişcă niciunul din loc, şi el putu ajunge în drum.

Intenţia lui era să nu se urce în şea decât atunci când nu va mai putea fi văzut, şi pentru aceasta trebuia să fie la două sute de paşi de seci.

Din nenorocire, în clipa în care ieşea din pădurice, calul unui uzbec, simţindu-l, necheză şi o luă la goană după el.
Stăpânul lui fugi să-l prindă, dar, văzând o siluetă care abia se zărea la lumina zorilor zilei, dădu alarma. Toţi cavaleriştii se ridicară, îndreptându-se spre el.
Strogoff nu avea altceva de făcut decât să încalece şi să pornească în galop.
Cei doi ofiţeri se puseră în capul trupei şi îndemnau oamenii. Dar Strogoff se urcase în şea.
În momentul acela, un glonte trecu prin pelerina lui. Fără să întoarcă un moment capul, dădu pinteni calului, care pomi nebuneşte înspre fluviul Obi.
Caii cavaleriştilor fiind deschingaţi, el câştigă timp, dar câteva minute după ce părăsi păduricea auzi tropote de cai în urma lui. Între timp se făcuse ziuă şi toate se vedeau limpede. Întorcând capul, Strogoff zări un cavalerist care îl urmărea de aproape. Era dehbaşul. Acest ofiţer se pusese în capul trupei şi ameninţa să-l prindă.
Fără să oprească, Strogoff scoase revolverul şi trase asupra lui cu o mână sigură. Ofiţerul, lovit drept în piept, se rostogoli la pământ. Dar ceilalţi cavalerişti, fără să se oprească, înfipseră pintenii în coastele cailor şi câştigară din ce în ce mai multă distanţă.
După o jumătate de oră de goană, Strogoff simţi calul pierzându-şi tot mai mult puterile, şi se temu să nu cadă istovit sub el.
Lumina era destul de vie, deşi soarele nu se arătase încă la orizont.
La două verste depărtare se zărea o linie palid-argintie, pe care erau plantaţi câţiva copaci rari.
Era fluviul Obi, care curgea de la sud-vest la nord-est şi a cărui vale e stepa. De nenumărate ori auzi detunături de armă, fără ca gloanţele să-l atingă, şi tot de atâtea ori Strogoff îşi descărcă revolverul asupra duşmanilor săi. De fiecare dată câte un uzbec pica la pământ, în mijlocul strigătelor de furie ale tovarăşilor săi.
Calul lui Strogoff nu mai putea să se ţină pe picioare, şi totuşi, ajunse la malul fluviului. Detaşamentul nu era decât la cincizeci de paşi în urma lui. Nicio luntre, niciun vas nu se vedea plutind pe apă.

— Curaj, bunul meu cal! strigă Strogoff! Haide, un ultim efort!
Şi se avântă în apă, care în porţiunea aceea era de o jumătate de verstă în lărgime. Curentul, foarte repede, era greu de învins. Calul n-avea unde să-şi înfigă piciorul. Trebuia să se lupte înot împotriva curentului. Reuşita ar fi fost pentru Strogoff un miracol.
Cavaleriştii se opriseră pe mal şi ezitau să meargă înainte. Dar în momentul acela pendjabaşul îşi îndreptă arma şi îl ţinti cu grijă pe fugar, aflat în mijlocul curentului. Glontele pomi, şi calul lui Strogoff, lovit în pântece, căzu sub stăpânul său.
Acesta dădu drumul frâului, tocmai pe când calul se scufunda în apă. Apoi, înotând sub ploaia de gloanţe, izbuti să ajungă pe malul drept al fluviului şi dispăru printre trestiile ce-l ascundeau.

Capitolul XVII
Versete şi cântece

Mihail Strogoff era oarecum în siguranţă. Totuşi, situaţia lui rămânea critică. Credinciosul animal care îl slujise aşa de curajos îşi găsise moartea în apă, deci cum şi-ar mai fi putut urma călătoria?
Se afla singur, fără provizii, într-o regiune ruinată de invazie, la o mare distanţă de ţinta la care trebuia s-ajungă.
— Pe bunul Dumnezeu, voi ajunge! strigă el, răspunzând astfel umbrelor de neîncredere, care îi încolţeau în suflet. Dumnezeu să ocrotească sfânta Rusie!
Mihail Strogoff se afla la adăpost de urmărirea călăreţilor uzbeci. Aceştia nu îndrăzniseră să se ia după el trecând prin apă. De altfel, ei crezuseră că Mihail Strogoff se înecasew, deoarece nu îl mai văzuseră după dispariţia lui sub valuri.
Furişându-se însă printre trestiile înalte, Strogoff ajunse pe o poziţie mai ridicată a malului drept. După ce păşi pe teren solid, chibzui ce are de făcut. Trebuia să ocolească în primul rând oraşul Tomsk, ocupat de trupele tătare. Se impunea să ajungă cât mai curând la vreo colibă sau la vreo staţie de diligenţe pentru a-şi procura un cal. Odată în posesia calului, s-ar fi avântat pe drumuri lăturalnice şi nu şi-ar fi continuat calea spre Irkuţk decât prin împrejurimile oraşului Krasnoiarsk. Spera ca de aici să găsească drumul liber şi să poată descinde la sud-est de

provinciile lacului Baikal.

În primul rând, Strogoff începu a se orienta asupra poziţiei locului. La două verste, în faţă, urmând cursul fluviului, se ridica un orăşel pitoresc. Pe fondul cenuşiu al cerului se profilau câteva biserici cu cupole bizantine.

Era Kolyvan, locul unde funcţionarii din Kamsk şi din alte oraşe se refugiază în timpul verii pentru a scăpa de climatul infestat de ţânţari al Barabei. După ştirile pe care le avea curierul ţarului, Kolyvan nu căzuse încă în mâinile năvălitorilor. Trupele tătare, despărţite în două, se îndreptaseră spre stânga piscului şi partea dreaptă a oraşului Tomsk, neglijând regiunea de mijloc.

Intenţia clară şi logică al lui Strogoff fu de a ajunge la Kolyvan înaintea călăreţilor uzbeci. Acolo, chiar de ar fi trebuit să plătească de zece ori mai mult, avea să îşi procure haine, un cal, şi să se îndrepte apoi spre drumul Irkuţku-lui, străbătând stepa orientală.

Era ora trei dimineaţa. Împrejurimile oraşului Kolyvan, foarte liniştite atunci, păreau a fi pustii. Evident, populaţia fugise de invazie şi se refugiase la nord în provinciile Yeniseisk.

Strogoff se îndreptă deci grabnic spre Kolyvan. Ecoul unor depărtate detunături îi ajunsese la urechi.

— Tunul! Bombardamentul! îşi zise el. Micul corp rus s-a încăierat, aşadar, cu armata tătară. Ah, să dea Domnul să ajung înaintea ei la Kolyvan!

Mihail Strogoff nu se înşela. În curând, detunăturile se accentuară, puţin câte puţin, iar la stânga de Kolyvan rotogoale de fum se desenară pe cer, provenite de la proiectilele artileriei.

Călăreţii uzbeci se opriseră pe stânga fluviului pentru a aştepta rezultatul luptei. De partea asta, Mihail Strogoff n-avea de ce se teme. Se grăbi deci să meargă spre oraş. Totuşi, detunăturile se înteţeau şi se apropiau simţitor.

Nu mai era un bubuit confuz, ci o serie de lovituri repetate şi bine distincte. Kolyvan avea să fie atacat, desigur, dinspre miazănoapte. Dar ce făceau ruşii? Apărau ei oraşul împotriva trupelor tătare, sau încercau să-l smulgă de sub puterea soldaţilor lui Feofar Han? Cu neputinţă de ştiut. De aici, frământări pentru Mihail Strogoff.

Nu mai avea decât o jumătate de verstă până la Kolyvan, când o dâră de foc lunecă deasupra clădirilor oraşului, şi

clopotniţa unei biserici se prăbuşi într-un nor de pulbere şi de flăcări.

Lupta se dădea, vasăzică, în Kolyvan! Mihail Strogoff înclina să creadă aceasta. Cu siguranţă, ruşii şi tătarii duceau lupte de stradă. Era indicat în cazul acesta să caute un refugiu acolo? Nu risca, oare, Mihail Strogoff să fie prins, cu mai puţine şanse de a scăpa cum reuşise la Omsk?

Toate aceste presupuneri i se perindară prin minte. Şovăi, se opri un moment. Nu ar fi fost mai bine dacă ar fi luat-o, chiar pe jos, înspre sud, şi să-şi procure, cu orice preţ, vreun cal? Era cel mai nimerit lucru pe care îl avea de făcut. Părăsind malul apei, Strogoff o luă hotărât pe dreapta Kolyvan-ului.

În momentul acela, bubuiturile erau extrem de violente. Curând, izbucniră flăcări în stânga oraşului. Un incendiu mistuia un cartier.

Mihail Strogoff alerga prin stepă căutând adăpostul unor arbori risipiţi ici şi colo, când un detaşament de cavalerie tătară apăru în dreapta.

Strogoff nu mai putea să fugă în direcţia aceasta. Călăreţii goneau grabnic înspre oraş, şi izbuti cu multă greutate să nu fie văzut.

Zări o casă şi fugi spre ea. Apropiindu-se, observă că era o staţie telegrafică. Două fire porneau spre vest şi spre est, iar un al treilea era întins către Kolyvan.

Staţia era, desigur, lăsată în părăsire, din cauza evenimentelor în curs. Totuşi, Strogoff se putea ascunde înăuntru, astfel încât, odată cu venirea nopţii, să se avânte în largul stepei cutreierate de cercetaşii tătari.

Se grăbi într-acolo şi împinse cu putere uşa. În sala în care se făceau comunicaţiile telegrafice se afla o persoană. Era un slujbaş, liniştit, flegmatic, nepăsător la cele ce se petreceau afară. Credincios postului, aştepta dinapoia ghişeului pe aceia care ar fi avut nevoie de serviciile sale.

Mihail Strogoff se îndreaptă spre el şi i se adresă, răpus de oboseală.

— Ce ştii? întrebă el.

— Nimic, răspunse slujbaşul cu un zâmbet.

— Se bat, într-adevăr, ruşii şi tătarii?

— Aşa se spune.

— Dar cine a învins?

— Nu ştiu.

De necrezut câtă linişte, câtă indiferenţă în vorbele funcţionarului de telegraf!

— Dar firul nu-i tăiat? întrebă Mihail Strogoff.

— E tăiat între Kolyvan şi Krasnoiarsk. Dar deocamdată funcţionează între Kolyvan şi frontiera rusă.

— Pentru guvernământ?

— Pentru guvernământ, când este necesar. Pentru public, dacă plăteşte zece copeici cuvântul. Când veţi avea plăcere…

Mihail Strogoff voia să răspundă acestui ciudat slujbaş că n-avea nicio depeşă de expediat şi că nu cerea decât puţină pâine şi un strop de apă, când uşa fu deschisă brusc. La început crezu că postul e invadat de tătari şi tocmai se pregăti să fugă pe fereastră. Dar cei doi oameni care intraseră nu aveau câtuşi de puţin aerul unor soldaţi tătari.

Unul dintre ei ţinea în mână o telegramă scrisă cu creionul şi, luând-o înaintea celuilalt, se repezi spre ghişeu.

În cei doi oameni Strogoff recunoscu, cu o mirare lesne de înţeles, persoanele la care nu se mai gândise deloc şi pe care credea că n-o să le mai vadă: erau corespondenţii Harry Blount şi Alcide Jolivet, nu tovarăşi de drum, ci rivali, inamici, acum când se aflau la lucru.

Părăsiseră Işim-ul la câteva ore numai după plecarea lui Strogoff, şi sosiseră înaintea lui la Kolyvan, urmând acelaşi drum. Îl întrecuseră pentru că Mihail Strogoff pierduse trei zile pe malul fluviului Irtyş.

Şi acum, după ce asistaseră împreună la încăierarea dintre ruşi şi tătari la porţile oraşului, după ce-l părăsiseră în momentul în care lupta se dădea pe străzi, alergaseră la staţie pentru a trimite Europei telegramele lor, sperând fiecare să fie primul.

Mihail Strogoff se trăsese în umbră. Fără a fi văzut, el putea să vadă şi să audă tot. Va afla, desigur, ştiri importante şi va şti dacă trebuia sau nu să pătrundă în Kolyvan.

Mai grăbit decât colegul lui, Harry Blount ajunsese la ghişeu, prezentând telegrama, în timp ce Alcide Jolivet, contrar felului său de a fi, bătea din picioare de nerăbdare.

— Zece copeici cuvântul, spuse amploiatul luând telegrama.

Harry Blount puse pe masă un teanc de ruble, pe care confratele său îl privi cu oarecare ciudă.

— S-a făcut, zise telegrafistul.

Şi cu un sânge rece ieşit din comun, începu să transmită telegrama următoare:

Daily Teleqraph, Londra.

Kolyvan, guvernământul Omsk, Siberia, 6 August. Lupte între trupele ruse şi tătare…

Lectura fiind făcută cu glas tare, Mihail Strogoff auzea tot ceea ce corespondentul trimitea jurnalului său.

Trupele ruse respinse cu mari pierderi. Tătarii au intrat în Kolyvan astăzi…

Cu aceste cuvinte se încheia telegrama.

— E rândul meu acum, exclamă Alcide Jolivet, vrând să expedieze şi el telegrama verişoarei din foburgul Montmartre.

Dar corespondentul englez nu se sinchisea, şi se crampona de ghişeu ca şi când ar fi vrut să fie pregătit în permanenţă pentru a transmite noutăţile în măsura în care ele i-ar fi ajuns la cunoştinţă. Nu făcu loc confratelui.

— Dar ai sfârşit! strigă Alcide Jolivet.

— N-am sfârşit, răspunse liniştit Harry Blount.

Şi începu să înşire pe hârtie o serie de cuvinte:

La început Dumnezeu făcu cerul şi pământul…

Erau versete din Biblie, pe care Harry Blount le telegrafia pentru a-i trece timpul şi a nu ceda locul rivalului său. Ziarul său va trebui să plătească, poate, câteva mii de ruble, dar va fi cel mai bine informat. Franţa trebuia să aştepte.

E uşor de înţeles furia lui Alcide Jolivet, care, în orice altă împrejurare, ar fi procedat cu mijloace mai drastice. Încercă să-l oblige pe amploiat să primească telegrama lui în locul celei a confratelui.

— E dreptul domnului, răspunse calm slujbaşul, arătându-l pe Harry Blount cu un zâmbet dulceag.

Şi continuă să transmită fidel lui Daily Telegraph primul verset din Cartea sfântă.

În vremea asta, Harry Blount stătea liniştit la fereastră şi, cu luneta, urmărea cele ce se petreceau în jurul Kolyvan-ului, pentru a-şi completa informaţiile.

Reveni la ghişeu şi adăugă la telegrama sa:

Două biserici în flăcări. Incendiul pare să se întindă spre dreapta… Pământul era fără formă şi pustiu; întunericul acoperea prăpastia…

Alcide Jolivet simţi, pur şi simplu, nevoia să-l sugrume. Mai

ceru o dată amploiatului să-l servească, dar acesta, tot calm, răspunse:

— E dreptul dumnealui, domnule, e dreptul dumnealui… zece copeici cuvântul.

Şi transmise noutatea următoare, înmânată de Harry Blount:

Fugarii ruşi dau buzna din oraş… Or, Dumnezeu spuse să se facă lumină şi lumină se făcu!…

Alcide Jolivet simţea că-şi pierde minţile.

Totuşi, Harry Blount se reîntoarse lângă fereastră şi, atras de data aceasta, probabil, de spectacolul interesant, pe care-l avea sub priviri, întârzie mai mult. Astfel, când amploiatul sfârşi cu transmiterea celui de-al treilea verset din Biblie, Alcide Jolivet luă loc în tăcere lângă ghişeu şi, precum făcuse şi confratele său, puse uşor pe masă un respectabil teanc de ruble. Dădu apoi telegrama următoare, pe care telegrafistul o citi cu glas tare:

Madeleine Jolivet, 10, Faubourg-Montmartre (Paris). Kolyvan, guvernământul Omsk, Siberia, 6 august. Fugarii dau buzna din oraş. Ruşii bătuţi. Urmărire straşnică din partea cavaleriei tătare…

Şi când Harry Blount se întoarse, îl auzi pe Alcide Jolivet că-şi completează telegrama, fredonând în batjocură:

Este un omuleţ, / Înveşmântat în gn, / în Paris…

Găsind nepotrivit să amestece, cum făcuse englezul, cele prea sfinte în lucrurile profane, Alcide Jolivet înlocuia printr-un refren hazliu versetele din Biblie.

— Destul! exclamă Harry Blount.

— Nu! răspunse Alcide Jolivet.

Totuşi, situaţia devenea din ce în ce mai gravă în jurul oraşului Kolyvan. Ecoul luptei se apropia, şi detunăturile răsunau cu o violenţă extremă.

În momentul acela, o zguduitură făcu să se cutremure staţia telegrafică. Un obuz găurise zidul şi un nor de praf înecă sala de transmisiuni.

Alcide Jolivet termina tocmai versurile:

Gătit, nevoie mare, /Şi fară-un gologan…

dar se opri, repezindu-se asupra proiectilului, pe care îl apucă repede cu amândouă mâinile înainte de a exploda, îl azvârli pe fereastră şi se reîntoarse la ghişeu. Totul într-o secundă.

Un minut mai târziu, obuzul bubui afară. Dar Alcide Jolivet continuă, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, să-şi scrie telegrama:

Un obuz a făcut să sară în aer zidul postului telegrafic. Aşteptăm alte câteva de acelaşi calibru.

Mihail Strogoff nu mai avea nicio îndoială că ruşii fuseseră respinşi din Kolyvan. Tot ce-i mai rămânea de făcut era să se piardă în stepă. Dar împuşcături grozave izbucniră în apropierea staţiei telegrafice şi o ploaie de gloanţe sparse geamurile.

Lovit la umăr, Harry Blount se prăbuşi. Alcide Jolivet se pregătea tocmai să transmită şi această completare la telegramă:

Harry Blount, corespondent al lui Daily Telegraph, căzut lângă mine izbit de un glonte…, când calmul amploiat îi spuse cu aceeaşi netulburată linişte:

— Domnule, firul e rupt!

Şi părăsind ghişeul, îşi luă pălăria, o şterse şi, zâmbind ca de obicei, ieşi pe o uşă de care Mihail Strogoff nu ştiuse nimic până atunci.

Postul fu invadat de soldaţii tătari şi nici Strogoff, nici gazetarii nu avură vreme să se retragă.

Cu telegrama neexpediată in mână, Alcide Jolivet se repezise spre Harry Blount, care era întins pe duşumea. Suflet bun şi îndrăzneţ, îl ridicase pe umeri cu gândul de a fugi cu el… Dar era prea târziu!

Amândoi fură luaţi prizonieri, iar împreună cu ei, şi Mihail Strogoff, surprins în momentul în care tocmai voia să sară pe fereastră.

Căzuseră în mâinile tătarilor!

Partea a II-a
Capitolul I
O tabără tătară

La depărtare de o zi de drum de Kolyvan, cu câteva verste înaintea târguşorului Dieşinsk, se-ntinde un şes vast.

— Presărat numai cu câţiva arbori, pini şi cedri în special.

Porţiunea aceasta a stepei este, de obicei, populată în vremea anotimpului cald, cu ciobani siberieni, care îşi pot hrăni cu

prisosinţă turmele numeroase pe meleagurile din zonă. Dar zadarnic ai fi căutat acum pe aici măcar unul dintre nomazii locuitori ai stepei. Nu doar că întinderea ar fi fost pustie, ci, dimpotrivă, era nespus de Însufleţită.

Se ridicaseră acolo corturile tătare, deoarece îşi întinsese tabere în stepă Feofar Han, sălbaticul emir din Buhara. A doua zi, la 7 august, fură aduşi prizonierii din Kolyvan, după nimicirea bietelor unităţi ruseşti. Dintre cei două mii de ruşi, care luptaseră împotriva ambelor coloane inamice, la Omsk şi la Tomsk, nu mai rămăseseră decât câteva sute de ostaşi. Situaţia devenea deci critică, iar guvernul imperial părea în primejdie dincolo de graniţa Uralilor, cel puţin deocamdată, deoarece nu era sigur că ruşii ar fi putut respinge, acum sau mai târziu, hoardele de năvălitori. Siberia era pe jumătate ocupată, iar invazia se-ntindea la vest, cât şi la est. Irkuţk-ul era, aşadar, cu totul izolat de Europa. Dacă trupele din Irkuţk nu soseau la timp, capitala Rusiei asiatice ar fi căzut în mâinile tătarilor şi, mai înainte ca ea să poată fi recucerită, Marele Duce, fratele impăratului, ar fi fost prada răzbunării lui Ivan Ogareff.

Ce făcea Mihail Strogoff! Era copleşit, în sfârşit, sub povara atâtor încercări? Se socotea învins după nenorocirile care, de când cu aventura din Işim, se ţinuseră lanţ? Socotea partida pierdută, misiunea-i zădărnicită, mandatul cu neputinţă de îndeplinit?

Mihail Strogoff era dintre aceia care nu se opresc decât atunci când cad morţi. Or, el trăia, nu fusese rănit, scrisoarea imperială era la el, incognito-ul nu-i fusese încă dezvăluit. Fără îndoială că ţinea seama de prizonierii pe care tătarii îi mânau ca pe vite din urmă; dar, apropiindu-se de Tomsk, se apropia, de asemenea, de Irkuţk. În sfârşit, îl întrecea mereu pe Ivan Ogareff.

— Voi scăpa! repeta el.

Şi, de când cu cele întâmplate la Kolyvan, mintea îi era străbătută de acelaşi gând: să fie din nou liber! Cum să scape de soldaţii emirului?

Tabăra lui Feofar Han prezenta un spectacol nespus de pitoresc. Corturi numeroase, din piei, din pânză sau din bucăţi de mătase, străluceau în soare. Ciucurii care împodobeau vârful lor se legănau în mijlocul fanioanelor şi al stindardelor de toate culorile. Corturile mai bogate aparţineau seizilor şi hogilor, persoanele de vază ale tribului. Un pavilion special, împodobit

cu o coadă de cal, al cărui suport pe care era fixată pânza se înălţa într-o jerbă de suliţi roşii şi albe, întretăiate artistic, arăta rangul înalt al căpeteniilor de tătari. Câteva mii de corturi turceşti – numite „karaoy” şi transportate pe spatele cămilelor – se ridicau în stepă, aproape la infinit.

Tabăra cuprindea cel puţin o sută cincizeci de mii de soldaţi, pedestraşi, ca şi cavalerişti. Printre ei, chipuri tipice ale Turkestanului, erau în primul rând tagichii, cu trăsături regulate, albi la faţă, înalţi, cu ochii negri şi cu părul la fel. Ei formau grosul armatei tătare, în cadrul căreia căpeteniile din Kokand şi Kunduj aveau un contingent aproape la fel cu cel din Buhara. Tagichii se amestecau apoi cu alte soiuri de rase din Turkestan sau de prin zonele adiacente. Erau uzbeci, mărunţi şi roşcovani, asemănători celor ce îl urmăriseră pe Mihail Strogoff. Erau kirghizi, cu faţa turtită ca a calmucilor, înveşmântaţi în zale, unii mânuind lancea, arcul şi săgeţile asiatice, alţii sabia, puştile cu fitil, şi acea „ceacană”, bardă cu mâner scurt. Erau mongoli, mijlocii de statură, cu coada atârnată pe spate, cu figura rotundă, cu ochii înfundaţi şi prelungi, îmbrăcaţi cu mantale de Nankin albastru, căptuşite cu pluş negru, încinşi cu cordoane de piele, pe care erau încrustate monede. Vedeai, în sfârşit, afgani, arabi, cu tipul primitiv al frumoaselor rase semitice, şi turcomani cu ochi codaţi, înrolaţi laolaltă sub drapelul emirului, drapel al incendiatorilor şi al devastatorilor.

Pe lângă aceşti soldaţi liberi, mai erau în oarecare număr şi soldaţi sclavi, mai cu seamă persani, comandaţi de ofiţeri de aceeaşi origine, nu mai prejos decât restul credincioşilor lui Feofar Han.

Adăugaţi evreii, care slujeau la treburile de rând, cu tichii mohorâte pe cap în loc de turban, care nu le era îngăduit, sutele de „calenderi”, un fel de cerşetori mistici, şi vă veţi putea face întrucâtva idee de mulţimea triburilor înrolate în armata tătară.

Cincizeci de mii de soldaţi erau călări, iar animalele lor nu erau mai puţin diferite ca oamenii. Printre aceste animale, unite câte zece cu două frângii fixate paralel una de alta, cu coada legată, crupa acoperită de o pânză de mătase neagră, se distingeau turcomanii, cu picioare subţiri, înalţi, cu pielea strălucitoare; uzbecii, care sunt nişte fiinţe fioroase, în definitiv; kokandienii, care duc împreună cu cortul o întreagă bucătărie; kirghizii, cu fuste străvezii, veniţi de pe malurile fluviului Emba,

unde sunt prinşi cu arcanul, acest lasou tătăresc, apoi şi alte rase diferite, corcite, de calitate inferioară.

Dobitoacele de povară se socoteau cu miile. Erau cămile scunde, dar voinice, păroase, cu coama revărsată pe gât, blânde şi supuse la muncă; „narşi” cocoşaţi, cu blană încreţită şi roşcovană; măgari învăţaţi cu corvoada, din a căror carne, bună la gust, tătarii se înfruptă cu predilecţie.

Peste întreg conglomeratul de oameni, animale şi corturi, cedrii şi pinii, strânşi în mănunchiuri, aştemeau o reţea de umbră dantelată ici şi colo de razele solare. Nimic mai pitoresc decât tabloul acesta, pentru care cel mai genial pictor şi-ar fi isprăvit în întregime culorile paletei.

Când prizonierii făcuţi la Kolyvan fură aduşi în faţa corturilor lui Feofar şi ale marilor căpetenii, tamburele bătură, trompetele sunară. Sunetelor acestea, destul de puternice, li se adăugară flintele zgomotoase şi bubuitul tunurilor care formau artileria emirului.

Feofar se instalase aici milităreşte. Ceea ce se putea numi casa lui civilă, haremul şi cele ale tovarăşilor lui se aflau la Tomsk, sub strictă supraveghere tătară.

Odată tabăra ridicată, Tomsk urma să devină reşedinţa emirului până când avea s-o schimbe cu capitala Siberiei orientale.

Cortul lui Feofar le domina pe toate celelalte. Prevăzut cu stofe largi de mătase srălucitoare, acoperite cu crepuri aurite şi deasupra cărora fluturau meşe pe care vântul le flutura ca pe nişte evantaie, el ocupa centrul unui vast luminiş, străjuit de mai mulţi pini gigantici şi mesteceni. În faţa cortului, pe o masă lucioasă, încrustată cu pietre scumpe, se afla deschisă cartea sfântă a Coranului, cu file subţiri tivite pe margini cu aur, şi litere gravate cu multă iscusinţă. Deasupra se înălţa pavilionul tătar, împodobit cu armele emirului. În jurul poienei se ridicau, în semicerc, corturile marilor dregători din Buhara. Locuiau în ele: căpetenia grajdului, care are dreptul de a întovărăşi calul emirului până în curtea palatului său, marele şoimar, „buşbegurul”, care poartă pecetea domnească, „topci-başa”, mai marele peste artilerie, „hogea”, mai marele în sfat, care primeşte sărutul domnului şi se poate înfăţişa dinaintea lui cu centura desfăcută, „şeicul-islam”, reprezentantul preoţilor, „cazi-aschevur, care în lipsa emirului judecă orice neînţelegeri

dintre militari, şi, în sfârşit, învăţatul, care cercetează stelele ori de câte ori hanul vrea să plece la drum.

Emirul se afla în cort în momentul în care prizonierii fură aduşi în tabără. El nu ieşi. Fu un noroc, desigur. Un gest sau un cuvânt al lui n-ar fi putut să fie decât semnalul unei execuţii sângeroase. Nu ieşi, complăcându-se în izolarea aceea, ce constituie în bună parte măreţia domnilor orientali. Eşti admirat când nu eşti văzut, şi, mai ales, temut.

Prizonierii se aflau înghesuiţi la un loc, ca o turmă, şi bruftuiţi, flămânzi, expuşi tuturor intemperiilor climatului, aşteptau ca Feofar să dispună cum va voi de ei.

Dintre toţi, cel mai supus, dacă nu cel mai liniştit, era, de bună seamă, Strogoff. El se lăsa mânat, deoarece era dus intr-acolo unde voia să meargă. Mai mult, îşi putea continua drumul în condiţii de siguranţă, pe care, liber, nu le-ar fi putut avea. A încerca să fugă, înainte de a fi ajuns la Tomsk, însemna să se expună primejdiei de a cădea din nou în mâinile cercetaşilor care cutreierau stepa.

Linia cea mai orientală, ocupată atunci de coloanele tătare, nu era situată dincolo de meridianul 82, care traversează Tomsk. Deci, odată trecut acest meridian, Mihail Strogoff spera să poată răzbate dincolo de zonele inamice, să traverseze Yenisei fără pericol şi să ajungă la Krasnoiarsk, înainte ca Feofar Han sâ invadeze provincia.

„Ajuns la Tomsk, îşi repeta el pentru a-şi stăpâni sentimentul de nerăbdare, care îl cuprindea din când în când, voi trece îndată dincolo de avantposturi. Douăsprezece ore îmi vor fi de ajuns pentru a ajunge înaintea lui Feofar şi a lui Ogareff la Irkuţk.”

Ceea ce constituia pentru Mihail Strogoff adevăratul pericol era şi trebuia să fie prezenţa lui Ogareff în tabăra tătară. În afară de teama de a fi recunoscut, simţea, din instinct, că trădătorului acestuia trebuia să i-o ia înainte. Înţelegea, de asemenea, că trupele reunite ale lui Ivan Ogareff şi ale lui Feofar ar fi permis armatei năvălitoare să atace cu mai multă forţă Capitala. Ca atare, primejdia rezulta de aici şi, în fiecare moment, Strogoff trăgea cu urechea, tot părându-i-se că aude sunetul goarnelor, anunţând sosirea lui Ivan Ogareff.

Se gândea la mama lui şi la Nadia, una oprită la Omsk, cealaltă capturată pe Irtiş şi, desigur, captivă. Nu putea să facă

nimic pentru ele! Le va mai vedea, oare? Simţea că inima i se strânge de durere şi nu îndrăzea să-şi dea un răspuns.

Harry Blount şi Alcide Jolivet fuseseră aduşi şi ei în tabăra tătară, ca şi Strogoff, ca şi atâţia alţii. Fostul lor tovarăş de drum, prins în localul postului telegrafic, ştia că se găsesc împreună în parcul păzit de santinele numeroase, dar nu încercase să se apropie de ei. Puţin îi păsa, deocamdată măcar, ce putea să gândească ei despre el de când cu întâmplarea din Işim. De altfel, voia să fie singur, pentru a avea mai multă libertate de mişcare la nevoie. Stătea deci retras.

Alcide Jolivet nu-şi precupeţise devotamentul de când confratele său se prăbuşise alături împuşcat. Pe drumul de la Kulyvan spre tabără, adică timp de câteva ore de marş, Harry Blount, sprijinit de braţul rivalului de presă, putuse însoţi convoiul prizonierilor. Voi să scoată în evidenţă calitatea lui de supus englez, cerând un tratament mai bun, dar aceasta nu folosi la nimic faţă de barbarii aceia, care nu răspundeau decât cu lovituri de lance şi de sabie. Corespondentul lui Daily Telegraph trebui deci să sufere soarta comună, chit ca mai târziu să ceară socoteală pentru tratamentul la care fusese supus. Dar fusese nespus de penibil pentru el, şi din cauză că rana îi pricinuia dureri, fără ajutorul lui Alcide Jolivet, ar fi rămas, desigur, pe drum.

Alcide Jolivet, a cărui practică filosofică era tot trează, îşi întărise fiziceşte şi moraliceşte confratele, pe cât îi stătuse în putinţă. Prima lui grijă, când se văzu definitiv închis cu ceilalţi la un loc, fu să cerceteze rana lui Harry Blount. Izbuti să-i scoată cu dibăcie haina şi să vadă că umărul acestuia fusese uşor atins de o schijă.

— Nu-i nimic, zise el. O zgârietură banală! După două-trei pansamente, scumpe confrate, va trece totul.

— Dar pansamentele?… întrebă Harry Blount.

— Le voi face eu însumi!

— Te pricepi, aşadar, şi la medicină?

— Toţi francezii sunt întrucâtva medici!

Şi Alcide Jolivet rupse o batistă, făcu dintr-o bucată o faşă, iar din cealaltă un tampon, luă apă dintr-o fântână săpată în mijlocul ţarcului, spălă rana şi legă umărul lui Harry Blount cu multă iscusinţă.

— Întrebuinţez apa, zise el. Este cea mai bună pentru

dezinfectarea rănilor şi cel mai des folosită. Medicilor le-au trebuit şase mii de ani până să descopere metoda aceasta. Da, exact şase mii de ani.

— Îţi mulţumesc, d-le Jolivet, răspunse Harry Blount, întinzându-se pe un pat de frunze uscate, pregătit de tovarăşul lui la umbra unui mesteacăn.

— N-ai pentru ce! D-ta ai fi făcut la fel în locul meu!

— Nu ştiu, răspunse zâmbind Harry Blount.

— Palavre! Toţi englezii sunt generoşi.

— Desigur. Dar francezii?

— Francezii sunt buni, sunt chiar proşti dacă vrei! Dar ceea ce-i apropie e că ei sunt francezi. Dar să nu mai vorbim de asta şi, dacă vrei, să nu mai discutăm nimic. Odihna îţi e nespus de necesară.

Dar Hary Blount n-avea poftă să tacă. Dacă rana îi cerea să se gândească la odihnă, corespondentul lui Daily Telegraph nu era omul ca să se supună.

— Domnule Jolivet, întrebă el, crezi că ultimele noastre telegrame au putut trece graniţa rusă?

— Şi de ce nu? răspunse Alcide Jolivet. În momentul acesta, te asigur că fericita mea verişoară ştie ce s-a petrecut la Kolyvan.

— În câte exemplare trage verişoara d-tale telegramele? îl întrebă Harry Blount, pentru prima oară, deschis, pe confratele său.

— Hm! exclamă Alcide Jolivet râzând. Verişoara mea e o persoană foarte discretă, despre care nu vrea să se vorbească, şi care ar fi nenorocită dacă ţi-ar tulbura somnul de care ai nevoie.

— Nu vreau să dorm, răspunse englezul. Ce va gândi verişoara d-tale în privinţa celor ce se petrec în Rusia?

— Că au cam luat-o razna deocamdată. Dar nu are a face! Guvernul moscovit e puternic, nu se poate îngrijora de o invazie a tătarilor, iar Siberia nu-i va scăpa din mâini.

— Excesul de ambiţie a pierdut cele mai mari imperii, răspunse Harry Blount, care, ca orice englez, nu rămânea rece faţă de pretenţiile ruse în Asia centrală.

— Oh, să nu vorbim de politică. Este interzis! Nimic nu-i mai grav decât rana la umăr…

— Să vorbim atunci de ceea ce avem de făcut, propuse Harry Blount. Domnule Jolivet, n-am nicidecum intenţia să rămân la

infinit prizonier al tătarilor.

— Nici eu, la naiba!

— Vom încerca să fugim la prima ocazie!

— Da, dacă nu va fi alt mijloc de a ne recâştiga libertatea.

— Cunoşti alt mijloc?

— Desigur. Noi nu suntem beligeranţi, ci neutri, şi ca atare vom cere eliberarea noastră.

— Acestei brute de Feofar Han?

— Nu, el n-ar înţelege, răspunse Alcide Jolivet; o s-o cerem ajutorului lui, Ivan Ogareff.

— Este o secătură!

— Fără îndoială, dar secătura asta e rus. El ştie că nu trebuie să se joace cu dreptul oamenilor şi, de altfel n-are niciun interes să ne reţină. Dimpotrivă. Atât doar că mi-e silă să cer ceva domnului acestuia!

— Dar domnul ăsta nu e în tabără, sau, cel puţin, nu l-am văzut eu, observă Harry Blount.

— Va veni. Nu poate întârzia prea mult. Trebuie să facă joncţiunea trupelor lui cu ale emirului. Siberia e tăiată acum în două şi, cu siguranţă, armata lui Feofar nu aşteaptă altceva decât pe aceea a lui Ogareff pentru a se arunca amândouă asupra oraşului Irkuţk.

— Şi odată liberi, ce vom face?

— Vom continua campania, urmărindu-i pe tătari până când împrejurările ne vor îngădui să trecem în tabăra opusă. Nu trebuie să părăsim partida, ce dracu'! D-ta, dragă confrate, ai deja norocul să fi fost rănit în serviciul lui Daily Telegraph, pe când eu nu am primit nimic încă în serviciul verişoarei mele. Haide, haide! trage un pui de somn!

„Bun, şopti pentru sine după aceea Alcide Jolivet, iată-l c-a adormit. O oră, două de somn şi câteva comprese cu apă rece vor fi de ajuns pentru a pune un englez pe picioare."

Şi în vreme ce Harry Blount dormea, Alcide Jolivet făcea lângă el de gardă, trecându-şi în carnet o mulţime de note, hotărât, de altfel, să le împărtăşească şi confratelui său, spre norocul cititorilor lui Daily Telegraph. Evenimentele îi apropiaseră. Nu mai aveau de ce să se ferească unul de altul.

Aşadar, cel de care se temea mai mult Mihail Strogoff sintetiza dorinţa cea mai arzătoare a gazetarilor. Sosirea lui Ivan Ogareff putea, evident, să fie de folos acestora; odată

recunoscută calitatea lor de corespondenţi, aveau să fie puşi, cu siguranţă, în libertate.

Ajutorul emirului va şti să repare greşeala lui Feofar, care nu se sfiise de a-i trata pe ziarişti ca pe nişte simpli spioni. Interesele lui Alcide jolivet şi ale lui Harry Blount erau deci contrare celor ale lui Mihail Strogoff. Acesta înţelesese bine cum stau lucrurile, şi acest nou motiv, adăugat multor altora, îl făcu să evite orice apropiere de foştii lui tovarăşi de drum.

Făcu deci în aşa fel ca să nu fie zărit de ei.

Trecură patru zile, timp în care situaţia rămase neschimbată. Prizonierii nu auziră nimic cu privire la ridicarea taberei tătare. Erau păziţi cu deosebită severitate, astfel că ar fi fost oricui cu neputinţă să treacă prin cordonul de pedestraşi şi de călăreţi, care îi ţineau din scurt ziua şi noaptea. Hrana ce li se dădea era cât se poate de insuficientă. De două ori pe zi li se aruncau bucăţi mici de carne de capră, prăjită pe cărbuni, sau câteva bucăţi de brânză numită „krut”, făcută din lapte slab de oaie şi care, îmbibată cu lapte de iapă, formează mâncarea kirghiză cea mai obişnuită, numită „kumsyss”. Nimic altceva. Trebuie să spunem, de asemenea, că vremea se stricase, iar variaţiile atmosferice aduseră o burniţă rece de ploaie.

Nenorociţii, lipsiţi de adăpost, trebuiră să suporte această schimbare a vremii. Câţiva răniţi, femei, copii, muriră, iar prizonierii fură siliţi să îngroape singuri cadavrele, pe loc, deoarece paznicii nu îngăduiau o înmormântare creştinească.

Pe durata acestor grele încercări, Alcide Jolivet şi Strogoff se străduiră, fiecare în felul lui, să aducă nefericiţilor serviciile pe care le puteau face. Mai puţin năpăstuiţi ca alţii, sănătoşi şi puternici, putură rezista necazurilor şi, prin sfaturi şi îngrijiri, fură de mult folos celor ce sufereau şi deznădăjduiau.

Cât avea să dureze starea aceasta de lucruri? îmbătat de primele succese, Feofar Han voia să mai lase să treacă timp până la ocuparea oraşului Irkuţk? Nu. Evenimentul atât de mult dorit de Alcide Jolivet şi de Harry Blount se produse în dimineaţa zilei de 12 august.

În ziua aceea trompetele sunară, tamburele bătură, puştile bubuiră. Un nor greu de praf se ridică pe drumul dinspre Kolyvan. Însoţit de mai multe mii de oameni, Ivan Ogareff îşi făcu apariţia.

Capitolul II
O atitudine a lui Alcide Jolivet

Ivan Ogareff aducea emirului un întreg corp de armată. Călăreţii şi pedestraşii făceau parte din coloana care luptase la Omsk. Neputând cuceri partea de nord a oraşului, în care căutaseră refugiu guvernatorul şi garnizoana, Ivan Ogareff se hotărâse să treacă mai departe, nevoind sâ întârzie operaţiile care trebuiau să ducă la cucerirea Siberiei orientale. Lăsase deci o garnizoană suficientă la Omsk, apoi, târându-şi hoardele, înfundându-se pe drumul învingătorilor din Kolyvan, făcu joncţiunea cu armata lui Feofar Han.

Soldaţii lui Ivan Ogareff se opriră la avanposturile taberei. Nu primiră niciun ordin de staţionare. Planul căpeteniei lor era, fără îndoială, să nu poposească prea mult, ci s-o ia înainte pentru a ajunge cât mai grabnic la Tomsk, oraş principal, destinat să devină, în mod firesc, centrul viitoarelor operaţii.

În acelaşi timp cu soldaţii, Ivan Ogareff aducea un convoi de prizonieri ruşi şi siberieni, capturaţi fie la Omsk, fie la Kolyvan. Nenorociţii nu fură duşi în ţarc, prea mic chiar pentru cei de mai înainte, ci lăsaţi la avanposturi şi aproape fără hrană. Ce soartă pregătea Feofar Han acestor biete suflete? Aveau să fie internaţi la Tomsk, sau vor fi decimaţi printr-o execuţie sângeroasă? Hotărârea aparţinea sucitului emir.

Corpul de armată nu venise din Omsk şi Kolyvan fără ca în urmă-i să lipsească gloata cerşetorilor, a derbedeilor şi a neguţătorilor care formează ariergarda armatelor în marş. Toată această lume se înfrupta din bunurile regiunilor străbătute şi lăsa după ea praf şi pârjol. De aici necesitatea de a pomi mai departe, chiar numai pentru a aproviziona coloanele expediţionare. Întreaga regiune, cuprinsă între Işim şi Obi, cu totul devastată, nu mai oferea nicio resursă. Era un deşert pe care tătarii îl lăsau în urma lor, iar ruşii nu îl puteau trece fără dificultate.

Printre nomazii culeşi din provinciile de vest se găsea şi trupa de ţigani, care îl însoţise pe Mihail Strogoff până la Perm. Sangara era acolo. Fanatica spioană, suflet devotat lui Ogareff, nu-şi părăsea stăpânul. Fuseseră văzuţi împreună, punând la cale blestemăţiile lor, chiar în Rusia, la Nijni Novgorod. După

trecerea Uralilor, se despărţiseră pentru câteva zile; numai Ivan Ogareff trecuse grabnic Işim-ul, în vreme ce Sangara cu trupa ei se îndrepta pe la sud spre Omsk. Cu nomazii ei, pătrundeau pretutindeni, aflând şi raportând totul. Ivan Ogareff era informat despre cele ce se petreceau până la graniţa provinciilor invadate. O sută de ochi şi o sută de urechi erau în slujba sa. De alfel, el răsplătea îmbelşugat spionajul, care îi era atât de folositor.

Sangara, încurcată pe vremuri într-un mare bucluc, fusese salvată de ofiţerul rus. Ea nu uitase ce-i datora şi se vânduse lui cu trup şi suflet. Apucând pe drumul trădării, Ivan Ogareff a înţeles cât îi poate fi de necesară femeia. Orice ordin i-ar fi fost dat, Sangara îl asculta şi-l executa. O pornire inexplicabilă, mai puternică decât aceea a recunoştinţei, o determinase să fie sclava trădătorului, din primele lui zile de exil în Siberia. Confidentă, complice, fără ţară şi fără familie, Sangara se complăcea să-şi pună viaţa ei vagabondă în serviciul năvălitorilor pe care Ogareff îi arunca asupra Siberiei. Iscusinţei ei naturale adăuga o cruzime teribilă, ce nu cunoştea nici iertare, nici milă. Era o sălbatică demnă de a împărţi wigwam-ul unui apaş sau cortul unui andamian.

De când sosise în Omsk, unde se întâlnise cu ţiganii săi, Sangara nu se mai despărţise de Ivan Ogareff. Întâmplarea care îi pusese faţă în faţă pe Mihail şi pe Marfa Strogoff îi era cunoscută. Temerile lui Ivan Ogareff, cu privire la trecerea unui curier al ţarului, le ştia şi le împărtăşea. Când Marfa Strogoff fu făcută prizonieră, ea o tortură cu rafinamentul unei Piei Roşii pentru a-i smulge taina. Dar nu sosise încă momentul ca Ivan Ogareff să o facă pe bătrâna siberiană a vorbi. Sangara trebuia să aştepte, şi aştepta fără a o pierde din ochi pe cea urmărită în taină, spionându-i cele mai mici gesturi, cele mai neînsemnate cuvinte, observând-o ziua şi noaptea, încercând să surprindă din gura ei cuvântul „fiu”. Nu izbutea să afle însă mai nimic, deoarece Marfa Strogoff nu ieşea din muţenia ei.

La primul sunet de fanfare, căpetenia artileriei tătare şi cea a cailor emirului ieşiră în întâmpinarea lui Ivan Ogareff, urmaţi de o impunătoare escortă de călăreţi. Îi dădură onorurile cuvenite şi-l poftiră să-i întovărăşească spre cortul lui Feofar.

Calm ca întotdeauna, Ogareff răspunse rece la plecăciunile înalţilor dregători. Era îmbrăcat simplu, dar, din mândrie, purta

încă uniforma de ofiţer rus.
În momentul în care vru să o ia de-a lungul taberei, Sangara se strecură printre soldaţii escortei şi, apropiindu-se de el, rămase neclintită.
— Nimic? întrebă Ivan Ogareff.
— Nimic.
— Fii pe pace.
— A venit timpul să o sileşti pe bătrână să vorbească?
— A venit.
— Când o să vorbească bătrâna?
— Când o să fim la Tomsk.
— Şi când o să fim?
— Peste trei zile.
Privirile Sangarei străluciră. Se retrase apoi cu paşi mărunţi.
Ivan Ogareff strânse frâiele calului şi se îndreptă, urmat de sfatul major, spre cortul emirului.
Feofar Han îl aştepta. Sfatul, format din purtătorul peceţilor domneşti, din hogea şi din alţi câţiva dregători, se afla în cort.
Ogareff coborî de pe cal şi intră.
Feofar Han era un om de vreo patruzeci de ani, înalt, palid, cu privirile crunte, cu înfăţişarea sălbatică. Barba-i neagră, cârlionţată, se revărsa pe piept.
În veşmintele de războinic, cu platoşă din aur şi din argint, cu cordon scânteind de pietre preţioase, cu spadă îndoită ca un iatagan, cu botine aurite şi cu chivără împodobită cu diamante ce scânteiau în soare, Feofar oferea privirii aspectul mai degrabă ciudat decât impunător al unui Sardanapal tătar. Suveran ascultat orbeşte, hotăra după voie viaţa şi avutul supuşilor lui.
Când Ogareff intră, înalţii demnnitari rămaseră aşezaţi pe pernele de aur; Feofar se ridică însă, de pe divanul scump aşezat în partea din spate a cortului.
Se apropie de Ivan Ogareff şi-l sărută, distincţie care îi dădea acestuia locul de frunte în sfat.
Feofar îi spuse după aceea lui Ogareff:
— N-am ce să te întreb, Ivan. Vorbeşte-mi tu. Aici n-ai să găseşti decât urechi hotărâte să te asculte.
— Stăpâne, răspunse Ivan Ogareff, iată ce vreau să-ţi spun…
Ivan Ogareff vorbea în limba tătară şi dădea frazelor o intonaţie pompoasă, care îi conferea un aspect deosebit.
— Stăpâne, nu e timpul vorbelor goale. Ce-am făcut eu, în

fruntea oştilor tale, ştii. Malurile Işim-ului şi ale Irtiş-ului sunt acum în stăpânirea noastră, iar călăreţii turcomani pot să-şi adape caii din apele lor, care au devenit tătăreşti. Hoardele kirghize s-au ridicat la chemarea lui Feofar Han, iar drumul cel mare siberian e în stăpânirea ta, de la Işim până la Tomsk. Îndreptaţi oştile spre răsărit, unde soarele se ridică, nu înspre apus, unde el coboară la odihnă.

— Şi dacă merg cu soarele? întrebă emirul, care asculta fără ca faţa-i să trădeze vreun gând.

— Mergând cu soarele, înseamnă a te arunca asupra Europei şi a cuceri grabnic provinciile siberiene din Tobolsk până-n munţii Urali.

— Şi dacă o iau tot înainte?

— Pui stăpânire, împreună cu Irkuţk-ul, pe cele mai bogate ţinuturi ale Asiei centrale.

— Dar armatele sultanului din Petersburg? zise Feofar Han, detemnându-l cu acest titlu bizar pe împăratul Rusiei.

— N-ai să te temi o clipă, răspunse Ogareff. Invazia se va desfăşura repede şi, mai înainte ca armata rusească să poată opune vreo împotrivire, Irkuţk sau Tobolsk vor cădea în mâinile noastre. Trupele ţarului au fost zdrobite la Kolyvan, după cum vor fi pretutindeni unde vor lupta împotriva noastră.

— Şi ce crezi tu, în devotamentul pe care îl porţi cauzei tătare? întrebă emirul după câteva momente de linişte.

— Cred că trebuie să mergem tot înainte, răspunse cu vioiciune Ivan Ogareff. Iarba stepelor orientale trebuie mâncată de caii turcomani! Trebuie să luăm Irkuţk-ul, capitala provinciei de est, care e tot aşa de preţios cât o provincie. Trebuie ca, în ciuda ţarului, să punem mâna pe fratele lui, Marele Duce.

Acesta era scopul principal urmărit de Ivan Ogareff. Vorbind astfel, putea fi asemuit cu unul dintre acei sângeroşi urmaşi ai lui Ştefan Razin, celebrul bandit care a înspăimântat Rusia de mijloc în secolul al XVIII-lea. Să-l prindă pe Marele Duce, să-l chinuiască fără de milă, acesta era visul pe care îl urmărea de mult. În afară de aceasta, capturarea oraşului Irkuţk aducea după sine căderea întregii Siberii orientale.

— Se va face, Ivane!

— Care e porunca ta, stăpâne?

— Chiar astăzi, Cartierul nostru general va fi mutat la Tomsk.

Ivan Ogareff se înclină şi se retrase pentru a împlini poruncile

emirului.

În momentul în care încalecă pentru a se duce la avanposturi, se produse o agitaţie în apropiere, dinspre ţarcul în care se aflau înghesuiţi prizonierii. Se auziră strigăte şi răsunară câteva focuri de armă. Era o încercare de revoltă sau de evadare pedepsită pe loc?

Însoţit de aghiotantul lui, Ivan Ogareff făcu câţiva paşi înainte. Doi inşi scăpară de sub paza soldaţilor şi se opriră în faţa lui.

Aghiotantul fu cât p-aci să facă o mişcare care ar fi însemnat pentru cei doi o sentinţă la moarte, când Ivan Ogareff opri cu un gest sabia ridicată a ajutorului său.

Recunoscu în cei doi prizonieri doi străini şi dădu ordin să fie lăsaţi să se apropie.

Erau Harry Blount şi Alcide Jolivet.

De când Ivan Ogareff sosise în tabără, ei ceruseră să fie duşi în faţa acestuia. Soldaţii refuzaseră. De aici, luptă, o tentativă de fugă oprită cu gloanţe, care, din fericire, nu-i atinseră pe bieţii ziarişti.

Ogareff îi examină câteva clipe pe cei doi prizonieri, care îi erau cu totul necunoscuţi. Ei fuseseră martori totuşi la scena în care Strogoff fusese lovit de Ivan Ogareff; dar acesta nu dăduse atunci atenţie celor ce se aflau de faţă.

Harry Blount şi Alcide Jolivet îl recunoscură însă, pe dată, iar francezul şopti:

— Ascultă! Colonelul Ogareff şi bădăranul din staţia Işim sunt, am impresia, unul şi acelaşi!

Apoi adăugă:

— Expune cazul nostru, Blount mi faci un bine. Colonelul ăsta aflat într-o tabără tătară mă dezgustă şi mi-e cu neputinţă să-l pot privi în faţă.

Şi cu aceste spuse, Alcide Jolivet luă o atitudine mândră şi indiferentă.

Înţelesese, oare, Ivan Ogareff că în atitudinea prizonierului era ceva dispreţuitor? Oricum, nu lăsă să se vadă nimic.

— Cine sunteţi d-voastră, domnilor? întrebă el în limba rusă, cu ton rece şi demn.

— Doi corespondenţi de ziare, engleze şi franceze, răspunse scurt Harry Blount.

— Desigur că aveţi cu d-voastră acte care să vă stabilească identitatea.

— Iată scrisorile de împuternicire pentru Rusia, date de ambasade.

Ogareff luă scrisorile şi le citi cu atenţie. Apoi zise:

— Vreţi autorizaţia de a urmări operaţiunile noastre în Siberia?

— Vrem să fim liberi, atâta tot, răspunse neutru corespondentul englez.

— Sunteţi, domnilor, spuse Ogareff, şi aş fi curios să citesc cronicele d-voastră în Daily Telegraph.

— Domnule, replică Harry Blount, costă şase centime numărul, plus taxele de poştă, apoi se întoarse spre tovarăşul lui, care păru că îl aprobă din ochi.

Ivan Ogareff nu clipi. Dădu lovituri calului şi, reluându-şi locul in fruntea escortei lui, dispăru într-un nor de praf.

— Ei, d-le Jolivet, ce gândeşti dumneata despre colonelul Ogareff, genera l-comandant al trupelor tătare? întrebă Harry Blount.

— Cred, dragul meu confrate, că adjutantul a făcut un gest vrednic când a dat ordin să ni se taie capul!

Orice l-ar fi hotărât pe Ivan Ogareff să se poarte astfel cu gazetarii, cert e că ei erau de acum liberi şi puteau să parcurgă în voie câmpul de operaţii. Antipatia pe care o resimţiseră până atunci unul faţă de celălalt se schimbase într-o prietenie caldă. Apropiaţi de împrejurări inerente războiului, ei nu se mai gândeau să se despartă. Meschinele rivalităţi profesionale se stinseseră. Harry Blount nu putea să uite ceea ce datora tovarăşului său, iar prietenia lor îi ajuta în anchetele pe care le efectuau, în folosul cititorilor lor.

— Şi acum, întrebă Harry Blount, ce avem de făcut?

— Să mergem liniştiţi la Tomsk pentru a vedea ce se petrece acolo.

— Până în clipa, foarte apropiată sper, în care ne vom întâlni cu oştile ruseşti?

— Precum spui, dragul meu Blount! Nu trebuie să ne sălbăticim prin locurile acestea. Rolul aparţine încă celor care civilizează prin puterea armelor, şi este evident că popoarele din Asia centrală au numai de pierdut, şi nimic de câştigat, de pe urma acestei invazii. Dar ruşii vor şti să o respingă. Nu este decât o problemă de timp!

Dar venirea lui Ivan Ogareff, care îi pusese în libertate pe

Alcide Jolivet şi pe Harry Blount, era o primejdie gravă pentru Strogoff. Dacă întâmplarea i-ar pune faţă în faţă pe curierul ţarului şi pe Ivan Ogareff, acesta ar recunoaşte îndată în el pe călătorul bruftuit din Işim. Cu toate că Strogoff nu răspunsese ofensei cum ar fi făcut în orice altă împrejurare, situaţia lui ar fi fost şi acum grea, putându-i primejdui proiectele.

În aceasta consta pericolul prezenţei lui Ivan Ogareff. Totuşi, o urmare fericită a venirii lui fu ordinul de ridicare a taberei şi de transportare la Tomsk a Marelui Cartier General.

Se îndeplinea, aşadar, una dintre cele mai vii dorinţe ale lui Strogoff. Gândul lui, se ştie, era de a ajunge la Tomsk, pierdut între ceilalţi prizonieri, fără riscul de a cădea în mâna cercetaşilor care patrulau prin împrejurimile localităţii. Dar, în temerea lui de a nu fi recunoscut de Ivan Ogareff, se gândi dacă n-ar fi mai bine să renunţe la primul lui plan şi să încerce a fug: pe drum.

Strogoff era pe punctul de a se opri, desigur, la această decizie, când află că Feofar Han şi Ivan Ogareff plecaseră spre oraş în fruntea câtorva mii de călăreţi.

„Am să aştept, reflectă el, până când mi se va prezenta cel puţin o ocazie bună. Greutăţile sunt mai numeroase dincoace de Tomsk, pe când dincolo ele se vor împuţina, deoarece în câteva ore voi putea să trec de posturile tătare cele mai înaintate de la est. Încă trei zile, şi Dumnezeu îmi va veni în ajutor!”

Cele trei zile erau, de altfel, termenul pe care prizonierii aveau să-l aibă pentru a străbate stepa sub supravegherea unui numeros detaşament. Distanţa era de cincizeci de verste. Călătorie uşoară pentru soldaţi, care erau aprovizionaţi cu de toate, dar îngrozitoare pentru nenorociţii extenuaţi de lipsuri. Mulţi dintre ei aveau să rămână pe drum.

În ziua de 12 august, la ora două după-amiază, pe un timp foarte călduros, topci-başa dădu ordinul de plecare.

Alcide Jolivet şi Harry Blount îşi cumpăraseră cai şi o luaseră înainte pe drumul către Tomsk, unde, prin forţa evenimentelor, aveau să se întâlnească din nou cu eroii principali ai povestirii acesteia.

Printre prizonierii aduşi de Ivan Ogareff se afla şi o bătrână care, prin muţenia ei, se deosebea cu mult de toţi ceilalţi. Niciun vaiet nu-i scăpa de pe buze. S-ar fi zis: o statuie a durerii. Femeia, nemişcată aproape, dar păzită mai straşnic decât toţi,

era urmărită în taină de ţiganca Sangara. Cu toată vârsta-i înaintată, biata bătrână fusese silită să urmeze pe jos convoiul. Nimic nu-i uşura suferinţele.

Dar, printr-o întâmplare providenţială, se afla alături de ea o fiinţă curajoasă şi bună, a cărei menire era, intr-un fel de a înţelege şi a ajuta. Printre tovarăşii de nenorocire, o fată, remarcabilă prin frumuseţea şi răbdarea ei, părea că veghează lângă bătrână. Niciun cuvânt nu schimbaseră cele două captive, dar totdeauna fata se afla pe aproape când era nevoie de ceva. Bătrâna primise la început cu oarecare neîncredere îngrijirile tainice ale necunoscutei.

Totuşi, încetul cu încetul, seninătatea privirilor fetei, tăcerea ei şi iubirea pe care nenorocirea o stabileşte între cei loviţi de soartă înfrânseseră neîncrederea Marfei Strogoff. Nadia, deoarece ea era, putuse da, în felul acesta, mamei, fără să ştie, îngrijirile pe care ea le primise de la fiul ei. Bunătatea-i instinctivă o călăuzea. În mijlocul convoiului de nefericiţi pe care suferinţele îi înrăiseră, tăcutele femei impuneau respect tuturor.

După răpirea ei de pe Irtiş, Nadia fusese dusă la Omsk. Captivă în oraş, ea împărtăşi soarta celor capturaţi până atunci de coloana lui Ivan Ogareff şi, prin urmare, şi pe aceea a mamei lui Strogoff.

Dacă ar fi fost mai puţin energică, Nadia şi-ar fi dat sfârşitul în urma îndoitei lovituri ce primise. Întreruperea călătoriei şi moartea lui Mihail Strogoff o umpleau de deznădejde şi de revoltă. Era depărtată, poate pentru totdeauna, de părintele ei, după atâta trudă, şi, culme a durerii, fusese despărţită de bunul camarad pe care Providenţa i-l scosese în cale.

Chipul lui Mihail Strogoff, răpus sub ochii ei de o lovitură de lance şi dispărând în apă, nu o mai părăsea. Era cu neputinţă ca un astfel de om să moară! Pentru ce mai există un Dumnezeu în ceruri, dacă o viaţă aşa de nobilă putuse fi curmată cu atâta uşurinţă? Uneori mânia îi covârşea durerea. Scena ruşinii suferite de tovarăşul ei la Işim îi revenea în minte. Sângele-i clocotea în vene.

„Cine o să răzbune moartea celui ce nu se mai poate răzbuna singur?”, îşi zicea ea. Şi se ruga în gând: „Doamne, fă să-l pot răzbuna eu!”

Dacă, înainte de a muri, Strogoff i-ar fi încredinţat taina ce o purta cu el, ea, aşa de slabă precum era, ar fi putut să-i ducă la

bun sfârşit misiunea. Absorbită de aceste gânduri, înţelegem că Nadia rămase indiferentă la neajunsurile propriei sale captivităţi.

întâmplarea o apropiase atunci, fără să bănuiască, de mama lui Strogoff. Cum şi-ar fi putut închipui, de altfel, că bătrâna, prizonieră ca şi ea, putea fi mama camaradului al cărui nume nu era pentru ea decât Nikolai Korpanoff? Iar pe de altă parte, cum ar fi putut să ghicească bătrâna recunoştinţa pe care această necunoscută fată o nutrea feciorului ei drag?

Ceea ce o uimi mai întâi pe Nadia la Marfa Strogoff fu resemnarea cu care, ca şi ea, îndura trista-i soartă. Nepăsarea stoică a bătrânei faţă de chinurile vieţii de toate zilele, dispreţul pentru suferinţele trupeşti nu-şi puteau avea sorgintea decât într-o mare tărie morală. Iată ce gândea Nadia, şi nu se înşela. Bravura cu care îndura suferinţele mişca inima fetei. Nu oferi ajutorul ei bătrânei, ci i-l dădu.

Marfa nu putu nici să-l primească, nici să-l refuze. Acolo unde drumul era mai greu, fata îi oferea braţul. Când era distribuită hrana, bătrâna nu întindea mâna, dar Nadia împărţea cu ea puţinele merinde, astfel că anevoiosul drum îi făcură în acelaşi fel amândouă. Mulţumită tinerei ei însoţitoare, Marfa Strogoff putu să urmeze convoiul, fără să fie legată de şaua unui cal, ca atâtea alte nefericite, târâte astfel pe acest drum al durerii.

— Dumnezeu să-ţi răsplătească, fiica mea, pentru tot binele ce mi-l faci! îi spuse într-un rând bătrâna, şi acestea fură pentru mult timp singurele cuvinte rostite între ele.

În cele câteva zile, care părură lungi ca nişte veacuri, bătrâna şi fata ar fi avut vreme să-şi împărtăşească una alteia soarta. Dar Marfa Strogoff, dintr-o sfială uşor de priceput, vorbise – şi doar pe scurt – numai de ea. Nu pomenise de feciorul ei şi nici de întâmplarea nenorocită, care îi pusese faţă în faţă.

La rându-i, Nadia, dacă nu păstră multă vreme tăcerea, fu cu toate astea foarte cumpătată la vorbă. Într-o zi, bănui însă că are în faţa sa o inimă bună şi se descărcă povestindu-i, fără a tăinui nimic, tot ce i se întâmplase, de la plecarea din Vladimir până la moartea lui Nikolai Korpanoff. Mărturiile ei despre camaradul de drum treziră interesul bătrânei siberiene.

— Nikolai Korpanoff! exclamă ea curioasă. Mai vorbeşte-mi de acest Nikolai! Nu cunosc decât un om, unul singur care nu m-ar fi mirat prin astfel de purtare. Nikolai Korpanoff se numea? Ştii bine?

— Pentru ce să mă fi înşelat? răspunse Nadia. El nu m-ar fi înşelat cu nimic.

Totuşi, mânată parcă de un fel de presimţire, Marfa Strogoff punea întrebări peste întrebări Nadiei.

— Mi-ai spus că era îndrăzneţ, fiica mea. Mi-ai dovedit că a fost! zise ea.

— Da, îndrăzneţ! răspunse Nadia.

„Parc-ar fi fost feciorul meu”, îşi spunea bătrâna în gând, apoi continuă cu voce tare:

— Mi-ai mai spus că nimic nu-l oprea în cale, că nimic nu-l uimea, că era bun, că tu ai avut un frate în el, şi te-a păzit ca o mamă.

— Da, încuviinţă Nadia. El a fost pentru mine totul, frate, soră şi mamă.

— Şi te-ar fi apărat ca un leu!

— Da, ca un leu! Un viteaz!

„Fiul meu, fiul meu!”, gândea bătrâna. Apoi reluă:

— Dar spui, cu toate astea, că el a răbdat o ruşine în staţia din Işim.

— A răbdat! răspunse Nadia.

— Chiar a putut îndura o asemenea umilire? şopti mirată Marfa Strogoff, tremurând.

— Maică, maică, exclamă Nadia, nu-l condamna. El purta o taină, o taină pe care, în momentul ăsta, numai Dumnezeu i-o cunoaşte.

— Şi în ceasul acela, zise Marfa privind-o pe Nadia ca şi cum ar fi vrut să-i citească până în adâncul sufletului, în ceasul acela de umilire l-ai dispreţuit pe Nikolai Korpanoff?

— L-am admirat fără să-l înţeleg! răspunse fata.

Bătrâna tăcu o clipă.

— Era voinic?

— Foarte voinic.

— Şi frumos, nu-i aşa? Haide, vorbeşte-mi, fiica mea.

— Era frumos, răspunse Nadia roşind.

— Fiul meu! îţi spun că era fiul meu! strigă bătrâna, îmbrăţişând-o.

— Fiul tău? întrebă Nadia încremenită. Fiul tău?

— Haide, zise Marfa, mergi până la capăt. Tovarăşul, prietenul şi păzitorul tău avea o mamă! Nu ţi-a vorbit niciodată de mama lui?

— De mama lui? Mi-a vorbit cum i-am vorbit şi eu de tatăl meu, întruna! O iubea nespus pe mama lui!

— Nadia! Nadia! Tu-mi spui povestea fiului meu! zise bucuroasă Marfa, apoi adăugă cu căldură: Nu venea el la Omsk ca să-şi vadă mama pe care spui că o iubea atât?

— Nu, răspunse Nadia, nu trebuia să vină.

— Nu? Ai cutezat să spui: nu?

—Ţi-am spus, dar mai aveam s-adaug că, din motive pe care nu le cunosc, mi s-a părut că Nikolai Korpanoff trebuia să treacă pe aici în cea mai mare taină. Era pentru el o chestiune de viaţă şi de moarte şi, mai mult încă, de datorie şi de onoare.

— De datorie, poate, de una dintre acele datorii pentru care jertfeşti totul şi pentru care nu vii să dai nicio sărutare, cea din urmă, mamei tale bătrâne! Ceea ce tu nu ştii, Nadia, ceea ce nu ştiam nici eu aflai acum. M-ai făcut să înţeleg totul. Dar taina pe care o cunosc şi eu nu o pot împărtăşi. Taina fiului meu, Nadia, dacă el nu ţi-a dezvăluit-o, trebuie s-o păstrez şi eu. Iartă-mă! Binele pe care mi l-ai făcut nu ţi-l pot da înapoi!

— Mamă, nu cer nimic, răspunse Nadia.

Totul i se luminase bătrânei, totul, până şi ciudata purtare a fiului ei la hanul din Omsk, în faţa oamenilor aflaţi acolo. Nu mai era nicio îndoială; tovarăşul fetei fusese Mihail Strogoff, care trebuia să se ascundă, deoarece avea, desigur, fiind curier al ţarului, o taină mare asupra lui.

„Oh, viteazul meu fecior, gândea Marfa Strogoff. Nu! N-am să te trădez, şi, oricât mă vor chinui duşmanii, n-am să le spun că tu erai acela pe care l-am văzut la Omsk!”

Marfa Strogoff ar fi putut c-o vorbă să răsplătească Nadiei tot binele făcut. Ar fi putut să-i spună că tovarăşul de drum, Nikolai Korpanoff, sau mai de grabă Mihail Strogoff, nu pierise în Irtiş, întrucât după câteva zile îl văzuse şi îi vorbise…

Dar se opri, zicându-i doar atât:

— Nădăjduieşte, copila mea! N-ai să fii mereu nefericită! Ai să-ţi vezi părintele, sunt sigură, şi poate şi pe cel care ţi-a fost ca un frate la drum. Dumnezeu nu poate îngădui ca bunul tău prieten să moară… Nădăjduieşte, copila mea! Fă ca şi mine! Jalea care m-apasă mi-e încă după feciorul meu!

Capitolul III

Dinte pentru dinte

Aşa stăteau, aşadar, lucrurile între Marfa Strogoff şi Nadia. Bătrâna cunoştea totul, car fata încă nu bănuia că tovarăşul atât de regretat trăieşte. Ştia doar că bătrâna siberiană era mania lui şi era recunoscătoare lui Dumnezeu că i-a dat fericirea de a afla de la biata captivă adevărul despre fiul ei pierdut.

Ceea ce însă nu puteau şti niciuna, nici alta, era că Mihail Strogoff, prins la Kolyvan, făcea parte din acelaşi convoi şi că, împreună cu ele, era dus către Tomsk.

Prizonierii lui Ivan Ogareff fuseseră puşi la un loc cu acei ai emirului. Nefericiţii aceştia, ruşi sau siberieni, militari sau civili, erau câteva mii şi formau o coloană ce se întindea pe o lungime de mai multe verste. Dintre ei, cei socotiţi mai primejdioşi fuseseră puşi în fiare şi legaţi unul de altul. Copii, femei, erau astfel târâţi pe drumuri. Erau mânaţi din spate ca o turmă de vite. Călăreţii care îi escortau îi sileau să meargă în ordine, astfel încât cei ce rămâneau în urmă nu se mai ridicau niciodată din ţărână.

Mihail Strogoff fusese pus în primele rânduri, adică printre prizonierii din Kolyvan. El nu era amestecat printre cei veniţi de la Omsk, astfel că nu avea cum să bănuiască prezenţa mamei şi a Nadiei acolo.

Drumul până la Tomsk, făcut în felul de mai sus, sub cnutul soldaţilor, fu ucigător pentru mulţi, dureros pentru toţi. Poteca prin stepă era îmbâcsită de praf, din cauză că pe acolo trecuse emirul cu avangarda lui. Se dăduse ordin ca marşul să fie făcut cât mai grabnic. Opririle erau rare şi scurte. Cele cincizeci de verste, străbătute pe un soare arzător, păreau fără sfârşit.

Regiunea este stearpă. Abia câţiva copaci plăpânzi şi uscaţi dau, ici şi colo, culoare monotoniei imensei întinderi de pământ. Nu se poate cultiva nimic, pentru că lipseşte apa, şi tocmai de aceasta aveau nevoie bieţii prizonieri trudiţi de un marş greu.

Ca să dai de-un pârâu, trebuie să mergi cincizeci de verste spre est, acolo unde se întretaie apele între bazinele fluviilor Obi şi Yenisei. Acolo curge Tomul, mic afluent al lui Obi, şi trece prin Tomsk înainte de a se pierde într-una dintre marile artere de la nord. Acolo apa ar fi fost din belşug, stepa mai puţin aspră, temperatura mai puţin arzătoare. Dar se dăduseră porunci stricte celor ce conduceau convoiul ca drumul la Tomsk să fie

cât mai mult scurtat, deoarece emirul se temea să nu fie surprins prin flanc şi atacat de vreo coloană rusă, care ar fi coborât dinspre provinciile de nord.

Or, marele drum siberian nu mergea pe lângă malurile râului Tom, cel puţin în partea sa cuprinsă intre Kolyvan şi un cătun numit Zabediero, şi trebuia urmată deci această mare rută siberiană.

E de prisos să mai stăruim asupra chinurilor atâtor nenorociţi captivi. Câteva sute căzură la pământ, iar cadavrele lor aveau să rămână zăcând în câmpie până când lupii le vor devora în iarna următoare cele din urmă resturi.

În măsura în care Nadia era gata în orice moment să o ajute pe bătrâna siberiană, Mihail Strogoff, liber în mişcările lui, dădea tovarăşilor săi „de nenorocire” sprijinul care îi era cu putinţă. Îi încuraja pe unii, îi susţinea pe alţii, se agita de colo până colo. Dar lancea unui călăreţ îl sili să se astâmpere şi să treacă la locul lui.

De ce nu încerca să fugă? întrucât era hotărât să nu se se hazardeze în stepă decât când va fi sigur de reuşită. Se încăpăţânase în ideea de a merge până la Tomsk „pe contul emirului”, şi la urma urmei avea dreptate. Vedea numeroase detaşamente străbătând întinderea pe flancuri, atât la nord, cât şi la sud, şi îşi dădea seama că n-ar fi făcut două verste fără să fie prins. Călăreţii tătari cutreierau peste tot şi păreau uneori că ies din pământ aşa cum ies gândacii după ploaie. În afară de asta, fuga, în împrejurările în care se aflau, i-ar fi fost foarte anevoioasă, dacă nu imposibilă. Soldaţii din escortă aveau ochii în patru.

În sfârşit, la 15 august, pe-nserate, convoiul intră în târguşorul Zabediero, la treizeci de verste de Tomsk. Aici drumul mergea paralel cu râuleţul Tom.

Prima mişcare a prizonierilor ar fi fost să dea năvală asupra apei, dar paznicii îi opriră să rupă rândurile mai înainte de a fi luate măsuri în acest sens. Cu toate că apa curgea aproape vijelioasă în vremea aceea, s-ar fi putut ca vreunul mai îndrăzneţ să se aventureze în largul ei. Bărci rechiziţionate la Zabediero fură îngrămădite pe Tom, formând o barieră cu neputinţă de trecut. Tabăra fu încercuită cu un cordon des de soldaţi.

Mihail Strogoff, care îşi făcuse planul să fugă, înţelese, după o

scurtă examinare a situaţiei, că nu putea risca, şi aşteptă.
Prizonierii aveau să-şi petreacă noaptea pe malul apei. Emirul hotărâse ca a doua zi să aibă loc instalarea trupelor lui la Tomsk. O festivitate militară avea să celebreze inaugurarea cartierului tătar în această însemnată cetate. Feofar Han ocupa de pe acum fortăreaţa, dar grosul armatei lui era înşirat sub ziduri, aşteptând momentul ca să-şi facă intrarea oficială.
Ivan Ogareff îl lăsase pe emir la Tomsk, unde amândoi sosiră în ajun, şi se reîntorsese la Zabediero. De aici avea să pornească a doua zi cu ariergarda oastei tătare. I se pregătise o locuinţă în care să-şi petreacă noaptea. În zori, sub comanda lui, călăreţii şi pedestraşii se îndreptau spre Tomsk, unde emirul avea să-i întâmpine cu pompa cuvenită.
Îndată ce se luară măsuri, prizonierii, frânţi de oboseală după trei zile de drum şi chinuiţi de o sete arzătoare, se putură odihni o clipă.
Soarele coborâse, dar zarea mai era luminată încă de sclipirile amurgului, când Nadia, sprijinind-o pe Marfa Strogoff, ajunse la malul apei. Nu putuseră să-şi facă loc până atunci prin mulţime pentru a-şi potoli jarul pieptului, bând din apa pârâului.
Bătrâna se plecă şi Nadia, umplându-şi pumnul cu apă, îl duse la buzele sărmanei. Apoi se răcori şi ea. Nenorocitele simţeau că prind noi puteri, când setea nu le mai ardea pieptul.
Deodată, Nadia tresări în momentul în care se depărtă de mal. Un strigăt îi scăpă de pe buze.
Mihail Strogoff era acolo, la câţiva paşi de ea! El! Ultimele frânturi de lumină ale zilei i-l arătau!
Strogoff tresări la exclamarea Nadiei… Avu totuşi puterea de a se stăpâni şi nu scoase o vorbă care să-l dea de gol.
Dar, lângă Nadia, o recunoscu şi pe mama lui!
La această neaşteptată întâlnire şi simţind că-şi pierde cumpătul, Strogoff duse mâna la ochi şi se îndepărtă grabnic.
Nadia se repezi instinctiv spre el, dar bătrâna siberiană îi şopti la ureche:
— Stai, fiica mea.
— Este el! răspunse Nadia cu vocea sugrumată. E el! Trăieşte, mamă!
— E fiul meu, murmură Marfa Strogoff. Este Mihail Strogoff şi, precum vezi, nu fac niciun pas către el. Fă şi tu la fel, fiica mea!
Mihail Strogoff încercase una dintre cele mai puternice emoţii.

Măicuţa lui şi Nadia erau aici! Dumnezeu le apropiase una de alta în aceeaşi nenorocire.

Ştia Nadia cine era el? Nu, deoarece văzuse gestul bătrânei în momentul în care voi să fugă către el. Marfa Strogoff pricepuse totul şi păstra taina.

În timpul nopţii, Mihail Strogoff fu de douăzeci de ori pe punctul de a alerga în căutarea mamei, dar înţelese că trebuia să se împotrivească dorului nespus de a-şi îmbrăţişa măicuţa şi de a strânge mâna tinerei tovarăşe. Cea mai mică greşeală şi putea fi pierdut. Jurase, de altfel, că nu se va întâlni cu mama lui… şi nu avea să se întâlnească, pentru că nu putea să fugă în noaptea asta; avea să fugă când va fi la Tomsk, fără să îmbrăţişeze măcar fiinţele care însemnau pentru el totul şi pe care le lăsa în prada atâtor primejdii!

Nădăjduia că întâlnirea cu mama lui în tabără nu va avea urmări nefaste nici pentru el şi nici pentru ea. Nu bănuia însă că unele amănunte ale acestei întâmplări fuseseră observate de ţiganca Sangara, spioana lui Ivan Ogareff.

Ţiganca se afla acolo, la câţiva paşi, urmărind-o ca întotdeauna pe bătrână, fără ca mama lui Strogoff să bănuiască. Nu-l zărise pe fiul ei, care se îndepărtase rapid; dar nu-i scăpase gestul mamei în momentul în care o oprise pe Nadia, şi nici lumina de bucurie din privirile ei.

Fără îndoială, fiul Marfei Strogoff, trimisul ţarului, ajunsese la Zabediero, printre prizonierii lui Ivan Ogareff. Sangara nu-l cunoştea, dar era sigură că el era acolo. Nu căută să-l descopere, întrucât i-ar fi fost cu neputinţă să-l afle în mulţimea numeroasă a captivilor.

Să le spioneze şi mai mult pe Nadia şi pe Marfa Strogoff era deopotrivă inutil. Desigur, ambele femei se vor păzi. Ţiganca nu mai avu decât un gând: să-l vestească pe Ivan Ogareff.

După un sfert de oră se afla la Zabediero şi era introdusă în locuinţa ocupată de ajutorul emirului. Ogareff o primi îndată.

— Ce e, Sangara? o întrebă el.

— Fiul Marfei Strogoff e în tabără, spuse ea.

— Prizonier?

— Prizonier!

— Ah, strigă Ivan Ogareff, l-am prins…

— Nu încă, Ivan, pentru că nu-l cunoşti.

— Dar tu îl ştii! L-ai văzut, Sangara.

— Nu l-am văzut, dar am zărit-o pe mama lui trădându-se printr-un gest care mi-a spus tot.

— Nu te înşeli?

— Nu mă înşel.

— Ştii cât contez pe arestarea lui Mihail Strogoff. Dacă misiva pe care o are de la Moscova ajunge la Irkuţk, dacă va cădea în mâinile Marelui Duce, acesta va şti să se păzească. Scrisoarea lui îmi trebuie cu orice preţ. Or, tu îmi spui, Sangara, că purtătorul acestui mesaj se află în mâinile mele. Te-ntreb din nou, Sangara: nu te înşeli?

Ivan Ogareff vorbise cu multă însufleţire. Emoţia lui ilustra covârşitoarea însemnătate ce avea pentru el scrisoarea. Sangara nu fu deloc tulburată de insistenţa cu care Ogareff îi punea întrebări.

— Nu mă înşel, Ivane! răspunse ea.

— Bine, dar în tabără sunt mii de oameni, şi tu spui că nu-l cunoşti pe Strogoff.

— Nu, răspunse ţiganca, ai cărei ochi sclipeau de o satisfacţie diabolică, nu-l cunosc, dar o ştiu pe mama lui! Ivane, trebuie s-o facem pe mama lui să vorbească!

— Mâine ea va vorbi! exclamă Ivan Ogareff.

Sangara se întoarse în tabără. Îşi făcu loc iar lângă Marfa şi Nadia şi îşi petrecu noaptea spionându-le.

Bătrâna şi fata nu dormiră, deşi oboseala le covârşea; zbuciumul ultimelor zile trebuia să le ţină treze.

Mihail Strogoff era în viaţă, dar captiv ca şi ele! Ivan Ogareff ştia de el sau, în orice caz, avea să afle. Gândul Nadiei era tot timpul la tovarăşul bun, care trăia, la acela pe care îl crezuse mort. Dar Marfa Strogoff se ducea mai departe cu gândul şi avea dreptate să se teamă de soarta fiului ei.

Ascunsă în umbră, lângă cele două femei, Sangara stătu câteva ore cu urechea aţintită. Nu putu să audă nimic. Dintr-un simţământ lăuntric de prevedere, Nadia şi Marfa Strogoff nu scoseseră un cuvânt.

A doua zi, la 16 august, pe la orele zece dimineaţa, goarnele răsunară la marginea taberei. Soldaţii tătari fugiră lângă arme. Ivan Ogareff plecase de la Zabediero şi urma să sosească aici, în mijlocul numerosului său stat major de ofiţeri tătari. Chipu-i era mai posomorât decât de obicei, iar trăsăturile lui contractate dezvăluiau în structura sa interioară o furie surdă, care aştepta

doar o ocazie ca să izbucnească.
Pierdut într-un grup de prizonieri, Mihail Strogoff îl văzu trecând. Avu presimţirea că o nenorocire se va întâmpla, deoarece Ivan Ogareff ştia că Marfa Strogoff era mama lui Mihail Strogoff, căpitan în Corpul de curieri ai ţarului.
Ajuns în mijlocul taberei, Ogareff coborî, iar călăreţii făcură cerc larg în jurul lui.
Sangara se apropie şi-i spuse:
—N-am nimic nou, Ivane!
El nu răspunse decât printr-un ordin scurt dat unuia dintre ofiţeri.
Îndată soldaţii îşi făcură loc cu pumnii şi cu armele printre prizonieri. Nenorociţii, loviţi cu cnuturile sau împinşi cu mânerul lăncilor, dădură înapoi. Patru şiruri de pedestraşi şi călăreţi se aflau aşezaţi în spate pentru a împiedica orice încercare de fugă.
Se făcu o tăcere adâncă şi, la un semn al lui Ivan Ogareff, Sangara se îndreptă spre grupul în care se afla Marfa Strogoff.
Bătrâna o văzu venind. Înţelese cele ce vor urma! Un zâmbet de resemnare îi flutură pe buze. Apoi, aplecându-se către Nadia, murmură:
— Tu nu mă mai cunoşti, fiica mea! Orice s-ar întâmpla, nicio vorbă, nicio mişcare. Este vorba de el, nu de mine!
În momentul acela, după ce o privi o clipă, Sangara puse mâna pe umărul bătrânei.
— Ce vrei? întrebă Marfa Strogoff.
— Vino! sună răspunsul.
Şi, trăgând-o de mână, o duse către locul rezervat lui Ivan Ogareff.
Mihail Strogoff îşi ţinea ploapele pe jumătate închise, pentru a nu trăda furtuna din privirile sale.
Când bătrâna ajunse în faţa lui, Ogareff îşi îndreptă corpul, îşi încrucişă braţele şi aşteptă.
— Tu eşti Marfa Strogoff?
— Da, răspunse bătrâna.
— Tăgăduieşti ce mi-ai spus în urmă cu trei zile când te-am întrebat la Omsk?
— Nu.
— Aşadar, nu ştii că fiul tău, Mihail Strogoff, trimisul ţarului, a trecut prin Omsk?

— Nu.
— Şi omul care ţi s-a părut că era fiul tău nu era el?
— Nu, nu era.
— Şi de atunci nu l-ai mai văzut printre prizonieri?
— Nu.
— Dar dacă ţi s-ar arăta, l-ai cunoaşte?
— Nu.

La răspunsul ei, care arăta că e hotărâtă să nu mărturisească nimic, un murmur se auzi în rândurile prizonierilor.

Ivan Ogareff nu-şi putu stăpâni o izbucnire de mânie.

— Ascultă, zise el, fiul tău e aici, şi ai să mi-l arăţi numaidecât. Toţi cei luaţi prizonieri la Omsk şi la Kolyvan au să treacă pe dinaintea ta, şi dacă n-ai să-l arăţi pe Mihail Strogoff, vei primi tot atâtea lovituri de cnut câţi oameni vor fi trecut pe aici!

Ivan Ogareff înţelesese că oricare ar fi fost ameninţările lui, oricare ar fi fost chinurile la care ar fi supus-o, bătrâna nu va vorbi. Pentru a-l descoperi pe curierul ţarului, ajutorul emirului nu-şi punea nădejdea în reacţia ei, ci în a lui Mihail Strogoff. Nu credea cu putinţă ca atunci când mamă şi fiu vor fi faţă în faţă, unul sau altul să nu facă un gest care să-i trădeze. Desigur, dacă nu ar fi vrut să capete scrisoarea imperială, el ar fi dat ordin să fie bătuţi cu biciul toţi prizonierii; dar dacă Strogoff distrusese misiva după ce a memorat conţinutul ei, şi izbutea să ajungă la Irkuţk mai înainte, atunci toate planurile lui Ogareff erau zădărnicite. Nu trebuia să aibă, prin urmare, numai scrisoarea, ci şi pe deţinătorul ei.

Nadia auzise totul şi ştia deci cine era Strogoff şi pentru ce străbătuse el stepa sub identitatea unui negustor.

La porunca lui Ivan Ogareff, prizonierii defilară unul câte unul prin faţa Marfei Strogoff, care rămase neclintită ca o statuie. Privirea ei afişa o indiferenţă totală.

Fiul bătrânei se afla în ultimele şiruri. Când îi veni şi lui rândul, Nadia închise ochii pentru a nu vedea nimic.

Mihail Strogoff rămăsese liniştit în aparenţă, dar pumnii îi sângerară sub tăişul unghiilor care i se încleştară în carne.

Ivan Ogareff era învins şi de fiu, şi de mamă!

Aşezată la dreapta lui, Sangara rosti doar un cuvânt:

— Cnutul!

— Da! strigă Ivan Ogareff, care nu se mai putea stăpâni, cnutul, şi să fie bătută ticăloasa bătrână până când va muri!

Un soldat se apropie de Marfa Strogoff, ţinând în mână groaznicul instrument de tortură. Cnutul e un bici compus din câteva cureluşe care au la vârfuri bucăţi rotunde de plumb. Douăzeci de lovituri cu el face tot atât cât o condamnare la moarte. Marfa Strogoff îşi dădea seama de aceasta, dar şi de faptul că nimic pe lume n-ar putea-o face să vorbească.

Apucată de doi soldaţi, bătrâna fu trântită în genunchi la pământ, în dreptul pieptului i se puse o sabie, astfel că în eventualitatea în care ar fi căzut cu faţa în jos, pieptul ei ar fi fost străpuns.

Un tătar aştepta porunca să înceapă.

— Gata! zise Ivan Ogareff.

Biciul şuieră-n aer... Dar mai înainte ca el să fi lovit, o mână viguroasă îl smulse.

Mihail Strogoff era acolo! Dacă se stăpânise la postul din Işim când biciul lui Ivan Ogareff îl plesnise, aici, în faţa mamei lui, care avea să fie lovită, nu mai putea îndura. Ogareff reuşise.

— Mihail Strogoff! exclamă el.

Apoi, înaintând:

— Ah, exclamă el, omul din Işim!

— Chiar el! zise Strogoff.

Şi, ridicând cnutul, siberianul brăzdă faţa lui Ivan Ogareff.

— Dinte pentru dinte! exclamă el.

— Bineînţeles! strigă un spectator, care se pierdu apoi grabnic în mulţime.

Douăzeci de soldaţi se aruncară asupra lui Mihail Strogoff şi erau cât pe-aci să-l ucidă.

Scoţând în primul moment un strigăt de durere şi de ură, Ivan Ogareff îi opri cu un gest.

— Omul acesta va fi judecat de emir! Percheziţionaţi-l!

Scrisoarea cu însemne imperiale, găsită la pieptul lui Strogoff, fu înmânată lui Ivan Ogareff.

Spectatorul care pronunţase cuvintele: „Bineînţeles” nu era altul decât Alcide Jolivet. El şi confratele englez, poposind în tabăra de la Zabediero, luaseră parte la scena de mai sus.

— La dracu’! exclamă Alcide Jolivet. Ăştia din nord au pe naiba în ei. Recunoaşte că suntem datori camaradului nostru de drum! Korpanoff sau Strogoff, o merită. Frumoasă răzbunare.

— Da, răzbunare, completă Harry Blount. Dar Strogoff e un om pierdut. În interesul lui, ar fi fost mai bine să se ţină

deoparte.
— Şi să rabde ca mama lui să îşi dea sfârşitul sub cnut?
— Crezi că a făcut un bine pentru ea şi pentru sora lui?
— Nu ştiu, nu cred că în locul lui aş fi făcut mai bine. Ce dracu', trebuie să avem curaj!
— Nostim incident pentru o cronică, reluă Har) ' Blount. Dacă Ivan Ogareff ar vrea numai să ne spună ceva despre scrisoare…
După ce îşi şterse faţa brăzdată de sânge, Ogareff rupse plicul în care era scrisoarea. O citi şi reciti îndelung, ca şi cum ar fi vrut să şi-o întipărească în minte.
Dădu după aceea ordin ca Strogoff să fie îndreptat sub o pază straşnică spre Tomsk, luă comanda trupelor de la Zabediero şi, în zgomotul asurzitor al tamburelor şi al goarnelor, pomi către oraşul unde îl aştepta emirul.

Capitolul IV
Intrarea triumfală

Intemeiat în anul 1604 şi situat aproape în centrul provinciilor siberiene, Tomsk este una din cele mai însemnate localităţi ale Rusiei asiatice. Tobolsk şi Irkuţk l-au văzut prosperând în paguba lor.
Şi totuşi, Tomsk nu e capitala acestei importante regiuni, ci Omsk, reşedinţa guvernatorului general al provinciei şi a oficialităţilor. Însă Tomsk este cel mai important oraş din acest teritoriu aflat la poalele munţilor Altai, mai exact frontiera chineză a ţinutului Khalka. Pe pantele acestor munţ: se găsesc, până în valea râului Tom, zăcăminte de platină, aur, argint, aramă şi de plumb aurifer.
Regiunea este bogată, oraşul, de asemenea, deoarece se află în centrul exploatărilor miniere fructuoase. Astfel, luxul caselor lui, al mobilelor, al echipajelor poate rivaliza cu cel din marile capitale ale Europei. Este un oraş de milionari, îmbogăţiţi prin lovituri de sapă şi de târnăcop, şi dacă nu a avut onoarea de a servi drept reşedinţă reprezentantului ţarului, el s-a consolat în acest sens avându-l în fruntea notabililor pe şeful negustorilor din oraş, principalul concesionar al minelor guvernului imperial.
Pe vremuri se credea că Tomsk e la marginea lumii. Ca s-ajungi până la el, era aproape imposibil. Acum, când drumurile

nu sunt năpădite de cotropitori, faci o simplă plimbare. În curând, linia ferată îl va lega de Perm.

Era frumoasă localitatea Tomsk? Călătorii nu prea sunt de acord în această privinţă. D-na de Bourboulon, care a trecut pe aici câteva zile în timpul călătoriei de la Şanghai la Moscova, o descrie în culori nu tocmai favorabile. După ea, Tomsk este un oraş neînsemnat cu clădiri vechi de piatră şi cărămidă, cu străzi înguste, cu cartiere murdare, în care stau, claie peste grămadă, în special tătarii.

Călătorul Henri Russel-Killoug are toată admiraţia pentru Tomsk. Aceasta pentru că el a văzut oraşul în timpul iernii, sub mantia de nea, pe când d-na de Bourboulon l-a văzut vara? Cu putinţă, şi aceasta ar confirma părerea că anumite ţări friguroase nu pot fi apreciate decât în anotimpul rece, iar regiunile calde, în anotimpul verii.

Oricum, Russel-Killoug afirma categoric că Tomsk este nu numai cel mai frumos oraş al Siberiei, dar şi unul dintre cele mai frumoase din lume, prin clădirile-i cu colonade şi peristiluri, pavajul de lemn, prin străzile largi şi regulate şi prin cele cincisprezece minunate biserici ale sale.

Adevărul se află undeva la mijloc. Numărând douăzeci şi cinci de mii de locuitori, Tomsk este aşezat pitoresc de-a lungul unei coline.

Dar oraşul cel mai frumos din lume ajunge cel mai urât când îl cotropesc năvălitorii. Cine s-ar fi hazardat să-l admire acum? Apărat de câteva batalioane de cazaci pedestraşi, nu putuse rezista coloanelor emirului. Partea de origine tătară a populaţiei nu privise cu ochi atât de răi hoardele de aceeaşi origine.

În Tomsk avea să-şi primească emirul trupele victorioase. O serbare cu cântece şi dansuri, urmată de o straşnică orgie, urma să fie dată în cinstea lor.

Locul ales pentru această ceremonie era un vast platou, situat pe o porţiune a colinei ce domină la o înălţime de o sută de picioare cursul râului Tom. Zarea, cu lunga-i perspectivă de case elegante şi de biserici cu cupole boltite, numeroasele meandre ale fluviului, cu păduri înecate în bruma străvezie, forma un admirabil cadru de verdeaţă, datorat în mare parte câtorva superbe pâlcuri de pini şi de cedri gigantici.

La stânga platoului, se afla ridicat pe nişte terase largi un fel de decor strălucitor, reprezentând un palat cu o arhitectură

bizară, fără îndoială, unul dintre acele monumente buhariene, pe jumătate maur, pe jumătate tătar. Deasupra acestui palat, în vârful minaretelor care îl împodobeau din toate părţile, între ramurile înalte ale arborilor, care umbreau platoul, berze îmblânzite, venite din Buhara cu armata tătară, zburau cu sutele.

Terasele fuseseră rezervate Curţii emirului, hanilor, aliaţi ai săi, marilor demnitari şi haremurilor fiecăruia dintre aceşti demnitari ai Turkestanului.

Sultanele, care nu erau în cea mai mare parte decât sclave cumpărate la târgurile din Trans Caucazia şi Persia, aveau, unele faţa descoperită, iar altele un voal care le acoperea pe jumătate chipul. Toate erau înveşmântate în straie scumpe. Şubele elegante cu mânecile scurte lăsau să se vadă braţele lor goale, încărcate cu brăţări preţioase şi mâinile micuţe cu unghii lustruite. La cea mai mică mişcare a şubelor, dintre care unele de mătase, comparabile prin fineţea lor cu pânza de păianjen, iar altele din „alagea”, ţesătură fină de bumbac, se producea un fâşâit plăcut pentru urechea orientalilor. Sub primul veşmânt luceau fustele de brocart, care acopereau şalvarii de mătase brodaţi cu perle. La acele femei pe care voalul nu le acoperea, admirai părul scăpat de sub turban, ochii frumoşi, dinţii mici ca mărgeanul, obrazul alb cu o umbră de melancolie coborând din priviri.

La piciorul teraselor, adăpostite sub stindarde şi drapele, veghea garda specială a emirului, la şold cu o sabie cu două tăişuri curbată în vârf, un pumnal la centură, în mână cu o lance lungă de zece picioare. Unii dintre oşteni purtau săbii încovoiate, alţii lănci, bastoane albe, halebarde enorme.

De jur împrejur, până în marginea platoului, se îngrămădea mulţimea cosmopolită, compusă din toate naţiile Asiei centrale. Erau acolo uzbeci cu căciuli negre de oaie, cu barbă roşcovană, cu ochii cenuşii. Erau turcomani înveşmântaţi în straie naţionale, cu şalvari de diferite culori, cu manta din păr de cămilă, cu turbane şi cizme de toval, cu amnar şi cu cuţit la brâu; lângă stăpânii lor se aflau femeile turcomane. Întrucât toată populaţia frontierei ruso-chineze se ridicase la porunca emirului, se mai vedeau manciurieni cu părul ras pe tâmple, cu cozi împletite pe spate şi cu halate lungi; se vedeau apoi admirabilele femei ale Manciuriei, cu flori artificiale prinse în păr. Mongoli, buharieni,

persani, chinezi din Turkestan, completau grupul imens al celor invitaţi la serbarea tătară.

Lipseau numai siberienii de la ceremonia cotropitorilor. Cei care nu putuseră fugi se aflau închişi în locuinţele lor, de teamă că ar putea fi jefuiţi.

Emirul îşi făcu apariţia, abia la ora patru, în sunetul fanfarelor şi al flintelor slobozite în aer.

Feofar se afla călare pe calu-i favorit, care purta pe cap o împletitură de diamante. Emirul era tot în uniformă de campanie. Alături mergeau căpeteniile din Hohand şi din Kanduz, marii demnitari, iar în urmă un numeros stat-major.

în momentul acela apăru pe terasă favorita lui Feofar, sultana. Dar, sultană sau sclavă, femeia aceasta, de origine persană, era de o frumuseţe nespusă. Contrar obiceiului mahomedan, şi dintr-un capriciu al emirului, desigur, avea chipul descoperit. Părul, împletit în patru, îi mângâia umerii de o albeaţă ca laptele, acoperiţi numai cu un voal străveziu. Mii de diamante sclipeau la gâtul ei, pe braţe, pe mâini, la mijloc, pe picioare.

Sub fusta ei de mătase albastră, cu largi dungi întunecate, se întrezărea o ţesătură fină şi transparentă din mătase, numită zirdjameh, iar deasupra centurii, fremăta pirahn, o cămaşă din aceeaşi ţesătură, care se deschidea graţios într-un decolteu urcând spre gât. Din cap până în picioare, încălţate cu pantofi uşori persani, sclava era împodobită cu o mulţime de bijuterii, monede din aur persane, toman, înşirate pe şiraguri din argint, brăţări de turcoaz, firuzeh-uri, cum sunt numite în Persia aceste pietre semi-preţioase, sau piatra poporului, extrase din minele de la Elburz, coliere cu comaline, agate şi smaralde, opale şi safire, tot atâtea pietre semi-preţioase ce sclipeau pe corsajul şi fusta ei, ca şi cum ar fi fost ţesute odată cu pânza respectivă.

Cât despre miile de diamante care străluceau la gâtul, braţele, mâinile, la centură şi la picioarele ei, milioane de ruble nu le-ar fi putut acoperi valoarea. Şi din intensitatea sclipirilor pe care le emiteau, aveai impresia că în centrul fiecăruia dintre ele un oarecare curent aprindea un arc voltaic produs de o rază de soare.

Emirul şi hanii descălecară. La fel făcură şi marii dregători care compuneau cortegiul. Luară cu toţii loc sub un cort splendid, ridicat la mijlocul primei terase. În faţa cortului, pe masa sfântă, se afla, întodeauna, Coranul.

În curând fanfarele anunţară sosirea lui Ivan Ogareff. El purta de data aceasta uniforma de ofiţer tătar. Veni călare până în faţa cortului. Era însoţit de o parte dintre soldaţii de la Zabediero, care se aşezară pe margini. Faţa trădătorului era brăzdată de urma loviturii de cnut a lui Strogoff.

Îi prezentă emirului pe ofiţerii săi de frunte, iar Feofar, afişându-şi mândria-i obişnuită, îi primi cu multă bunăvoinţă.

Aşa, cel puţin, socoteau Harry Blount şi Alcide Jolivet, nedespărţiţii corespondenţi, care erau în permanentă goană după noutăţi. Plecând de la Zabediero, ei sosiră în grabă la Tomsk. Planul lor era să scape cât mai curând de tovărăşia tătarilor, să dea peste vreo unitate rusă şi să ajungă astfel la Irkuţk. Erau dezgustaţi de cele ce văzuseră până acum: incendii, jafuri, asasinate.

Alcide Jolivet se sfătuise totuşi cu confratele său să nu părăsească oraşul Tomsk fără a fi consemnat unele detalii referitoare la festivitatea intrării triumfale a trupelor, şi Harry Blount primi să rămână câteva ore; în seara aceea chiar, amândoi aveau să pornească spre Irkuţk, unde nădăjduiau să ajungă înaintea avangărzii emirului.

Alcide Jolivet şi Harry Blount se amestecară deci în gloată şi urmăreau spectacolul, care avea să le prilejuiască o cronică frumoasă, îl admirară pe Feofar Han, în măreţia lui, apoi observară cu atenţie femeile, ofiţerii, garda şi întreaga pompă orientală. Dar întoarseră spatele cu dezgust când Ivan Ogareff se prezentă emirului şi aşteptară, nu fără nerăbdare, începutul serbării.

— Vezi, dragul meu, zise Alcide Jolivet, am venit prea devreme; ca nişte burghezi de treabă, care nu vor să piardă paralele. Aceasta nu a fost decât un „lever de rideau”, şi ar fi fost mai bine să sosim la balet.

— Ce balet? întrebă Harry Blount.

— Baletul obligatoriu, ce Dumnezeu! Dar cred că este gata să înceapă.

Alcide Jolivet vorbea ca şi când ar fi fost la Operă. Dar o penibilă ceremonie avea să preceadă amuzamentele.

În definitiv, triumful învingătorului nu putea fi complet dacă cei biruiţi nu erau expuşi umilirilor. Pentru aceasta, câteva sute de prizonieri fură mânaţi sub lovituri de cnut. Ei erau destinaţi să defileze pe dinaintea lui Feofar Han şi a aliaţilor lui spre

închisorile din oraş.
Printre aceştia figura, în primul rând, Mihail Strogoff. Conform ordinelor lui Ivan Ogareff, el era păzit straşnic de un pluton de soldaţi. Mama lui avea aceeaşi soartă. Bătrâna, curajoasă când era vorba de viaţa ei, avea chipul îngrozitor de palid. Ea se aştepta la o mare nenorocire. Nu doar fără motiv fusese adus feciorul ei dinaintea emirului. Tremura pentru el. Lovit cu biciul în ochii tuturor, Ivan Ogareff nu era omul care să ierte, iar răzbunarea lui avea să fie crâncenă. Chinuri îngrozitoare, obişnuite barbarilor din Asia centrală, îl ameninţau pe Strogoff. Dacă Ogareff îl scăpase din mâinile soldaţilor care voiau să-l ucidă, o făcuse deoarece îi rezerva o soartă mult mai crudă.
De altfel, nici mama şi nici fiul nu-şi putuseră vorbi de când cu întâmplarea nenorocită de la Zabediero. Fuseseră despărţiţi fără milă. Împreună ar fi îndurat mai uşor zilele acestea nenorocite. Marfa Strogoff ar fi vrut să ceară iertare fiului ei pentru tot răul ce i-l cauzase fără de voie, fiindcă îşi făcea mustrări de conştiinţă de vreme ce nu-şi putuse înfrâna pomirile-i de mamă. Dacă s-ar fi stăpânit la Omsk, în staţie, când se găsise în faţa lui, Mihail Strogoff n-ar fi fost recunoscut, şi-ar fi urmat drumul în voie şi toate nenorocirile de până acum ar fi fost evitate.
Pe de altă parte, Mihail Strogoff era mâhnit nu atât pentru el, cât pentru suferinţele mamei dragi. Iar Nadia, sărmana, se întreba ce-ar putea să facă pentru a scăpa şi pe fiu, şi pe mamă. Dar ea îşi dădea seamă că înainte de toate nu trebuia să atragă atenţia asupra sa, că trebuie să stea retrasă, să se facă mică, mică de tot. În felul acesta, poate, ar mai fi cu putinţă să vină în ajutorul celor două fiinţe scumpe. La cel dintâi prilej, va şti să se jertfească.
Prizonierii începură să treacă prin faţa emirului, prosternându-se cu fruntea în ţărână. Era începutul sclaviei. Când nenorociţii se plecau prea greu, o mână viguroasă îi arunca la pământ.
Alcide Jolivet şi tovarăşul lui nu puteau să asiste la scenele acestea fără o pornire de revoltă.
— E dezgustător! Să plecăm! zise Alcide Jolivet.
— Nu! răspunse Harry Blount. Trebuie să vedem totul!
— Să vedem totul!… Ah! exclamă deodată Alcide Jolivet, strângând braţul tovarăşului său.
— Ce e? întrebă acesta.
— Priveşte, Blount! E ea!

— Cine?

— Sora camaradului nostru de drum. Singură şi captivă. Trebuie s-o salvăm…

— Stăpâneşte-te, răspunse rece Harry Blount, intervenţia noastră în favoarea ei ar putea să-i fie mai degrabă dăunătoare.

Alcide Jolivet, gata să se avânte, se reţinu, şi Nadia trecu la rându-i prin faţa emirului fără să-i vadă.

După Nadia venea Marfa Strogoff, şi cum ea nu se înclină destul de repede cu fruntea în ţărână, paznicii o împinseră câineşte. Bătrâna căzu.

Fiul ei avu o pornire aşa de puternică în momentul acela, că soldaţii care îl păzeau erau cât pe-aci să îl scape din mâini.

Bătrâna se ridică însă şi voi să treacă înainte, când Ivan Ogareff interveni:

— Femeia să rămână!

Nadia se amestecă în mulţimea prizonierilor. Privirea lui Ivan Ogareff nu se oprise asupra ei. Mihail Strogoff fu adus atunci dinaintea emirului. Rămase în picioare, fără a-şi pleca ochii.

— Fruntea la pământ, ticălosule! răcni Ivan Ogareff.

— Nu, răspunse Strogoff.

Doi păzitori vrură să-l silească a se apleca, dar braţul lui puternic îi trânti la pământ. Ogareff înaintă spre Mihail Strogoff.

— Tu ai să mori! zise el.

— Voi muri, răspunse cu mândrie Strogoff, dar chipul tău de trădător va purta pentru totdeauna pecetea ruşinoasă a cnutului.

Ogareff îngălbeni cu totul.

— Cine este prizonierul acesta? întrebă emirul cu un glas care era tot pe atât de ameninţător pe cât părea de calm.

— Un spion rus!

Numindu-l pe Mihail Strogoff drept spion, Ogareff ştia că soarta acestuia va fi groaznică. Strogoff se repezi spre Ogareff. Soldaţii îl opriră.

Emirul făcu apoi un gest şi mulţimea îngenunche. Arătă cu degetul Coranul care îi fusese adus. Deschise cartea sfântă la una dintre pagini.

întâmplarea, sau, după credinţa orientalilor, Dumnezeu însuşi avea să decidă soarta lui Strogoff. După ce este interpretat sensul versetului atins cu degetul de judecător, se aplică sentinţa, oricare ar fi ea.

Emirul ţinea degetul pe pagina Coranului. Apropiindu-se, dregătorul dreptăţii citi cu voce tare un verset care se încheia astfel:

„Şi el n-o să mai vadă cele de pe pământ”.

— Spionule rus, zise Feofar Han ai venit să vezi ce se petrece în tabăra tătară. Să vadă toate ochii tăi, să vadă!

Capitolul V
Să vadă toate ochii tăi, să vadă!

Mihail Strogoff fu ţinut, cu mâinile legate, lângă tronul emirului. Mama lui, zdrobită, în sfârşit, de atâtea frământări, se pierduse în mulţime, fără a mai îndrăzni să privească, să asculte.

— Să vadă toate ochii tăi, să vadă! spuse Feofar Han, îndreptând ameninţător braţul spre Mihail Strogoff.

Fără îndoială că Ivan Ogareff, cunoscând obiceiurile tătăreşti, înţelese rostul acestor vorbe, deoarece buzele lui căpătară un zâmbet răutăcios. Îşi luă locul apoi lângă Feofar Han.

Trompetele sunară începutul amuzamentelor.

— Iată baletul, zise Alcide Jolivet lui Harry Blount. Dar, contrar obiceiului, barbarii îl încep înaintea dramei.

Strogoff avea ordin să privească. Privi. Un grup de dansatoare intră în arenă. Diverse instrumente tătăreşti, printre care „dutara”, un fel de mandolină cu mâner lung din lemn de cireş, cu două coarde de mătase întinsă, „kobiza”, un fel de violoncel deschis în partea anterioară, prevăzut cu corzi din păr de cal, vibrând cu ajutorul unui arcuş, „cibyzga”, fluier lung din trestie, trompete, tamburine, tobe, alăturate vocii guturale a cântăreţilor, formară un ciudat amestec de sunete. Trebuie să adăugăm la această instrumentaţie şi acordurile unei orchestre aeriene, compusă din zece zmee care, întinse cu ajutorul unor frânghii, răsunau sub adierea vântului ca nişte harfe eoliene.

Jocurile începură.

Dansatoarele erau toate de origine persană. Nu erau sclave, ci îşi exercitau profesiunea libere. Altădată figurau oficial la ceremoniile Curţii din Teheran; dar de când cu frământările de la Curtea domnilor de acolo, fuseseră nevoite să-şi caute norocul prin alte părţi. Erau îmbrăcate în port naţional şi purtau

nenumărate bijuterii strălucitoare. Cercei de aur se legănau la urechile lor, lanţuri de argint se încolăceau pe grumazi, brăţări, alcătuite dintr-un dublu şir de pietre scumpe, le strângeau braţele şi pulpele. Cordonul care le încercuia mijlocul era prins cu o agrafă de briliante.

Balerinele executară graţios jocuri felurite, când izolate, când alăturate în grupuri. Aveau chipul descoperit, dar, din când în când, îşi lăsau pe faţă un voal uşor, care le făcea mult mai ispititoare. Unele dintre ele aveau eşarfe brodate cu perle, de care atârna câte o tablă în trei colţuri cu gura în sus, în aşa fel ca ele să se deschidă la un anumit moment. Din tolbe scoaseră fâşii subţiri de mătase, pe care erau brodate versete din Coran. Fâşiile alăturate unele de altele formară un cerc pe sub care trecură alte dansatoare. Ajungând în dreptul fiecărui verset, se conformau prescripţiei acestora, fie prosternându-se la pământ, fie plutind în salturi line, mimând astfel un zbor printre huriile cerului lui Mahomed.

Dar, surprinzător pentru Alcide Jolivet, persanele fură mai mult indolente decât pătimaşe. Felul dansurilor şi execuţia lor te duceau cu gândul mai de grabă la baiaderele calme şi decente ale Indiei decât la almeele pasionate ale Egiptului.

După primul joc, o voce gravă se auzi:

— Să vadă toate ochii tăi, să vadă!

Cel care repeta cuvintele emirului, un tânăr înalt, punea în aplicare poruncile lui Feofar Han. El se postă în spatele lui Mihail Strogoff, ţinând în mână o sabie cu lama lată şi încovoiată, una dintre acele lame din Damasc, confecţionate de celebrii armurieri din Karschi sau Hissar.

Lângă el, gărzile aduseră un trepied pe care se afla un vas cu cărbuni aprinşi. Mirosul uşor, pe care-l răspândeau, se datora incinerării unei substanţe răşinoase şi aromatice, un amestec de tămâie şi de smirnă.

Totuşi, după persane urmă un alt grup de dansatoare, pe care Strogoff le recunoscu imediat. Desigur că şi ziariştii le cunoscură, deoarece Hary Blount spuse confratelui său:

— Acestea sunt ţigăncile din Nijni Novgorod!

— Chiar ele! exclamă Alcide Jolivet. Îmi închipui că meseria de spioane le recompensează mai bine decât aceea de balerine.

Alcide Jolivet nu se înşela, se ştie.

În primul rând al ţigăncilor figura Sangara, a cărei frumuseţe

sălbatică ieşea în relief şi mai mult prin costumul ei pitoresc, ciudat. Sangara nu dansa, dar se postă ca o acriţă de pantomimă în mijlocul balerinelor sale, ale căror paşi ritmici şi plini de fantezie ţineau de toate ţările pe care rasa lor o parcurge în Europa, din Boemia, Egipt, Italia şi până în Spania. Ele se mişcau în sunetul chimvalelor, ce răsunau pe braţele lor, şi al dairelelor.

Ţinând una dintre aceste dairele care fremăta între mâinile ei, Sangara îşi impulsiona trupa aceasta de adevărate preotese ale Cybelei. Apoi, înaintă un ţigan, de vreo cincisprezece ani sau mai mult, ţinând în mână un ciudat instrument, ale cărui coarde vibrau doar la o simplă atingere cu unghiile. El cânta. În timpul cupletului acestui cântec cu un ritm foarte straniu, o dansatoare veni lângă el şi rămase nemişcată, ascultându-l; dar de fiecare dată când refrenul revenea pe buzele tânărului cântăreţ, ea îşi relua dansul întrrupt, scuturând-şi daireaua şi asurzindu-l cu clinchetul talerelor ei.

Pe urmă, după ultimul refren, balerinele îl înlănţuiră pe ţigan cu mişcările repetate ale dansului lor, aproape lasciv, tulburător.

În acel moment, o ploaie de aur fu aruncată la picioarele lor de emir, aliaţii şi de ofiţerii lui.

— Darnici ca tâlharii! şopti Alcide Jolivet la urechea tovarăşului său.

Şi erau, într-adevăr, bani furaţi, deoarece împreună cu tomanele şi sechinii tătari, plouau ducaţii şi rublele moscovite.

Pe urmă se făcu un moment de linişte, şi executorul poruncilor emirului, punând mâna pe umărul iui Mihail Strogff, rosti din nou cuvintele sinistre:

— Să vadă toate ochii tăi, să vadă!

Dar de data aceasta, Alcide Jolivet observă că executorul nu-şi mai ţinea în mână sabia.

Soarele cobora deja la orizont. O semi-obscuritate începea să acopere partea din spate a taberei. Masa de cedri şi de pini devenea din ce în ce mai întunecată, iar apele râului Tom, obscure în depărtare, se confundau cu primele ceţuri. Umbra nu va întârzia să se streecoare până la platoul care domina oraşul.

Dar, în acea clipă, câteva sute de sclave, purtând torţe aprinse, invadară piaţa. Conduse de Sangara, ţigăncile şi persanele reapărură în faţa tronului emirului şi dansară în faţa lui dansuri diverse. Instrumentele orchestrei tătare se

dezlănţuiră într-o armonie mai sălbatică, însoţită de strigătele guturale ale cântăreţilor. Zmeele, care fuseseră coborâte, îşi reluară zborul, afişând o întreagă constelaţie de lumini multicolore şi, sub adierea brizei mai răcoroase, harpele vibrară mai intens în mijlocul acestei iluminaţii aeriene.

Apoi, un escadron de tătari, în uniforma lor de război, se amestecă în dansuri, al căror rim creştea năvalnic, şi începu astfel o fantezie pedestră, ce produse un efect straniu.

Aceşti soldaţi înarmaţi cu săbii şi pistolete lungi, executând un fel de salt, făcură să răsune aerul cu nişte detunături puternice, ca nişte salve de muschete, distingându-se de clinchetul tamburinelor, al dairelelor şi al celorlalte instrumente. Armele lor, încărcate cu un fel de pudră colorată, după moda chineză, şi cu ingrediente cu tente metalice, lansau lungi jerbe roşii, verzi, albastre, ca şi cum aceste grupe se mişcau în mijlocul unui foc de artificii. Într-un fel, acest divertisment amintea de dansurile militare ale anticilor, unde corifeii dansau în mijlocul vârfurilor de spadă şi de pumnal, şi este posibil ca tradiţia să se fi transmis popoarelor din Asia centrală; dar această coregrafie tătară era şi mai bizară din cauza strălucirii culorilor ce şerpuiau deasupra balerinelor. Era ca un caleidoscop de lumini, ale căror combinaţii variau la infinit la fiecare mişcare a dansatoarelor.

Oricât de blazat ar fi putut fi un ziarist parizian la efectele produse de o asemenea reprezentare scenică, Alcide Jolivet nu-şi putu reţine o mişcare uşoară a capului, care, între bulevardul Montmartre şi Madeleine, ar fi spus: „Nu este rău deloc!”

Deodată, ca la un semnal, focurile se stinseră, dansurile încetară, dansatoarele dispărură. Ceremonia se sfârşi. Câteva torţe mai pâlpâiau pe platou, aşa de luminos mai înainte.

La un semn al emirului, Mihail Strogoff fu adus în mijloc.

— Blount, zise Alcide Jolivet tovarăşului său, ţii să vezi şi sfârşitul?

— Nici că-mi trece prin gând.

— Cititorii lui Daily Telegraph nu sunt, cred, prea dornici de amănuntele unei execuţii tătare.

— Desigur că nici verişoara d-tale.

— Bietul om! adăugă Alcide Jolivet privind spre Strogoff. Brav soldat! Ar fi meritat să cadă pe un câmp de bătălie!

— N-am putea să facem ceva pentru a-i veni în ajutor? întrebă Harry Blount…

— Nu, nu putem nimic.
Gazetarii îşi aminteau purtarea generoasă a lui Mihail Strogoff faţă de ei, şi înţelegeau prin ce primejdii trecuse bietul om, sclav al datoriei lui. Nu puteau să facă pentru el nimic în mijlocul tătarilor, din al căror suflet mila este absentă.
Nevoind să asiste la chinurile rezervate nefericitului, se întoarseră în oraş. După o oră ei goneau pe drumul către Irkuţk. Şi se îndreptau spre ruşi, care urmau să încerce ceea ce Alcide Jolivet numea prin anticipare „campania revanşei”.
Şi Mihail Strogoff continua să stea în picioare, privindu-l demn pe emir şi despreţuitor pe Ogareff. Era în preajma morţii, şi totuşi niciun fior de teamă nu-i străbătea prin suflet.
Spectatorii de pe margine, ca şi statul-major al lui Feofar Han, pentru care supliciul nu era decât o distracţie mai mult, aşteptau sfârşitul execuţiei. Apoi, după ce curiozitatea sălbatică le va fi satisfăcută, hoarda se va deda beţiei.
Emirul făcu un gest. Mânat de paznici, Strogoff se apropie de terasă. În limba tătară, pe care el o înţelegea, Feofar îi grăi:
— Ai venit să vezi, spion al ruşilor. Ochii tăi au văzut pentru ultima oară. De-acum ei n-au să mai zărească lumina!
Strogoff nu urma să moară, ci să fie orbit. A-ţi pierde vederea este mult mai groaznic, poate, decât a-ţi pierde viaţa.
Dar Strogoff nu se înfricoşă nici la auzul pedepsei rostite de emir. Rămase nemişcat, cu ochii mari, deschişi, ca şi cum ar fi vrut să închidă într-o ultimă privire întreaga viaţă. Să se roage de aceste brute ar fi fost zadarnic şi nedemn pentru el. Nici nu-i trecu prin minte. Toate gândurile se opriră asupra mamei lui şi a Nadiei, pe care n-o să le mai poată vedea. Dar nu trăda nimic din emoţia pe care o simţea.
Apoi îl copleşi un sentiment de răzbunare. Se întoarse spre Ivan Ogareff.
— Ivan, zise el cu voce tunătoare, trădătorule Ivan, ultima ameninţare din ochii mei, pentru tine!
Ogareff înălţă din umeri. Dar Strogoff se înşela. Ochii lui nu trebuia să se stingă pentru totdeauna privindu-l pe Ogareff. Marfa Strogoff se aruncă dinaintea lui.
— Mamă! exclamă el. Da, da, cea din urmă privire a mea să fie pentru tine, iar nu pentru ticălosul acesta. Rămâi în faţa mea! Să văd încă o dată figura ta iubită! Ochii să mi se închidă privindu-te…

Fără să scoată vreun cuvânt, bătrâna înaintă…

— Alungaţi femeia! strigă Ivan Ogareff.

Doi soldaţi o alungară. Ea dădu înapoi, dar se opri la câţiva paşi în urmă. Călăul apăru. Băgă vârful săbiei în cărbunii aprinşi.

Strogoff avea să rămână orb, trecându-i-se, după obiceiul tătar, o sabie încinsă peste ochi. Nu-ncercă să se împotrivească. Nu mai avea în minte şi-n priviri decât imaginea adorată a mamei.

Marfa Strogoff îl privea, cu braţele întinse, cu privirea holbată. Lama înroşită trecu pe dinaintea ochilor lui Mihail Strogoff. Se auzi un răcnet de deznădejde. Bătrâna se prăbuşise în nesimţire la pământ. Mihail Strogoff era orb.

Poruncile emirului fiind executate, acesta se retrase împreună cu întreaga-i suită. Rămase acolo numai Ivan Ogareff şi purtătorii torţelor.

Voia ticălosul să-şi umilească victima şi să-i dea ultima lovitură? Ogareff se apropie încet de Mihail Strogoff. Acesta îl simţi. Ticălosul scoase din buzunar scrisoarea imperială şi, ca o supremă ironie, o puse înaintea ochilor orbi ai trimisului ţarului:

— Citeşte de acum, Mihail Strogoff, citeşte, şi să spui la Irkuţk ceea ce vei citi. Ivan Ogareff este de azi adevăratul curier al ţarului!

Trădătorul strânse apoi scrisoarea şi plecă. Strogoff rămase pe loc, numai la câţiva paşi de mama lui, care căzuse în nesimţire şi care era, poate, fără viaţă. De departe răzbăteau strigătele sălbatice ale orgiei. Oraşul petrecea.

Strogoff plecă urechea. În juru-i linişte şi pustiu. Se târî bâjbâind spre locul unde zăcea mama lui. O găsi pipăind cu mâinile, se plecă lângă ea, îşi apropie chipul de al ei şi îi ascultă bătăile inimii. I se păru apoi că-i şopteşte ceva.

Bătrâna încă trăia şi mai auzea ce-i spunea fiul ei? Oricum, nu făcu nicio mişcare. Strogoff o sărută pe frunte şi pe părul albit. Se ridică bâjbâind cu mâinile şi căutând să se îndrepte spre marginea platoului.

Deodată apăru Nadia. Merse spre tovarăşul ei. Cu un cuţit pe care îl avea cu ea, tăie frânghiile ce legau braţele lui Strogoff. Acesta nu ştia cine îl dezleagă, deoarece Nadia nu rostise nicio vorbă.

— Frate! spuse ea în cele din urmă.

— Nadia, murmură Strogoff, Nadia!

— Frate, vino cu mine! Ochii mei vor fi ochii tăi de acum înainte, şi eu te voi conduce la Irkuţk!

Capitolul VI
Un prieten de drumul mare

Trecuse o jumătate de oră de când Mihail Strogoff şi Nadia plecaseră din Tomsk. Mulţi prizonieri putură să scape în noaptea aceea din mâinile tătarilor, deoarece şi ofiţerii, şi soldaţii, beţi morţi, lăsaseră de izbleişte supravegherea severă, pe care o menţinuseră până atunci, fie în tabăra din Zabediero, fie în timpul marşului convoiului. După ce fusese adusă cu ceilalţi în oraş, Nadia izbutise să se strecoare până lângă platou, în momentul în care Mihail Strogoff era târât dinaintea emirului.

De acolo, pierdută în mulţime, văzuse totul. Niciun strigăt nu-i scăpă de pe buze când sabia înroşită trecu peste ochii tovarăşului drag. Avu puterea să rămână neclintită şi mută. Un glas lăuntric îi spuse să se păzească, pentru a putea să-l îndrepte apoi pe feciorul Marfei Strogoff spre ţinta hotărâtă. Inima încetă un moment să-i bată când o văzu pe bătrână prăbuşindu*se la pământ. Un gând îi dădu însă curaj:

— Voi fi câinele credincios al orbului!

După plecarea lui Ivan Ogareff, Nadia se ascunse în umbră. Aşteptă ca locul să se golească. Părăsit ca orice oropsită fiinţă de care nu mai ai să te temi, Strogoff era singur. Îl văzu târând u-se până la mama lui, sărutând-o pe frunte şi dibuind apoi drumul pentru a pleca.

După câteva clipe, ea şi el, mână în mână, coborâră coasta şi, urmând cursul Tomsk-ului, ajunseră la marginea oraşului. Izbutiră să treacă nevăzuţi dincolo de întărituri.

Drumul spre Irkuţk era singurul care se pierdea în zare. Nu se înşelau. Nadia îl conducea cu grabă pe Mihail Strogoff. Se putea ca a doua zi, după câteva ore de orgie, cercetaşii emirului să se avânte din nou în stepă, tăind comunicaţia. Trebuia deci să le o ia înainte, să ajungă la fluviul Krasnoiarsk, la cinci sute verste de Tomsk, să nu părăsească şoseaua principală decât după ce vor fi străbătut o cât mai mare distanţă. A se încumeta pe drumuri neumblate însemna să rătăcească în nesiguranţă, în necunoscut, spre moarte.

Cum putu îndura Nadia oboseala nopţii de 16 spre 17 august? Cum găsi ea puterea necesară să facă un drum aşa de lung? Cum îndură sângerarea picioarelor ei prin bulgării drumului şi cum reuşi să meargă atât de mult? E de neînţeles. Dar a doua zi dimineaţa, după douăsprezece ore de la plecarea lor din Tomsk, Strogoff şi ea intrau în târguşorul Semilovskoe. Făcuseră cincizeci de verste.

Strogoff nu rostise o vorbă. Nu Nadia ţinuse mâna lui tot timpul nopţii, ci el pe a ei, dar mulţumită mâinii care îl îndrepta numai printr-un tremur uşor, el mergea la drum cu siguranţa de altădată.

Semilovskoe era, în întregime aproape, părăsit. Locuitorii fugiseră de teama tătarilor în provincia Yeniseisk. Două trei case mai erau locuite. Tot ce era de preţ sau de folos în oraş fusese dus aiurea.

Trebuia totuşi să poposească aici câteva ore. Aveau deopotrivă nevoie de hrană şi de odihnă. Fata îl conduse, aşadar, pe însoţitorul ei la marginea târguşorului. Văzură o locuinţă goală şi o poartă deschisă. Intrară. Un maldăr de lemne se găsea risipit în mijlocul odăii, lângă vatra cea mare. Se aşezară.

Nadia privi abia atunci cu atenţie la chipul tovarăşului orb, ca şi cum nu-l văzuse până atunci. În ochii ei se citea mai mult recunoştinţa decât mila.

Dacă Mihail Strogoff ar fi putut să vadă, ar fi citit, de bună seamă, în frumoşii şi întristaţii ei ochi semnul unui devotament şi al unei dragoste fără margini.

Pleoapele orbului, arse de oţelul înroşit, acopereau pe jumătate ochii secaţi. Învelişul exterior al globului ocular era uşor apăsat şi uscat, pupila uşor mărită, iar irisul părea de un albastru mai închis decât înainte; sprâncenele şi pleoapele erau în parte arse. Se părea totuşi că privirea aşa de pătrunzătoare a tânărului nu suferise nicio schimbare. Dacă nu mai vedea, asta era din cauză că sensibilitatea retinei şi a nervului optic fusese afectată de căldura arzătoare a săbiei.

Strogoff întinse mâinile:

— Nadia, tu eşti? întrebă el.

— Da, eu sunt, alături de tine, şi nu te voi mai părăsi, Mihail.

La auzul numelui său, pronunţat pentru prima oară de Nadia, Mihail Strogoff tresări. Înţelese că fata ştia cine este şi ce

legături îl uneau cu bătrâna siberiană.
— Nadia, reluă el, va trebui să ne despărţim!
— Să ne despărţim? Pentru ce, Mihail?
— Nu aş vrea să fiu o piedecă în calea ta! La Irkuţk te aşteaptă părintele tău. Trebuie să te întâlneşti cu el!
— Tata m-ar blestema, desigur, dacă te-aş părăsi după cele ce-ai făcut pentru mine!
— Nadia, Nadia, nu trebuie să te gândeşti decât la tatăl tău.
— Mihail, reluă Nadia, tu ai mai multă nevoie de mine ca tatăl meu. Vrei să nu mai mergi la Irkuţk?
— Niciodată! exclamă Strogoff, cu un glas care dovedea că n-a pierdut nimic din energia lui.
— Totuşi, îţi lipseşte scrisoarea…
— Pe care Ivan Ogareff mi-a furat-o… Ei bine, nu-mi pasă! Ei m-au luat drept spion! Am să mă port ca atare! Voi spune la Irkuţk tot ce-am văzut, tot ce am auzit şi, jur pe Dumnezeul meu, într-o zi trădătorul va fi în faţa mea! Dar pentru asta trebuie să ajung înaintea lui la Irkuţk.
— Şi sugerezi să ne despărţim, Mihail!
— Nadia, ticăloşii mi-au luat totul!
— Mie mi-au rămas câteva ruble şi ochii sănătoşi. Pot să văd fără tine şi să te duc în locul unde tu nu mai poţi merge singur!
— Cum vom trăi?
— Cerşind.
— Să plecăm, Nadia!
— Hai, Mihail!
Nu îşi mai spuneau unul altuia frate şi soră. Suferind deopotrivă, se simţeau şi mai apropiaţi. Părăsiră casa după ce se odihniră o oră.
Nadia cerşi şi căpătă câteva bucăţi de ciornekleb, un fel pâine cu orz, şi puţin hidromel, cunoscut în Rusia sub numele meod. Nu o costaseră nimic. Începuse noua ei meserie de cerşetoare. Îşi potoliră foamea şi setea cu această pâine şi hidromel. Madia îi păstră lui Strogoff cea mai mare porţie din hrana, de altfel, insuficientă. El mânca bucăţile de pâine, pe care însoţitoarea lui i le dădea una după alta. Apoi bău din plosca pe care ea i-o duse la buze.
— Mănânci, Nadia? o întrebă el în câteva rânduri.
— Da, Mihail, răspundea fata, dând tovarăşului ei cea mai mare porţie de pâine.

Părăsiră apoi târguşorul şi o luară din nou pe drumul anevoios, ce duce la Irkuţk. Fata rezista cu tărie oboselii. Dacă Mihail Strogoff ar fi văzut-o, n-ar mai fi avut curajul să meargă mai departe. Dar Nadia nu se plângea, şi Strogoff urma drumul cu o grabă neînfrântă. Pentru ce însă? Mai putea nădăjdui c-o va lua înaintea tătarilor? Mergea pe jos, n-avea bani, era orb, iar dacă n-ar fi avut în Nadia, singurul sprijin, ar fi trebuit să se culce în drum şi să moară asemeni unui câine.

Dar dacă ajungea la Krasnoiarsk, primejdiile erau înlăturate, întrucât guvernatorul, căruia îi va spune cine este, avea să-l ajute s-ajungă la Irkuţk.

Strogoff mergea pe drum, vorbind puţin şi adâncit în gânduri. Ţinea mâna Nadiei într-a sa. Li se părea că nu mai au nevoie de cuvinte pentru a se înţelege. Din când în când, Mihail Strogoff zicea:

—Vorbeşte-mi, Nadia!

— De ce? Avem aceleaşi gânduri! răspundea fata, căutând ca glasul ei să nu trădeze oboseala ce-o covârşea.

De mai multe ori, ca şi când inima ar fi încetat să-i mai bată, picioarele-i tremurară, mersul se încetini, braţele-i căutară sprijin, şi rămase în urmă. Mihail Strogoff se oprea la rându-i şi o fixa pe biata fată cu privirile lui goale, încercând parcă să străpungă pânza de întuneric, ce îi stătea în faţă. Pieptul îi tresălta; apoi, susţinându-şi mai puternic tovarăşa, pornea din nou la drum.

Totuşi, în mijlocul acestor chinuri de nedescris, se ivi o împrejurare care avea să pună capăt suferinţelor lor. Plecaseră din Semilovskoe cam de două ore, când Mihail Strogoff se opri.

— Drumul e pustiu? întrebă el.

— Pustiu cu totul, răspunse Nadia.

— Nu auzi un zgomot în urma noastră?

— Mi se pare că aud.

— De-or fi tătarii, trebuie să ne ascundem. Priveşte bine.

— Aşteaptă, Mihail! răspunse Nadia urcând pe o moviliţă.

Mihail Strogoff rămase un moment singur, cu urechile ciulite.

Nadia se apropie şi spuse:

— E o căruţă mânată de un flăcău.

— E singur?

— Singur.

Strogoff şovăi un moment. Să se ascundă? Sau, dimpotrivă,

să-ncerce a găsi un locşor în căruţă, dacă nu pentru el, cel puţin pentru ea? în ceea ce-l priveşte, s-ar fi mulţumit să se sprijine cu o mână de căruţă sau să o împingă la nevoie. Îşi dădea seama că dacă picioarele lui erau zdravene, fata, istovită de atâtea zile, se afla la capătul puterilor ei. Aşteptă.

Vehiculul se ivi în curând la răscruce. Era o chibitcă, trăsură largă, în care pot să stea la nevoie trei persoane.

De obicei, chibitcă e trasă de trei cai. Aceasta nu avea însă decât unul, păros, cu coadă lungă şi a cărui rasă mongolă arăta putere şi curaj. O conducea un tânăr ce ţinea lângă el un câine.

Nadia observă că băiatul este rus. Avea o figură blândă şi liniştită, ce inspira încredere. De altfel, nu părea grăbit. Mergea la pas pentru a nu-şi obosi calul şi, văzându-l, n-ai fi crezut că şoseaua pe care trecea putea fi din moment în moment închisă de tătari.

Ţinându-l pe Mihail Strogoff, Nadia se dădu deoparte. Chibitcă se opri şi conducătorul privi zâmbind spre fată.

— Unde mergeţi? întrebă el făcând ochi dulci.

La auzul glasului lui, Strogoff crezu că îi era cunoscut de undeva. Fruntea i se însenină.

— Ei bine, unde mergeţi? repetă flăcăul adresându-se de-a dreptul lui Strogoff.

— La Irkuţk, răspunse acesta.

— Oh, tătucule, dar nu ştii că până la Irkuţk e cale foarte lungă?

— Ştiu.

— Şi mergi pe jos?

— Pe jos.

— Bine, tu; dar domnişoara?…

— E sora mea, răspunse Mihail Strogoff, socotind că e bine să o prezinte din nou pe Nadia sub acest nume.

— Bine, e sora ta, tătucule. Dar, crede-mă, ea n-o să poată s-ajungă niciodată la Irkuţk.

— Prietene, reluă Mihail Strogoff apropiindu-se, tătarii ne-au jefuit şi nu mai am nicio copeică să-ţi dau; dar, de vrei, ia-o pe surioara mea lângă tine şi eu am să merg pe jos. N-ai să întârzii câtuşi de puţin…

— Frăţioare, strigă Nadia… nu vreau… nu vreau! Domnule, fratele meu e orb!

— Orb? exclamă flăcăul cu milă.

— I-au ars tătarii ochii! răspunse Nadia întinzând braţele ca pentru a cere ajutor.

— I-au ars ochii? O, tătucul, săracul! Eu merg la Krasnoiarsk. De ce nu te sui cu sora ta în chibitcă? Ne vom strânge unul într-altul şi-om încăpea. Câinele meu n-o să se supere dacă o merge şi pe jos. Numai că eu nu mân prea iute, ca să nu-mi obosesc calul.

— Prietene, care e numele tău? îl întrebă Mihail Strogoff.

— Nikolai Pigasoff.

— N-am să-ţi uit niciodată numele, spuse Mihail Strogoff.

— Urcă, tătucule. Vei sta cu sora ta în spate, iar eu, în faţă, să mân trăsura. E fân destul aici, şi-o să staţi ca pe perne. Hai, Serko, fă-ne loc!

Câinele coborî fără să se lase rugat. Era un animal de rasă siberiană, cu blana cenuşie, de talie medie, cu un cap mare şi care părea foarte ataşat de stăpânul lui. Strogoff şi Nadia se aşezară îndată, iar siberianul întinse mâinile căutându-le pe cele ale lui Nikolai Pigasoff.

— Iată, strânge-le dacă vrei! zise acesta.

Chibitcă porni la drum. Calul mergea încet, deoarece stăpânul nu-l atingea cu biciul. Dacă Strogoff nu putea să meargă mai repede, scăpa cel puţin de oboseala drumului.

Era aşa de trudită sărmana fată, că adormi curând în leagănul monoton al chibitcei. Strogoff şi Nikolai îi aşezară culcuşul cât putură mai bine. Bietul flăcău îi trata cu multă omenie pe cei doi nefericiţi pribegi. Iar din ochii lui Mihail Strogoff nu se prelingea nicio lacrimă, deoarece, este adevărat, fierul incandescent al săbiei i-o arsese pe ultima!

— E frumoasă, zise Nikolai.

— Da, răspunse Strogoff.

— Se arată dârze şi curajoase micuţele acestea, dar încolo ele sunt aşa de plăpânde!... Veniţi de departe?

— De foarte departe!

— Bieţii de voi! Cât te-o fi durut când ţi-au ars ochii!

— Da, mult de tot.

— N-ai plâns?

— Şi dacă aş fi făcut-o?...

— Oh, aş fi plâns şi eu. Să ştii câ n-o să-i mai vezi pe cei la care ţii! Dar, la urma urmei, ei tot te văd.

— E o mângâiere şi asta!

— Poate că da! Spune-mi, prietene, tu nu m-ai văzut pe mine pe undeva?
— Pe tine, tătucule? Nu, niciodată.
— Vocea ta mi-e cunoscută.
— Crezi? întrebă Nikolai zâmbind. Îmi cunoşti deci vocea! Vrei să ştii, poate, şi de unde vin? Să-ţi spun. Din Kolyvan.
— Din Kolyvan? De-acolo te cunosc atunci. Erai la postul telegrafic.
— Se poate, reluă Nikolai. Eram slujbaş acolo.
— Şi ai rămas la post până în ultimul moment.
— Până când trebuia.
— Era în ziua în care un englez şi un francez se-nghesuiau la ghişeu cu teancuri de ruble, şi când englezul a telegrafiat primele versete din Biblie.
— Tătucule, se poate, dar nu-mi amintesc.
— Cum? Nu-ţi aminteşti?
— Nu citesc niciodată telegramele pe care le transmit. Sunt dator să nu le iau în seamă.
Chibitcă îşi urma agale drumul, pe când Mihail Strogoff ar fi vroit să ajungă mai degrabă la destinaţie. Dar şi Nikolai, şi calul erau deprinşi cu mersul legănat, că n-ar fi putut odată cu pământul să-şi schimbe felul lor de a fi.
Calul mergea trei ore şi se odihnea una, ziua şi noaptea, ronţăind prin halte paie, pe când călătorii mâncau în compania credinciosului Serko. Chibitcă era pregătită pentru două persoane, cel puţin, şi Nikolai puse cu dărnicie tot ce avea la dispoziţia oaspeţilor săi, pe care îi credea frate şi soră.
După o zi de odihnă, Nadia îşi recăpătă o parte din puteri. Nikolai veghea să-i fie cât mai bine. Călătoria îşi urma cursul în condiţii bunicele, încet, fără îndoială, dar regulat. De câteva ori, în cursul nopţii, Nikolai fu prins de somn şi adormi, sforăind cu o convingere ce mărturisea liniştea conştiinţei lui. Atunci, dacă cineva ar fi privit cu atenţie, ar fi văzut cum Strogoff dibuie hăţul calului şi cum îl îndeamnă la trap, spre uimirea grozavă a câinelui care totuşi nu protesta. Pe urmă, cum Nikolai se deştepta, chibitcă îşi încetinea mersul. Ea câştigase însă câteva verste peste viteza obişnuită.
Trecură podul peste Işimsk, târguşoarele Işimskoe, Berikylskoe, Kuskoe, râul Marinsk, târgul cu acelaşi nume, Bogotoviskoe şi, în sfârşit, râuleţul Ciula, care desparte Siberia

occidentală de cea orientală. Drumul trecea când de-a lungul unor imense lande, ce ofereau privirilor un câmp vast, când prin păduri de brazi dese şi interminabile, din care aveau impresia că n-o să mai iasă niciodată.

Totul era pustiu. Târgurile erau aproape cu totul părăsite. Ţăranii fugiseră dincolo de Yenisei, socotind că năvala nătarilor va fi oprită în faţa fluviului.

La 22 august, chibitcă ajunse la Acinsk, situat la trei sute optzeci de verste de Tomsk. Până la Krasnoiarsk mai erau o sută douăzeci de verste. Nimic nu se mai întâmplă pe drum. De şase zile de când mergeau împreună, Nikolai, Strogoff şi Nadia rămăseseră neschimbaţi, unul cufundat în liniştea sa, ceilalţi doi îngrijoraţi, cu gândul că în curând tovarăşul lor îi va lăsa.

Într-un fel, s-ar fi putut spune că Strogoff vedea locurile pe care le străbătea prin ochii fetei şi ai lui Nikolai. Ştia când este în pădure sau la şes, când se arată vreo colibă, când se ivea vreun siberian. Nikolai nu tăcea un moment. Îi plăcea să vorbească şi glăsuia plăcut, într-o zi, Strogoff îl întrebă cum e vremea.

— Bună, tătucule, răspunse el, dar vara-i pe sfârşite. Toamna e scurtă-n Siberia şi-n curând ne va năpădi frigul iernii. Poate că tătarii au să se gândească să cantoneze în lunile acestea.

Mihail Strogoff clătină capul în semn de îndoială.

— Tătucule, nu crezi? Gândeşti că au să intre în Irkuţk?

— Mă tem că da.

— Ai dreptate. Au cu ei un om al dracului, care n-o să-i lase la jumătatea drumului. Ai auzit de Ivan Ogareff.

— Da.

— Ştii că nu e bine să fii trădător?

— Nu… nu e bine… răspunse Mihail Strogoff, voind să pară liniştit.

— Tătucule, reluă Nikolai, observ că nu te revolţi de ajuns când ţi se vorbeşte de Ivan Ogareff. Orice rus trebuie să-l blesteme auzindu-i numele.

— Crede-mă, prietene, că-l urăsc mai mult decât ţi-ai imagina.

— Nu este posibil, răspunse Nikolai, nu, nu e cu putinţă! Când mă gândesc la Ivan Ogareff, la răul pe care l-a adus sfintei noastre Rusii, mă cuprinde furia şi, dacă l-aş avea…

— Şi dacă l-ai avea?

— Cred că l-aş omorî.

— În ceea ce mă priveşte, eu sunt sigur! răspunse liniştit

Strogoff.

Capitolul VII
Trecerea fluviului Yenisei

La 25 august, pe înnoptate, chibitcă ajunse la Krasnoiarsk.

Drumul de la Tomsk durase opt zile şi nu putu fi parcurs ’mai repede, din cauza faptului că Nikolai dormise prea puţin. Deci Strogoff nu a putut da bice calului, care, pe alte mâini, ar fi făcut distanţa în mai puţin de trei zile.

Din fericire, nu era nicio primejdie în ce privea tătarii. Nu se ivise niciun cercetaş. Surprinzător. Se întâmplase, cu siguranţă, ceva neprevăzut, pentru ca trupele emirului să întârzie ocuparea oraşului Irkuţk.

Şi chiar aşa era. Un nou corp de armată rusească, format în grabă, pornise asupra localităţii Tomsk pentru a încerca recucerirea ei. Fiind însă prea slab faţă de trupele emirului, trebuise să se retragă. Feofar Han număra sub ordinele lui două sute cincizeci de mii de oameni, cărora guvernatorul nu le putea opune forţe suficiente. Invazia nu putea fi deci stăvilită, şi hoardele aveau să pornească grabnic asupra oraşului Irkuţk.

Lupta se dăduse la Tomsk la 23 august, ceea ce Mihail Strogoff nu ştia. Din cauza aceasta avangarda emirului nu îşi făcuse încă apariţia în ziua de 25 la Krasnoiarsk.

Dar dacă Strogoff nu avea idee despre cele ce se petrecuseră de la plecarea lui, cunoştea însă următorul aspect: că o luase înaintea hoardelor lui Feofar Han şi că putea spera să ajungă primul la Irkuţk, de care îl mai despărţeau 800 de verste (900 km).

De altfel, nădăjduia că la Krasnoiarsk, localitate cu aproape douăsprezece mii suflete, va găsi mijloace de transport. Întrucât Nikolai Pigasoff trebuia să poposească aici, se impunea să-l înlocuiască astfel cu o călăuză şi să schimbe chibitcă lui Nikolai cu un vehicul mai bun şi mai rapid. Nu se îndoia că după ce se va fi prezentat guvernatorului şi îi va fi arătat cine e – lucru uşor, de altfel va fi ajutat s-ajungă la Irkuţk în timpul cel mai scurt. N-ar mai fi avut decât să mulţumească bunului Nikolai Pigasoff şi să plece de îndată cu Nadia, deoarece nu voia s-o părăsească înainte de o fi dat tatălui ei.

Dacă Nikolai se hotărâse să poposească la Krasnoiarsk, o făcuse, după cum spunea el, pentru a-şi găsi serviciu. Bravul slujbaş, care îşi păzise până în ultimul moment postul din Kolyvan, voia să se pună din nou la dispoziţia administraţiei.

— De ce să încasez leafa pe nemuncite? repeta el.

Astfel, în cazul în care nu putea fi întrebuinţat la Krasnoiarsk, care trebuia să aibă stabilită o comunicaţie telegrafică, sigură, cu Irkuţk, îşi propunea să meargă la postul din Udinsk sau să-şi îndrepte paşii până către capitala Siberiei. În împrejurarea aceasta şi-ar fi continuat drumul cu fratele şi sora de până acum, şi în cine ar fi găsit aceştia o călăuză mai sigură, un prieten mai devotat?

Chibitcă nu mai era decât la o jumătate verstă de Krasnoiarsk. Pe dreapta şi pe stânga se vedeau numeroase cruci de lemn. Era ora şapte seara. Pe cerul senin se desena silueta bisericilor şi profilul caselor aşezate pe partea de sus a fluviului Yenisei. Apele lui scânteiau sub ultimele raze ale zilei apuse.

Chibitcă se opri.

— Surioară, unde suntem? întrebă Mihail Strogoff.

— La cel mult o jumătate verstă de primele clădiri.

— Oraşul parcă e adormit, reluă Strogoff. Niciun zgomot nu ajunge la urechile mele.

— Şi nu văd o lumină sclipind în umbră sau o dâră de fum ridicându-se în aer, adăugă Nadia.

— Ciudat oraş! spuse Nikolai. Aici oamenii nu fac tapaj şi se culcă odată cu găinile.

Mihail Strogoff avu o presimţire. El nu-i împărtăşi Nadiei speranţa că la Krasnoiarsk va găsi mijlocul de a duce călătoria la un bun sfârşit. Se temea să nu fie încă o dată înşelat în nădejdile lui. Dar Nadia îi ghicise gândul, cu toate că ea nu mai putea să înţeleagă graba tovarăşului său de a ajunge la Irkuţk, de vreme ce scrisoarea imperială îi fusese furată. Într-un rând, chiar, ea îl întrebă:

— Am jurat să mă duc la Irkuţk, se mulţumise el să răspundă.

Dar, pentru a-şi îndepli misiunea, trebuia să găsească la Krasnoiarsk un mijloc rapid de transport.

— Prietene, de ce nu mergem mai departe? îl întrebă el.

— Mă tem să nu scol oamenii din somn cu uruitul droagei mele.

Dar, cu o atingere de bici, Nikolai îşi îndemnă calul. Serko

mârâi uşor şi chibitcă coborî pe drumul ce ducea în oraş. După zece minute o luă pe uliţa principală.

Krasnoiarsk era pustiu! Nu se mai găsea niciun atenian în această „Atenă a Nordului”, după cum îi spunea d-na de Bourboulon. Niciun echipaj nu trecea de-a lungul străzilor largi şi curate. Niciun drumeţ nu călca pe sub umbra minunatelor case de lemn, cu înfăţişare monumentală. Nicio elegantă siberiană, îmbrăcată după ultimul model franţuzesc, nu se plimba prin parcul admirabil din pădurea ce se întinde către malurile fluviului Yenisei. Nu se auzea niciun clopot bătând, şi e rar ca un oraş rus să nu vibreze de armonia lor. Pustietate completă. Nicio fiinţă în acest oraş, altădată aşa de plin de viaţă.

Ultima telegramă trimisă din cabinetul ţarului, înainte de a se rupe firul, ordona guvernatorului garnizoanei, locuitorilor să plece din Krasnoiarsk, să ia cu ei tot ce prezenta o valoare şi putea folosi tătarilor, şi să se refugieze la Irkuţk. Aceeaşi dispoziţie pentru toţi locuitorii provinciei. Guvernământul moscovit ţinea să lase pustiul în faţa hoardei cotropitoare. Nimeni nu gândea să discute măcar o clipă înaltele porunci. Ele fură executate şi iată pentru ce în Krasnoiarsk nu se mai găsea niciun locuitor.

Mihail Strogoff, Nadia şi Nikolai străbătură străzile în tăcere. Încercau fără voie un simţământ de jale. Numai ei tulburau puţin liniştea de mormânt. Mihail Strogoff nu lăsă să se întrezărească mânia ce simţea văzând că nenorocul îl pândea pretutindeni. Speranţele lui erau încă o dată zădărnicite.

— Doamne, exclamă Nikolai, cum o să-mi pot câştiga pâinea în deşertul acesta?

— Prietene, zise Nadia, trebuie să porneşti cu noi la Irkuţk.

— Trebuie, într-adevăr! răspunse Nikolai. Firul funcţionează încă între Udinsk şi Irkuţk, şi acolo… Tătucule, plecăm.

— Să aşteptăm până mâine, răspunse Mihail Strogoff.

— Ai dreptate, răspunse Nikolai. Trecem fluviul Yenisei şi e neapărat nevoie să vedem.

— Să vedem! murmură Nadia, gândindu-se la bietul ei camarad orb.

Nikolai o auzi şi se întoarse spre Mihail Strogoff:

— Tătucule, iartă-mă. Pentru tine, ziua şi noaptea sunt la fel.

— Nu-ţi face mustrări, dragul meu, răspunse acesta trecându-şi mâna pe ochi. Când te am pe tine drept călăuză, pot merge.

Odihneşte-te câteva ore. Să se odihnească şi Nadia. Mâine va fi lumină!

Nu avură nevoie să umble mult până să găsească un adăpost. Cea dintâi casă în care intrară era goală, ca toate celelalte. Nu găsiră decât câteva grămezi de verdeţuri. În lipsă de altceva mai bun, calul trebui să se mulţumească şi cu ele. Dar proviziile din chibitcă nu erau sfârşite şi fiecare drumeţ îşi luâ partea sa. Apoi, după ce îşi făcură rugăciunea, Nikolai şi fata adormiră, în timp ce Mihail Strogoff stătea de veghe. Pe el nu-l putea lua somnul.

A doua zi, la 26 august, pe înnoptat, chibitcă îşi continuă drumul trecând prin parc pentru a ajunge la malul fluviului Yenisei.

Strogoff era îngândurat. Cum vor putea să treacă fluviul dacă bărcile sau luntrele, aşa precum era probabil, fuseseră distruse pentru a întârzia marşul năvălitorilor? Cunoştea Yenisei-ul, deoarece îl străbătuse de atâtea ori. Ştia cât e de lat şi cât de furtunos îi e cursul, în vremuri obişnuite, trecerea trăsurilor şi cailor de pe un mal pe altul, cu ajutorul luntrelor speciale, se face cu mare greutate, în vreo trei ore. Or, cum va putea chibitcă să ajungă dincolo când orice mijloc de îmbarcare lipseşte?

— Am să trec cu orice preţ! îşi repetă Strogoff.

Se lumina când chibitcă ajunse pe malul stâng. În acest punct malul era mai înalt cu o sută de picioare. Puteai deci să observi fluviul pe o mare întindere.

— Se zăreşte vreo luntre? întrebă Mihail Strogoff, plimbându-şi nerăbdător privirile de la un mal la altul, dintr-o obişnuinţă maşinală, ca şi cum ochii lui ar fi mai putut vedea.

— Frăţioare, abia se face ziuă, răspunse Nadia. Pâcla nu s-a ridicat şi nu poţi vedea nimic încă.

Toţi trei aşteptau să se ridice perdeaua de ceaţă. Soarele se înălţă repede, iar primele-i raze nu întârziară să străpungă pânza alburie.

— Ei bine? întrebă Strogoff.

— Ceaţa se subţiază şi ziua se arată, răspunse Nadia.

— Nu vezi încă suprafaţa apei, surioară?

— Nu încă.

— Mai aşteaptă niţel, tătucule, spuse Nikolai. Uite, vântul a început s-adie. Începe să se risipească negura. Movilele din

dreapta îşi arată şiragul lor de arbori. S-a isprăvit! Razele soarelui au venit de hac ceţei. Ce frumoasă-i ziua, bietul meu orb, şi ce păcat că nu o poţi vedea!

— Zăreşti vreo barcă?

— Nu văd niciuna.

— Uită-te bine, prietene, pe malul ăsta şi pe malul celălalt, uită-te cât poţi de departe! O barcă, o luntre de pescari…

Nikolai şi Nadia stăteau pe mal privind pe deasupra fluviului. Yenisei-ul avea în punctul acesta o lăţime de o verstă şi jumătate şi forma două braţe printre care apa curgea cu rapiditate. Câteva ochiuri de pământ plantate cu sălcii şi plopi păreau că-s vase verzi împodobite cu flori. Dincolo se înălţau colinele acoperite cu păduri şi care, sub scânteierea soarelui, păreau cuprinse de flăcări.

Niciun mijloc de trecere însă, nici pe malul stâng, nici pe cel drept, şi nici pe insulele mici. Totul fusese distrus din ordin.

— Staţi, că-mi aduc aminte! exclamă deodată Strogoff. Mai încolo unde sunt ultimele case din Krasnoiarsk se află un podeţ. Acolo acostează luntrele. Prietene, să vedem dacă nu cumva o mai fi vreo barcă uitată din întâmplare.

Nikolai se îndreptă într-acolo. Nadia îl luă pe Strogoff de mână şi porniră în grabă.

După douăzeci de minute, se aflau toţi trei la marginea podeţului. Dar el era distrus şi nu se afla acolo nicio luntre, nimic care să să le permită de a ajunge dincolo.

Nikolai declară cu descurajare că trecerea fluviului părea imposibilă.

— Îl vom trece până la urmă! declară Mihail Strogoff.

Cercetările continuară. Cotrobăiră prin câteva căsuţe de pe mal, pustii ca toate celelalte. Nikolai căuta printr-una, iar Nadia prin alta. Chiar şi Strogoff dibuia ici şi colo.

Nikolai şi fata scotociră în zadar prin colibă. Se pregăteau tocmai să renunţe la toate, când se auziră chemaţi.

Amândoi se întoarseră şi îl zăriră pe Mihail Strogoff în pragul unei uşi.

— Ce sunt astea? întrebă el punând mâna pe diferite lucruri aşezate lângă un beci.

— Nişte burdufuri, răspunse Nikolai. Şase, pe legea mea!

— Sunt pline?

— Da, pline cu kumyss. Tocmai bun pentru drum…

Kumyss este o băutură obţinută din lapte de cămilă sau de iapă, fortifiantă, chiar puţin alcoolică, iar Nikolai nu putea decât să-l felicite pe orb pentru descoperirea lui.

— Pune unul deoparte, îi spuse Mihail Strogoff, dar goleşte-le pe celelalte.

— Acum, tătucule.

— Iată cu ce-o să trecem fluviul.

— Şi pluta?

— Pluta va fi chibitcă. E destul de uşoară ca să poată pluti.

— Bună idee, exclamă Nikolai. Cu ajutorul lui Dumnezeu, vom ajunge la destinaţie. Să ne-apucăm de lucru!

Şi începu să golească burdufurile, transportându-le la chibitcă. Unul, plin cu rachiu, fu păstrat, iar celelalte, astupate, după ce fură umflate cu aer. Două dintre ele, ataşate la pieptul calului, aveau să îl ţină la suprafaţă. Alte două fură aşezate în ambele părţi ale chibitcei, care se transformă astfel în podeţ plutitor. Treaba fu isprăvită grabnic.

— Nadia, n-o să-ţi fie teamă? o întrebă Mihail Strogoff.

— Nu, frăţioare, răspunse fata.

— Şi tu prietene?

— Nu! exclamă Nikolai. Dar sunt mulţumit că-mi îndeplinesc una dintre dorinţele ce aveam: să plutesc în căruţă pe apă.

În acel loc, malul, destul de înclinat, era bun pentru coborârea chibitcei.

Calul o trase până în apă, şi, chiar de la primul contact, burdufele ţinură şi vehicul, şi animal, deasupra. Câinele nu avea nevoie de nimic, deoarece el era un bun înotător.

Drumeţii se aflau pe capră şi, din spirit de prevedere, se descăiţară. Apa nu le ajunse însă nici până la glezne. Mihail Strogoff ţinea frâiele calului şi, conform indicaţiilor pe care i le dădea Nikolai, el conducea oblic bidiviul, dar menajându-l, deoarece nu voia să-l epuizeze în vreme ce animalul lupta împotriva curentului. Atâta vreme cât chibitcă urma cursul apei, era bine, iar după câteva minute, ea depăşi cheiul din Krasnoiarsk. Pe urmă, pluti în derivă spre nord şi era deja evident că nu va acosta pe celălalt mal decât cu mult în aval de oraş. Dar asta nu avea importanţă.

Trecerea fluviului s-ar fi făcut fără mari greutăţi, chiar cu aceste aparate rudimentare, dacă n-ar fi fost curentul puternic al apei. Din nenorocire însă, pe la jumătate, valurile veneau

tumultoase şi în curând chibitcă fu luată vijelios la vale.

Primejdia deveni foarte mare. Chibitcă nu mai tăia pieziş apele către malul dorit, ci se învârtea în mijloc ca un călăreţ în arenă. Calul abia îşi mai putea ţine capul afară, iar câinele fusese nevoit să-şi caute un loc de sprijin agăţându-se de chibitcă.

Mihail Strogoff îşi dădu seama de situaţie. Se simţi antrenat urmând o traiectorie circulară, care se restrângea treptat şi din care nu mai putea să iasă. Nu scoase un cuvânt. Ar fi vrut să vadă cu ochii lui pericolul, pentru a-l înfrunta mai lesne… Dar nu putea!

Nadia, de asemenea, tăcea. Agăţa: e de marginile căruţei, mâinile ei o ajutau să reziste mişcărilor dezordonate ale ambarcaţiei improvizate, care se înclina din ce în ce mai mult spre centrul depresiunii.

Dar Nikolai? îşi dădea, oare, seama de primejdia în care se aflau? Pe chipul lui erau întipărite liniştea sau dispreţul, îndrăzneala sau nepăsarea? Viaţa nu preţuia pentru el prea mult? Oricum, chipul lui rămăsese tot zâmbitor.

Chibitcă se afla prinsă tot în vârtejul apei, iar calul era sleit. Deodată, Mihail Strogoff se dezbrăcă de haină şi se aruncă în apă: apoi, apucând viguros frâul calului, îl smuci cu aşa putere, că îl scoase din vârtejul periculos al valurilor. Luată din nou de curent, chibitcă prinse să plutească cu mai multă iuţeală.

— Ura!… exclamă Nikolai.

În două ore, numai, după ce părăsise portul de îmbarcare, chibitca străbătu cotul mare al fluviului şi acostă pe o insulă, la peste şase verste depărtare de locul de plecare.

Acolo, calul trase căruţa pe mal şi curajosului animal i se oferi o oră de odihnă. Apoi, după ce traversă insula pe toată lăţimea ei sub umbra magnificilor ei mesteceni, chibitcă ajunse la marginea micului braţ al lui Yenisei.

Traversarea se făcu aici mai uşor. Niciun vârtej nu tulbura cursul fluviului în această a doua albie, curentul fiind aici aşa de rapid, încât chibitcă nu acostă pe malul drept decât la cinci verste în aval. Ea plutise în derivă, în total, unsprezece verste.

Aceste mari cursuri de apă de pe teritoriul siberian, peste care niciun pod nu fusese construit încă, sunt cele mai mari piedici în stabilirea comunicaţiilor. Pentru Strogoff, ele fuseseră fatale mai mult sau mai puţin. Luntrea care îl purta pe Irtiş, pe el şi pe

Nadia, fusese atacată de tătari. Pe Obi nu scăpase decât ca prin minune de călăreţii ce-l urmăreau. Doar fluviul Yenisei fusese trecut mai dificil.

— N-ar fi fost aşa de amuzant, strigă Nikolai frecându-şi mâinile, atunci când debarcă pe malul drept al fluviului, dacă n-ar fi fost şi dificil!

— Ceea ce n-a fost decât greu pentru noi va fi cu neputinţă, poate, pentru tătari! spuse Mihail Strogoff tovarăşului lui.

Capitolul VIII
Când îţi iese iepurele înainte…

Mihail Strogoff putea, în sfârşit, să creadă că drumul era liber până la Irkuţk. O luase înaintea tătarilor, reţinuţi la Tomsk. Când ostaşii emirului vor ajunge la Krasnoiarsk, ei nu vor mai găsi altceva decât o localitate pustie. Neavând mijlocul de a trece, deocamdată, pe malul celălalt al fluviului, vor mai întârzia câteva zile.

De la nefericita întâlnire cu Ivan Ogareff, trimisul ţarului se simţea pentru întâia oară mai puţin îngrijorat şi se bucura că niciun obstacol n-o săi mai stea în cale. După ce făcuse ocol de mai multe verste pe apă, chibitcă se înapoie şi regăsi drumul mare. Porţiunea aceasta dintre Krasnoiarsk şi Irkuţk e socotită, de altfel, cea mai bună de pe tot cuprinsul stepei.

Mai puţine zdruncinături pentru călători, vaste zone umbroase, care îi protejează împotriva căldurii soarelui, câteva păduri cu pini sau cedri, care acoperă o întindere de o sută de verste. Nu mai este imensa stepă a cărei linie circulară se uneşte la orizont cu cea a cerului. Dar regiunea, altădată bogată, era acum pustie. Nu se mai zăreau aceşti ţărani siberieni, printre care domină tipul slav. Era deşertul şi, aşa cum ştim, deşertul în toată regula.

Timpul se menţinea frumos, dar frigul începea să se simtă. Toamna e de scurtă durată prin locurile acestea, ba uneori iarna urmează imediat verii. Ceea ce este caracteristic iernilor Rusiei asiatice e că temperatura coboară până la 42 de grade sub zero.

Vremea era deci favorabilă călătorilor. Nu mai erau nici furtuni şi nici ploi. Căldura era potrivită, nopţile erau răcoroase. Nadia şi Strogoff se simţeau bine din punct de vedere al sănătăţii, iar

puterile le reveniseră de la plecarea din Tomsk. Nikolai Pigassof era, la rându-i, bine. Călătoria i se părea o plimbare, o excursie plăcută. Socotea că e în vacanţă.

— Hotărât, zicea el, e mai bine să cutreieri pe afară decât să rămâi douăsprezece ore cocoşat pe un scaun.

Mihail Strogoff îl convinsese, în sfârşit, pe Nikolai să dea bice calului spre a merge mai repede. Îi încredinţase taina că Nadia şi cu el trebuia să se întâlnească, nu peste mult timp, cu tatăl lor, exilat la Irkuţk. Desigur că nu trebuia să obosească bidiviul prea mult, deoarece nu aveau altul în loc; dar se putea străbate şaizeci de verste într-o zi şi o noapte, oprind calul din când în când spre a se odihni. De altminteri, dobitocul era puternic şi apt, prin însăşi rasa lui, să înfrunte orice oboseală. Păşunile bogate nu-i vor lipsi de-a lungul drumului, iarba era din abundenţă şi hrănitoare. Deci i se putea cere un surplus de efort.

Nikolai se dădu bătut. Povestea celor doi tineri, care mergeau să împărtăşească soarta tatălui lor, îl emoţionase. Cu un zâmbet plin de bunătate naivă, el îi spuse Nadiei:

— Oh, ce fericit va fi domnul Korpanoff când ochii lui au să vadă, când braţele lui au să îmbrăţişeze! Dacă merg la Irkuţk – şi acum cred că merg –, să îmi dai voie să fiu şi eu de faţă. Nu-i aşa?

Apoi, bătându-se pe frunte:

— Vai, dar îmi închipui cât de nenorocit se va simţi bătrânul văzând că feciorul lui cel mare e orb!

În sfârşit, chibitcă mergea mai repede şi, potrivit socotelilor lui Strogoff, străbătea zece-douăsprezece verste pe oră.

La 28 august călătorii trecură prin cătunul Balaisk, situat la optzeci de verste de Krasnoiarsk, iar la 29 august, prin Ribinsk, la patruzeci verste de Balaisk.

A doua zi, după alte treizeci şi cinci de verste, soseau la Kamsk, târguşor înstărit, aşezat pe malul râuleţului cu acelaşi nume, mic afluent al fluviului Yenisei. Casele mici, de lemn, sunt grupate în jurul unei pieţe, iar târguşorul e dominat de o catedrală cu clopotniţa aurită.

Locuinţele goale, biserica pustie Niciun han locuit, nicio staţie pentru diligenţe. Lipseau caii din grajduri, lipsea orice suflare de viaţă. Ordinele guvernului moscovit fuseseră executate cu străşnicie. Ce nu putuse fi luat fusese distrus.

La ieşirea din Kamsk, Mihail Strogoff spuse Nadiei şi tovarăşului de drum că până la Irkuţk nu vor mai întâlni decât un orăşel neînsemnat, Nijni Udinsk.

Nikolai răspunse că ştia asta, cu atât mai mult cu cât în târguşorul acela se afla o staţie telegrafică. Dacă şi Nijni Udinsk o fi evacuat, el va trebui să-şi caute o ocupaţie în capitala Siberiei Orientale.

Chibitcă putu traversă fără dificultate râuleţul care taie drumul dincolo de Kamsk. De altfel, între Yenisei şi unul din marii lui afluenţi, Angara, care udă oraşul Irkuţk, nu existau temeri referitoare la vreun curs de apă considerabil, probabil cu excepţia lui Dinka. Călătoria nu putea deci întârzia din această cauză.

Din Kamsk până la Nijni Udinsk drumul fu foarte lung, de vreo sută treizeci de verste. Nu mai trebuie amintit că pe acest parcurs făcură câteva popasuri, „fără de care, spunea Nikolai, şi-ar fi atras nemulţumirea calului”. Fusese convenit ca animalul să se odihnească la fiecare cincisprezece verste, şi cuvântul trebuie respectat, chiar când e vorba de patrupede.

După ce trecu prin albia unui pârâiaş, chibitcă ajunse la Birinzinsk în dimineaţa zilei de 4 septembrie. Aici Nikolai găsi un nou stoc de provizii pentru drum, astfel că nu mai aveau să ducă nicio grijă.

După ce se odihniră bine, porniră din nou la drum, în după-amiaza zilei de 4 septembrie. Nu mai aveau decât cinci sute de verste până la Irkuţk. Nimic în urma lor nu prevestea apariţia avangărzii tătarilor. Mihail Strogoff putu dar să tragă nădejdea că nicio piedecă nu i se va mai ivi în drum, şi că în opt sau zece zile se va putea prezenta Marelui Duce.

Ieşind din Birinzinsk, un iepure trecu prin faţa lor, la treizeci de paşi.

— Ah! exclamă Nikolai.

— Ce ai, prietene? întrebă alarmat Mihail Strogoff.

— N-ai văzut? întrebă el şi chipul lui surâzător se întunecă deodată, după care adăugă: Oh, nu, tu n-ai putut vedea, şi e mai bine pentru tine, tătucule!

— Dar n-am văzut nici eu, spuse Nadia.

— Cu atât mai bine, cu atât mai bine! Dar eu am văzut… am văzut!

— Şi-anume ce? întrebă Strogoff.

— Un iepure care a trecut pe dinaintea noastră! răspunse Nikolai.

În Rusia există credinţa populară că, atunci când iepurele îţi iese înainte, îţi merge rău.

Superstiţios cum sunt cei mai mulţi ruşi, Nikolai oprise de îndată chibitcă. Strogoff înţelese şovăiala tovarăşului lui şi, cu toate că nu împărtăşea copilăreasca temere, voi să-l liniştească:

— Nu e nimic, prietene! îi zise el.

— Nu o fi pentru tine sau pentru Nadia, ştiu. Dar pentru mine… în sfârşit, cum va vrea soarta!

Puse după aceea trăsura în mişcare. Cu toate acestea, în pofida supărătoarei prevestiri, ziua se scurse liniştită. În ziua următoare, 6 septembrie, la prânz, poposiră în târgul Alsalevsk, tot aşa de pustiu ca şi celelalte.

Aici, în pragul unei case, Nadia găsi două dintre acele cuţite de care se servesc vânătorii siberieni. Dădu unul dintre ele lui Strogoff, care îl ascunse sub haine, iar pe celălalt îl păstră ea. Mai aveau şaizeci şi cinci de verste până la Nijni Udinsk.

Vreme de două zile, Nikolai nu îşi recăpătă buna dispoziţia obişnuită. Semnul rău, care-i ieşise-n cale, îl întristase, şi el, care nu ar fi stat un ceas fără să vorbească vrute ş: nevrute, stătea ore îndelungate într-o muţenie din care cu greu îl putea scoate Nadia. Aceste simptome erau, într-adevăr, cele ale unei stări de spirit mereu vie. Şi asta poate fi explicat când este vorba despre aceşti oameni aparţinând rasei nordice, ai căror strămoşi superstiţioşi au fost fondatorii mitologiei hiperboreene.

Pornind din Ekaterinburg, drumul către Irkuţk urmează aproape paralel latitudinea 65, dar, ieşind din Biriusinsk, el coteşte oblic direct spre sud-est, tăind în pieziş meridianul o sută. Apoi merge drept pentru a atinge capitala Siberiei orientale, trecând ultimele pante ale munţilor Saiansk, care nu-s, de fapt, decât derivaţia lanţului imens al Altailor, vizibil la o distanţă de două sute de verste.

Chibitcă gonea pe acest drum. Da, gonea! Nikolai nu se mai gândea să-şi ocrotească devotatul cal, voind să ajungă cât mai iute la ţintă. Cu toată resemnarea lui oarecum fatalistă, avea convingerea că va fi în siguranţă doar la Irkuţk.

După unele mărturisiri ale lui, Strogoff şi Nadia îşi dădură seama că, într-adevăr, greutăţile nu se sfârşiseră. De altfel, dacă de la Krasnoiarsk încoace regiunea fusese respectată în bunurile

ei naturale, se vede totuşi că pădurile avuseseră de suferit, că arăturile fuseseră călcate. Trupe însemnate trecuseră pe acolo.

La treizeci de verste înainte de Nijni Udinsk, urmele unei devastări recente îi izbiră pe toţi, şi ele nu puteau fi cauzate, de bună seamă, decât de tătari. De altfel, nu numai câmpurile erau frământate de potcoavele cailor. Cele câteva case împrăştiate de-a lungul drumului nu erau numai goale, ci în parte şi jefuite, iar altele, incendiate. Urmele de gloanţe se vedeau încă în pereţi.

îngrijorarea lui Mihail Strogoff e lesne de-nţeles. Nu mai încăpea îndoială că un grup de tătari trecuse pe aici, şi totuşi era cu neputinţă ca ei să fie ostaşi de-ai emirului, deoarece n-ar fi putut să le-o ia înainte fără să-i fi zărit.

Dar atunci cine erau aceşti noi cotropitori, şi pe ce drum al stepei apucaseră ei spre a ajunge pe marea şosea ce duce la Irkuţk? Cu ce felul de duşmani avea să se mai întâlnească sărmanul curier al ţarului?

Mihail Strogoff nu împărtăşi frământările lui nici Nadiei şi nici lui Nikolai, nevrând să-i tulbure. Era hotărât să-şi continue drumul atâta vreme cât nu i se punea în cale o piedecă peste care n-ar fi putut trece. Avea să vadă mai târziu ce este de făcut.

În ziua următoare se văzură şi mai proaspete urmele unui însemnat detaşament de călăreţi şi de pedestraşi. Dâre de fum pluteau la orizont. Chibitcă mergea cu prevedere. Câteva case de prin satele părăsite ardeau încă şi, desigur, focul nu fusese pus de mai mult de douăzeci şi patru de ore.

În sfârşit, la 8 septembrie chibitcă se opri. Calul nu mai vru să se mişte. Câinele lătra jalnic.

— Ce e? întrebă Mihail Strogoff.

— Un cadavru! răspunse Nikolai sărind brusc din chibitcă.

În drum zăcea cadavrul unui mujic, mutilat oribil. Era ţeapăn. Nikolai se-nfioră. Pe urmă, ajutat de Mihail Strogoff, târî cadavrul la marginea drumului. Ar fi vrut să îngroape nenorocitul trup de om nevoiaş, în pământ, pentru a nu fi devorat de fiarele stepei, dar Mihail Strogoff nu-i dădu răgaz.

— Să plecăm, prietene, să plecăm! exclamă el. Nu putem zăbovi nicio clipă.

Şi chibitcă porni din nou la drum.

De altfel, dacă Nikolai ar fi voit să îndeplinească ritualurile

necesare morţilor întâlniţi pe marele drum siberian, i-ar fi fost cu neputinţă. Lângă Nijni Udinsk el găsi vreo douăzeci de cadavre întinse la pământ.

Trebuia totuşi să meargă înainte până la capăt, fără a cădea însă în mâna cotropitorilor. Itinerarul nu fu schimbat, cu toate că jalea era tot mai mare cu fiecare târguşor străbătut. Toate aceste sate ale căror nume arătau că au fost întemeiate de exilaţi poloni, căzuseră pradă jafului şi incendiului. Sângele victimelor nu se uscase încă. Nu se ştia însă în ce împrejurări se înfăptuiseră toate aceste blestemăţii. Nu mai exista niciun om care să dea informaţii în acest sens.

În ziua aceea, pe la ora patru după-amiază, Nikolai arătă cu mâna turlele înalte ale bisericilor din Nijni Udinsk, învăluite într-o pânză deasă, care nu putea fi totuşi de nori.

Nikolai şi Nadia priveau şi îi comunicau lui Strogoff rezultatul cercetărilor lor. Trebuia să facă într-un fel. Dacă oraşul era evacuat, puteau să-l străbată în linişte, dar dacă, printr-o împrejurare inexplicabilă, îl ocupau tătarii, atunci se impunea să-l ocolească foarte atent.

— Să înaintăm cu băgare de seamă, spuse Strogoff, dar să înaintăm.

Mai făcură o verstă.

— Nu sunt nori, e fum! exclamă Nadia. Frate, au dat foc oraşului!

Scântei ţâşneau prin perdeaua de fum, care devenea tot mai deasă. Niciun fugar, de altfel. Cu siguranţă că năvălitorii găsiseră oraşul părăsit şi-i dăduseră foc. Dar tătarii făcuseră aceasta? Nu era, oare, vorba de ruşi, care ascultau porunca Marelui Duce? Guvernul ţarului voise, poate, ca de la Krasnoiarsk, de pe Yenisei, niciun oraş şi niciun târguşor să nu mai poată servi drept refugiu soldaţilor emirului. Ce avea să facă Mihail Strogoff? Să se oprească sau să-şi urmeze drumul?

Era nehotărât. Apoi, după ce se gândi la toate posibilităţile, socoti că, oricare ar fi fost greutăţile unei călătorii pe drumuri nebătute, trebuia să lase şoseaua principală pentru a nu cădea din nou în mâinile tătarilor. Tocmai se pregătea să-i spună lui Nikolai să ocolească pe lângă Nijni Udinsk, când o detunătură se auzi din dreapta. Un glonte şuieră şi calul, lovit în cap, căzu fără viaţă la pământ.

În aceeaşi clipă, doisprezece călăreţi dădură năvală în drum şi

chibitca era înconjurată. Fără a fi avut vreme să-i recunoască, Strogoff, Nikolai şi Nadia erau prizonieri în mâna acelora care îi târau în grabă către Nijni Udinsk.

Strogoff nu-şi pierduse sângele rece cu prilejul acestui atac fulgerător. Neputând să-şi vadă duşmanii, nu putuse nici să se apere. Dar dacă nu vedea, el putea auzi şi înţelege ce îşi spuneau vrăjmaşii.

Din limbajul lor recunoscu că soldaţii erau tătari, şi, din vorbele lor, cum că precedau oastea năvălitorilor. Iată, în definitiv, ce află Mihail Strogoff, atât din primele cuvinte ale lor, cât şi din conversaţiile pe care le surprinse mai târziu.

Soldaţii nu se aflau sub ordinul direct al emirului, rămas de partea cealaltă a fluviului Yenisei. Ei făceau parte dintr-a treia coloană, compusă, în special, din tătari ai taberelor din Hohand şi Kunduz, cu care oastea lui Feofar avea să facă legătura lângă Irkuţk.

După sfaturile lui Ivan Ogareff, şi pentru a asigura succesul invaziei în provinciile de la est, coloana trecuse frontiera guvernământului Semipalatinsk şi, la sud de lacul Balhaci, înaintase de-a lungul munţilor Altai. Jefuind, distrugând, sub comanda unui ofiţer al hanului din Kunduz, coloana ajunsese la malul fluviului Yenisei. Aici, ţinând seama de cele petrecute la Krasnoiarsk din ordinele ţarului, şi pentru a uşura trecerea trupelor emirului, ofiţerul lansase la apă câteva bărci care, ca mijloc de îmbarcare sau ca material de pod, aveau să îngăduie lui Feofar trecerea pe partea dreaptă a drumului spre Irkuţk. Apoi, această a treia coloană ocolise poalele munţilor, coborând în valea fluviului Yenesei, şi ajunsese pe drumul spre Alsalevk. După orăşelul acesta, transformat într-o groaznică grămadă de ruine, Nijni Udinsk avea să aibă aceeaşi soartă. Plecând şi de aici, tătarii, în număr de cincizeci de mii, urma să ocupe primele poziţii dinaintea oraşului Irkuţk, unde se vor uni în curând cu trupele emirului.

Astfel se prezintă situaţia la această dată, situaţie cât se poate de gravă pentru această regiune a Siberiei Orientale, şi pentru apărătorii nu tocmai numeroşi din capitala sa.

Iată, aşadar, ce află Strogoff: sosirea înaintea oraşului Irkuţk a unei a treia coloane tătăreşti, şi legătura apropiată a emirului şi a lui Ogareff cu grosul trupelor lor. De aici, încercuirea localităţii Irkuţk şi cucerirea ei, care nu mai era decât o problemă de timp,

probabil foarte scurt.
E lesne de înţeles starea sufletească a lui Strogoff. Cine s-ar mira dacă, în aceste împrejurări, şi ar fi pierdut tot curajul, toată speranţa? Nu era însă cazul. Buzele lui nu murmurară decât:
— Am să ajung!
După o jumătate de oră de la atacul călăreţilor tătari, Strogoff, Nikolai şi Nadia intrau în Nijni Udinsk. Devotatul câine îi urmase, dar de departe. Nu aveau să rămână în oraşul cuprins de flăcări.
Prizonierii fură deci aruncaţi pe cai şi târâţi grabnic, Nikolai resemnat ca totdeauna, Nadia cu credinţa în Strogoff, iar acesta nepăsător în aparenţă, dar gata la cel dintâi prilej să fugă.
Tătarii nu întârziară să vadă că unul dintre captivii lor e orb, şi în cruzimea firii lor se gândiră să-şi bată joc de cel nenorocit. Mergeau repede. Calul lui Mihail Strogoff, neavând călăuză, mergând la întâmplare, se poticnea în dreapta şi în stânga. De aici înjurături, brutalităţi din partea călăilor, care zdrobeau inima bietului animal şi îl umpleau de revoltă pe Nikolai. Dar ce puteau să facă? Nu cunoşteau limba tătarilor, iar rugămintea lor ar fi fost respinsă fără milă.
Ba, în curând, soldaţii se gândiră să schimbe calul pe care călărea Strogoff cu altul orb, la sugestia unui călăreţ pe care Mihail Strogoff îl auzi spunând:
— Bre, dar rusul ăsta poate c-o fi văzând!
Acestea se petreceau la şaizeci de verste de Nijni Udinsk, între târguşoarele Tatan şi Şiberlinskoe. Îl aşezară deci pe Strogotf pe calul orb, punându-i în batjocură frâiele în mâini. Apoi, cu lovituri de bici, cu bolovani, cu strigăte puternice, goniră în galop animalul.
Calul nu putea fi ţinut în linie dreaptă de călăreţul său, orb ca şi el, astfel că ori se lovea de vreun arbore, ori o pornea alăturea cu drumul. De aici, poticneli şi căderi care puteau să aibă urmări mortale.
Mihail Strogoff nu protestă. Nu se plânse. Calul se poticnea, aştepta să se scoale. Pornea, şi jocul crud începea de la capăt. În faţa acestei cruzimi, Nikolai nu se mai putu stăpâni. Voia să alerge în ajutorul tovarăşului său, însă era oprit, brutalizat.
În sfârşit, spectacolul s-ar fi prelungit multă vreme, desigur spre marea bucurie a tătarilor, dacă un accident nu i-ar fi pus capăt.
La un moment dat, în ziua de 10 septembrie, calul orb se

îndârji şi alergă de-a dreptul către o băltoacă, adâncă de vreun metru, la marginea drumului. Nikolai vru să fugă în apărarea camaradului lui, dar fu oprit. Calul, lăsat de voia lui, se azvârli cu călăreţ în baltă.

Nadia şi Nikolai scoaseră un strigăt de groază. Crezură că nefericitul lor tovarăş fusese zdrobit în această cădere. Când îl ridicară, Mihail Strogoff nu avea nimic, dar bietului cal i se frânseseră picioarele din faţă. Legat cu o frânghie de şeaua unui tătar, Strogoff trebuia să urmeze pe jos detaşamentul.

Iar nu se plânse, iarăşi nu protestă. Merse cât putu de repede, abia târât de coarda care îl lega. Era „omul de fier”, de care generalul Kissoff vorbise ţarului!

A doua zi, 11 septembrie, detaşamentul trecea prin târguşorul Şibarlinskoe. Aici se întâmplă ceva ale cărei urmări aveau să fie nespus de grave. Se înnoptase. Călăreţii tătari, poposind aici, se îmbătaseră mai mult sau mai puţin. Voiau să plece.

Nadia, care până atunci, ca prin minune, fusese respectată de soldaţi, fu insultată de unul. Mihail Strogoff nu putuse vedea nici gestul de insultă, nici pe cel care îl făcuse. Nikolai văzuse însă şi pentru el.

Atunci, liniştit, fără să stea pe gânduri, fără să îşi dea, poate, seama de acţiunea lui, Nikolai merse de-a dreptul către soldat şi, mai înainte ca tătarul să îl poată opri, îi smulse pistolul de la brâu şi i-l descarcă în piept.

Ofiţerul care comanda aleargă de-ndată la auzul detunăturii. Călăreţii erau pe punctul de a-l sfâşia pe bietul Nikolai, dar, la un semn al ofiţerului, se opriră, îl puseră de-a curmezişul unui cal şi porniră-n galop.

Coarda care îl ţinea pe Strogoff se rupse la o încordare bruscă a calului, iar călăreţul, pe jumătate beat, îşi continuă marşul fără să mai privească în urmă.

Nadia şi Strogoff rămaseră singuri în drum.

Capitolul IX
În stepă

Mihail Strogoff şi Nadia erau deci încă o dată liberi, aşa cum fuseseră în timpul drumului de la Perm la malurile fluviului Irtiş. Oh, dar cât de schimbate erau împre jurările călătoriei! Atunci, o bună diligenţă, caii schimbaţi la vreme, staţii la fiecare pas.

Acum, mergeau pe jos, fără posibilitatea de-a face rost de-un mijloc de transport, fără provizii, neştiind cum să-şi agonisească cele trebuitoare vieţii. Mai aveau de parcurs patru sute de verste, şi parcă trecuse o veşnicie de când Mihail Strogoff era fără

Referitor la bunul camarad scos de noroc în drumul lor, aveau să regrete că l-au pierdut, în cele mai nefaste împrejurări.

Mihail Strogoff se lungise pe marginea drumului. Nadia, în picioare, aştepta un cuvânt de la el pentru a porni din nou la drum.

Era zece seara. De trei ore şi jumătate soarele dispăruse. Nu se zărea nicio casă, niciun adăpost. Cei din urmă tătari se pierdeau departe, departe. Nadia şi Strogoff erau singuri.

— Ce au să facă, oare, cu prietenul nostru? exclamă fata. Sărmanul Nikolai! întâlnirea cu noi nu i-a fost cu noroc!

Mihail Strogoff nu răspunse.

— Mihail, reluă Nadia, nu ştii că el te-a apărat când erai sub cnutul tătarilor şi că şi-a pus în pericol viaţa pentru mine?

Strogoff tăcea mereu. La ce se gândea el, nemişcat, ca capul între mâini? Deşi nu răspundea nimic, o auzise pe Nadia vorbind? Da, auzise!

Fata adăugă:

— Încotro să te duc, Mihail?

— La Irkuţk!

— Pe drumul principal?

— Da, Nadia!

Mihail Strogoff rămăsese omul dintr-o bucată, care jurase că va ajunge cu orice preţ la destinaţie. Drumul principal era cel mai drept. Dacă se va ivi cumva avangarda trupelor lui Feofar Han, au să aibă timpul de a se ascunde.

Nadia îl luă din nou de mână pe- Strogoff şi porniră.

A doua zi, dimineaţa, la 12 septembrie, după douăzeci de verste parcurse cu piciorul, poposiră în târgul Tulunovskoe, nimicit de foc şi pustiu. În timpul nopţii, Nadia căutase pe drum cadravul lui Nikolai, dar în zadar. Se părea că Nikolai nu fusese ucis. Dar nu îi rezerva, oare, soarta chinuri cumplite chiar în tabără la Irkuţk?

Sfârşită de foame – ca şi tovarăşul ei, de altfel – Nadia fu nespus de fericită găsind îutr-o casă câteva pulpe de carne afumată şi un codru de pâine rece. Strogoff şi fata luară cu ei

totul pentru drum. Aveau astfel hrana asigurată câteva zile. Apă găseau prin şanţuri.

Iar o luară la drum. Strogoff mergea întins şi nu-şi încetinea pasul decât pentru tovarăşa lui. Nevoind să rămână în urmă, Nadia făcea eforturi serioase. Bine că prietenul drag nu putea să vadă cât de zdrobită este.

Totuşi Strogoff simţea:

— Eşti la capătul puterilor, biet copil! îi spunea uneori.

— Nu, răspundea ea.

— Când n-ai să mai poţi merge, te voi duce în braţe.

— Da, Mihail.

în timpul zilei trebuiră să treacă pârâul Oka. Norii acopereau cerul, dar temperatura era potrivită. Numai de n-ar ploua, deoarece drumul ar deveni atunci noroios. Căzură câţiva stropi, însă numai câţiva.

Continuau să meargă mână în mână, vorbindu-şi rareori. Nadia privea din când în când înainte şi înapoi. Poposiră de două ori pe zi. Se odihniră şase ore pe noapte. În câteva colibe, Nadia mai găsi câteva bucăţi de carne de oaie afumată.

Dar, contrar speranţelor lui Strogoff, nu văzură un singur animal prin ocoale. Cai, cămile, totul fusese omorât sau luat. Trebuia deci să străbată pe jos nesfârşita întindere a stepei.

Pe alocuri regăseau urmele celei de-a treia coloane tătăreşti, care se îndrepta spre Irkuţk. Aici vreun cal mort, dincolo vreo trăsură părăsită. Trupuri de nefericiţi siberieni zăceau pe drumuri, mai cu seamă la intrarea în sate. Înfrângându-şi groaza, Nadia privea cadavrele.

În definitiv, primejdia nu mai era înainte, ci înapoi. Avangarda armatei principale a emirului, condusă de Ivan Ogareff, putea să se ivească dintr-un moment într-altul. Bărcile, trimise de pe Yenisei-ul de jos, ajunseseră la Krasnoiarsk pentru trecerea fluviului. Calea era deschisă pentru cotropitori. Nicio unitate rusească nu-i putea opri între Krasnoiarsk şi lacul Baikal. Strogoff se aştepta deci la sosirea primilor cercetaşi.

La fiecare popas, Nadia se urca pe câte-o înălţime şi privea cu băgare de seamă drumul, dar niciun nor de praf nu semnala încă ivirea unei trupe călare.

Pornea din nou la drum şi Strogoff îşi aducea aminte că o târăşte pe biata fată, şi micşora pasul. Vorbeau puţin, numai de Nikolai. Nadia amintea tot ce făcuse pentru ei devotatul tovarăş

de câteva zile.

Răspunzându-i, Strogoff căuta să insufle Nadiei nădejdea că, poate, credinciosul prieten nu a fost ucis.

Într-o zi îi spuse fetei:

— Nadia, nu-mi mai vorbeşti de mama!

Oh, mama lui! Nadia nu voise. De ce să-l îndurereze? Nu era, oare, moartă bătrâna siberiană şi nu-i dăduse feciorul ei sărutul cel din urmă pe platoul din Tomsk?

—Vorbeşte-mi de ea, Nadia, o rugă Strogoff. Vorbeşte-mi! îmi face bine.

Şi ea făcu ceea ce nu făcuse până atunci. Povesti tot ce se petrecuse între Marfa şi ea de la întâlnirea din Omsk, unde se văzuseră pentru prima oară. Spuse cum o pornire tainică o mână către bătrâna prizonieră, fără a o cunoaşte, câte îngrijiri îi dăduse, câte îndemnuri de încurajare primise. Pe atunci Mihail Strogoff nu era pentru ea decât Nikolai Korpanoff.

— Aşa cum ar fi trebuit să rămân! zise Strogoff, şi fruntea i se întunecă.

După câtva timp reluă:

— Nadia, mi-am călcat jurământul. Nu trebuia să o văd pe mama mea!

— Dar n-ai încercat să o vezi, Mihail! răspunse Nadia. Întâmplarea te-a pus în faţa ei!

— Jurasem, orice ar fi, să nu mă trădez!

— Mihail! Mihail! La vederea cnutului ridicat asupra mamei tale, puteai fi liniştit? Nu! Niciun jurământ nu poate împiedeca un fiu să-şi salveze mama!

— Mi-am călcat jurământul, Nadia! răspunse el. Să mă ierte Dumnezeu şi ţarul!

— Mihail, vreau să te întreb ceva, spuse fata atunci. Să nu-mi răspunzi dacă nu trebuie. De la tine nimic nu mă face să sufăr.

— Vorbeşte, Nadia.

— De ce eşti aşa de grăbit să ajungi la Irkuţk, când scrisoarea ţarului ţi-a fost luată?

Mihail Strogoff strânse mâna tovarăşei, dar nu răspunse.

— Cunoşteai, aşadar, ce cuprinde scrisoarea înainte de a pleca din Moscova? reluă Nadia.

— Nu, nu ştiam.

— Să-mi închipui deci, Mihail, că nu te mână altceva spre Irkuţk decât gândul de a mă duce la tatăl meu?

— Nu, Nadia, răspunse el mohorât. Te-aş înşela lăsându-te în credinţa aceasta. Merg acolo unde datoria îmi porunceşte! Eu te duc pe tine la Irkuţk sau tu mă duci pe mine? Nu mă călăuzeşte mâna ta, oare? Nu mi-ai înapoiat tu de o sută de ori mai mult serviciile pe care ţi le-am putut face eu la început? Nu ştiu dacă soarta va înceta să fie vitregă pentru noi, dar în ziua în care tu îmi vei mulţumi că te-am dat în mâinile părintelui tău, eu îţi vei mulţumi că m-ai dus la Irkuţk.

— Sărmane Mihail! răspunse Nadia cu ochii plini de lacrimi. Nu vorbi astfel! Nu asta am vrut să te întreb. Mihail, de ce atâta grabă să ajungi la Irkuţk?

— Întrucât trebuie să fiu acolo înaintea lui Ivan Ogareff!

— Şi acum?

— Am să fiu şi acum!

Din ultimele-i vorbe reieşea mai mult decât ura faţă de trădător. Nadia înţelesese că tovarăşul ei nu-i spune tot, şi că nu-i putea spune tot.

La 15 septembrie, seara târziu, ei ajungeau la Kuintunskoe, târguşor situat la şaptezeci de verste de Tulunovskoe. Fata nu mai putea să meargă decât cu chinuri mari. Picioarele-i umflate abia o mai ţineau. Dar ea se-mpotrivea, lupta cu oboseala, şi singuru-i gând era numai acesta:

— Fiindcă el nu mă poate vedea, am să merg până ce mă voi prăvăli la pământ!

De altfel, nu mai întâmpinau nicio piedecă, nici vreo nouă primejdie.

Trei zile fu aşa. A treia coloană de cotropitori înainta grăbită. Aceasta se vedea după ruinele lăsate în urma lor, după cenuşa ce nu mai fumega, după cadavrele intrate în putrefacţie.

De dinapoi, nimic. Avangarda emirului nu se ivea. Strogoff începea să facă tot felul de deducţii în privinţa acestei întârzieri. Ruşii, cu forţe mari, ameninţau de-a-dreptul Tomsk sau Krasnoiarsk? Coloana a treia era, aşadar, în pericol de a fi izolată? în cazul acesta, i-ar fi fost uşor Marelui Duce să apere oraşul Irkuţk.

Strogoff se lăsa uneori legănat în aceste speranţe, dar îşi dădea de-ndată seama că ele erau zadarnice. Nu-şi mai punea nădejdea decât în el singur, ca şi când salvarea Marelui Duce ar fi fost în mâinile lui.

Şaizeci de verste despart Kuitunskoe de Kimilteiskoe, târguşor

situat la mică depărtare de Dinka, afluent al râului Angara. Strogoff se gândea cu oarecare teamă că va întâmpina greutăţi la trecerea acestui afluent, destul de mărişor. De vreo barcă sau vreo luntre nu putea fi vorba; îşi amintea că nici în vremuri bune nu găsea totdeauna aşa ceva. Dar, odată trecută şi această apă, niciun fluviu, niciun râu nu-i mai stătea în cale până la Irkuţk, aflat la două sute treizeci de verste depărtare.

Nu puteau ajunge în mai puţin de trei zile la Kimilteiskoe. Nadia se târa. Oricât de mare i-ar fi fost puterea sufletească, trupu-i era vlăguit.

Dacă Mihail Strogoff n-ar fi fost orb, Nadia i-ar fi spus:

— Du-te, Mihail, lasă-mă! Mergi la Irkuţk! Du-ţi la capăt misiunea! Du-te la tatăl meu! Spune-i unde mă aflu! Că îl aştept, şi amândoi mă veţi putea găsi! Pleacă! Nu mi-este teamă! Am să mă ascund de tătari! Am să mă păzesc pentru el, pentru tine! Du-te, Mihail, eu nu mai pot să merg…

în mai multe rânduri, Nadia trebui să se oprească. Strogoff o luă atunci în braţe şi, fără să se gândească la oboseala fetei din moment ce el o transporta, grăbea pasul neobosit.

La 18 septembrie, pe la ora zece seara, ajunseră, în sfârşit, la Kimilteiskoe. De pe o colină, Nadia zări o dungă la orizont. Era Dinka. În apa ei se oglindeau câteva lumini.

Nadia străbătu cu tovarăşul ei târguşorul ruinat. Scrumul focului se răcise. Trecuseră, desigur, cinci-şase zile de când ultimii tătari trecuseseră pe aci.

Ajunseră în capătul celălalt al târguşorului. Nadia se lăsă moale pe o bancă din piatră.

— Poposim? o întrebă Strogoff.

— E noapte, Mihail, spuse Nadia. Nu vrei să te odihneşti câteva ore?

— Aş fi vrut să trec dincolo de Dinka, să fie acest curs de apă între noi şi avangarda lui Feofar. Dar tu nu mai poţi nici să te mişti, biata mea Nadia!

— Hai, Mihail! răspunse fata strângând mâna tovarăşului său, şi pomi la drum.

Mai erau două sau trei verste până la apa care tăia în două drumul spre Irkuţk. Fata voia să facă şi aceast ultim efort cerut de însoţitorul ei. Amândoi mergeau învăluiţi de lumina difuză a stelelor. Străbăteau un pustiu fără margini, în mijlocul căruia se pierdea râuleţul. Niciun arbore, nicio colină nu răsăreau pe

acestă vastă câmpie, de unde reîncepea stepa siberiană. Nu se simţea nicio adiere în aer, al cărui calm putea să lase să se propage un sunet pe o distanţă nemărginită.

Deodată, Nadia şi Strogoff se opriră, ca şi cum picioarele lor s-ar fi înfundat în vreo crevasă din sol. Un lătrat străbătu liniştea stepei.

— Auzi?

Apoi urmă un strigăt jalnic, deznădjduit ca ultima chemare a unei făpturi omeneşti, ce se stinge.

— Nikolai! Nikolai! exclamă fata împinsă de o presimţire sinistră.

Mihail Strogoff clătină din cap.

— Haide, Mihail, hai! zise Nadia.

Şi ea, care până atunci abia se târa pe picioare, îşi încordă brusc toate puterile.

— Am luat-o pe lângă drum? întrebă Strogoff, simţind că bâjbâia prin ierburi.

— Da… trebuie, răspunse Nadia. Colo, la dreapta, s-aude strigătul.

Peste câteva minute se aflau la o jumătate de verstă de mal. Se auzi un al doilea lătrat, dar, deşi slab, părea mult mai apropiat. Nadia se opri.

— Da, zise Mihail. E Serko care latră… El şi-a urmat stăpânul.

— Nikolai! strigă fata.

Niciun răspuns. Doar câteva păsări de pradă zburară, dispărând în înaltul cerului. Strogoff plecă urechea. Nadia privi întinderea străbătută de raze luminoase, dar nu văzu nimic. Şi, totuşi, o voce se auzi din nou, murmurând plângător: „Mihail”.

Apoi un câine însângerat sări la picioarele Nadiei. Era Serko. Nikolai nu putea fi departe. Numai el putuse murmura cuvântul: Mihail. Unde era? Nadia nu mai avea puteri să strige.

Bâjbâind pe pământ, Mihail Strogoff căuta cu mâna în dreapta şi în stânga. Deodată Serko lătră din nou şi se repezi spre o pasăre uriaşă, ce se lăsă jos, din zbor. Era un vultur. Când Serko se-avântâ către el, vulturul zbură, dar picând ca fulgerul apoi, îl lovi cu ciocul în cap. Acesta se repezi din nou spre pasărea hrăpăreaţă… O nouă lovitură cu ciocul drept în creştet, şi de astă dată Serko se prăbuşi mort la pământ.

în momentul acela, un strigăt de groază scăpă de pe buzele Nadiei:

— Colo! Colo! exclamă ea.

Un cap se vedea la suprafaţa solului. Dacă noaptea n-ar fi fost atât de luminoasă, poate l-ar fi călcat. Nadia se plecă în genunchi.

Îngropat până la gât, după crâncenul obicei tătar, Nikolai fusese părăsit în stepă, pentru a muri de foame şi de sete, sau pentru a cădea pradă lupilor şi păsărilor răpitoare. Groaznică suferinţă pentru nenorocitul îngropat de viu! Lui nu-i rămânea decât să roage moartea să vină mai de grabă.

Acolo îşi îngropaseră tătarii, de trei zile, victima. De trei zile aştepta Nikolai un ajutor, care avea să-i vină – oh! — prea târziu.

Vulturii zăriseră acest cap la suprafaţa solului, şi de câteva ore bravul câine îşi apăra stăpânul împotriva sălbătăciunilor fioroase. Mihail Strogoff începu să scurme pământul cu cuţitul. Ochii lui Nikolai, închişi până atunci, se deschiseră.

Îi recunoscu pe Mihail şi pe Nadia. Apoi, murmură cu greutate:

— Adio, prieteni. Sunt fericit că v-am văzut din nou. Rugaţi-vă pentru mine!

Acestea fură ultimele lui vorbe. Mihail Strogoff continuă să scormonească pământul bătătorit ca piatra, şi reuşi, în sfârşit, să scoată trupul nefericitului. Ascultă dacă inima îi mai bătea; încetase.

Voi atunci să-l înmormânteze pentru a nu-i rămâne trupul pradă tuturor jivinelor din stepă. Lărgi şi adânci groapa în care bietul Nikolai fusese îngropat de viu şi pentru a-i face din ea locul de veci. Credinciosul Serko avea să-i fie alături.

În momentul acela se auzi o mare larmă pe drum, la depărtare de vreo jumătate de verstă. Mihail Strogoff ascultă. Un detaşament de călăreţi înainta spre Dinko.

— Nadia! Nadia! şopti el.

La glasul lui, Nadia, rămasă-n rugăciune, se ridică.

— Uită-te! Uită-te! zise el pe şoptite.

— Tătarii! murmură ea.

Avangarda emirului parcurgea grabnic drumul spre Irkuţk.

— N-au să mă împiedice să-l îngrop, zise Strogoff, apoi îşi continuă lucrul.

Îndată trupul lui Nikolai fu culcat în mormânt, cu mâinile pe piept. Îngenunchiaţi, Nadia şi Strogoff se rugară pentru ultima oară ca prietenul lor, atât de devotat şi de bun, să se odihnească în pace.

— Şi acum, zise Strogoff, zvârlind pământul, lupii din stepă nu au să-l mai dezgroape.

Apoi, ameninţând cu mâna pe călăreţii ce treceau, spuse:

— Nadia, hai la drum!

Nu mai puteau merge pe drumul ocupat de tătari. Trebuia să ocolească oraşul Irkuţk. Nu îi mai preocupa trecerea râului. Nadia nu putea să mai păşească, dar, în schimb, putea să vadă. Strogoff o luă în braţe.

Aveau de străbătut încă vreo două sute de verste. Ce se va întâmpla cu ei! Cum vor reuşi să nu fie răpuşi de atâta oboseală? Cu ce se vor hrăni? Prin ce supraomenească încordare vor trece primele şiruri ale munţilor Saiansc? Nici Nadia, nici el nu puteau să o spună.

Şi totuşi, după douăsprezece zile, la 2 octombrie, orele şase seara, o imensă întindere de apă se desfăşura la picioarele lor. Era lacul Baikal.

Capitolul X
Baikal şi Angara

Lacul Baikal este situat la 500 de metri deasupra nivelului mării. Are o lungime de aproximativ nouă sute de verste şi o lăţime de o sută. Adâncimea nu e cunoscută.

Doamna Bourboulon amintea, conform spuselor marinarilor, că trebuie să fie numit „doamna mare”. Dacă îl numim „domnul lac”, el se înfurie degrabă. Totuşi, potrivit legendei, niciun rus nu s-a înecat aici.

Imensul bazin de apă liniştită, alimentat de mai mult de trei sute râuri, este încercuit de un minunat? ir de munţi vulcanici. El n-are altă scurgere decât Angara, care, trecând prin Irkuţk, se varsă în Yenisei, ceva mai sus de oraşul Yeniseisk. Munţii care încercuiesc lacul sunt o ramură a Tunguzilor şi derivă din vastul sistem orografic al Altailor.

în această perioadă, frigul se simte binişor. Teritoriul, supus unor condiţii climaterice aparte, face ca toamna să fie de scurtă durată. Era în primele zile ale lunii octombrie. Soarele apunea la cinci după-amiază, iar în nopţile nesfârşite temperatura scădea la zero. Primele zăpezi, care aveau să persiste până în vară, albiseră deja culmile vecine ale Baikalului. În timpul iernii, lacul

îngheaţă şi este străbătut de lungi şiruri de caravane.

Din când în când, Baikalul e prada unor puternice furtuni. Valurile lui repezi, scurte, sunt o mare primejdie pentru plutele şi vaporaşele care îl străbat în timpul verii.

Mihail Strogoif şi Nadia – aceasta slăbită de puteri, dusă numai pe braţe – ajunseră în partea de sud-vest a lacului. La ce altceva se puteau aştepta în această regiune sălbatică a provinciei, decât de a muri de oboseală şi lipsuri de tot felul? Şi totuşi, cât mai rămânea de străbătut dintre cele şase mii de verste pentru ca emisarul ţarului să ajungă la destinaţie? Şaizeci verste pe întinderea lacului până la îmbucătura fluviului Angara şi optzeci verste de acolo la Irkuţk, în total o sută patruzeci verste, adică trei zile de drum pe jos pentru un om în puteri.

Putea fi Strogoff omul acela?

Cerul, fără îndoială, nu voi să-l supună unei noi încercări. Fatalitatea care îl urmărise până atunci îi dădu acum pace. Această zonă a Baikalului, această parte a stepei pe care o credea pustie – cum este, de altminteri, întotdeauna – acum era altfel.

Vreo cincizeci de inşi erau strânşi în unghiul format de punctul de sud-vest al lacului. Nadia zări grupul când Mihail Strogoff, purtând-o în braţe, cobora cu ea şirul munţilor. Fata se temu un moment să nu fie vreun detaşament tătar trimis să cerceteze malurile lacului, în acest caz, fuga lor ar fi fost zădărnică. Dar Nadia se linişti îndată.

— Sunt ruşi! exclamă ea.

Şi, după această ultimă sforţare, pleoapele i se închiseră şi capul îi căzu pe pieptul lui Strogoff. Au fost însă văzuţi, şi câţiva ruşi, alergând de grabă, o duseră pe fată şi pe orb la malul de care era legată o plută. Se pregăteau de plecare.

Ruşii erau fugari din diverse locuri şi în diferite împrejurări, dar pe care acelaşi interes îi strânsese în acelaşi unghi al Baikalului. Goniţi de cercetaşii tătari, ei căutau refugiul la Irkuţk. Neputând ajunge însă acolo pe drumul principal, de când cotropitorii cuceriseră ambele maluri ale fluviului Angara, nădăjduiau să coboare de-a lungul acestui curs de apă, ce străbate oraşul.

Planul lor îl umplu de bucurie pe Mihail Strogoff. Avea noroc. Se stăpâni însă, void să păstreze şi mai mullt taina care îi mâna paşii. Planul fugarilor era cât se poate de simplu. O parte a

Baikalului se prelungeşte până la îmbucătura fluviului Angara. De aici la Irkuţk vor fi purtaţi de apele repezi ale fluviului cu o iuţeală de zece-douăsprezece verste pe oră. Într-o zi şi jumătate aveau să fie deci dinaintea oraşului.

Lipsea orice ambarcaţie în acest loc. Trebuia deci construită una. O plută, sau mai degrabă un „tren din lemne”, asemănător celor care plutesc în mod obişnuit pe râurile siberiene, fu înjghebată pe loc, chiar dacă aspectul ei era destul de primitiv.

O pădure de brazi din apropiere le procurase materialul necesar. Trunchiurile legate cu crengi de răchită formau o platformă pe care ar fi putut să stea până la o sută de inşi. Pe această plută fură aduşi Nadia şi Strogoff. Fata îşi venise în fire. I se dădu să mănânce ceva, şi se dădu şi tovarăşului ei. Apoi, culcată pe un pat de frunze, adormi în curând.

Celor ce-i puneau întrebări, Mihail Strogoff nu le spuse nimic cu privire la întâmplările jalnice din Tomsk. Se dădu drept un locuitor din Krasnoiarsk, care nu putuse fugi la Irkuţk mai-nainte ca trupele emirului să ajungă pe malul stâng al râului Dinka. Adăugă că s-ar fi putut foarte bine ca grosul armatei lui Feofar să fi ocupat poziţii în faţa Capitalei.

Nu mai era, aşadar, niciun moment de pierdut. De altfel, frigul devenea tot mai pătrunzător. Temperatura, în timpul nopţii, cobora sub zero grade. Câteva copci de gheaţă se formaseră deja la suprafaţa lacului. Dacă pluta putea să treacă cu uşurinţă peste Baikal, nu tot astfel va fi între malurile fluviului Angara în cazul în care îngheţul s-ar accentua.

Se impunea deci să plece fără întârziere. La ora opt seara, porniră. Uriaşe lopeţi, mânuite de mujici viguroşi, imprimau plutei direcţia. Un vechi marinar din Baikal stătea la cârmă. Era un om de vreo şaizeci şi cinci de ani, pârlit de soare. O barbă albă, deasă, îi cobora pe piept. Purta pe cap o căciulă de blană. Bătrânul era posomorât. El dădea comanda prin mişcări scurte şi nu scotea o vorbă. Manevra se reducea, de altfel, la a menţine pluta pe dunga de apă, ce şerpuia spre Angara, fără a se abate în larg.

Pe plută se aflau mujici din partea locului, bărbaţi, femei, bătrâni şi copii. Se mai găseau acolo doi sau trei pelerini surprinşi pe drum de invazie, câţiva călugări şi un popâ. Pelerinii purtau cârja de drum şi bodogăneau psalmi cu o voce plângătoare. Unul venea din Ucraina, altul, de pe ţărmurile Mării

Galbene, un al treilea, din regiunea Finlandei. Cel din urmă, tare bătrân, avea atârnată de piept o cutie cu lacăt, în care strânsese pomeni pentru biserică.

Din ceea ce strângea în lungul şi obositorul său turneu, nu era nimic pentru el, şi nici măcar nu avea cheia cutiei, care nu avea să fie deschisă decât la revenirea lui din călătorie.

Călugării veneau din nordul Imperiului. Plecaseră de trei luni din Arhangelsk, oraş pe care unii călători îl compară cu-o cetate orientală. Vizitaseră Insulele Sfinte, lângă coasta Careliei, mănăstirea din Solovetsk, din Troista, Sf. Anton şi Sf. Teodosie din Kiev, Sf. Simionof din Moscova, pe cea din Kazan, iar acum se duceau la Irkuţk.

Părintele era un simplu popă de ţară, unul dintre acei şase sute de mii de preoţi pe care îi avea la acea vreme Imperiul Rus. Era îmbrăcat cu straie proaste ca şi mujicii, nefiind socotit mai mult decât ei, neavând nici rang şi nici putere în ierarhia bisericească, muncindu-şi ca orişice ţăran bucata de pământ, botezând, însurând, îngropând, îşi scăpase copiii şi nevasta de nelegiuirile tătăreşti, trimiţându-i în nord. El rămăsese în parohie până în ultimul moment. Trebuise apoi să fugă, şi, drumul spre Irkuţk fiind închis, fusese nevoit s-o ia pe-aci.

Aceşti feluriţi credincioşi, strânşi dinaintea plutei, se rugau la intervale regulate, înălţând glasul în noaptea liniştită şi repetând după fiecare verset „Slava Bogu” – Slavă lui Dumnezeu. Nimic deosebit nu se întâmplă. Nadia rămăsese cufundată într-un somn greu. Mihail Strogoff veghea alături. Somnul nu-l fură decât rareori, dar şi atunci gândul îi rămânea treaz.

În zori, pluta, întârziată de curenţii apei, se afla la patruzeci de verste de îmbucătura fluviului Angara. Mai mult ca sigur că nu va putea să ajungă acolo decât la trei-patru după-amiază. Era bine, deoarece fugarii ar fi putut coborî pe fluviu pe înnoptate şi astfel întunericul ar fi ajutat sosirea la Irkuţk.

Singura temere pe care şi-o arătâ de câteva ori marinarul bătrân fu în privinţa copcilor de gheaţă de pe lac. Noaptea fusese răcoroasă.

O mulţime de sloiuri lunecau pe apă spre vest, împinse de puterea vântului. De acestea nu aveau a se teme, pentru că nu puteau ajunge pe Angara. Dar trebuia să se gândească la acelea din părţile răsăritene ale lacului, care puteau fi atrase de curent şi înţepenite între ambele maluri ale fluviului. De aici ar fi urmat

greutăţi, întârzieri şi, poate, vreo piedică de neînvins, care le-ar fi oprit înaintarea.

Strogoff avea deci o mare nevoie de a şti cum se prezintă lacul şi dacă sloiurile se iveau numeroase. Nadia se trezise, iar el o întrebă deseori despre lac. Fata îi spuse tot ce se petrecea pe apă.

În timp ce gheţurile lunecau astfel, fenomene curioase aveau loc la suprafaţa lacului. Ţâşniri puternice de apă înspumată săltau în sus, izvorâte din acele fântâni arteziene săpate de natură în chiar albia lacului. Ţâşnirile se înălţau la mare înălţime şi se revărsau apoi în stropi pe care frigul îi îngheţa îndată. Curiosul spectacol ar fi minunat, desigur, ochii unui turist care ar fi călătorit în plină pace.

La orele patru după-amiază, bătrânul marinar semnală gura de vărsare a fluviului Angara între câteva stânci înalte. Pe malul drept se zărea portul Livenişnaia, biserica şi câteva clădiri de pe coastă. Dar, lucru foarte grav, primele sloiuri venite de la est ajunseseră între malurile fluviului şi, prin urmare, coborau spre Irkuţk. Totuşi, numărul lor nu putea fi o piedică şi nici frigul nu era aşa de mare pentru a le spori numărul.

Nava se opri în micul port. Bătrânul marinar hotărâse să stea aici o oră spre a face câteva reparaţii necesare. Trunchiurile se desfăcuseră şi era nevoie să le lege din nou, cât mai puternic, deoarece aveau să înfrunte cursul fluviului Angara, care e foarte repede.

În anotimpul cald, Livenişnaia este o staţie de îmbarcare şi de debarcare pentru călătorii de pe Baikal, fie că se duc la Kiahta, ultimul oraş de la frontiera ruso-chineză, fie că vin de acolo. Portul e astfel foarte frecventat de vaporaşe şi de bărcile de pe lac.

Dar acum portul Livenişnaia era în părăsire. Locuitorii nu putuseră să rămână sub ameninţarea primejdiei năvălirii tătarilor. Ei au trimis la Irkuţk flotila de vapoare şi de bărci şi, încărcaţi cu ce au putut să ia, s-au refugiat din vreme în capitala Siberiei orientale.

Bătrânul marinar nu se aştepta deci să primească pe plută noi fugari, şi totuşi în momentul acostării doi călători, ieşind dintr-o casă pustie, goniră cât putură de tare spre mal. Nadia îi privea cu ochi nepăsători. Deodată, fu cât p-aci să-i scape un strigăt. Îl strânse de mână pe Strogoff şi acesta înălţă capul.

— Ce-i, Nadia? o întrebă el.
— Uite-i pe cei doi însoţitori ai noştri de drum.
— Francezul şi englezul pe care i-am întâlnit în Urali?
— Da.
Mihail Strogoff tresări, deoarece se temea ca taina în care călătorise până atunci să nu fie dezvăluită.
În definitiv, Alcide Jolivet şi Harry Blount nu mai aveau să vadă în el pe Nikolai Korpanoff, ci pe adevăratul Mihail Strogoff, curier al ţarului. Gazetarii îl mai întâlniseră de două ori de la despărţirea lor din Işim, prima dată în tabăra de la Zabediero, când plesnise dintr-o lovitură de cnut chipul lui Ivan Ogareff, şi a doua oară la Tomsk, când a fost condamnat de emir. Ştiau deci cine este.
Strogoff luă repede o hotărâre.
— Nadia zise el, îndată ce francezul şi englezul se vor sui aici, roagă-i să vină la mine!
Cei doi străini erau chiar Harry Blount şi Alcide Jolivet, care nu ajunseseră în portul Livenişnaia din întâmplare, ci forţaţi de evenimente, ca şi Strogoff.
Se ştie că ei plecaseră din Tomsk înainte de aplicarea sălbaticei pedepse. Nu se îndoiau că vechiul lor tovarăş a fost ucis, fără să ştie că el fusese numai orbit din porunca emirului. După ce-şi procuraseră cai, părăsiseră oraşul Tomsk chiar în seara aceea, ferm hotărâţi să culeagă impresii din taberele ruse.
Alcide Jolivet şi Harry Blount se îndreptaseră în marş forţat spre Irkuţk. Nădăjduiau s-o ia cu mult înaintea lui Feofar şi ar fi izbutit dacă nu şi-ar fi făcut apariţia cea de-a treia coloană ce venea din zona de zud a fluviului Yenisei. Ca şi lui Strogoff, le-a fost tăiată calea înainte chiar de-ar fi ajuns pe Dinka. Prin urmare, au fost nevoiţi s-o ia în jos până la lacul Baikal.
La Livenişnaia găsiseră portul pustiu. Prin altă parte le era imposibil să ajungă la Irkuţk, spre care furnicau trupele tătăreşti. Se aflau de trei zile aici, foarte încurcaţi, când sosi pluta. Planul fugarilor le fu comunicat. Erau şanse să ajungă neobservaţi în Irkuţk, noaptea. Hotărâră să încerce şi ei. Alcide Jolivet intră îndată în vorbă cu marinarul, cerându-i să-i ia şi pe ei în schimbul oricărei plăţi.
— Aici nu se plăteşte, răspunse marinarul. Îţi pui pielea în joc, şi atât.
Gazetarii urcară şi Nadia îi văzu luând loc în partea din faţă a

plutei. Harry Blount era acelaşi englez care abia-i vorbise tot timpul drumului prin Urali. Alcide Jolivet părea mai serios decât de obicei, şi se înţelege că seriozitatea lui era cauzată de momentele dificile, prin care trecea.

Jolivet se aşezase deci în partea dinainte, când simţi o mână atingându-l. Se întoarse şi o recunoscu pe Nadia, sora celui care nu mai era Nikolai Korpanoff, ci Mihail Strogoff, trimisul ţarului. Era să-i scape un strigăt de surpriză, când o văzu pe fată ducând un deget la buze.

— Vino, îi zise încet Nadia.

Şi, cu un aer indiferent, făcând semn şi lui Harry Blount să-l urmeze, o urmă. Dar dacă uimirea ziariştilor fusese mare la vederea Nadiei pe plută, ea nu mai cunoscu margini când dădură cu ochii de Strogoff, pe care nu-l puteau crede în viaţă. Mihail Strogoff se îndreptă spre ei. Alcide Jolivet se întoarse spre fată.

— El nu vă vede, domnilor, explică Nadia. Tătarii i-au ars ochii! Bietul meu frate e orb!

Un viu sentiment de milă se întipări pe faţa lui Jolivet şi a lui Harry Blount. După aceea, aşezaţi lângă Mihail Strogoff, îi strânseră mâna şi aşteptară să le vorbească.

— Domnilor, spuse acesta cu vocea coborâtă, d-voastră nu trebuie să ştiţi cine sunt şi nici pentru ce am venit în Siberia. Vă rog să-mi respectaţi taina. Făgăduiţi?

— Pe cuvânt de onoare! zise Alcide Jolivet.

— Cuvântul meu de gentleman, adăugă Harry Blount.

— Bine, domnilor.

— Vrei să te ajutăm la îndeplinirea misiunii d-tale?

— Am putea să-ţi fim de folos? întrebă Harry Blount.

— Prefer să lucrez singur, răspunse Mihail.

— Dar ticăloşii ţi-au luat vederea, exclamă Alice Jolivet.

— O am pe Nadia şi ochii ei mi-ajung!

După o jumătate de oră, pluta părăsea portul. Era ora cinci. Se lăsa noaptea. Avea să fie foarte întunecoasă şi foarte rece, deoarece temperatura coborâse deja sub zero. Alcide Jolivet şi Harry Blount nu îl părăsiră pe Strogoff. Vorbiră-n şoaptă, şi orbul complectând, ceea ce ştia cu cele ce află, îşi putu face o idee precisă asupra situaţiei.

Desigur că tătarii împresuraseră oraşul Irtkutsk şi că legătura celor trei coloane era făcută. Puteau fi deci temeri că emirul şi

Ivan Ogareff pătrunseseră-n Capitală.

Dar de ce graba de a ajunge acolo, pe care o manifesta curierul ţarului, când scrisoarea imperială nu mai putea fi dat marelui duce şi când nu îi cunoştea nici măcar conţinutul? Alcide Jolivet şi Harry Blount nu-l înţeleseră, tot aşa cum nu-l înţelesese nici Nadia.

De altfel, de trecut nu fu vorba decât când Alcide Jolivet crezu de cuviinţă să-i spună lui Mihail Strogoff:

— Suntem datori să-ţi cerem iertare pentru că nu ţi-am strâns mâna înainte de a ne despărţi la Işim.

— Nu, aveaţi dreptate să mă credeţi un laş!

— Oricum, adăugă Alcide Jolivet, ai biciuit admirabil chipul ticălosului acela şi multă vreme va fi însemnat!

— Nu, multă vreme nu! răspunse calm Strogoff.

După o jumătate de oră de la plecarea din Livenişnaia, Alcide Jolivet şi camaradul lui erau informaţi despre grelele încercări prin care trecuseră Nadia şi Strogoff. Nu puteau decât să admire fără rezervă o energie pe care doar devotamentul tinerei fete o putea egala. Şi despre Mihail Strogoff, ei reflectaseră aşa cum reflectase şi ţarul: „Iată, într-adevăr, un om!”

Pluta aluneca rapid printre sloiurile antrenate de curentul Angarei. O panormaă mişcătoare de desfăşura lateral pe cele două maluri ale fluviului şi, printr-o iluzie optică, se părea că ambarcaţia era cea care rămânea nemişcată în faţa acestei succesiuni de imagini pitoreşti. Ici, erau înalte faleze granitice, profilate straniu; dincolo, defileuri sălbatice, din care ieşea un râu tumultuos; din când în când se oferea privirilor câte un sat care fumega încă sau vreo pădure în flăcări. Dar dacă tătarii au lăsat pretutindeni urma trecerii lor, ei nu erau văzuţi, deoarece se masaseră în apropierea oaşului Irkuţk.

În vremea aceasta, pelerinii continuau să se roage, iar marinarul, împingând sloiurile ce se îngrămădeau în faţă, mâna liniştit pluta pe apele repezi ale fluviului Angara.

Capitolul XI
Între două maluri

La opt seara, precum se prevăzuse, bezna opacă învălui întreg ţinutul. Luna, fiind nouă, nu apăru pe cer. Din mijlocul

fluviului, malurile nu se mai vedeau. La o înălţime mică, falezele se confundau cu norii grei, care se deplasau încet. La intervale scurte, câteva adieri de vânt veneau dinspre est şi păreau să sufle intermitent în această vale îngustă a Angarei.

întunericul era favorabil într-o mare măsură fugarilor. Cu toate că avanposturile tătare trebuiau să fie înşirate pe ambele maluri ale fluviului, nava avea noroc să treacă nevăzută. S-ar fi putut însă prea bine ca duşmanii să nu fi încercuit fluviul, deoarece ştiau că dinspre partea aceasta nu ar fi putut veni niciun ajutor ruşilor. De altfel, şi natura venise în ajutorul tătarilor în ultimul moment: sloiurile barate de-a curmezişul.

Pe navă liniştea era desăvârşită. De când coborâseră în avalul fluviului, vocea plângătoare a pelerinilor tăcuse. Se rugau încă, însă în şoapte. Fugarii stăteau lungiţi, unul alături de altul. Marinarul, culcat pe burtă, nu făcea altceva decât să îndepărteze cu băgare de seamă gheaţa.

De altfel, sloiurile constituiau o împrejurare favorabilă trecerii spre Irkuţk, deoarece duşmanul ar fi descoperit pluta, cu tot întunericul des, dacă zgomotul pe care îl făcea gheaţa nu acoperea fâşâitul pe apă a rudimentarei ambarcaţii. Sloiurile aveau să fie în curând însă o piedică în calea bieţilor oameni.

Frigul devenea din ce în ce mai aspru. Fugarii suferiră crâncen din cauza aceasta, întrucât nu aveau alt adăpost decât câteva crengi de răchită. Se înghesuiau, dârdâind, unii într-alţii, pentru a înfrunta mai uşor scăderea drastică a temperaturii care, în noaptea aceasta, avea să fie cu zece grade sub zero. Puţinul vânt care adia, după ce suflase deasupra munţilor din est, acoperiţi cu zăpadă, era tăios.

Culcaţi în partea dinapoi, Nadia şi Strogoff suportau, fără a se plânge, noile suferinţe. Aşezaţi lângă ei, Alcide şi Harry Blount făceau pe cât puteau faţă primelor asalturi ale iernii siberiene. Niciunul, nici celălalt nu vorbeau nici măcar pe şoptite. Erau îngrijoraţi din cauza situaţiei.

Dintr-un moment într-altul se putea întâmpla ceva, un pericol, o catastrofă.

Pentru unul care estima să ajungă în curând la destinaţie, Mihail Strogoff părea extraordinar de liniştit. De altfel, în cele mai grele încercări, voinţa nu îl va părăsi un moment, întrezărea deja clipa în care i se va îngădui, în sfârşit, să se gândească la mama lui, la Nadia, la el. Nu se mai temea decât de o ultimă

eventualitate: ca pluta să nu se poticnească de vreun baraj de gheaţă înainte de a fi ajuns la Irkuţk. La atât se gândea numai, ferm hotărât, de altfel, să întrunte orice.

Întremată după cele câteva ore de odihnă, Nadia îşi recăpătase puterea. La rându-i, reflecta că în cazul în care Strogoff va face o nouă sforţare spre a-şi atinge ţinta, ea să-i fie călăuză, alături. Dar, pe măsură ce se apropiase de Irkuţk, icoana tatălui ei îi apăru tot mai clară în faţă. Îl vedea în oraşul ameninţat, departe de cei ce îl iubeau. Peste câteva ore, de vor avea noroc, ea va fi în braţele lui, aducându-i cele din urmă cuvinte ale mamei, şi nimic nu-i va mai putea despărţi. Dacă exilul lui Vasili Fedor nu va lua sfârşit, fata va rămâne, exilată, alături de el. Apoi, printr-o pornire firească, gândul i se îndreptă spre cel căruia îi datora fericirea de a-şi revedea părintele, spre tovarăşul bun, spre fratele care, după respingerea tătarilor, va pleca la Moscova şi, poate, nu-l va mai vedea.

Alcide Jolivet şi Harry Blount nu aveau decât un singur gând: că situaţia era extrem de dramatică şi că, bine redatăpe hârtie, va forma una dintre cele mai interesante cronici. Englezul se gândea, prin urmare, la cititorii lui Daily Telegraph, iar francezul, la cei ai verişoarei Madeleine. În fond, şi unul, şi altul încercau oarecare emoţii.

— Hei, cu atât mai bine! reflecta Alcide Jolivet. Trebuie să fii tu însuţi emoţionat, pentru a-i emoţiona şi pe alţii. Mi se pare că-i şi un vers celebru, care spune cam acelaşi lucru, dar, la dracu', nu mi-l amintesc…

Cu ochii pătrunzători, încerca să străpungă bezna ce învăluia fluviul. Totuşi, izbucniri de lumină sfâşiau uneori pânza de întuneric îmbrăcând malurile în culori fantastice. Vreo pădure era în flăcări, vreun stat fumega, sinistră repetare a tablourilor din timpul zilei, cu singura deosebire a nopţii.

Angara era învăluită în culori roşietice de la un mal la altul. Sloiurile formau tot atâtea oglinzi răsfrângând reflexii sub toate formele şi culorile. Pluta, înconjurată de aceste blocuri mişcătoare, luneca fără a fi văzută. Dinspre partea aceasta nu era vreo primejdie.

Dar o altă primejdie îi ameninţa pe bieţii fugari. Pe aceea nu puteau s-o prevadă şi, mai ales, nu puteau s-o evite. Numai Alcide Jolivet o intuise, şi iată cum.

Culcat pe partea dreaptă a plutei, Alcide Jolivet îşi lăsase

mâna să lunece uşor deasupra apei. Deodată simţi pe palmă ceva cleios ca şi cum ar fi fost ulei mineral. Ducând mâna la nas, constată că nu s-a înşelat. Era o dâră de ţiţei, ce izvora în amonte de Angara şi curgea împreună cu ea.

Pluta luneca, aşadar, deasupra acestei substanţe care e atât de inflamabilă. Dar de unde provenea ţiţeiul? Reprezenta un fenomen natural sau era revărsat pe fluviu, de tătari, în scopuri de distrugere. Voiau să dea foc oraşului Irkuţk aprinzând petrolul de pe fluviu şi întrebuinţând astfel mijloace pe care drepturile războiului nu le îndreptăţesc niciodată între naţiunile civilizate?

Iată reflecţiile pe care le făcu Alcide Jolivet. Dar asupra acestei întâmplări el crezu că nu trebuie să-l informeze decât pe Harry Blount, fiind amândoi de părere că nu este necesar să-şi alarmeze încă însoţitorii.

Se ştie că solul Asiei centrale e îmbibat cu carburi de hidrogen lichid, ca un burete. În portul Baku, la graniţa persană, în apropierea insulei Abşeron din Marea Caspică, în Asia Mică, în China, în Yng Hian şi în Birman, izvoarele de ulei mineral ţâşnesc la fiecare pas. E „ţara uleiului”, asemeni celei din America de Nord, care poartă în prezent numele acesta.

Cu prilejul anumitor serbări religioase, mai cu seamă în portul Baku, localnicii, adoratori ai focului, aruncă petrol în mare. Apoi când vine noaptea, când uleiul s-a răspândit pe Caspica, ei îi dau foc, având astfel spectacolul măreţ al unei mări în flăcări.

Dar ceea ce n-ar fi fost decât o petrecere la Baku, ar fi fost un dezastru pe apele fluviului Angara. Cu premeditare sau din greşeală, focul s-ar fi întins, cât ai clipi din ochi, până la Irkuţk.

În orice caz, pe plută nu existau temeri referitoare la vreo imprudenţă; dar teama venea de la aceste incendii aprinse pe cele două maluri ale Angarei, deoarece era de ajuns o scânteie, căzând în fluviu, pentru a aprinde acest curent de petrol.

Alcide Jolivet şi Harry Blount se întrebară dacă nu ar fi fost mai bine, în faţa acestei noi primejdii, să acosteze pe unul dintre maluri, să coboare şi să aştepte.

— În orice caz, zise Alcide Jolivet, oricare ar fi pericolul, ştiu că unul de-aci n-o să coboare!

Făcea aluzie la Mihail Strogoff.

Totuşi pluta luneca înainte printre sloiurile care se strângeau din ce în ce mai multe.

Niciun detaşament tătar nu fusese semnalat până atunci pe

maluri, ceea ce însemna că pluta nu ajunsese la avanposturile lor. Dar, pe la ora zece seara, Harry Blount crezu că vede numeroase contururi cenuşii mişcându-se la suprafaţa gheţurilor. Umbrele, sărind de pe un sloi pe altul, se apropiau cu repeziciune.

Tătarii! gândi el. Şi, strecurându-se lângă marinarul cârmaci, îi arătă mişcările acelea. Bătrânul se uită cu atenţie.

— Nu-s decât lupi, zise el. Îi vreau mai bine pe ăştia decât pe tătari. Dar trebuie să ne apărăm şi fără gălăgie.

Fugarii avură mult de luptat împotriva fiarelor lacome, pe care frigul şi foamea le făcuseră să cutreiere prin împrejurimi după pradă.

Lupii simţiră pluta şi o atacară îndată. Fugarii trebuiau să înfrunte fiarele, dar nu puteau întrebuinţa arme de foc, deoarece ar fi alarmat posturile tătăreşti. Femeile şi copiii fură aşezaţi în mijlocul plutei, iar bărbaţii se postară pe margini, unii înarmaţi cu prăjini, alţii având cuţite, iar cei mai mulţi, bastoane. Nu scoteau niciun strigăt, dar urletele lupilor sfâşiau atmosfera.

Mihail Strogoff nu voise să stea degeaba. Se aşezase şi el în partea atacată de fiare. Avea cuţitul în mână şi, cum se abătea un lup dinainte-i, i-l înfigea în gât. Harry Blount şi Alcide Jolivet nu stătură nici ei deoparte, ci făcură bune isprăvi. Tovarăşii ceilalţi îi ajutau, curajoşi. Lupta se dădea în tăcere, cu toate că mulţi fugari se aleseseră cu muşcături serioase. Dar bătălia părea că nu se mai isprăveşte. Lupii veneau mereu în haite.

— Hei, dar asta n-o să mai ia sfârşit? exclamă Alcide Jolivet manevrând pumnalu-i, roşu de sânge.

Peste o jumătate de oră, sute de lupi dădeau încă năvală. Fugarii erau zdrobiţi de atâta încordare. Lupta se întorcea spre nenorocul lor. La un moment dat, un grup de zece lupi năvăli pe plută. Alcide Jolivet şi tovarăşul lui se aruncară în mijlocul fiarelor, împărţind lovituri în dreapta şi în stânga. Mihail Strogoff se îndreptă şi el într-acolo, când se produse, brusc, o schimbare.

Lupii părăsiră, în câteva clipe, nu numai pluta, dar şi sloiurile de pe fluviu. Dispărură în noapte.

Ce se întâmplase?

Fiarele nu puteau ataca decât în întuneric, or, o pală roşie de lumină învălui, brusc, fluviul. Izbucnise un incendiu puternic. Târguşorul Poşavsk era în flăcări. Tătarii erau acolo şi îşi înfăptuiau opera de distrugere. De-aci încolo ei ocupau ambele

maluri până la Irkuţk. Fugarii intraseră, aşadar, în zona periculoasă, şi mai aveau încă treizeci de verste până în Capitală.

Era ora unsprezece şi jumătate seara. Pluta continua să lunece în umbră, printre gheţurile cu care se confunda; largi dâre de lumină o acopereau însă, din când în când. Culcaţi pe burtă, fugarii nu îndrăzneau să facă nicio mişcare.

Târguşorul era distrus cu o violenţă extraordinară. Casele de brad ardeau ca lumânarea. O sută cincizeci se aprinseseră în acelaşi timp. Printre răpăiturile focului se amesteca urletul tătarilor. Bătrânul marinar reuşi să împingă sloiurile din apropierea plutei spre malul drept şi o distanţă de trei, patru sute de picioare separa atunci malurile în flăcări de Poşavsk.

Desigur, că tătarii i-ar fi observat pe cei care se aflau pe fluviu dacă nu ar fi fost ocupaţi prea mult cu nimicirea târgului. Starea de suflet a lui Harry Blount şi a lui Jolivet este lesne de înţeles, la gândul că pluteau pe apa cu lichid inflamabil.

Scânteile nenumărate ajungeau până la mal. În mijlocul fumului înăbuşitor ele se înălţau la o sută de metri. Or, ar fi fost de ajuns ca o scânteie numai să cadă pe suprafaţa apei, astfel încât fluviul plin cu petrol să se aprindă. Din fericire însă, vântul nu sufla dinspre partea aceea. Poate că fugarii vor avea norocul să scape şi din acest pericol.

Trecură, în sfârşit, de târguşorul în flăcări. Puţin câte puţin palele de foc scăzură în intensitate, trosnetele se auziră mai slab şi ultimele lumini ale focului dispărură la un cot al fluviului Angara.

Era aproape miezul nopţii. Întunericul ocrotea, din nou, pluta. Duşmanii tot mai furnicau pe cele două maluri; nu erau văzuţi, dar erau auziţi. Focurile posturilor străpungeau bezna.

Pluta trebuia condusă cu tot mai multă băgare de seamă printre sloiurile ce se strângeau în juru-i. Marinarul se ridică, iar mujicii luară din nou lopeţile. Totuşi lucrul devenea din ce în ce mai anevoios, deoarece albia fluviului se îngusta.

Mihail Strogoff se furişase în faţă. Jolivet îl urmă. Amândoi ascultară ceea ce vorbeau marinarul şi oamenii săi.

— Bagă de seamă în dreapta!…

— Atenţie la sloiul acela din stânga!

— Dă-i, dă-i cu cangea!

— În mai puţin de un ceas o să ne poticnim.

— Cum o vrea Dumnezeu! răspunse marinarul. Împotriva lui nu putem face nimic.

— I-ai auzit? întrebă Alcide Jolivet.

— Da, răspunse Strogoff, dar Domnul e cu noi!

Cu toate acestea, situaţia se îngreuna din ce în ce mai mult. Dacă pluta se va înţepeni, fugarii nu numai că nu vor putea ajunge la Irkuţk, dar vor fi nevoiţi să o şi părăsească, întrucât ea, sfărâmată de sloiuri, se va scufunda în adâncuri. Iar pasagerii ei se vor vedea nevoiţi să se refugieze pe sloiuri de gheaţă! Or, când se va lumina, bieţii de ei au să fie observaţi de tătari şi ucişi fără milă.

Strogoff se întoarse la Nadia. Se apropie de fată, îi luă mâna şi-o întrebă:

— Eşti pregătită, Nadia?

La care ea răspunse cu hotărâre:

— Sunt pregătită!

Pluta străbătu alte câteva verste prin muţimea de sloiuri. Dacă Angara se va îngusta, ele vor forma un obstacol de netrecut. În fiecare clipă erau poticneli şi opriri care dădeau de gândit. Nu mai erau decât câteva ore până la ziuă. Dacă fugarii n-au să poată sosi la Irkuţk înainte de cinci dimineaţa, orice nădejde de a mai ajunge era pierdută.

Or, la unu şi jumătate, în pofida tuturor eforturilor, pluta se înţepeni între sloiuri compacte ca un baraj şi se opri definitiv. Gheţurile, care pluteau în derivă în amonte, se îndreptară asupra plutei, o împinseră în obstacol şi o imobilizară, ca şi cum ea ar fi eşuat pe un recif.

În acest loc, Angara se îngusta, iar albia ei era redusă la jumătate din lăţimea sa normală. De aici, acumuarea de sloiuri, care s-au alipit puţin câte puţin sub dubla influenţă a presiunii, care era foarte mare, şi a frigului, a cărui intensitate se dublase. Cinci paşi în aval, albia fluviului se lărgea din nou, iar gheţurile, detaşându-se treptat de marginea inferioară a acestui câmp, continuau să plutească în derivă spre Irkuţk.

Deci, este probabil că, fără această restrângere a distanţei dintre maluri, barajul nu s-ar fi format şi că pluta ar fi continuat să coboare curentul. Dar nenorocirea era ireparabilă, iar fugarii trebuiau deci să renunţe a-şi mai atinge ţinta.

Dacă ar fi avut la dispoziţie uneltele folosite în mod obişnuit pe baleniere pentru a-şi deschide canale printre sloiurile de

gheaţă, dacă ar fi putut sparge acest câmp până la locul unde se lărgea râul, poate că ar fi reuşit să se desprindă din capcana de gheaţă. Dar nu exista nici târnăcop nici altă unealtă care să spargă crusta de gheaţă, pe care frigul extrem o făcea dură ca granitul.

Ce era de făcut?

În acel moment, focuri de armă răsunară pe malul drept al Angarei. O ploaie de gloanţe căzu asupra plutei. Nenorociţii fuseseră zăriţi? Cu siguranţă, deoarece alte împuşcături se auziră pe malul stâng. Prinşi într-un foc încrucişat, fugarii deveniră ţinta trăgătorilor tătari. Câţiva fură răniţi, cu toate că focurile erau trase la întâmplare din cauza întunericului des.

— Hai, Nadia! murmură Strogoff.

Fără o vorbă, „pregătită oricând”, fata îl luă de mână.

— Trebuie să trecem barajul, îi şopti el. Îndreaptă-mă, aşadar, în aşa fel ca să nu ne vadă nimeni.

Nadia se supuse. Amândoi se strecurară grabnic pe uscat, în mijlocul acestei bezne dense, sfâşiată pe alocuri de focurile de armă.

Nadia se afla înainte şi Strogoff după ea. Gloanţele cădeau în jurul lor ca o grindină violentă şi răpăiau pe gheaţă. Suprafaţa câmpului, aspră şi presărată cu muchii tăioase, le însângerară mâinile, dar ei continuară să meargă înainte.

În zece minute trecură de obstacolul pe care îl forma gheaţa, iar fluviul devenea din nou liber. Câteva sloiuri prinse de mal se desprindeau din când în când luate de curentul fluviului Angara.

Nadia ghici planul lui Mihail Strogoff. Ea văzu unul dintre aceste sloiuri ţinându-se doar de o fâşie îngustă din mal.

— Hai, zise ea.

Şi amândoi se lungiră pe acea bucată de gheaţă care tocmai se desprinse de mal în urma unei balansări uşoare a apelor fluviului.

Gheaţa începu să plutească. Albia fluviului se lărgea tot mai mult, iar drumul era liber.

Nadia şi Strogoff auzeau din urmă, în amonte, împuşcăturile, strigătele dureroase ale fugarilor, urletul de triumf al tătarilor… Apoi, puţin câte puţin, larma se potoli.

— Bieţii noştri tovarăşi! murmură Nadia.

Timp de o jumătate de ceas, gheaţa care-i ducea lunecă repede purtată de curent. Din moment în moment Strogoff şi

Nadia se temeau că s-ar fi putut totuşi ca ea să se scufunde. Sloiul plutea în mijlocul fluviului şi nu era nevoie să i se imprime o direcţie oblică decât în cazul în care era vorba să acosteze la cheiurile din Irkuţk.

Cu dinţii strânşi, cu urechea la pândă, Strogoff nu scotea un cuvânt. Niciodată nu fusese atât de aproape de ţintă. În sfârşit, va ajunge…

Pe la ora două din noapte, se zăriră două şiruri de lumini de-o parte şi de alta a fluviului. La dreapta erau luminile oraşului Irkuţk, la stânga, focurile taberei tătăreşti.

Strogoff nu mai era decât la o jumătate de verstă de oraş.

— În sfârşit! murmură el.

Deodată Nadia scoase un strigăt.

La acest strigăt, Mihail Strogoff se ridică în picioare pe sloiul de gheaţă, care se legăna. Îşi întinse mâna spre amontele fluviului Angara. Figura lui, luminată de reflexii albăstrii, deveni gravă, şi atunci, ca şi cum ochii lui s-ar fi deschis spre acele sclipiri de lumină, zise:

— Ah, strigă el de ciudă, până şi Dumnezeu e împotriva noastră!

Capitolul XII
Irkuţk

Irkuţk, capitala Siberiei orientale, are, în vremuri obişnuite, treizeci de mii de locuitori. Pe un taluz destul de ridicat, care se înalţă pe malul drept al Angarei, se ridică mai multe biserici, ce domină o catedrală înaltă, şi mai multe case, dispuse într-o pitorească dezordine.

Văzut de la o anumită distanţă, din înaltul muntelui ce se înalţă la douăzeci de verste de marele drum siberian, cu cupolele-i şi clopotniţele-i ca nişte minarete, cu domurile bombate ca nişte vase mari de porţelan japoneze, oraşul are o înfăţişare întrucâtva orientală. Dar prima impresie se şterge de îndată ce călătorul a intrat în oraş. Jumătate chinezesc şi jumătate bizantin, Irkuţk îşi recapătă aspectul european cu străzi pietruite, prevăzute cu trotuare, traversat de canale, cu mesteceni înalţi plantaţi pe margini, cu case din lemn şi cărămizi, dintre care unele cu câteva etaje, prin echipajele

numeroase care străbat străzile, nu numai trăsuri şi căruţe, ci şi cupeuri şi căleşti, în sfârşit printr-o întreagă categorie de locuitori foarte avansaţi în ceea ce priveşte progresul civilizaţiei şi pentru care moda cea mai nouă de la Paris nu le este străină.

La acea vreme, Irkuţk forfotea de mulţimea siberienilor refugiaţi. Resursele cele mai variate abundau aici. Irkuţk este antrepozitul acestor nenumărate mărfuri care sunt schimbate între China, Asia Centrală şi Europa.

Oraşul este, în mod obişnuit, reşedinţa guvernatorului general al Siberiei Orientale. Sub ordinele lui funcţionează un guvernator civil, căruia i se subordonează administraţia provinciei, şeful poliţiei, foarte ocupat într-un oraş în care exilaţii abundă, şi, în sfârşit, un primar, directorul comerţului, personaj cu vază prin imensa lui bogăţie şi prin influenţa de care se bucură pretutindeni.

Garnizoana din Irkuţk se compunea atunci dintr-un regiment de cazaci pedestraşi, care număra cam două mii de oameni, şi dintr-un corp de jandarmi permanent, purtând cască şi uniformă albastră galonată cu fireturi din argint.

În plus, se ştie că aici, din cauza unor împrejurări excepţionale, fratele ţarului se afla închis în oraş de la începutul invaziei.

Situaţia trebuie lămurită. Marele Duce întreprinsese, prin îndepărtatele provincii ale Asiei Orientale, un voiaj de mare însemnătate politică. După ce străbătuse principalele oraşe siberiene, călătorind mai mult ca militar decât ca prinţ, fără nicio suită oficială, însoţit numai de ofiţerii săi şi escortat de un detaşament de cazaci, ajunsese până în regiunile transbaikaliene. Nikolaevsk era ultimul oraş rus, situat pe litoralul mării Ohotsk, care fusese onorat cu vizita lui.

Sosit la marginile marelui Imperiu moscovit, Marele Duce se întorcea spre Irkuţk, de unde intenţiona să reia drumul Europei, când fu informat despre declanşarea invaziei, tot aşa de ameninţătoare, pe cât de neaşteptată. Se grăbi să ajungă în Capitală, dar, când sosi aici, legăturile cu Rusia erau tăiate. Putu doar să primească două-trei telegrame din Petersburg şi din Moscova şi chiar să răspundă acestora. Apoi firul se întrerupse în împrejurimile cunoscute.

Irkuţk era deci izolat de restul lumii.

Marelui Duce nu-i mai rămânea decât să organizeze

rezistenţa, şi se achită de datoria lui cu priceperea şi cu sângele rece, de care dăduse, în alte împrejurări, dovezi incontestabile.

Ştirile despre căderea oraşelor işim, Omsk, Tomsk veniră rând pe rând la Irkuţk. Trebuia deci să fie salvată, cu orice preţ, Capitala măcar. Nu se putea conta pe ajutoare grabnice. Puţinele trupele împrăştiate prin provincia Amur şi gubernia Iakuţk nu puteau ajunge, în mare număr, pentru a opri coloanele tătare. Or, întrucât ocuparea şi cotropirea oraşului Irkuţk era iminentă, trebuia înainte de toate să înfrunte asediul cât mai mult timp.

Pregătirile de rezistenţă au început după ce Tomsk căzu în mâinile tătarilor. Odată cu această ultimă ştire, Marele Duce aflase că emirul din Buhara, împreună cu căpeteniile aliate, conduceau personal mişcarea; dar ceea ce nu ştia fusese faptul că locotenentul acestor şefi barbari era Ivan Ogareff, un ofiţer rus, pe care îl degradase însuşi Marele Duce şi pe care acesta nu-l cunoştea.

Mai întâi, aşa cum am văzut, locuitorii districtului Irkuţk primiseră porunca de a părăsi oraşele şi satele. Cei care nu s-au refugiat în Capitală s-au refugiat dincolo de lacul Baikal, unde, probabil, nu se va extinde jaful cotropitorilor. Toată recolta, de grâu şi de furaj, a fost rechiziţionată în folosul oraşului, şi ultimele trupe ale puterii moscovite în Extremul Orient încercară să mai reziste câtăva vreme.

Întemeiat în anul 1611, Irkuţk se află la confluenţa râului Irkuţk cu Angara, pe malul drept al acestui fluviu. Două poduri din lemn, construite pe piloni, dispuşi în aşa fel, încât să ofere acces pe toată lăţimea şenalului pentru nevoile navigaţiei, leagă oraşul de cartierele periferice, care se întind pe malul stâng. Aici, apărarea era uşoară. Cartierele mărginaşe fură părăsite, iar podurile, distruse. Trecerea fluviului Angara, foarte lat în acest punct, n-ar fi fost cu putinţă decât sub focul asediaţilor.

Dar fluviul putea fi trecut în aval sau în amonte, astfel că oraşul Irkuţk era în primejdie de a fi atacat dinspre est, unde nu era apărat de niciun zid de apărare.

Zeci de oameni fură chemaţi la lucrările de fortificaţie. Se munci zi şi noapte. Marele Duce găsi o populaţie harnică la muncă, după cum mai târziu avea s-o regăsească curajoasă în timpul defensivei. Soldaţi, negustori, exilaţi şi ţărani, toţi se puseră în slujba salvării obşteşti. Cu opt zile înainte de apariţia

tătarilor pe Angara, au fost ridicate ziduri de pământ. Un şanţ inundat cu apele Angarei, săpat între escarpă şi contraescarpă, înconjura oraşul, astfel că el nu mai putea fi cucerit chiar aşa de uşor. Trebuia înconjurat şi asediat.

Cea de-a treia coloană tătară – care urca din valea fluviului Yenisei – apăru la 24 septembrie dinaintea oraşului Irkuţk. Ea ocupă îndată cartierele părăsite, în care fuseseră distruse până şi casele, spre a nu îngreuna tirul artileriei Marelui Duce, din nefericire insuficient.

Tătarii poposiră aici aşteptând sosirea celorlalte două coloane comandate de emir şi de aliaţii săi.

Joncţiunea întregii armate se făcu la 5 septembrie pe câmpia aflată în zona fluviului Angara, şi toate trupele, în afară de garnizoanele lăsate în oraşele mai importante cucerite, fură puse sub conducerea lui Feofar Han.

Trecerea fluviului fiind socotită de Ivan Ogareff ca foarte grea în faţa oraşului Irkuţk, un puternic detaşament traversă Angara, câteva verste în aval, pe poduri de vase anume construite. Marele Duce nu încercă să se împotrivească trecerii. N-ar fi putut decât s-o întârzie, iar nu s-o împiedice, neavând artilerie de câmp la îndemână. Cu bună dreptate, el rămase baricadat în Irkuţk.

Tătarii ocupară deci malul drept al fluviului; apoi începură să urce spre oraş, arzând în trecere locuinţa de vară a guvernatorului general, situată în pădurea ce străjuieşte fluviul, şi luând poziţii definitive de asediu după ce înconjurară oraşul Irkuţk.

Inginer iscusit, Ivan Ogareff putea, evident, să conducă un asediu în toată regula; îi lipseau însă mijloacele materiale pentru a opera rapid. De fapt, el nădăjduise sâ ocupe prin surprindere oraşul, ţinta tuturor eforturilor lui.

Lucrurile se petreceau însă altfel de cum îşi închipuise. Pe de o parte, marşul armatei tătare întârziase prin lupta de la Tomsk; pe de alta, rapiditatea cu care Marele Duce finalizase lucrările de apărare, iar aceste două împrejurări fuseseră de ajuns pentru a-i zădărnici planurile. Se găsi deci în situaţia de a întreprinde un asediu în forţă.

Totuşi, din îndemnul lui, emirul încercă două asalturi, cu preţul unor mari jertfe omeneşti. Soldaţii lui se năpustiră asupra fortificaţiilor de pământ, care prezentau câteva zone slabe.

Marele Duce şi ofiţerii rezistară celor două asalturi. Prin îndemnul şi curajul lor, dădură populaţiei civile avânt. Burjuii şi mujicii îşi făcură datoria din plin. La al doilea asalt, tătarii erau cât pe-aci să facă o breşă. O luptă crâncenă avu loc în capătul străzii Bolşaia, lungă de două verste, ce ducea la malurile fluviului Angara, dar cazacii, jandarmii şi locuitorii ţinură piept, cu mult curaj, atacului. Tătarii fură nevoiţi să se retragă pe poziţiile lor.

Ivan Ogareff se gândi atunci să întrebuinţeze alte mijloace, intuind că trădarea ar putea fi mai bună decât forţa. Se ştie că planul lui era de a pătrunde în oraş, de a ajunge până la Marele Duce, de a-i câştiga încrederea şi apoi, la timpul potrivit, de a face o breşă pentru pătrunderea tătarilor. După ce va fi îndeplinit acestea, se va răzbuna pe fratele ţarului.

Ţiganca Sangara, care îl întovărăşise până aici, îl îndemnă să-şi pună planul în aplicare.

într-adevăr, trebuia să acţioneze fără întârziere. Trupele ruse din guvernământul Iakuţk se îndreptau spre Capitală. Ele erau concentrate pe cursul superior al fluviului Lena şi pe valea căruia urcau. În cel mult şase zile, aveau să fie aici. Trebuia deci ca, înainte de aceste şase zile, Irkuţk să fie cucerit prin trădare.

Ogareff nu mai şovăi.

Într-o seară, la 2 octombrie, un Consiliu de război avu loc în salonul cel mare al guvernatorului general, unde Marele Duce îşi avea reşedinţa.

Aflat la marginea străzii Bolşaia, palatul domina cursul fluviului pe o mare întindere. Prin ferestrele faţadei principale, se zărea tabăra tătară, pe care artileria asediaţilor, cu tir mai mare decât al celei a tătarilor, o făcuse nelocuită.

Marele Duce, generalul Voranţoff, guvernatorul oraşului, mai marele negoţului şi câţiva ofiţeri superiori se adunaseră pentru a lua diverse hotărâri.

— Domnilor, zise Marele Duce, cunoaşteţi cu precizie situaţia noastră. Am neclintita speranţă că vom putea rezista până la sosirea trupelor din Iakuţk. Vom şti atunci cum să izgonim hoardele barbare, şi nu va depinde decât de mine ca ele să plătească scump cotropirea teritoriului moscovit.

— Alteţa Voastră ştie că se poate bizui pe întreaga populaţie din Irkuţk, răspunse generalul Voranţoff.

— Da, generale, şi aduc omagiile mele patriotismului ei. Slavă

Domnului, ea n-a fost încă supusă grozăviilor foametei sau ale epidemiilor, şi cred că va scăpa de aceste încercări. Da, în timpul luptelor nu am putut decât să-i admir curajul. Domnule conducător al negoţului, aţi auzit cuvintele mele; v-aş ruga să i le transmiteţi întocmai.

— Mulţumesc Alteţei Voastre în numele oraşului, răspunse acesta, îndrăznesc să întreb în cât timp s-ar putea să vină trupele de ajutoare?

— Cel mult în şase zile, răspunse Marele Duce. Un emisar îndemânatic şi curajos a reuşit să pătrundă astăzi de dimineaţă în oraş şi mi-a spus că cincizeci de mii de ruşi înaintează în marş forţat sub ordinele generalului Kiseleff. Ei erau în urmă cu două zile pe malurile fluviului Lena, la Kirensk, iar acum, nici frigul, nici zăpada nu-i vor împiedica să vină. Când aceşti soldaţi, bine echipaţi, îi vor ataca pe tătari prin flanc, noi vom putea ieşi din încercuire.

— Voi adăuga, spuse conducătorul negustorilor, că în ziua în care Alteţa Voastră va da ordin, vom fi gata să i-l îndeplinim.

— Bine, domnule, răspunse Marele Duce. Să aşteptăm, numai, apariţia primelor coloane ale noastre în zare, şi îi vom nimici pe invadatori.

Apoi, întorcându-se către generalul Voranţoff, spuse:

— Vom vizita mâine lucrările de fortificaţie de pe malul drept. Dacă Angara se va umple cu sloiuri, tătarii au să-l poată trece.

— Să-mi dea voie Alteţa Voastră să fac o remarcă, zise fruntaşul negustorilor.

— Da, domnule.

— Am văzut deseori cum temperatura coboară la treizeci sau chiar patruzeci de grade sub zero, dar Angara şi-a urmat cursul fără să îngheţe în întregime, din cauza rapidităţii acestui curs. Dacă tătarii nu au alt mijloc de a trece fluviul, pot să garantez Alteţei Voastre că n-au să poată năvăli în Irkuţk.

Guvernatorul general confirmă spusele acestuia.

— Foarte bine, răspunse Marele Duce, este o împrejurare fericită. Dar, oricum, vom fi gata pentru orice eveniment.

Şi, întorcându-se către şeful poliţiei, întrebă:

— Domnule, d-voastră n-aveţi nimic să-mi spuneţi?

— Am a face cunoscut Alteţei Voastre o cerere adresată de ajutorul meu…

— Din partea…?

— Din partea exilaţilor în Siberia, care, după cum Alteţa Voastră ştie, desigur, sunt aici în oraş, în număr de cinci sute.

Răspândiţi în întreaga provincie, exilaţii politici fuseseră, de când cu invazia, concentraţi la Irkuţk. Ei ascultaseră ordinul de a se aduna în oraş, părăsind târguşoarele în care exercitau diferite profesiuni, unii medici, alţii profesori la gimnaziu, la Şcoala Japoneză, la Şcoala de Navigaţie. De la început, Marele Duce, încrezându-se ca şi ţarul în patriotismul lor, îi înarmase şi găsise în ei apărători viteji.

— Ce vor exilaţii? întrebă Marele Duce.

— Ei cer Alteţei Voastre, răspunse şeful poliţiei, permisiunea de a forma un corp special şi de a fi aşezaţi în prima linie de bătaie.

— Da, răspunse Marele Duce, emoţionat, exilaţii sunt ruşi şi deci în drept de a se bate pentru ţara lor.

— Cred că pot afirma, spuse guvernatorul general, că Alteţa Voastră nu va avea soldaţi mai de ispravă ca ei.

— Dar au nevoie de-o căpetenie, adăugă Marele Duce. Care va fi aceasta?

— Ar vrea să recomande Alteţei Voastre pe unul dintre ei, care s-a remarcat de mai multe ori, zise şeful poliţiei.

— E rus?

— Da, un rus din provinciile baltice.

— Cum îl cheamă?

— Vasili Feodor.

Acest exilat era tatăl Nadiei. Vasili Feodor, se ştie, exersa la Irkuţk profesia de medic. Era un cm instruit, milos şi îndrăzneţ, mânat de cel mai sincer patriotism. Timpul pe care nu îl consacra bolnavilor îl dedica organizării rezistenţei. De fapt, el îşi adunase tovarăşii de exil într-o acţiune comună. Până atunci amestecaţi în rândurile populaţiei, exilaţii se comportaseră în aşa fel, încât să atragă atenţia Marelui Duce. În câteva ciocniri cu tătarii, ei îşi plătiseră cu sânge datoria către Sfânta Rusie, sfântă, într-adevăr, şi adorată de copiii ei! Vasili Feodor luptase eroic. Numele lui fusese citat de câtvea ori în ordinul de zi, dar el nu solicitase niciodată favoruri, iar atunci când exilaţii din Irkuţk au avut ideea de a forma un corp special, el nici măcar nu ştia că aveau intenţia de a-l numi şeful lor.

Când şeful poliţiei pronunţă acest nume, Marele Duce răspunse că nu-i era străin.

— În definitiv, răspunse generalul Voranţoff, Vasili Feodor e un om valoros şi îndrăzneţ. S-a bucurat întotdeauna de o mare influenţă în rândul tovarăşilor săi.

— De când se află la Irkuţk? întrebă Marele Duce.

— De doi ani.

— Cum se poartă?

— Ca un om supus legilor speciale, ce-l constrâng, preciză şeful poliţiei.

— Generale, ordonă Marele Duce, să mi-l prezinţi îndată.

Ordinele Marelui Duce fură executate şi, în mai puţin de o jumătate de oră, Vasili Feodor se afla dinainte-i.

Era un om de cel mult patruzeci de ani, înalt, bine făcut, cu chipul aspru şi trist. Bănuiai că întreaga sa viaţă se rezuma la un singur cuvânt: luptă, şi că luptase şi suferise. Trăsăturile lui aminteau surprinzător de mult de cele ale fiicei sale, Nadia Feodor.

Invazia tătară îl afectase mai mult decât pe oricare, ruinând ultima speranţă a părintelui exilat la opt mii de verste de oraşu-i natal. Aflase printr-o scrisoare de moartea soţiei şi, în acelaşi timp, de plecarea copilei lui, care obţinuse de la guvern autorizaţia de a ajunge la Irkuţk.

Nadia părăsise Riga la 10 iulie. Invazia începuse la 15 iulie. Dacă, în acea vreme, Nadia trecuse frontiera, ce se întâmplase cu ea în mijlocul tătarilor cotropitori? Bănuim că tatăl ei era cuprins de îngrijorare, deoarece, din acea perioadă, nu mai avea nicio veste despre fiica lui.

în prezenţa Marelui Duce, Vasili Feodor se înclină şi aşteptă să fie întrebat.

— Vasili Feodor, i se adresă Marele Duce, camarazii tăi de exil au cerut să formeze un corp de elită. Îşi dau ei seama de primejdiile ce-i aşteaptă, că trebuie să lupte până la ultimul om?

— Da, sunt conştienţi de asta, răspunse Vasili Feodor.

— Ei te vor şef.

— Pe mine, Alteţă?

— Primeşti să fii conducătorul lor?

— Dacă e în interesul Rusiei, da.

— Comandant Feodor, zise Marele Duce, nu mai eşti exilat.

— Vă mulţumesc, Alteţă! Dar pot să-i comand pe cei care sunt încă exilaţi?

— Nu mai sunt exilaţi!

Fratele ţarului îi graţie astfel pe toţi însoţitorii lui de exil, acum camarazii lui de arme!

Vasili Feodor strânse cu emoţie mâna pe care Marele Duce i-o întinse şi ieşi.

— Ţarul nu va refuza să accepte scrisoarea de graţiere, pe care i-o voi trimite! spuse surâzând Marele Duce. Ne trebuie eroi pentru a apăra capitala Siberiei, şi tocmai i-am găsit.

Era, în definitiv, un act de dreptate şi de bună politică această graţiere generoasă acordată exilaţilor din Irkuţk.

Se întunecase. Prin ferestrele palatului se vedeau arzând focurile din tabăra tătară, scânteind dincolo de Angara. Pe apele fluviului pluteau numeroase sloiuri de gheaţă, dintre care unele se opreau în primii piloni ai fosturilor poduri din lemn. Cele pe care curentul le menţinea în şenal pluteau în derivă cu o rapiditate extremă. Reieşea, evident, aşa cum remarcase şeful negustorilor, că Angara nu putea îngheţa pe toată lungimea lui, decât în condiţii extreme de temperaturi scăzute. Deci, pericolul de a fi asediaţi din această parte avea de ce să-i preocupe pe apărătorii oraşului Irkuţk.

Ceasul sună ora zece. Marele Duce era pe punctul de a permite ofiţerilor să plece şi să se retragă în apartamentele sale, când un zgomot se produse la porţile palatului.

După câteva clipe, uşa salonului se deschise şi un aghiotant îşi făcu apariţia:

— Alteţă, zise el, un curier al ţarului!

Capitolul XIII
Un curier al ţarului

O mişcare simultană îi făcu pe toţi să se îndrepte spre uşă. Un curier al ţarului la Irkuţk! Dacă toţi aceşti ofiţeri ar fi reflectat o clipă la acest fapt, ei l-ar fi considerat, cu siguranţă, imposibil.

Marele Duce ordonă aghiotantului:

— Să intre!

Un om îşi făcu apariţia. Părea că e zdrobit de oboseală. Avea straie de ţăran din Siberia, învechite, chiar rupte, prin care se vedeau câteva găuri de gloanţe. Purta pe cap o şapcă rusească. O rană necicatrizată îi brăzda chipul. Omul trecuse, cu siguranţă, prin grele încercări pe drum. Cizmele lui scâlciate

dovedeau că mersese multă vreme pe jos.
— Alteţa Sa, Marele Duce? exclamă el intrând.
Marele Duce se îndreaptă spre el:
— Tu eşti curierul ţarului?
— Da, Alteţă.
— De unde vii?
— Din Moscova.
— Când ai plecat din Moscova?
— La 15 iulie.
— Cum te numeşti?
— Mihail Strogoff.
Adevărul era că în faţa Alteţei Sale se afla Ivan Ogareff. El luase numele şi calitatea celui pe care îl credea infirm. Nici Marele Duce, nici nimeni altcineva nu îl cunoştea la Irkuţk, astfel că nu avea nevoie să-şi ascundă trăsăturile. Nimeni nu-l putea bănui, întrucât era în măsură să-şi dovedească pretinsa identitate. Venea deci să grăbească, prin trădare şi prin asasinat, deznodământul dramei invaziei.
După răspunsul lui Ivan Ogareff, Marele Duce făcu un semn şi ofiţerii se retraseră.
Falsul Mihail Strogoff şi el rămaseră singuri în salon.
Marele Duce îl privi pe Ivan Ogareff câteva clipe, cu multă băgare de seamă. Apoi întrebă:
— Erai la 15 iulie la Moscova?
— Da, Alteţă, şi în noaptea de 14 spre 15 am văzut pe Majestatea Sa, Ţarul, la Palatul Nou.
— Ai scrisoarea din partea ţarului?
— Iat-o!
Şi Ivan Ogareff înmână Marelui Duce răvaşul imperial, redus la dimensiuni aproape microscopice.
— Scrisoarea ţi-a fost dată în starea aceasta? întrebă Marele Duce.
— Nu, Alteţă, dar a trebuit să distrug plicul pentru ca să o pot ascunde mai uşor de soldaţii emirului.
— Vasăzică, ai fost deci prizonierul tătarilor?
— Da, Alteţă, câteva zile, răspunse Ivan Ogareff. Din cauza aceasta, deşi am plecat din Moscova la 15 iulie, după cum arată data scrisorii, n-am putut ajunge la Irkuţk decât la 2 octombrie, după şaptezeci şi nouă de zile de drum.
Marele Duce luă scrisoarea. Desfăcând-o, recunoscu

semnătura ţarului, urmată de formula sacramentală scrisă cu mâna sa. Deci nu încăpea vreo îndoială nici asupra autenticităţii răvaşului, nici asupra celei a curierului. Dacă faţa cu trăsături sălbatice a acestuia îi inspirase la început o umbră de neîncredere, pe care Marele Duce şi-o disimulase, ea dispăruse.

Marele Duce rămase tăcut câteva minut. Citi încet scrisoarea, pentru a-i pătrunde şi mai bine tâlcul.

— Mihail Strogoff, întrebă el apoi, cunoşti conţinutul răvaşului?

— Da, Alteţă. S-ar fi putut să fiu nevoit să-l distrug pentru a nu cădea în mâinile tătarilor, astfel că voiam să reproduc cuprinsul Alteţei Voastre.

— Ştii că scrisoarea ne sfătuieşte mai degrabă să murim la Irkuţk decât să-l predăm?

— Ştiu.

— Ştii, de asemenea, că ea indică mişcările de trupe şi dispunerea lor pentru a opri invadarea?

— Da, Alteţă, dar manevrele acestea n-au reuşit.

— Ce vrei să spui?

— Că oraşele Işim, Omsk şi Tomsk, pentru a nu vorbi decât de cele mai însemnate, au fost ocupate, rând pe rând, de soldaţii lui Feofar Han.

— Dar au fost lupte? Cazacii noştri s-au întâlnit cu tătarii?

— În mai multe rânduri, Alteţă.

— Şi au fost respinşi?

— Nu erau în număr suficient.

— Unde au avut loc întâlnirile de care vorbeşti?

— La Kolyvan, la Tomsk…

Până aici Ivan Ogareff nu spusese decât adevărul; dar, pentru a-i induce însă în eroare pe apărătorii oraşului Irkuţk, gexagerând avantajele obţinute de trupele emirului, adăugă:

— Şi a treia oară înainte de Krasnoiarsk.

— Dar cea din urmă încăierare?… întrebă Marele Duce, ale cărui buze strânse lăsau cu greutate să iasă cuvintele.

— A fost mai mult decât o încăierare, Alteţă, răspunse Ivan Ogareff, şi anume o bătălie.

— O bătălie?

— Douăzeci de mii de ruşi, veniţi din provinciile de la graniţă şi din guvernământul Tobolsk, s-au ciocnit cu o sută cincizeci de mii de tătari. Cu tot curajul lor, au fost zdrobiţi.

— Minţi! strigă Marele Duce, încercând să-şi stăpânească, dar zadarnic, furia.

— Spun numai adevărul, Alteţă, răspunse Ivan Ogareff cu răceală. Am fost de faţă la bătălia aceasta din Krasnoiarsk şi acolo am căzut prizonier.

Marele Duce se linişti şi, cu un semn, îl lăsă pe Ivan Ogareff să se înţeleagă că nu se îndoia de adevărul spuselor lui.

— În ce zi a avut loc bătălia de la Krasnoiarsk? întrebă el.

— La 2 septembrie.

— Şi acum toate trupele tătare s-au adunat în jurul oraşului Irkuţk?

— Toate.

— La cât crezi că le sunt efectivele?

— La patru sute de mii de oameni.

Enumerarea armatelor tătare era o nouă minciună exagerată din partea lui Ivan Ogareff, şi vizând acelaşi scop.

— Vasăzică, nu trebuie să mă aştept la niciun ajutor din provinciile de vest? întrebă Marele Duce.

— La niciunul, Alteţă, cel puţin înainte de sfârşitul iernii.

— Ei bine, ascultă-mă, Mihail Strogoff. Chiar dacă nu primesc ajutoare, nici dinspre vest, nici dinspre est, iar barbarii, fie ei şi şase sute de mii de oameni, tot n-am să predau Irkuţk!

Ochii şireţi ai lui Ivan Ogareff clipiră uşor. Tădătorul părea a spune că fratele ţarului uită că ar putea să fie trădat.

Cu un temperament nervos, Marele Duce abia îşi putea păstra calmul, auzind dezastruoasele noutăţi. Străbătea în lung şi-n lat salonul, sub privirile lui Ogareff, care îl învăluiau ca pe o pradă sortită răzbunării sale. Se oprea la fereastră, privea focurile din tabăra tătară şi încerca să audă zgomotele de afară, în majoritate provenind de la ciocnirea sloiurilor de gheaţă purtate de curentul fluviului Angara.

Trecu un sfert de oră fără să mai pună vreo întrebare. Apoi, desfăcând răvaşul, reciti un pasaj şi spuse:

— Mihail Strogoff, ştii că aici este vorba despre un trădător de care trebuie să mă feresc?

— Da, Alteţă.

— El trebuie să pătrundă în Irkuţk sub o înfăţişare falsă, să câştige încrederea mea şi apoi, când se va ivi o ocazie prielnică, să predea tătarilor oraşul.

— Ştiu toate acestea, Alteţă, şi mai ştiu că Ivan Ogareff a jurat

să se răzbune personal pe fratele ţarului.

— De ce?

— Se spune că ofiţerul acesta a fost condamnat de Marele Duce la o degradare umilitoare.

— Da… mi-amintesc… Dar o merita, mizerabilul acesta, care în prezent luptă împotriva noastră în capul hoardelor de barbari!

— Majestatea Sa, Ţarul, răspunse Ogareff, ţinea să fiţi prevenit, mai cu seamă, asupra planurilor criminale ale lui Ivan Ogareff în privinţa persoanei d-voastră.

— Da… scrisoarea mă înştiinţează…

— Însăşi Majestatea Sa mi-a spus să mă feresc şi eu în timpul călătoriei prin Siberia de acest trădător.

— L-ai întâlnit?

— Da, Alteţă, după bătălia din Krasnoiarsk. Dacă ar fi bănuit că sunt purtătorul unei scrisori către Alteţa Voastră, în care erau desfăşurate planurile lui, n-aş fi scăpat cu viaţă.

— Da, ai fi fost pierdut! Cum ai putut scăpa?

— Aruncându-mă în Irtiş.

— Şi cum ai pătruns în Irkuţk?

— Ca urmare a unei ieşiri făcute astă-seară, pentru a respinhe un detaşament tătăresc. M-am amestecat printre apărătorii oraşului şi, după ce am arătat cine sunt, am fost adus îndată dinaintea Alteţei Voastre.

— Bine, Mihail Strogoff, răspunse Marele Duce. Ai dovedit credinţă şi curaj în această grea misiune. N-am să te uit. Ai să-mi ceri vreo favoare?

— Nimic altceva decât favoarea de a mă bate alături de Alteţa Voastră, răspunse Ivan Ogareff.

— Mihail Strogoff, fie. Te iau de astăzi pe lângă mine şi ai să locuieşti în palatul acesta.

— Dar dacă, potrivit intenţiei care i se atribuie, Ivan Ogareff se prezintă Alteţei Voastre sub nume fals?

— Îl vom demasca graţie ţie, care-l cunoşti, şi voi porunci să fie omorât cu lovituri de cnut. Du-te.

Ivan Ogareff îl salută milităreşte pe Marele Duce, neuitând că era căpitan din Corpul curierilor ţarului, şi se retrase.

Falsul curier tocmai îşi jucase deci cu succes rolu-i nemernic. Încrederea Marelui Duce îi era în întregime acordată. Putea să profite de ea, oriunde şi oricând. Va locui chiar în acest palat. Avea posibilitatea de a cunoaşte secretul operaţiunilor apărării.

Era, ca atare, stăpân pe situaţie. Nimeni nu îl cunoştea în Irkuţk, nimeni nu-i putea smulge masca. Hotărî să acţioneze, fără întârziere.
    De altfel, timpul era scurt. Trebuia ca oraşul să fie cucerit înainte de sosirea ruşilor dinspre nord şi est, şi aceasta era o chestiune de câteva zile. Tătarii, odată stăpâni pe oraş, n-ar mai fi fost uşor să le fie smuls din mână. Oricum, dacă ei ar fi fost nevoiţi să-l părăsească mai târziu, n-ar fi făcut-o fără ca, mai întâi, să nu îl distrugă în întregime, fără ca la picioarele lui Feofar Han să nu se fi rostogolit capul Marelui Duce.
    Având posibilitatea de a vedea, de a observa şi de a acţiona, Ivan Ogareff începu să viziteze chiar de a doua zi meterezele. Pretutindeni fu primit cu felicitări cordiale de ofiţeri, soldaţi şi de cetăţeni. Curierul ţarului era pentru ei legătura care tocmai îi unise cu imperiul. Ivan Ogareff istorisi, cu o îndrăzneală extraordinară, care nu se dezminţea nici în aceste împrejurări, falsele peripeţii ale călătoriei lui. Apoi, îndemânatic, fără a insista, la început, prea mult asupra acestui aspect, vorbi de gravitatea situaţiei, exagerând-o, de succesele tătarilor, cum făcuse adresându-se Marelui Duce, de forţele de care dispuneau barbarii. Ascultându-l, erai tentat să crezi că ajutoarele aşteptate vor fi insuficiente, chiar dacă vor sosi, şi puteai să te temi că o bătălie dată sub zidurile oraşului Irkuţk va fi tot atât de funestă ca şi cele de la Kolyvan, Tomsk şi Krasnoiarsk.
    Ivan Ogareff îşi disimula abil infamele lui insinuări. Punea multă prudenţă în a le infiltra, încetul cu încetul, în mintea apărătorilor oraşului Irkuţk. Părea că nu răspunde decât când era prea mult asaltat cu întrebările, şi atunci o făcea cu mult regret. Oricum, el adăuga totdeauna că lupta trebuie dusă până la ultimul om, şi că oraşul trebuie aruncat mai degrabă în aer decât predat duşmanului!
    Dar garnizoana şi populaţia din Irkuţk erau prea patriotice pentru a se lăsa înfrânte. Dintre aceşti soldaţi şi cetăţeni, închişi într-un oraş izolat la capătul lumii asiatice, niciunul nu s-ar fi gândit să vorbească de capitulare. Dispreţul rusului pentru barbari era nemărginit.
    În orice caz, nimeni nu bănuia ro’. Ul odios, pe care îl juca Ogareff, nimeni nu bănuia că pretinsul curier al ţarului era un trădător.
    Printr-o împrejurare firească, imediat ce ajunse la Irkuţk, se

stabiliră de îndată legături puternice între Ivan Ogareff şi Vasili Feodor, unul dintre cei mai bravi apărători ai oraşului.

Se ştie cât era de frământat de griji acest nefericit părinte. Dacă fiica lui, Nadia Feodor, părăsise Rusia la data anunţată prin ultima scrisoare primită din Riga, ce se întâmplase cu ea? încerca ea în continuare să treacă prin provinciile cotropite, sau era deja de multă vreme prizonieră? Vasili Feodor găsea alinare durerii sale doar în cazul în care avea vreun prilej să se bată cu tătarii, prilejuri, vai, prea rare.

Or, când Vasili Feodor află de sosirea, atât de neaşteptată, a unui curier al ţarului, avu presimţirea că ar putea afla de la el noutăţi despre fiica lui. Nu era decât o speranţă himerică, dar el se încăpăţâna să se încreadă în ea. Nu fusese, oare, curierul prizonier, cum era, poate, Nadia?

Vasili Feodor îl căută pe Ivan Ogareff, care profită de această ocazie pentru a intra în legături zilnice cu comandantul. Se gândea, renegatul, să exploateze această împrejurare? Judeca pe toţi oamenii după el? îşi închipuia că un rus, chiar şi un exilat politic, poate fi aşa de ticălos pentru a-şi trăda ţara?

Oricum, Ivan Ogareff răspunse cu un entuziasm prefăcut avansurilor făcute de tatăl Nadiei. Vasili Feodor se duse, chiar a doua zi după sosirea pretinsului curier, la palatul guvernatorului general. Îi expuse lui Ivan Ogareff împrejurările în care fiica lui trebuise să părăsească Rusia europeană şi-i mărturisi frământările cu privire la soarta ei.

Ogareff nu o cunoştea pe Nadia, cu toate că o întâlnise la postul din Işim în ziua în care fata se găsea cu Mihail Strogoff. Dar atunci nu-i dăduse atenţie, cum nu dăduse nici celor doi gazetari aflaţi în staţia de poştă. Nu putu deci să-i dea nicio lămurire lui Vasili Feodor despre fata lui.

— Dar când anume a părăsit fiica d-voastră teritoriul rus? întrebă el.

— Cam odată cu d-voastră, răspunse Vasili Feodor.

— Eu am plecat din Moscova la 15 iulie.

— Nadia trebuie să fi părăsit Moscova tot pe-atunci. Scrisoarea ei era categorică în această privinţă.

— Se afla la Moscova la 15 iulie? întrebă Ivan Ogareff.

— Cu siguranţă, da, la această dată.

— În acest caz… vru să adauge Ogareff, dar se opri o clipă, apoi continuă: Ah, nu, mă înşel… Era să confund datele… Din

nefericire, este foarte puţin probabil ca fiica d-voastră să fi trecut graniţa. Singura nădejde ar fi aceea că se va fi oprit de îndată, auzind veştile referitoare la invazia tătară!

Vasili Feodor coborî capul! O cunoştea pe Nadia şi ştia bine că nimic n-ar fi putut-o împiedeca să plece.

Ivan Ogareff săvârşea, în acele momente, gratuit, un act de adevărată cruzime. Cu o vorbă, ar fi putut să-l liniştească pe Vasili Feodor. Cu toate că Nadia trecuse frontiera siberiană în împrejurările cunoscute, Vasili Feodor, apropiind data la care fiica lui se găsea în Nijni Novgorod cu aceea a ordonanţei prin care se interzicea ieşirea din oraş, ar fi tras, fără îndoială, concluzia următoare: Nadia nu se putuse expune pericolelor invaziei şi ea se afla încă, fără de voie, pe teritoriul european al imperiului, la adăpost.

Fiind un om pe care nu îl mai emoţionau suferinţele altora, Ivan Ogareff ar fi putut să spună un cuvânt mângâietor… însă nu-l rosti.

Vasili Feodor se retrase cu inima zdrobită. După această întâlnire, ultima-i nădejde tocmai se năruise.

În cele două zile care urmară, 3 şi 4 octombrie, Marele Duce îl chemă de mai multe ori pe pretinsul Mihail Strogoff şi-i ceru să repete tot ce auzise în cabinetul imperial de la Palatul Nou. Pregătit pentru orice întrebări, Ivan Ogareff răspunse fără a şovăi. Nu ascunse, într-adins, că guvernul ţarului fusese foarte surprins de invazie, că răscoala fusese pregătită în cel mai mare secret, că tătarii erau stăpâni pe linia fluviului Obi, când ştirile ajunseră la Moscova, şi că, în sfârşit, nimic nu era pregătit în provinciile ruse pentru a trimite în Siberia trupele necesare înfrângerii tătarilor.

După aceea, Ogareff, având câmp deschis de acţiune, începu să studieze oraşul Irkuţk, starea fortificaţiilor lui, punctele cele mai slabe, pentru a profita mai târziu de cercetările lui, în cazul în care vreo împrejurare l-ar fi împiedicat să-şi desăvârşească actul de trădare. În special, examină breşa Bolşaia, pe care voia să pună stăpânire.

În două rânduri, el veni seara pe povârnişurile de aici. Se plimba fără teamă de-a fi descoperit, întrucât primele posturi erau la cel puţin o verstă de metereze. Ştia bine că nu se va expune vreunei primejdii şi că nici măcar n-o să fie descoperit. Plimbându-se aşa, zări o umbră lunecând până la baza

terasamentelor.

Cu preţul vieţii, Sangara încercă să ia legătura cu Ivan Ogareff.

De altfel, asediaţii se bucurau, de două zile, de o linişte care nu le-a fost hărăzită de tătari de la începutul încercuirii.

Asta, din ordinul lui Ivan Ogareff. Locotenentul lui Feofar Han voise ca încercările de a lua oraşul cu asalt să fie întrerupte. De asemenea, de la sosirea lui în Irkuţk, artileria amuţise. Poate că – aşa nădăjduia cel puţin – supravegherea asediaţilor va slăbi. În orice caz, câteva mii de tătari stăteau în avanposturi, gata să se arunce asupra breşei nepăzite de apărători, când Ivan Ogareff va da semnalul.

Lucrurile nu puteau totuşi să întârzie. Trebuia început atacul mai înainte ca detaşamentele ruse să-şi facă apariţia. Ivan Ogareff luă hotărârea definitivă şi, chiar în seara aceea, un bilet căzu din vârful povârnişului în mâinile Sangarei.

Ivan Ogareff hotărâse să predea oraşul Irkuţk a doua zi, în noaptea de 5 spre 6 octombrie, fix la orele două dimineaţa.

Capitolul XIV
Noaptea de 5 spre 6 octombrie

Planul lui Ivan Ogareff fusese întocmit cu cea mai mare grijă şi, cu excepţia unor împrejurări neprevăzute, trebuia să reuşească. Era important ca breşa Bolşaia să fie liberă în momentul în care o va preda. Astfel, în momentul acela, era nevoie ca atenţia apărătorilor să fie îndreptată asupra altui punct al oraşului. În acest sens, se conveni cu emirul lansarea unei diversiuni.

Diversiunea avea să se producă în partea mărginaşă a oraşului Irkuţk, în amontele şi în avalul fluviului, pe malul drept. Atacul în ambele puncte avea să fie susţinut crâncen, iar în acelaşi timp avea să se simuleze o încercare de trecere peste Angara, pe malul stâng. Breşa Bolşaia va fi deci părăsită, probabil, cu atât mai mult cu cât, înspre partea aceasta, avanposturile tătare, puţin retrase, vor părea abandonate.

Era 5 octombrie. În mai puţin de douăzeci şi patru de ore, capitala Siberiei orientale trebuia să fie în mâinile emirului, iar Marele Duce, în puterea lui Ivan Ogareff.

în timpul zilei se produse în tabăra de pe malul râului Angara

o mişcare neobişnuită. De la ferestrele palatului şi ale caselor de pe malul drept se vedeau foarte bine importante pregătiri pe malul celălalt. Numeroase detaşamente tătare se îndreptau pe câmp şi sporeau din ceas în ceas trupele emirului. Era diversiunea convenită, care se pregătea, şi într-un mod foarte ostentativ.

De altfel, Ivan Ogareff nu ascunse Marelui Duce că erau temeri în privinţa unui atac dinspre partea aceea. Ştia – spunea el – că urmează să fie lansat un asalt, în amonte şi în aval de oraş, şi îl sfătui pe Marele Duce să întărească aceste două puncte direct ameninţate.

Prin urmare, era nevoie să se ţină seamă de pregătirile de atac observate, care veneau în sprijinul spuselor lui Ivan Ogareff. Astfel, după un Consiliu de război întrunit la palat, se dădură ordine de întărire a pazei pe malul drept al fluviului Angara şi la cele două extremităţi ale oraşului, unde fuseseră ridicate fortificaţiile.

Era tocmai ce voia Ogareff. Nu socotea, desigur, că breşa Bolşaia va rămâne fără apărători, dar ştia că numărul lor va fi mic. Oricum, el dăduse diversiunii o aşa importanţă, încât Marele Duce era obligat să-i opună toate forţele disponibile.

Într-adevăr, o întâmplare de o gravitate deosebită, pusă la cale de Ivan Ogareff, avea să-l ajute pe ticălos la înfăptuirea planurilor lui. Chiar şi în cazul în care oraşul Irkuţk n-ar fi fost atacat în punctele îndepărtate ale breşei Bolşaia şi pe malul drept al fluviului, această întâmplare ar fi fost de ajuns pentru a-i atrage pe apărătorii localităţii în speţă acolo unde Ogareff voia exact să-i aducă. Ea trebuia să provoace în acelaşi timp o catastrofă îngrozitoare.

Existau deci toate şansele ca breşa, liberă la ora indicată, să cadă pradă miilor de tătari ce aşteptau adăpostiţi în spatele pădurilor dese dinspre răsărit.

În timpul acestei zile, garnizoana şi populaţia din Irkuţk au fost în fierbere. Fură luate toate măsurile impuse de un atac iminent în punctele vizate. Marele Duce şi generalul Voranţoff inspectară posturile, întărite din ordinele lor. Corpul de elită al lui Vasili Feodor ocupa nordul oraşului, dar pregătit să alerge în orice moment acolo unde pericolul va fi mai mare. Malul drept al fluviului Angara fu prevăzut cu puţina artilerie ce era. Cu aceste măsuri, luate la vreme, graţie sfaturilor aşa de bune ale lui Ivan

Ogareff, puteau fi speranţe că atacul plănuit nu va izbuti. În cazul acesta, tătarii, deocamdată descurajaţi, nu vor mai încerca alte câteva zile un nou asalt. Or, trupele aşteptate de Marele Duce puteau sosi dintr-un moment într-altul. Salvarea sau pierderea oraşului Irkuţk atârna doar de un fir de păr.

În ziua aceea, soarele, răsărit la ora şase şi douăzeci dimineaţa, asfinţi la cinci şi patruzeci, după ce trasă pe cer timp de unsprezece ore un arc diurn deasupra liniei orizontului. Crepusculul avea să se mai lupte cu noaptea încă vreo două ore. Apoi întunericul va fi total, deoarece nori grei se îngrămădeau pe cer, iar luna nu era vizibilă.

Bezna totală va ajuta, prin urmare, planurilor lui Ivan Ogareff.

De câteva zile un frig usturător anunţa gerul iernii siberiene, iar în seara aceea el era şi mai straşnic. Soldaţii, postaţi pe malul drept al fluviului, nu făcuseră foc pentru a nu se da de gol. Ei sufereau grozav din cauza scăderii temperaturii. La câţiva paşi sub ei, se ciocneau pe Angara sloiuri enorme. Toată ziua ele fuseseră văzute de oameni cum se strângeau tot mai mult unele într-altele şi cum pluteau rapid în derivă între cele două maluri. Marele Duce şi ofiţerii socoteau această împrejurare ca fericită. Era evidentă că Angara, fiind baricadată de gheţuri, trecerea va fi cu neputinţă. Tătarii n-au să poată manevra nici plutele, nici bărcile. Gândul că ei ar putea să treacă fluviul pe gheaţă era exclus: gheaţa nu ar fi avut tăria necesară pentru a susţine trecerea unei coloane de asalt.

Dacă împrejurarea aceasta putea fi regretată de Ivan Ogareff, tocmai fiindcă părea prielnică apărătorilor oraşului Irkuţk, totuşi n-o regretă, întrucât trădătorul ştia bine că tătarii n-au să încerce trecerea fluviului şi că tentativa lor, în acest sens, va fi o cursă.

Totuşi, pe la ora şase seara, situaţia fluviului se schimbă simţitor, spre uimirea asediaţilor şi, de altfel, spre nenorocul lor. Trecerea, impracticabilă până atunci, deveni posibilă. Albia fluviului Angara se eliberă. Sloiurile, care plutiseră de câteva zile în derivă şi în mare număr, dispărură în aval; şi abia cinci sau şase mai ocupau spaţiul dintre ambele maluri. În plus, nu mai aveau structura celor care se formează în condiţii obişnuite şi sub influenţa unei temperaturi scăzute regulate. Nu erau decât nişte simple bucăţi de gheaţă, desprinse dintr-un sloi mai mare, cu forme colţuroase.

Ofiţerii ruşi, care observară schimbarea fluviului, o aduseră la cunoştinţa Marelui Duce. Ea putea fi explicată, de altfel, prin motivul conform căruia, în anumite zone retrase ale Angarei, gheţurile se acumulaseră formând un baraj.

Ştim că aşa era.

Trecerea Angarei era, astfel, deschisă asediatorilor. De aici, necesitatea pentru ruşi de a veghea cu mai multă atenţie decât oricând.

Nimic deosebit nu se întâmplă până la miezul nopţii. În partea răsăriteană, dincolo de breşa Bolşaia, o linişte completă. Niciun foc în bezna pădurilor care se contopeau la orizont cu linia întunecată a cerului.

În tabăra de pe malul fluviului Angara, agitaţie destul de mare, dovedită prin desele schimbări de lumini.

La o verstă în amonte şi în aval de punctul unde escarpa se oprise în malurile fluviului, răzbătea un murmur surd, semn că tătarii erau, desigur, gata de luptă, aşteptând doar un semnal.

Se mai scurse o oră. Nimic nou.

Avea să sune în curând ora două în turla catedralei din Irkuţk şi nicio mişcare nu trăda încă la asediatori intenţii ostile.

Marele Duce şi ofiţerii săi se întrebau dacă nu cumva fuseseră induşi în eroare, în cazul în care, într-adevăr, tătarii făuriseră planul de a lua oraşul prin surprindere. Nici nopţile de mai înainte n-au fost aşa de calme. Pe atunci izbucneau împuşcături la avanposturi, obuze şuierau prin aer; acum, nimic.

Marele Duce, generalul Voranţoff, aghiotanţii lor aşteptau, gata să dea ordinele dictate de împrejurări.

Se ştie că Ivan Ogareff ocupa o cameră a palatului. Era o încăpere destul de spaţioasă, la parter, cu ferestre ce dădeau pe o terasă laterală. Ajungea să faci câţiva paşi pe această terasă pentru a avea sub priviri întreg cursul fluviului Angara.

Încăperea era cufundată în beznă.

Ivan Ogareff, în picioare lângă fereastră, aştepta ca ora hotărâtă pentru atac să bată. Bineînţeles, semnalul nu putea veni decât de la el. Odată dat semnalul şi apărătorii oraşului Irkuţk chemaţi în punctele atacate deschis, intenţia lui era să părăsească palatul şi să-şi pună în aplicare planul.

Aştepta deci în umbră, ca o fiară gata să se arunce asupra prăzii.

Totuşi, cu câteva minute înainte de ora două, Marele Duce îl

chemă pe Mihail Strogoff – era singurul nume pe care-l putea da lui Ivan Ogareff. Un aghiotant veni până în camera lui, a cărei uşă era închisă. Îl strigă.

Ogareff, nemişcat la fereastră şi invizibil în umbră, se feri să răspundă.

Se raportă deci Marelui Duce că omul ţarului nu era în acel moment la palat.

Ceasul două sună. Era momentul de a declanşa diversiunea convenită cu tătarii, care erau gata pentru asalt.

Ogareff deschise fereastra camerei şi se aşeză în colţul dinspre nord al terasei.

Sub el, în umbră, curgeau apele fluviului Angara, mugind şi lovindu-se de maluri.

Ogareff scoase un fitil din buzunar, îl aprinse şi dădu foc unei bucăţi de cârpă, înmuiată în pulbere. Apoi o aruncă în apă…

Enormele cantităţi de ulei mineral fuseseră aruncate în apele fluviului Angara tocmai din ordinul lui Ivan Ogareff!

Sursele de ţiţei erau exploatate mai sus de Irkuţk, pe malul drept, între târguşorul Poşkavsk şi oraş. Ogareff hotărâse întrebuinţarea acestui plan odios pentru a aduce prăpădul focului în Irkuţk. Se servi deci de imensele rezervoare cu lichid inflamant. Ajungea să fie mânjit numai un colţ de zid pentru a prăbuşi întreaga schelărie.

Iată ce fusese făcut în noaptea aceasta, cu câteva ore mai înainte, şi iată de ce pluta care purta pe adevăratul curier al ţarului, pe Nadia şi pe fugari plutea deasupra unui curent de ulei mineral. Prin breşele acestor rezervoare, conţinând milioane de metri cubi, ţiţeiul ţâşnise ca un torent şi, urcând pantele naturale ale solului, se răspândise la suprafaţa fluviului, unde densitatea lui îl făcea să plutească.

Iată cum înţelegea războiul Ivan Ogareff! Aliat cu tătarii, el se purta ca un tătar împotriva propriilor compatrioţi!

Cârpa aprinsă fusese aruncată pe apă. Într-o clipă, ca şi cum curentul era făcut din alcool, întreg fluviul fu inundat de flăcări, în aval şi în amonte, cu o repeziciune fulgerătoare. Vâlvătăi de flăcări albăstrii-roşietice îşi întindeau limbile de foc între cele două maluri. Nori groşi şi înecăcioşi se vălătuceau deasupra. Cele câteva sloiuri plutind în derivă şi îmbibate în lichidul uleios luminau precum ceara, iar apa topită ţâşnea în aer, în şuierături asurzitoare.

în acelaşi moment, împuşcăturile izbucniră în părţile de nord şi de sud ale oraşului. Bateriile din tabăra de pe malul fluviului Angara începură să tragă. Mai multe mii de tătari porniră la asalt. Casele de pe mal, construite din lemn, fură cuprinse de foc. O lumină orbitoare împrăştia umbrele nopţii.

— În sfârşit! zise Ivan Ogareff.

Se putea, pe drept cuvânt, mândri căci diversiunea pe care o imaginase era teribilă. Apărătorii oraşului Irkuţk se vedeau prinşi ca într-o menghină între atacul tătarilor şi dezastrul incendiului. Clopotele sunară şi toţi cei care nu participau la apărarea oraşului se îndreptară grabnic spre punctele atacate şi spre casele nimicite de foc, ce ameninţa să se extindă în toată localitatea.

Breşa Bolşaia era aproape liberă. Abia dacă fuseseră lăsaţi câţiva apărători aici. Ba chiar, după sfatul trădătorului, şi astfel încât cele ce vor urma să se explice în urma a aversiunilor politice şi nu din cauza lui, apărătorii fuseseră aleşi din micul corp al exilaţilor.

Ogareff se reîntoarse în camera puternic luminată atunci de flăcările fluviului Angara, care treceau de balustrada teraselor. Apoi se pregăti să iasă.

Dar abia deschise uşa, că o femeie se repezi în cameră, cu veşmintele ude, cu părul vâlvoi.

— Sangara! exclamă Ogareff în primul moment de uimire, nebănuind că ea ar putea fi altă femeie decât ţiganca.

Nu era Sangara, ci Nadia.

În momentul în care, refugiată pe sloiul de gheaţă, fata scosese un strigăt văzând focul întinzându-se pe fluviu, Strogoff o luase în braţe şi se scufundase cu ea în apă pentru a nu cădea pradă flăcărilor. Se ştie că sloiul care-i purtase nu se mai găsea decât la circa treizeci de braţe de primul chei, în amonte de Irkuţk.

După ce înotase sub apă, Strogoff izbuti să pună piciorul pe chei, cu Nadia.

Ajunsese, în sfârşit, la Irkuţk! La destinaţia propusă!

— La palatul guvernatorului! zise el Nadiei.

în mai puţin dc zecc minute, se aflau la poarta palatului, ai cărui stâlpi de piatră erau mângâiaţi uşor de flăcările fluviului, dar pe care incendiul nu-l putea atinge.

Dincolo de el, toate casele de pe mal ardeau.

Mihail Strogoff şi Nadia intrară fără greutate în palat, deschis tuturor atunci. În mijlocul agitaţiei generale, nimeni nu-i observă, cu toate că veşmintele lor erau ude.

O mulţime de ofiţeri veniţi să ceară ordine şi soldaţi alergând să le îndeplinească umpleau marea sală de la parter. Aici, Strogoff şi Nadia fură despărţiţi unul de altul, în iureşul mulţimii înnebunite de spaimă.

Nadia alergă, înspăimântată, prin încăperile joase, chemându-şi tovarăşul şi cerând să fie dusă la Marele Duce.

O uşă ce dădea într-o cameră inundată în lumină se deschise în faţa ei. Intră şi se găsi deodată în faţa celui pe care îl văzuse la Işim, pe care îl văzuse la Tomsk, în faţa celui a cărui ticăloasă mână avea să predea oraşul peste câteva clipe!

— Ivan Ogareff! strigă ea.

Auzindu-şi pronunţat numele, nemernicul fu scuturat de un fior. Dacă adevăratu-i nume era cunoscut, planurile lui se prăbuşeau. Nu avea altceva de făcut decât să omoare fiinţa aceea, oricare ar fi fost, care îl pronunţase.

Ivan Ogareff se aruncă asupra Nadiei; dar fata, cu un cuţit în mână, se sprijini de zid, decisă să se apere.

— Ivan Ogareff! mai strigă Nadia, ştiind bine că la auzul acestui nume blestemat oricine i-ar fi venit în ajutor.

— Ah, te voi ucide! zise trădătorul.

— Ivan Ogareff! strigă a treia oară curajoasa fată, cu un glas vibrând de ură, care îi spoi puterea.

Orbit de furie, Ogareff scoase un pumnal de la brâu, se azvârli asupra Nadiei şi o ghemui Intr-un colţ al camerei.

S-ar fi sfârşit cu fata, însă ticălosul fu lovit fără de veste şi se prăbuşi pe podea.

— Mihail! strigă Nadia.

Strogoff era acolo.

Auzise chemarea Nadiei. Călăuzit de vocea ei, ajunsese până la camera lui Ivan Ogareff şi intrase pe uşa deschisă.

— Nu-ţi fie teamă de nimic, Nadia, spuse el, aşezându-se între ea şi Ivan Ogareff.

— Ah, strigă fata, bagă de seamă, frate… Trădătorul e înarmat… El vede, el…

Ogareff se sculase şi, crezând c-o va duce lesne la capăt cu orbul, se repezise asupra lui Strogoff.

Dar orbul strânse, cu o mână, braţul falsului curier, iar cu

cealaltă îi răsuci arma, apoi îl trânti a doua oară jos.

Palid de mânie şi de ruşine, Ivan Ogareff îşi aminti că purta o spadă. O scoase din teacă şi se aşeză în poziţie de atac.

Îl recunoscu şi el pe Mihail Strogoff. Un orb! Avea, Ia urma urmei, de lucru cu un orb! Partida era destul de frumoasă, desigur!

Îngrozită de primejdia ce-l ameninţa pe tovarăşul ei într-o luptă aşa de inegală, Nadia se repezi la uşă, chemând ajutor!

— Închide uşa, Nadia, zise Strogoff. Nu chema pe nimeni şi lasă-mă pe mine să lupt! Curierul ţarului n-are de ce se teme azi de acest ticălos! Să poftească, dacă îndrăzneşte! îl aştept!

Totuşi, Ogareff, încordat ca un tigru, nu scotea un cuvânt. Ar fi voit să înăbuşe zgomotul paşilor săi, chiar şi respiraţia sa, să nu fie auzit de urechile duşmanului său. Voia să-l lovească pe orb, cu precizie, înainte să-i fi simţit apropierea. Trădătorul nu gândea să se bată, ci să-l asasineze pe cel al cărui nume îl furase.

Nadia, totodată îngrozită şi încrezătoare, privea cu un fel de admiraţie crâncena scenă. Părea că liniştea lui Mihail Strogoff o cucerise brusc. Strogoff n-avea ca armă decât cuţitu-i siberian şi nu putea să-şi vadă adversarul, înarmat cu o spadă. Dar prin ce minune părea că-l stăpâneşte, şi cu o asemenea clarviziune? Cum, fără a se clinti aproape, făcea faţă spadei acestuia cu atâta măiestrie?

Ivan Ogareff îşi spiona cu o îngrijorare vizibilă ciudatul adversar. Calmul supraomenesc al acestuia îl domina. Zadarnic, făcând apel la raţiunea sa, îşi spunea că într-o luptă aşa de inegală nu putea decât să izbândească! Liniştea orbului îl îngheţa. Căutase din ochi locul de unde să-şi poată lovi victima... îl găsise?... Ce-l mai oprea, aşadar, să-şi finalizeze lovitura?

Făcu un salt şi repezi spada în plin în pieptul lui Mihail Strogoff.

Cu o mişcare uşoară de cuţit, orbul pară lovitura. Nu fusese atins. Cu sânge rece, nepăsător, el părea că aşteaptă al doilea atac, fără teamă.

O sudoare îngheţată se prelingea pe fruntea lui Ogareff. Se dădu înapoi, se repezi din nou. Dar, ca şi prima lovitură, nici aceasta nu-i fu mai norocoasă. Cu o simplă manevrare a cuţitului său, Strogoff devie sabia trădătorului.

Înnebunit de ură şi de groază, Ogareff îşi fixă cu spaimă privirile-i asupra ochilor mari, deschişi, ai orbului. Ochii aceştia, care păreau că-i citesc până în străfundul sufletului, care nu vedeau, care nu puteau să vadă, ochii aceştia îi provocau un fel de fascinaţie neobişnuită.

Deodată, Ivan Ogareff răcni. Un gând nebănuit îi lumină în minte.

— El vede, strigă trădătorul, el vede…

Şi, asemenea unei fiare care încearcă să se ascundă în vizuina sa, se retrase înlemnit, pas cu pas, până în capătul camerei.

Atunci, statuia se însufleţi, orbul merse drept către Ogareff şi, oprindu-se în faţa lui, îi zise:

— Da, văd! Văd urma cnutului cu care te-am însemnat, trădător şi fricos! Văd locul unde vreau să lovesc! Apără-ţi pielea! Te poftesc la o luptă dreaptă! Mie îmi ajunge cuţitul faţă de spada ta!

— Vede! îşi zicea Nadia. Dumnezeule, cum este cu putinţă, oare?

Ogareff se simţi pierdut. Dar, printr-o ultimă tresărire a voinţei sale, luându-şi inima în dinţi, se azvârli cu sabia întinsă asupra calmului adversar. Cele două lame se încrucişară, însă printr-o manevră a cuţitului lui Strogoff, mânuit cu dibăcia unui vânător siberian, spada zbură în lături şi ticălosul, lovit în inimă, se prăbuşi, fără viaţă, jos.

În acel moment, uşa, împinsă din afară, sări în lături. Marele Duce, însoţit de câţiva ofiţeri, se arătă în prag. El înaintă. Recunoscu cadavrul celui pe care îl credea drept curier al ţarului.

— Cine l-a omorât? întrebă el cu voce tunătoare.

— Eu, răspunse Strogoff.

Unul dintre ofiţeri îi puse revolverul la tâmplă, gata să apese pe trăgaci.

— Cum te cheamă? întrebă Marele Duce înainte de a da ordinul să i se zboare creierii.

— Alteţă, răspunse Mihail Strogoff, întrebaţi-mă mai degrabă cum îl cheamă pe cel ce e întins la picioarele voastre!

— Pe acesta îl recunosc! E un om al fratelui meu! E curierul ţarului!

— Acest om, Alteţă, nu-i curierul ţarului! E Ivan Ogareff!

— Ivan Ogareff? strigă Marele Duce.

— Da, Ivan trădătorul!
— Dar tu cine eşti în acest caz?
— Eu? Mihail Strogoff!

Capitolul XV
Încheiere

Mihail Strogoff nu era, nu a fost niciodată orb. Un fenomen absolut omenesc, şi în aceeaşi vreme moral şi fizic, neutralizase acţiunea lamei incandescente, pe care executorul lui Feofar i-o trecuse pe dinaintea ochilor.

Vă amintiţi că, în momentul supliciului, Marfa Strogoff era acolo, cu braţele întinse spre fiul său. Mihail Strogoff o privise, aşa cum un fiu poate să-şi privească mama pentru ultima oară. Zbuciumul inimii sale i se oglindise în ochi, şi lacrimile pe care din mândrie încerca în zadar să le oprească, strângându-le sub pleoape, îi salvaseră văzul. Stratul lichid format din lacrimile sale, interpunându-se între sabia înroşită şi luminile ochilor, anihilase acţiunea căldurii. Efectul e identic celui ce se produce atunci când un lucrător turnător, după ce şi-a muiat mâna în apă, poate să apuce, fără să fie ars, o bucată de fier topit.

Strogoff înţelesese de îndată primejdia la care s-ar fi expus dezvăluindu-şi taina cuiva. Simţea dimpotrivă, folosul pe care-l putea trage din păstrarea secretului în îndeplinirea planurilor sale. Întrucât fusese crezut orb, a fost lăsat în viaţă. Trebuia deci să rămână orb pentru toţi – chiar şi pentru Nadia – şi niciun gest, în nicio împrejurare, să nu-l trădeze. Hotărârea era luată. Avea să-şi rişte viaţa pentru a păstra taina, şi se ştie cum şi-a riscat-o de atâtea ori.

Doar mama lui cunoştea adevărul, şi chiar în piaţa din Tomsk el i-l spusese când, plecat în umbră asupra ei, o acoperise cu sărutări.

E lesne de-nţeles că, atunci când Ivan Ogareff trecuse, printr-o crudă ironie, scrisoarea imperială pe dinaintea ochilor lui Strogoff, pe care îi credea stinşi, acesta putuse să citească rândurile ce dezvăluiau isprăvile odiosului trădător. De aici, energia depusă în cea de-a doua parte a călătoriei. De aici, neclintita voinţă de a ajunge la Irkuţk şi de a se achita prin viu grai de misiunea sa. Ştia că oraşul va fi predat. Ştia că viaţa Marelui Duce era ameninţată. Salvarea Siberiei şi a celui ce era

fratele ţarului era-n mâinile sale.

În câteva cuvinte, întreaga poveste fu istorisită Marelui Duce. Mihail Strogoff mărturisi, de asemenea – oh, şi cu câtă emoţie! — rolul decisiv al Nadiei în aceste împrejurări.

— Cine-i această fată? întrebă Marele Duce.

— Fiica exilatului Vasili Feodor, răspunse Mihail Strogoff.

— Fata comandantului Feodor, zise Marele Duce, a încetat să mai fie fiica unui exilat. Nu mai sunt exilaţi la Irkuţk!

Cuprinsă de o bucurie enormă, Nadia căzu la genunchii Marelui Duce, care o ridică emoţionat cu o mână, în timp ce cu cealaltă îl ţinea pe Mihail Strogoff.

După o oră, Nadia se afla în braţele tatălui său.

Strogoff, Nadia şi Vasili Feodor se aflau laolaltă. Nespusă bucurie, de o parte şi de alta.

Tătarii fuseseră respinşi de două ori în atacul împotriva oraşului. Vasili Feodor, cu mica lui trupă, îi nimicise pe primii asaltatori iviţi în faţa breşei Bolşaia. Instinctiv, bănuise că tătarii vor da adevăratul atac aici. Şi stătuse în gardă.

În vreme ce duşmanii erau goniţi, asediaţii luau măsuri de pază în privinţa incendiului. După ce ţiţeiul lichid arse rapid la suprafaţa fluviului Angara, flăcările, concentrate asupra caselor de pe mal, nu au mai avut forţa să ajungă în celelalte cartiere ale oraşului.

Înainte de a se lumina de ziuă, trupele lui Feofar Han se retrăseseră în tabără, lăsând pe locul luptei un mare număr de morţi.

Printre cei căzuţi era şi ţiganca Sangara, care încercase zadarnic să-l întâlnească pe Ivan Ogareff.

Vreme de două zile, asediatorii nu mai încercară niciun atac. Moartea lui Ivan Ogareff îi descurajase. Acesta era sufletul invaziei, şi numai el, prin uneltirile de mult timp plănuite, câştigase influenţă asupra hoardelor pentru a le îndemna la cucerirea Rusiei asiatice.

Totuşi, apărătorii oraşului Irkuţk stătură în gardă, iar încercuirea continuă. Dar la 7 octombrie, în zori, tunul bubui din nou pe înălţimile din preajma oraşului.

Armata de ajutor, condusă de generalul Kiseleff, sosise şi îşi anunţa astfel, Marelui Duce, prezenţa sa.

Tătarii nu mai aşteptară mult timp. Ei nu voiau să dea piept într-o luptă deschisă, sub zidurile oraşului, şi tabăra fu ridicată

imediat.

Oraşul Irkuţk era, în sfârşit, eliberat.

Odată cu cei dintâi soldaţi ruşi, intrară în oraş doi vechi prieteni ai lui Strogoff. Erau nedespărţiţii Blount şi Jolivet. Ajungând pe malul drept al fluviului Angara, printre gheţuri, reuşiseră să scape, ca şi ceilalţi fugari, înainte ca pluta să fie cuprinsă de flăcări. Asupra acestei întâmplări iată ce-şi notase Jolivet în carnet:

Era să sfârşesc ca o felie de lămâie într-un pahar cu punch!

Bucuria lor fu nespusă, regăsindu-i teferi pe Nadia şi pe Mihail Strogoff, dar mai ales când aflară că bravul lor tovarăş nu era orb, fapt ce-l determină pe Harry Blount să scrie la rândul lui în carnet:

Fierul roşu poate fi insuficient pentru a distruge sensibilitatea nervului optic. De modificat!

Apoi, cei doi corespondenţi, odată instalaţi la Irkuţk, începură să-şi pună în ordine însemnările lor de drum. De aici, ei trimiseră la Londra şi la Paris două interesante cronici cu privire la invazia tătară, care, lucru rar, nu se contraziceau decât asupra unor detalii neînsemnate.

Campania se sfârşi rău pentru emir şi aliaţii săi. Invazia, inutilă ca toate cele ce se leagă de colosul rus, avu urmări funeste. Armatele ţarului tăiară retragerea tătarilor şi recuceriră, rând pe rând, toate oraşele aflate iniţial sub stăpânirea duşmanilor. Pe deasupra, iama fu groaznică şi hoardele, decimate de frig, nu se mai întoarseră decât într-un mic număr în vizuina lor.

Drumul de la Irkuţk spre munţii Urali era deci liber. Marele Duce se grăbi să se întoarcă grabnic la Moscova, dar îşi întârzie călătoria asistând Ia o emoţionantă ceremonie care avu loc la câteva zile după intrarea trupelor ruse.

Mihail Strogoff îi spuse Nadiei în faţa tatălui ei:

— Nadia, încă surioara mea, atunci când ai plecat din Riga pentru a veni la Irkuţk, ai lăsat în urmă o altă părere de rău decât aceea pentru mama ta?

— Nu, răspunse Nadia, niciuna şi de niciun fel.

— Aşadar, acolo n-a rămas din sufletul tău nimic?

— Nu, frăţioare.

— Atunci, Nadia, nu cred că Dumnezeu, punându-ne unul lângă celălalt şi făcând să trecem prin aşa de aspre încercări, a

voit ca noi să fim altfel uniţi decât până la moarte.

— Ah! exclamă Nadia căzând la pieptul lui.

Şi întorcându-se către Vasili Fedor:

— Tată! zise ea roşind.

— Nadia, îi răspunse Vasili Fedor, fericirea mea va fi deplină când vă voi numi pe amândoi copiii mei!

Ceremonia căsătoriei avu loc la catedrala din Irkuţk. Ea fu cât se poate de simplă în amănunte, dar frumoasă prin aceea că a participat la ea întreaga populaţie militară şi civilă, în semn de adâncă recunoştinţă pentru tinerii a căror odisee devenise legendară.

Alcide Jolivet şi Harry Blount asistau, fireşte, la nuntă, despre care aveau să ofere o dare de seamă cititorilor lor.

— Şi când vezi prin câte au trecut ei, nu îţi vine să-i imiţi? îl întrebă Alcide Jolivet pe confratele său.

— Oh! exclamă Harry Blount. Dacă aş avea şi eu o verişoară…

— Verişoara mea nu mai este de măritat, răspunse râzând francezul.

— Cu atât mai bine, adăugă Harry Blount, deoarece tocmai se vorbeşte de încurcături între Londra şi Pekin. N-ai dori să vezi ce o fi pe acolo?

— Drept să-ţi spun, dragul meu Blount, preciză Jolivet, eram gata să-ţi propun eu aceasta!…

Şi iată cum cei doi nedespărţiţi plecară în China.

La câteva zile după nuntă, Mihail şi Nadia Strogoff, însoţiţi de Vasili Fedor, luară din nou drumul spre Europa. Acest drum al durerii la ducere fu drumul fericirii la întoarcere. Călătoriră cu o viteză foarte mare într-una dintre acele sânii ce lunecă asemeni unui accelerat prin stepele îngheţate ale Siberiei.

Totuşi, ajunşi la malul râului Dinka, înainte de Briskoe, poposiră o zi.

Mihail Strogoff regăsi locul unde-l înmormântase pe bietul Nikolai. O cruce îi fu pusă la căpătâi, iar Nadia se rugă pentru ultima oară la mormântul umilului şi bravului prieten, pe care niciunul, nici celălalt, nu aveau să-l mai uite.

La Omsk, bătrâna Marfa îi aştepta în căsuţa părintească a familiei Strogoff. Ea o strânse la piept cu dragoste pe aceea pe care o numise în gând de o sută de ori, până atunci, fiica ei. Curajoasa siberiană avu în ziua aceea dreptul de a-şi recunoaşte fiul şi de-a fi mândră cu el.

După câteva zile petrecute la Omsk, Mihail şi Nadia Strogoff se întoarseră în Europa, iar Vasili Fedor se stabili la Sankt Petersburg. Cei doi însurăţei îl vizitară apoi ori de câte ori mergeau să-şi vadă bătrâna mamă.

Tânărul curier fu primit de ţar, care îl ataşă pe lângă el şi îi dădu crucea Sfântului Gheorghe.

Mihail Strogoff ajunse apoi să deţină un rang important în cadrul imperiului. Dar nu înşiruirea succeselor lui merită povestită, ci aceea a isprăvilor lui.